

ДЖЕРАЛД ДАРЪЛ СРЕЩИ С ЖИВОТНИТЕ

Превод от английски: Борис Дамянов, 1972

chitanka.info

УВОД

Повечето хора от време на време посещават зоологическите градини. Те проявяват голям интерес към животните и непрестанно се удивляват как ли някои от тях са попаднали за първи път в зоологическата градина.

Аз съм колекционер на диви животни. Моята работа е да пътувам из далечни страни, където живеят тези животни, и да ги доставям живи на зоологическите градини. В настоящата книга разказвам за три експедиции за събиране на животни, които организирах в различни краища на света. В нея се старая да опиша трудната, но интересна работа по лова на животни.

Повечето хора нямат и представа за трудностите и вълненията, свързани с една подобна експедиция, доставяща очарователните птици и животни, заради които плащат, за да ги зърнат в зоологическата градина. Един от въпросите, които ми задават непрестанно, е как съм станал ловец на животни. Отговарям, че животните и зоологическите градини винаги са ме интересували.

Според моите родители първата дума, която съм изговарял достатъчно ясно, не е била обичайната „мама“ или „тати“, а думата „зоопарк“. Повтарял съм я непрестанно с хленчене, докато, за да ме успокои, някой не ме е повеждал към зоологическата градина. След като поотраснах, заминахме да живеем в Гърция и аз имах много домашни любимци — от кукумявки до морски кончета и посвещавах цялото си свободно време на проучване на страната и търсене на нови екземпляри за моята сбирка. По-късно отидох за една година в зоологическата градина в Уипснейд като студент — пазач на животни, за да добия опитност с по-големите животни — лъвове, мечки, бизони и щрауси, които не е така лесно да се отглеждат вкъщи. При напускане на работата си имах за щастие достатъчно собствени пари, за да финансирам моята първа експедиция. Оттогава насетне всяка година организирам по една експедиция.

Макар и работата на колекционера да не е лесна и да носи много разочарования, тя всъщност ще се хареса на всеки, който обича животните и пътешествията. С настоящата книга се постарях да покажа, че тежката работа и разочарованията почти винаги се компенсират от вълнението на успехите. Вълнението и удоволствието идват не само от залавянето на животните, но и от това, че ги наблюдавате в тяхната собствена среда.

НОВИЯТ НОЙ ЛОВ НА ЖИВОТНИ В КАМЕРУН

ЗАЛАВЯМ С ВЪЖЕ ГОЛЯМ ТРОПИЧЕСКИ НИЛСКИ ВАРАН

Преди да тръгнете на ловна експедиция за живи животни, вие трябва да разберете от какви именно диви животни се интересуват зоологическите градини. После, като знаете местонахождението на обектите, трябва да изберете онези области, в които се срещат не само въпросните екземпляри, но и други редки животни. Зоолозите и биолозите обикновено не разполагат нито с време, нито с пари за пътуване из тези отдалечени кътчета на земята, за да откриват дивите животни на самото място. Животните трябва да се заловят и им се изпратят, за да ги изучат по-удобно в зоологическите градини. По-големите и по-обикновени животни от почти всички краища на земята сега са представени добре в зоологическите сбирки. За тях се знаят доста много неща. За по-дребните и по-редки животни обаче ние знаем твърде малко. Точно тях имах желание да събирам. Точно тях описвам и тук.

Именно малките животни от дадена страна понякога оказват в много отношения по-голямо въздействие върху човека, отколкото големите. У дома например сивият плъх прави всяка година повече пакости, отколкото което и да е по-голямо животно. Точно поради тази причина по време на моите експедиции за събиране на животни насочих усилията си върху по-дребните животински видове. Избрах Камерун^[1] като цел на моята първа експедиция, тъй като представлява малко, почти забравено кътче на Африка, останало повече или по-малко такова, каквото е било преди идването на белия човек. Всред гигантските тропически гори на Камерун животните живеят така, както и преди хиляди години.

Изключително важно е тези диви животни да се опознаят и изучат, преди да са попаднали под влиянието на цивилизацията, защото дивите животни се влияят от промените така, както и хората. Изсичането на горите, строежът на градове, завиряването на реки и прокарането на пътища през джунглата представлява намеса в техния

начин на живот. Те или трябва да се приспособят към новите условия, или да загинат.

Възнамерявах да разбера всичко, което мога, за животните от големите гори и да отведа обратно със себе възможната най-голяма и най-разнообразна сбирка от дребната фауна, онези същества, които африканците наричат „дребосъци“.

Когато пристигнах за първи път в Камерун, останах поразен от ярките тонове на храстите и огромните размери на дърветата. Листата излъчваха всички възможни оттенъци на зеленото и червеното — от много тъмно — до много светлозелено и от розово до пурпурночервено. Дърветата се извисяваха на стотина метра височина, а дънерите им бяха дебели колкото фабрични комини. Здравите им клони се огъваха под тежестта на листак, цветове и огромни пълзящи растения.

Слязох от кораба на малкото пристанище Виктория. Наложих се да остана там няколко седмици, за да се подготвя за пътуването из вътрешността. Трябваше да направя много неща, преди да се заема със същинската работа по събирането на животните — да наема африканци за готвачи и прислужници, да закупя най-различни стоки, да свърша и куп други работи. Налагаше се да получа и необходимото разрешение за преследване и залавяне на животните, които търсех, защото цялото животинско царство на Камерун се охранява много строго. Докато не получи правителствено разрешение, никой няма право да лови живи или да убива каквито и да е животни или птици. Най-сетне, след като всичко това беше направено, наех камион, натоварих храната и екипировката и потеглих.

По онова време към вътрешността на Камерун водеше само един път. Пътуваше ли се достатъчно дълго по него, той извеждаше до село Мамфе, на река Крос, на около 300 мили от морския бряг. Точно това село си бях избрал за построяване на основния лагер.

Почвата на Камерун е червена, твърде наподобяваща почвата на Девън. Виещият се между хълмовете път бе оцветен в яркочервено и ограден от двете страни с огромни горски дървета. По време на нашето пътуване виждах множество блестящи птици, които се хранеха по дърветата: малки лъскави слънчеви птици, смучещи нектар от цветята, големи пламтящи бананоеди, наподобяващи огромни свраки, кълвящи диви смокини; друг път преминаването на камиона подплашваше

някое ято птици-носорози. Те прелитаха над пътя, кряскаха мрачно и пърпореха силно с крилата си.

Под крайпътните храсталаци бързо притичваха гущери агама. Тези влечуги притежават почти същите ярки цветове, както и птиците. Мъжките са с подвижни оранжеви глави, а телата им са напръскани в синьо, сребърно, червено и черно, докато женските са оцветени в розово и имат светли, ябълковозелени петна. Те притежават особения навик да клатят енергично нагоре и надолу глави и изглеждат твърде странни. Стрелкат се насам-натам, преследват се едни други, после спират внезапно и започват да клатят ярко оцветените си глави. Почти така многобройни като тези гущери бяха и рибарчетата-пигмеи, по-дребни от врабчетата, с яркосини гърбове, оранжеви гърди и кораловочервени човки и стъпала. Противно на английските рибарчета тези малки птички се прехранват с прелетни скакалци, обикновени скакалци и други насекоми. По телеграфните стълбове и дънерите на изсъхналите дървета край пътя бяха накацали десетки такива птички. Всички гледаха с надежда към тревата и храстите под себе си. От време на време някоя от тях падаше като камък от мястото си, после отново изскачаше с пърхане от тревата. В човката си държеше скакалец, голям почти колкото нея.

Пристигнах в Мамфе на третия ден след тръгването си от морския бряг. Избрах това село за основен лагер поради много причини. Когато ловите диви животни, налага се да подобрете внимателно своята база: тя трябва да се намира близо до някакъв магазин, за да се снабдявате с достатъчно количества консервирана храна, пирони, телени мрежи и редица други важни неща. Трябва да е наблизо и до път. Когато дойде време за тръгване, да докарате колкото се може по-близо камионите до лагера и да товарите. Вие трябва да се уверите, че вашата база се намира в богат с животни район, място без много стопанства или хора, които прогонват повечето диви животни.

Мамфе в това отношение беше превъзходно място, ето защо на брега на реката, на около миля от селото, разчистихме място и разпънахме голямата палатка, която носех. В продължение на следващите шест месеца тази палатка щеше да служи за дом както на мен, така и на моите животни.

Първото нещо, което трябваше да направя, преди да започна залавянето на животните, бе да се убедя, че основният ми лагер

функционира нормално. Трябваше да се построят клетки, кошари и водни басейнчета, а също и покрити с палмови листа колиби за наетите от мен африканци. Трябваше да се погрижа и за подходящото снабдяване с храна и вода, защото съберете ли двеста иди триста животни и птици, те поглъщат ежедневно огромни количества. Друго важно нещо бе да разпитам колкото се може повече от местните водачи, да им покажа картини и снимки на животните, от които се интересувах, както и да им съобща колко плащам за всеки екземпляр. Разотивайки се обратно по селищата, те разказваха на своите съселяни и така в края на краищата аз използвах за моята работа всички селяни на няколко мили разстояние около лагера.

Най-сетне уредих всичко. Пред мен стоеше големият куп празни клетки, които трябваше да бъдат напълнени. Можех вече да започна да ловя чудноватите животни, заради които бях изминал толкова дълъг път.

Установени правила за лов на живи животни в действителност няма. Всичко зависи от характера на страната, в която сте попаднали, и видовете животни, които искате да заловите. В Камерун приложих няколко различни способа. Един от най-успешните се оказа ловуването из гората с помощта на местни ловджийски кучета. Тези кучета носят малки дървени хлопатарии около вратовете си така, че когато попаднат на следите на някое животно и изчезнат от погледа в гъстите храсталаци, вие разбирате накъде са отишли и вървите след тях, направлявани от похлопването на хлопатарите им.

Най-вълнуващ лов от този вид организирахме, когато се изкачихме по планината, наречена Н'да Али, на около двадесет и пет мили от основния лагер. Местните ловци ми бяха разказвали, че в горните склонове на тази планина е открито рядкото животно чернонога мангуста — животно, което особено много исках да притежавам. Това е много голяма мангуста, чисто бяла на цвят, с оцветени в шоколадово крака и стъпала. Знаех, че жив екземпляр от това животно още не бяха виждали в Англия, затова реших твърдо да се опитам да улова някое от тях.

Една сутрин тръгнахме много рано на лов. Бяхме четирима ловци с мен и пет доста окаяни на вид кучета. Една от трудностите при подобен лов е, че не можеш да обясниш на кучетата точно какво животно искаш да уловиш, така че те долавят миризмата на първото

срещнато животно в гората и тръгват по следите му. В резултат на това, тръгнал на лов за мангусти, много вероятно е да завършиш с улавянето на нещо съвсем друго. Всъщност точно така се случи и този път.

Крачехме вече половин час през гората, когато кучетата откриха прясна миризма и се спуснаха с развълнувано джавкане напред. Между дърветата се понесе ехото на техните дървени хлопатари. Втурнахме се и ние след тях и в продължение на половин час следвахме далечните звуци на кучешката глутница. Тичахме с всички сили и с всяка измината крачка чувствахме все по-голяма и по-голяма умора. Застаналият начело ловец изведнъж спря и вдигна ръка. Спряхме задъхани и ние. Наострихме уши. Гората около нас тънеше в тишина.

Пръснахме се в кръг и закрачихме между дърветата в различни посоки, като се мъчехме да открием накъде са отишли кучетата. Най-сетне пронизителният фалцет на един от ловците ни накара да забързаме към мястото, където ни очакваше. От далечината долиташе шум на течаща вода. Затичани към него, едва поемащи дъха си, ловците ми обясниха, че ако привлечените от дивеча кучета са достигнали до брега на реката, шумът на водата е заглушил звука на техните хлопатари. Това обясняваше защо изгубихме кучетата.

Достигнахме водата, нагазихме в нея и продължихме нагоре по течението. В края на краищата се озовахме до място, където водата се пенеше под малък водопад, висок около шест метра. Около основата на водопада бяха струпани няколко огромни камъка, целите обрасли с мъх и дребни растения. Точно между тези големи скали зърнахме гърбовете на кучетата, а сред грохота на водата различихме и острото им квичене. Надникнахме през скалите и изведнъж видяхме онова, подир което бяхме тичали: огромен тропически гущер, дълъг около два метра, с дълга камшикообразна опашка и големи извити нокти на лапите. Залостен сред скалите, той се бе обърнал с лице към отвора, държеше кучетата на разстояние, размахваше огромната си опашка и съскаше с всички сили, когато някое от тях се осмеляваше да го приближи повече.

Щяхме да подвижнем на кучетата, когато най-глупавото от тях се втурна, сграбчи огромния варан за гърлото и го стисна с всички сили. Гущерът отвърна на любезността, захапа ухото му, после се изгърби и впи огромните си задни лапи в гърба на кучето, раздирайки кожата му с острите си нокти. Кучето изскимтя от болка и пусна гърлото му.

Варанът се отдръпна, замахна с опашка, удари го и то се претърколи няколко пъти между скалите. Бързо-бързо повикахме останалите кучета, завързахме ги за едно близко дърво и започнахме да обмисляме най-добрия начин за залавяне на гуцера, съскащ между скалите като огромно праисторическо чудовище.

Опитахме се да хвърлим отгоре му мрежа, но острите ръбове на скалите пречеха и в края на краищата се отказахме. Единственият друг начин, който успях да измисля, бе да се покатеря по скалата над него и докато другарите ми отвличаха вниманието му, да нахлузя на врата му въжена примка. Обясних на ловците какво възнамерявам да направя, покатерих се по хлъзгавите скали и се озовах на около два метра над мястото, където се криеше гуцерът. Направих хлабав клуп на края на въжето и после, наведен напред, го спуснах внимателно към влечугото. То, изглежда, не свързваше въжето със застаналия над него човек. За мен беше твърде лесно да нахлузя клупа на главата му и да го придърпам леко назад, докато легне на врата му. После дръпнах силно.

За нещастие, обзет от вълнение, не само че забравих да привържа някъде въжето, но на всичкото отгоре бях коленичил върху свободния му край. Веднага след като варанът усети, че клупът се затегна около врата му, стрелна се като ракета, изпъна въжето, издърпа го изпод колената ми и аз започнах да се свличам по ръба на скалата. Върху гладката и мокра от пръските на водопада повърхност на

скалата не можех да открия нищо, за което да се уловя, хлъзнах се през ръба и се строполих в зиналата под мен дупка. Спомням си, че при падането се надявах гущерът да се изплаши така от моето внезапно появяване, та да няма време за борба. Не изпитвах никакво желание да се приближа повече от необходимото до неговите добре въоръжени лапи. За щастие се случи точно така. Гущерът тъй се уплаши, че се стрелна извън скалите и побягна надолу край брега на реката, като повлече въжето след себе си. Не успя да отиде далеч, защото веднага след като се измъкна от скалите, туземците хвърлиха мрежата отгоре му и след няколко секунди той вече се мятеше и съскаше в нейните прегръдки. В края на краищата го освободихме от мрежата, завързахме го за дълъг прът и аз го изпратих с един от ловците в основния лагер.

Чувствах се особено доволен от залавянето на това огромно влечуго, но не заради него се изкачвахме по планината, затова продължихме пътя си през гората.

Не много след това кучетата отново попаднаха на прясна следа. Преследването, по което ни поведоха този път, беше по-дълго и по-интересно от това на големия тропически гушер. В началото животното, което преследвахме, се втурна по склона и ние трябваше да бягаме отчаяно надолу и да прескачаме нападалите камъни, което беше твърде опасно, защото едно подхлъзване можеше да причини счупване на крак или нещо още по-лошо. После нашата жертва се извърна и побягна нагоре. Принудихме се да я последваме. Сърцата ни биеха до пръсване. По телата ни течеше пот на вадички. Този лов продължи около три четвърти час и на края, следвайки звука на кучешките хлопатари, ние пристигнахме до равно място, където открихме кучетата, скупчени до голямо повалено кухо дърво. В отвора на кухото дърво стоеше голямо прилично на мечка бяло животно със странно лице и с малки уши. То гледаше към лаещите кучета, а по лицето му се четеше насмешка. Забелязах, че едно от кучетата е ухапано за носа и разбрах защо се държаха на прилично разстояние от това чудновато животно. Чернокраката мангуста ни забеляза, извърна се и потъна в кухата вътрешност на дървото.

Подвикнахме на кучетата, на отвора на хралупата поставихме мрежа, после отидохме на другия край да се уверим дали няма някакъв изход. Дупка там нямаше и разбрахме, че мангустата може да се измъкне от хралупата единствено по преградения от нашата мрежа

път. Сега ни оставаше само да я прогоним от дървото. За щастие то бе много изгнило и меко. Задълбахме с ножовете си и успяхме да направим дупка на противоположната на мрежата страна на дървото. После запалихме малък огън вътре в дупката и когато се разгоря добре, нахвърлихме отгоре му зелени листа. В хралупата плъзна гъст лютив пушек. Известно време чувахме как мангустата кашля раздразнено, но после пушекът ѝ дойде много и тя просто излетя през дупката, попадна в мрежата, претърколи се веднъж-дваж и започна да хапе и ръмжи. След известно усилие, по време на което почти всички бяхме изпохапани, успяхме да я извадим от мрежата и да я поставим в здрава торба. После я откарахме тържествено в лагера.

Първите два-три дни тя се държеше много свирепо и се нахвърляше върху решетките на клетката всеки път, когато се приближавах. След като прекара известно време в пленничество, тя почти напълно се опитоми, а след две или три седмици идваше даже да поема храна от ръката ми и ми разрешаваше да я чеша зад ушите.

Гъстите гори на Камерун са осеяни тук-там с хълмисти пасища. В тези местности приложих други методи за залавяне на животни. Един от най-добрите бе подгонването и вкарването на животните в мрежи.

Точно в такава местност отидох на лов за гигантската тътнеща катерица, най-голямата катерица в Камерун, животно около два пъти по-голямо от обикновената сива английска катерица. Тези катерици се срещат и из равнините, но там те прекарват своето време по връхните клони на най-високите дървета, хранят се с плодове и ядки и израстват там, а на земята слизат много рядко. При това положение е почти невъзможно да бъдат уловени. На пасищата те живеят по малките групи дървета около потоците и рано сутрин и вечер слизат долу и тръгват да търсят храна в тревите. Моите ловци ми бяха казали, че знаят едно място в гората, където имало много такива катерици. Реших да опитаме да уловим някои от тях рано сутрин, когато слизат долу да се хранят.

Тръгнахме в един часа след полунощ и пристигнахме на мястото точно преди изгрев. Избрахме подходящо място на края на гората, разпънахме мрежите в полумесец и ги замаскирахме с трева и храсти.

Налагаше се да направим всичко това, докато беше още тъмно, и да пазим пълна тишина, за да не ни открият катериците. После, когато мрежите бяха вече готови, ние се отдръпнахме и се скрихме под едни големи храсти на самия край на гората. Зачакахме пукването на зората, окъпани в роса. В планината е много по-студено от равнината. Докато изгрее слънцето, зъзнахме и тракахме със зъби от студ.

Най-сетне, когато сутрешната мъгла ни заля като огромно бяло море, дочухме силно и сърдито „чък-чък“, идващо от дърветата край нас. Това означавало, казаха шепнешком ловците, че катериците се подготвяли да слязат долу на закуска. Не след дълго, надничайки през листата към онази част от пасището, където стояха нашите скрити мрежи, видях как заподскача някакъв странен предмет. Приличаше поразително на продълговат черно-бял балон. По никакъв начин не можех да разбера какво може да е това. Посочих го на ловците и те ми обясниха, че е подскачащата над тревата опашка на катерицата, тялото ѝ оставало скрито от погледа. Много скоро към този самотен „балон“ се присъединиха още няколко други. Когато мъглата се вдигна, зърнахме и самите катерици. Те подскачаха внимателно от туфа на туфа, после сядаха на своите огромни черно-бели раирани опашки.

Преценихме, че са доста далеч от дърветата, изправихме се с облекчение и се пръснахме във ветрило. Дадох сигнал и всички пристъпихме бавно по пасището. Нашето появяване беше посрещнато с хор от силни и изплашени писъци на катериците, останали по дърветата зад нас. Тези, които бяха излезли на пасището, седнаха и погледнаха подозрително към нас. Планът беше да вървим напред, да гоним катериците все по-далеч и по-далеч от дърветата и все по-близо до мрежите. Попаднаха ли в техния район, щяхме да се втурнем внезапно, да ги накараме да хукнат панически и да влязат в примката. Планът обаче не се разви така, както предполагаме.

Една от катериците, много по-умна от останалите, внезапно разбра, че я изтикваме все по-далеч от убежищата по високите дървета. Тя се втурна наляво, заобиколи веригата на ловците и побягна към гората. Останалите катерици седяха и наблюдаваха, очевидно все още нерешени дали да я последват или не. Те не бяха твърде близо до кръга на мрежите, но аз разбрах, че не ги ли подгоним, ще се пръснат встрани и ще преминат край нас така, както направи първата катерица. Тръгнахме всички напред, крещяхме, свирехме, размахвахме ръце и се

мъчехме да изглеждаме колкото се може по-страшни. Катериците погледнаха мигом към нас, обърнаха се и побягнаха.

Две от тях се стрелнаха вляво и вдясно, а три други връхлетяха право върху мрежата и след няколко секунди: се мятаха безпомощно в примката. Изключително трудно ги освободихме от мрежите, защото ръмжаха силно и гневно и хапеха освирепели ръцете ни с оцветените си в оранжево зъби. Животните бяха твърде красиви, с червеникави гърбове, лимоненожълти кореми и големи черно-бели раирани опашки, дълги около четиридесет и пет сантиметра. Сега, когато останалите в гората катерици знаеха, че се опитваме да ги заловим, по-нататъшният лов стана безполезен. Трябваше да се задоволим със заловените три.

Пренесохме ги до лагера в плътни брезентови торби, затворихме ги в чудесна просторна клетка с достатъчно храна, плодове и зеленчуци и ги оставихме да се разположат. След като огледаха основно клетката, те изядоха храната, която им бях оставил, сгушиха се и заспаха.

Рано на следната сутрин открих откъде идва названието на тези катерици. При изгрев бях събуден от много особен шум, идващ откъм клетката. Примъкнах се от леглото и зърнах катериците. Седнали близо до омрежената с тел предна част на своята клетка, те издаваха чудноват рев. Започваше като слаб вибриращ барабанен бой, подобен на този, който долавяте от телеграфните стълбове, когато вятърът разклаща жиците. Постепенно той се усилваше и придобиваше все по-метален оттенък, докато на края прозвуча като заглъхващия стон на огромен гонг. Катериците издават този необикновен звук всяка сутрин на разсъмване и през първата седмица, докато привикна с него, винаги се будех в този ранен час и си мислех, че залавянето на подобни животни представлява съмнително удоволствие.

[1] Камерун — След първото издаване на тази книга Британски Камерун престана да съществува под това име. Сега областта е част от Нигерия. Френски Камерун е известен като Камерун. Названията в текста не са променени, тъй като по време на писането на книгата те съществуваха. ↑

ЗАБЪРКВАМ СЕ С НОВОРОДЕНИ КРОКОДИЛЧЕТА И БОДЛИВИ СВИНЧЕТА

В резултат на ежедневното ловуване насъбрах доста животни, но започнах да забелязвам, че ми остава все по-малко и по-малко време за излизане в гората. Моите пленници се нуждаеха от големи грижи. Оставаше ми само една възможност — да ходя нощем на лов. Това се оказа един от най-вълнуващите начини за търсене на животни.

Въоръжени с много силни електрически фенерчета, натоварени с обичайното снаряжение от торби, бутилки, кутии и мрежи, ние тръгнахме с ловците веднага след мръкване. Крачехме безшумно между огромните дървета и насочвахме запалените фенерчета нагоре към клоните. Имаше ли някакви животни, виждахме блесналите им на светлинния лъч очи, наподобяващи чудни скъпоценни камъни, втъкнати в сред листата.

Това всъщност е много добър метод за ловуване, защото по този начин попадахме на много животинки, които никога не виждахме през деня. Всички нощни животни прекарват дневните часове в спане из своите дупки, а да се хранят и ловуват излизат нощем. След като веднъж ги откриете по върховете на дърветата или на земята, тогава остава да се опитате да заловите своята жертва, което обикновено не е лесна работа.

Твърде интересно е, че едно от животните, което се лови най-лесно по този начин, е крокодилчето. Тези влечуги живеят из малките и плитки потоци, прорязващи надлъж и шир гората. Нощем излизат на бреговете, лягат и чакат разни малки животинчета с надежда да ги уловят, когато дойдат да пият вода.

Ние тръгнахме по течението на тези потоци, понякога затъвахме до кръста във водата и държахме запалените фенерчета над главите си. Съвсем неочаквано на светлината на фенерчетата откъм пясъчния бряг проблясваха две запалени въгленчета. Приближавах внимателно и виждах легналото върху пясъка малко крокодилче, което вдигаше подозрително глава и ме оглеждаше. Насочвах внимателно светлинния лъч в очите му, заслепявах го и то така не можеше да ме вижда. После

приближавах, навеждах се напред и го приковавах за земята, като го притисках за врата с чаталеста пръчка.

Повечето от тези животинчета достигаха едва четиридесет до шестдесет сантиметра на дължина, но от време на време откривах и крокодилчета над метър. Те повеждаха истинска борба, когато ги притисках с чаталестата пръчка, размахваха опашки, правеха опити да се доберат отново до водата и ревяха издълбоко и силно, като че бяха лъвчета, а не крокодилчета.

Когато улавях някое крокодилче, аз се пазех не само от устата, но и от опашката му, защото по-големите имат много силни опашки. Един неин удар лесно може да ви счупи ръката. Те прилагаха и една хитрост. Лежаха съвсем неподвижно и ми даваха възможност да ги уловя и вдигна за врата. После, без каквото и да е предупреждение, започваха да извиват ужасно тела и да удрят с опашки. Това внезапно движение биваше така неочаквано, че аз изпусках крокодилчето отново във водата. Ето защо започнахме по правило да не ги повдигаме от земята, преди да сме ги хванали здраво за врата и опашката.

Най-трудното и мъчително нощно преследване се случи, докато бях отседнал в едно малко селце, наречено Ешоли.

Ловувахме без особен успех почти цялата нощ, когато един от ловците предложи да се отправим към познато нему място, където имало скала с голям брой пещери по нея. Решихме, че там сигурно ще намерим някоя животинка.

Отправихме се нататък и на края достигнахме широка река, която трябваше да пресечем. Нагазихме до кръста в прохладната вода и когато стигнахме средата на реката, ловецът зад мен запали електрическото си фенерче. Около нас гъмжеше от водни змии. Те плуваха на всички посоки и впиваха в нас блестящите си очи. Главите им стърчаха над водата като перископи на подводници. Тези змии не са отровни, макар и да хапят, когато са разгневени. Африканците обаче са убедени, че всички видове змии са отровни и се отнасят към тях с голяма предпазливост. Когато моят ловец установи, че в средата на реката е заобиколен, както му се стори, едва ли не от всички змии на Камерун, той закрепя силно от страх и понечи да побегне към брега. Да се опитваш да бягаш, затънал до кръста във вода, не е много лесно. Течението наруши равновесието му, той плесна във водата и изпусна цялото снаряжение, което носеше върху главата си. Уплашени от

внезапната суматоха, всички водни змии се гмурнаха на безопасно място.

Ловецът се изправи на крака, започна да се отърсва от водата и да диша тежко, а неговите приятели го политаха какво се е случило. Той отвърна, че реката била пълна със змии. Ловците запалиха фенерчетата си и осветиха повърхността на водата. Никаква змия не се виждаше. След кратък спор успях да ги убедя да останат неподвижно в средата на реката. Угасихме фенерчетата и изчакахме мълчаливо около половин час. Когато отново запалихме, водните змии се бяха появили и чертаеха сребърни фигури във водата около нас. С помощта на снабдените с дълги дръжки мрежи за пеперуди успяхме да заловим четири или пет от тези змии, после пуснахме гърчещите и увиващите се тела в торбите и продължихме пътя си.

Най-сетне пристигнахме при скалите и открихме, че буквално са надупчени от пещерички с различни форми и размери, със закрити от огромни купища едри камъни и храсталаци входи. Всеки се захвана с част от скалата. Какво ли щяхме да открием там?

Запромъквах се между камъните и насочвах изпълнен с надежда фенерчето си ту тук, ту там, когато видях как някакво животинче с особени очертания изскочи от един храст, притича уплашено по земята и се шмугна в малка дупка в скалата. Тръгнах бързо, коленичих пред входа на пещерата и насочих запаленото фенерче нагоре. Не се виждаше нищо. Входът беше широк колкото обикновена врата, но висок около шестдесет сантиметра. За да се вмъкна там, където изчезна животното, се наложи да легна по корем, да стисна фенерчето в уста и да пропълзя бавно надолу. Беше ми крайно неудобно, тъй като земята около входа бе осеяна с остри камъчета от най-различна големина. Пробивах си бавно и мъчително пътя напред.

Разбрах, че тунелът завършва в малка кръгла стаичка, от която започваше нов тунел, водещ още по-навътре в сърцевината на скалата. Пъхнах се във втория тунел, светнах надолу с фенерчето и открих, че и той влиза в помещение, малко по-малко от това, в което се намирах. Като осветявах наоколо с фенерчето, дочух две почуквания, последвани от рязко шумолене, наподобяващо потракване. Преди да открия причинителя на този шум, силното шумолене се дочу отново. Нещо профуча от тъмнината на пещерата, бутна фенерчето от ръката ми и заби безброй игли в китката ми. Вдигнах фенерчето и бързо се

отдръпнах да огледам китката си, изподраскана така, като че я бях пъхнал в къпинов храст.

Върнах се по тунела, осветих с фенерчето и открих животното, което ме беше нападнало. Беше голямо бодливо свинче с пухкава опашка. Това интересно на вид животно, задните части на което са покрити с дълги и остри бодли, притежава гола опашка, завършваща с игли, наподобяващи житен клас. Чрез разклащане на тази връзка игли в края на своята опашка то произвежда особен тракащ звук, какъвто бях дочул.

Бодливото свинче стоеше гърбом към мен. Изправило бодлите си, то надничаше през рамо с изпъкналите си и възмутени очи и потропваше предупредително с крак. Реших, че единствената част от тялото, която можех да хвана без опасност да бъда прободен от острите му игли, е неговата опашка. Увих ръката си с плътна брезентова торба, присегнах се и го сграбчих точно под кичура бодли на опашката.

Бодливото свинче се дръпна силно назад, притисна ръката ми о скалата и бодлите му преминаха през брезентовата торба като нож през масло. Въпреки това продължавах да стискам и се опитах да го издърпам и да го пъхна в торбата, която държах в другата си ръка. Чувствах се толкова неудобно в тесния проход, че просто ми беше невъзможно да маневрирам както трябва с торбата и свинчето. При всяко негово движение в мен като че се вливаше нов негов бодил. В края на краищата той се озова върху гърдите ми. Носех само тънка риза, затова, най-меко казано, почувствах много мъчително това съприкосновение.

Реших, че най-добре ще е да се опитам да го измъкна извън пещерата, вместо да се мъча да го натикам в торбата. Стиснах го по-силно за опашката и започнах да пълзя бавно и внимателно назад, като дърпах противящото се бодливо свинче след себе си. Стори ми се, че изминаха часове, преди да излезем на открито. Силите, изглежда, го напуснаха и то стоеше съвсем безволево. Подвикнах към ловците и когато дойдоха при мен, успяхме да го пъхнем в торба. Бях избоден и издраскан от главата до краката. Бодливото свинче ме бе принудило да заплатя твърде скъпо за неговото залавяне.

Ние прилагаме и много други методи за залавянето на нашите екземпляри. Поставяхме например капани на различни места из гората. Това трябва да се върши изключително внимателно, защото повечето горски животни имат свой строго определен район, където живеят и от който твърде рядко се осмеляват да излязат. Те вървят по определени пътеки както по земята, така и по върховете на дърветата, така че ако капанът не е поставен на абсолютно точното място, повече от вероятно е животното да не се доближи до него. Повечето хора смятат, че животните от големите гори се скитат надалеч през цялото време, но това не е истина. Всяко животно подбира онзи район, който му харесва най-много, и не излиза от него. Понякога тези райони са големи, но много по-често са удивително малки и в редица случаи даденото животно населява късче земя, малко по-обширно от една голяма клетка в зоологическата градина. При условие че животното намира достатъчно храна, вода и сигурно място за спане в даден ограничен район, то няма да се реши да го напусне.

Много хора мислят, че ловенето на диви животни е твърде опасно начинание, а да тръгнеш нощем из гората да търсиш животни за експонати е истинска лудост. В действителност горските дебри не са опасни нито нощем, нито денем. Вие лесно ще се убедите, че всички диви животни всъщност желаят да се махнат час по-скоро от пътя ви, когато дочуят вашето приближаване. Ще ви нападнат само ако ги хванете натясно и едва ли може да ги обвините за това. В гората обаче вие ще разберете, че всички живеещи там същества (включително и змиите) се държат много прилично и единствено желаят да бъдат оставени на мира. Ако не им причините никакво зло, те почти сигурно няма да се отклонят от пътя си и да се опитат да ви напакостват.

И така колекционирането на диви животни не е така опасно, както си въобразяват някои хора. Всъщност то е опасно дотолкова, доколкото вашата собствена глупост може да го направи такова. С други думи, поемате ли глупави рискове, с положителност можете да очаквате неприятни последици. Понякога, разбира се, в критични моменти вие поемате риска, без да го съзнавате. Едва по-късно разбирате колко глупаво сте постъпили.

КУПУВАМ ПАФ И БЛОУ

Когато изградих напълно основния лагер в гората можеше да се помисли, че е пристигнал цирк. Лагерът заприлича още повече на цирк, когато започна да се изпълва с уловените от нас животни. Край едната страна на голямата палатка стояха редица клетки за по-малките животни, включващи голямо разнообразие, като се започне от мишки и се свърши с мангусти.

Първата клетка от редицата принадлежеше на двойка мънички червени речни прасета, които нарекох Паф и Блоу. Това бяха най-очарователните прасенца на света. Напълно порасналото червено речно прасе е най-оцветеният и красив представител на семейството на прасетата. Неговата четина има плътна оранжево-червена окраска. По гърба и около врата си има чисто бяла четина. На върховете на неговите дълги, изострени уши се поклащат две кичурчета бяла козина. Паф и Блоу обаче, подобно на всички малки прасенца, имаха по телата си ивици. Цветът им беше шоколадов, а проточените от носа до опашката ивици светложълтеникави. Това ги караше да приличат на тлъсти малки оси, когато тупуркаха около своята кошарка.

Паф пристигна пръв в лагера. Донесоха го една сутрин, седнал тъжен в плетена кошница, закрепена върху главата на един местен ловец. Хванал го в гората и аз скоро открих, че причината за неговото опечалено настроение бе, че не е слагал нищо в устата си от два дни. Това беше напълно достатъчно да накара всяко самоуважаващо се прасенце да провеси нос. Ловецът, който го беше уловил, правил опити да го храни с банани, но Паф бе твърде малък за подобна храна. Той искаше мляко, и то в изобилие. Така че веднага след като го купих, подсладих една голяма бутилка топло мляко, вдигнах Паф на колената си и се опитах да го накарам да суче. На големина беше колкото китайски мопс, имаше съвсем мънички копитца и чифт малки остри бивни зъби, които скоро изпитах на гърба си.

Той, разбира се, никога преди не бе виждал бутилка за хранене и от самото начало се отнасяше с най-голямо подозрение към нея. Когато го взех на колената си и се опитах да пхна гумения биберон в устата

му, реши, че това е някакво специално мъчение, което съм изобретил само за него. Той заквича и зацвърка, зарита ме с остриите си копитца и се опита да ме мушне с малките си бивни зъби. След като се боричкахме така около пет минути, Паф и аз изглеждахме като че сме се къпали в мляко. Той обаче не успя да глътне и капчица от млякото.

Напълних нова бутилка и отново стиснах здраво разквичалото се прасенце между колената си, разтворих насила устата му с едната си ръка, а с другата впръсквах млякото в нея. Той така неистово квичеше за помощ всеки път, когато млякото се впръскваше в устата му, че следващият писък го караше да го изплюва отново навън. Най-сетне успях да го накарам да глътне няколко капчици и зачаках да ги вкуси. Това очевидно стана много скоро, понеже той престана да цвърчи и се бори и заоблизва устните и зурлата си. Капнах още малко мляко в устата му и той смукна жадно. След малко така засука от бутилката, като че нямаше намерение да спира никога, а коремчето му набъбваше ли набъбваше. Най-сетне, когато и последната капка изчезна в бутилката, той въздъхна дълбоко от задоволство, заспа в ръцете ми и забръмча като кошер, пълен с пчели.

След това не ми създаваше повече неприятности. Няколко дни по-късно престана да се страхува и от хората, и изтичваше с възхитително грухтене и квичене към решетките на своята кошарка, когато ме зърнеше, че идвам, просваше се по гръб и оставаше да го чеша по коремчето. Когато настанеше време за ядене и видеше, че нося бутилката, той промушваше зурла през решетките и заскимтяваше така силно и възбудено, че чуеше ли го, човек можеше да помисли, че той просто гладува.

След като Паф престоя с мен около две седмици, на сцената се появи и Блоу. И тя бе хваната в гората от местен ловец, на когото се съпротивлявала яростно. Дълго преди тя и ловецът да се бяха появили, аз чувах нейните силни и звучни протести. Млъкна едва когато я купих и поставих в клетка до тази на Паф. Не ги сложих заедно веднага, защото тя беше малко по-едра от Паф и си мислех, че може да го нарани.

Веднага след като Паф видя, че в съседната клетка има и друго прасе като него, той се хвърли между решетките, загрухтя и заквича от удоволствие. Когато и Блоу го видя, тя престана да квичи и приближи. Бяха така доволни, че се виждат, като че бяха брат и сестра. Те търкаха

зурли между решетките и понеже се държаха толкова приятелски, реших да ги поставя заедно още начаса. Изглежда бях оправдан за тази си постъпка, защото те се завтекоха един срещу друг и започнаха да се душат развълнувано. Паф изгрухтя силно и бутна с нос Блоу в ребрата; Блоу изгрухтя в отговор и се затича из клетката. После започнаха да си играят. Паф преследваше Блоу в кръг из клетката. Тичаха, извъртаха се, обръщаха се внезапно назад, огъваха тела, докато и двете прасенца се уморяваха напълно и заспиваха върху леглата си от сухи бананови листа, после захъркваха така, че цялата клетка се тресеше.

Блоу подобно на Паф скоро се научи да суче от бутилка, но понеже беше няколко седмици по-голяма от него, нейното меню включваше и известно количество твърда храна. И така всеки ден, след като изсучеха своите бутилки мляко, поставях в клетката плосък съд с меки плодове и зеленчуци и Блоу прекарваше сутринта с втикнат в тях нос, грухтеше и душеше замечтано, като същинско прасе.

Това ни най-малко не харесваше на Паф. Твърде малък, за да се храни с по-корава храна, той не разбираше защо Блоу трябва да върши нещо, което той самият не може. Паф чувстваше, че го лишават от нещо и стоеше, наблюдаваше с гневно изражение на лицето, докато тя ядеше и грухтеше раздразнително.

Понякога се мъчеше да я прогони от храната, подбутваше я с глава, Блоу се отърсваше от своята замечтаност всред смачканите банани и го погваше ядосано из клетката с гневно квичене. Колкото повече Блоу се задържаше при храната си, толкова по-потиснат ставаше Паф.

Един ден му хрумна, че и той може да похапне нещо допълнително, като чисто и просто смукне от опашката на Блоу. Предполагам, че опашката ѝ му напомняше биберона на бутилката, от която се хранеше. Както и да е, той бе убеден, че ако дърпа достатъчно дълго, ще може да си смукне допълнително вкусно млекце, от нея.

Блоу се изправяше, грухтеше и зариваше нос в меките плодове, докато застаналият зад нея Паф важно-важно сучеше от опашката ѝ. Тя нямаше нищо против това, докато той само сучеше. От време на време обаче Паф се ядосваше и нервничеше. Мляко не потичаше и той започваше да дърпа и хапе с малките си и остри зъбки. Тогава Блоу се извъръщаше, погваше го и го притискаше в ъгъла, където го смушкваше

силно в ребрата, после с гневно грухтене се връщаше към своята вкусна храна.

В края на краищата пак се видях принуден да ги разделя. Събирах ги да си поиграят само веднъж през деня. Лаф сучеше така упорито опашката на Блоу, че всичките ѝ косми окапаха и тя съвсем оголя. И така известно време те живееха един до друг, докато опашката на Блоу отново се покри с косми, а Паф се научи да яде твърда храна.

Поради някаква непонятна причина Блоу беше много по-нервна от Паф и веднага щом разбра това, той започна да се крие и да я плаши. Заставаше зад оградата и когато минаваше край него, изведнъж скачаше отгоре ѝ. Или пък ще легне, ще се престори на заспал, а когато Блоу приближи, ще скочи мигновено на крака и ще я прогони със силно грухтене. Един ден той така я уплаши, че тя падна в храната и по цялото ѝ тяло полепнаха парченца банани и манго.

Паф измисли специален трик, който ѝ прилагаше с голямо удоволствие всяка сутрин след почистването на тяхната клетка. Аз поставях в единия ъгъл купчина пресни, сухи бананови листа, които им служеха за легло. Веднага след това Паф се спускаше стремително, пъхаше се под листата, скриваше се напълно и зачакваше търпеливо, понякога до половин час, докато Блоу тръгнеше да го търси. Той скачаше неочаквано със силно квичене изпод листата и я погваше из ограденото място. Понякога ѝ прилагаше този номер по три пъти в една и съща утрин, но бедната Блоу не успя да го разгадае. Веднага след излитането му като раирана ракета от листата тя врътваше опашка и се стрелваше бързо с дебелиите си крака. Очевидно мислеше, че я напада леопард или някакво подобно животно.

Тъй като прекарваха по-голямата част от времето си във взаимно гонене или правене на всевъзможни лудории, малките прасенца се уморяваха и привечер им оставаха силици колкото да излапат вечерята си. Понякога заспиваха, докато още сучеха от бутилките, така че трябваше да ги будя, за да погълнат цялата си храна. После, погрухтявайки сънливо, те се зариваха дълбоко в своите легла от бананови листа, лягаха едно до друго и хъркаха заедно цялата нощ.

Точно когато малките прасенца се отправяха сънливо към своите места за спане, животните от съседната клетка започваха да се събуждат и да проявяват интерес към живота около тях. Това бяха галаго, дребни животинки, големи колкото новородени котенца, наподобяващи повече кръстоска между бухал и катерица, с нещо маймунско у тях. Имаха гъста, мека и сива козина и: дълги и пухкави опашки. Предните им крайници наподобяваха тези на маймуните, а огромните им златисти очи — очите на бухалите.

Галаго спяха свити по цял ден в своите спални помещения, но точно по залез-слънце се пробуждаха, надничаха през вратата на спалното си помещение, прозяваха се сънливо и примигваха учудено с

големите си очи. Те влизаха едва-едва в клетката, като не преставаха да се прозяват и протягат, после и трите сядаха в кръг и започваха да се мият и четкат.

Този ритуал беше дълъг и сложен. Те започваха със самите върхове на опашките си и бавно се придвижваха нагоре, докато всяко местенце от козината им биваше сресано и изгладено от дългите им костеливи пръсти. После, като мигаха една срещу друга самодоволно със златистите си очи, те започваха второто си занимание за вечерта. Правеха физически упражнения. Седнали на задните си крака, те се протягаха, докъдето можеха, нагоре, после подскачаха внезапно във въздуха, преобръщаха се и падаха на земята. След това започваха да подскачат по поставените в клетката клонки и завършваха с гоненица в кръг, дърпаха се за опашките и така, докато огладняваха. После слизаха долу, сядаха до вратата на клетката, надничаха навън и ме чакаха да се появя с вечерята.

Главното им ястие се състоеше от нарязани на тънко плодове и пълна купа с подсладено мляко. За десерт им поднасях голяма консервена кутия със скакалци, специалитет, който галаго обичаха най-много. Те седяха край вратата, писукаха един другиму и докато наблюдаваха как бъркам и вадя пълна шепа мърдащи скакалци, дългите им пръсти трепереха от вълнение. Отварях за секунда вратата, хвърлях вътре насекомите и затварях. В клетката се вдигаше мигновен вой. Скакалците скачаха навсякъде, а галаго с изпъкнали от вълнение очи ги преследваха, мятаха се като полудели в клетката, сграбчваха скакалците и ги тикаха в устата си. С натъпкани уста те загребваха колкото може повече скакалци в ръцете си, после сядаха да ги излапат бързо и не преставаха да мляскат и сумтят.

През цялото време те вперваха големите си очи, да не би да се появят нови скакалци или пък някой да е наградил повече. Веднага след като последният сочен залък биваше погълнат, те започваха бясно преследване на останалите насекоми. За много кратко време в клетката не оставаше нито един скакалец, с изключение на няколкото разпилени по пода парченца от крака и крила. Галаго обаче никога не бяха убедени в това и в продължение на цял час развълнувано проучваха всяка цепнатинка и дупчица в клетката с надеждата, че някак си са подминали някое от тези вкусни насекоми.

Всяка вечер при залез аз почиствах клетката на галаго и подменях мръсната трева с голям наръч чисти листа. Галаго обичат върху пода на клетката да има изобилен листак. Те си играеха в него и прекарваха дълго време в търсене на въображаеми насекоми, които вярваха, че се крият в листака.

Една вечер поставих както обикновено треволяк и съвсем случайно заедно с него вкарах вътре и едно дълго стъбло със златисто цвете на края, наподобяващо твърде много невен. Малко по-късно минах край клетката и с удивление забелязах как един седнал на задните си крака галаго стиска с една ръка цветето, къса бавно листенца и ги яде. Мъхнатата централна част на цветето изхвърли и един от неговите другари я грабна начаса и се заигра с нея. Първо я подметна нагоре във въздуха, хвърли се след нея и я „уби“ в ъгъла, така както би направил със скакалеца. Той направи всичко това много естествено. Един от неговите другари помисли, че е уловил скакалец и се приближи да се увери. Първият галаго изтича с цветето в уста, а останалите два го подгониха. В края на краищата и трите се сборичкаха и паднаха вкупом върху пода на клетката. На края на играта главичката на цветето беше накъсана на малки парченца и разпиляна по целия под. Играта с това цвете изглежда им доставяше голямо удоволствие, затова всяка вечер след това започнах да поставям по две, три такива цветя в тяхната клетка. Те изяждаха венчелистчетата, а после играеха на „свободна борба“.

Макар и всяка вечер да наблюдавах играта на галаго в клетката и да се удивлявах на пъргавината и грациозните им движения, до нощта, когато един от тях избяга, не схващах колко бързи всъщност са те.

Те току-що се нахраниха и аз изваждах празните съдове от клетката, когато едно от малките животинчета неочаквано се стрелна през вратата, после нагоре по ръката ми, а от рамото ми скочи на покрива на клетката. Сграбчих го за върха на опашката, но то отскочи като гумена топка, кацна на самия ръб на покрива на клетката и впери поглед в мен. Заобиколих бавно, и внимателно и бързо го сграбчих. Преди обаче ръката ми да го беше докоснала, то скочи във въздуха, прелетя около два и половина метра във въздуха и се приземи леко като перце на една от централните подпори на палатката, където остана като залепено. Спуснах се след него и то ме допусна съвсем близо до себе си. После, без каквото и да е предупреждение, скочи от

подпората върху рамото ми, а оттам незабавно върху друга клетка. Преследвах го в продължение на половин час и колкото повече се разгорещявах и безпокоях, толкова това му доставяше по-голямо удоволствие.

Когато наистина го улових, това стана съвсем случайно. То току-що бе скочило от една купчина стари кутии върху поставената над походното ми легло мрежа против комари. Очевидно смяташе мрежата за солидна повърхност, върху която може да се стъпи. Под влияние на тежестта му мрежата пропадна и в следващия миг животното се оплете в нея. Притичах и го улових, преди да е успяло да се освободи. След тази случка внимавах много при отваряне вратата на клетката на галаго.

ГЛАВОБОЛИЯ С НЯКОЛКО МАЙМУНИ

В лагера ни пристигаха много европейци и африканци, за да разгледат чудноватите животни, които бях събрал. Между разнообразните ми питомци имаше, разбира се, и маймуни, от които притежавахме около четиридесет различни вида. Съвместният живот даже в една голяма палатка с толкова много от тези енергични животни може да създаде ужасни неприятности, особено когато те са решени да създават такива.

От всички наши маймуни най-добре помня три: мустакатата маймуна Футл, червеноглавия Уикиз и на края, но не на последно място, шимпанзето Чолмондли.

При пристигането си в лагера Футл беше най-малката маймунка, която бях виждал дотогава. Ако не беше дългата му опашка, той можеше да се разположи много удобно в чаена чаша, като при това му оставаше достатъчно свободно място. Козината му имаше особена зеленикава окраска, гърдите му бяха бели. Главата подобно главите на повечето новородени маймунки изглеждаше твърде голяма за тялото му и имаше същата зеленикава окраска, с изключение на жълтеникавите, наподобяващи цвят на лютиче, бузи. Най-удивителното нещо у него беше широката ивица от бяла козина над горната устна, която поразително наподобяваше големи мустаци. Никога по-рано не бях виждал нещо по-смешно от тази дребничка маймунка с огромни мустаци, като на дядо Мраз.

Първите няколко дни Футл живя в една поставена до леглото ми кошница заедно с други новородени животни, които трябваше да храня с биберон. Шишето беше два пъти по-голямо от него. Видеше ли го, Футл се спускаше с радостен вик към него, пхаше биберона в устата си и го стискаше така силно с ръце и крака, че докато не изсучеше млякото, не можех да му го отнема. Той не ми позволяваше дори да държа шишето, понеже се страхуваше да не му отнема част от съдържанието, а се търкулваше върху мястото, на което спеше, и го стискаше здраво в ръце. Като че ли се бореше с цепелин. Ту той беше отгоре, ту шишето, но независимо от това Футл продължаваше да суче

без прекъсване млякото, а мустаците му подскачаха от усилията, които правеше.

Малката маймунка беше много схватлива. Не мина много време и тя се научи да пие млякото си от чинийка, но когато свикна да върши това, маниерите на Футл на масата станаха просто безобразни. Слагах го на масата и като ме зърнеше, че приближавам с чинийката, обземаше го някакво безумие. Той започваше да подскача от вълнение и да крещи неистово. Едва поставях храната на масата и той се хвърляше с главата надолу в нея. Млякото плисваше, той цопваше в средата с потопена глава, която изваждаше само за да си поеме дъх. От време на време лакомията му го караше да задържа по-дълго главата си в млякото, след което изскачаше от него, като свистеше и хвърляше пръски като същински фонтан. След ядене обикновено го подсушавах в продължение на половин час, защото изглеждаше не че е пил мляко, а че се е къпал в него.

Реших, че това не може повече да продължава. Футл се хранеше по пет пъти на ден и ако се мокреше непрестанно така, боях се, че ще се простуди. Причината на неговото вълнение вероятно идеше от това, че седнал на масата виждаше кога му нося млякото. Опитвах се да го храня по нов начин. Поставях първо чинийката върху масата, а после пренасях там и Футл. Първият път, когато постъпих така, той видя млякото отдалеч. Издавайки пронизителен радостен писък, той скочи от ръцете ми, прелетя грациозно във въздуха и цопна с плясък в средата на чинийката с млякото. Чинийката се преобърна и двамата с Футл се намокрихме.

След този случай се стараех, докато пие млякото си, да го държа и това се оказа малко по-успешно. Той се въртеше и пицеше от яд, понеже не му разрешавах да се гмурне в чинийката с млякото, като че тя представляваше плувен басейн. Понякога успяваше да ми се отскубне и се гмурваше в него, преди да успея да му попреча. В повечето случаи моят метод се оказваше правилен и той оставаше сух, с изключение, разбира се, на лицето му. Не можех да му попреча да го пъха в млякото и когато го вдигнеше да си поеме дъх, по лицето му не се виждаше къде започват и къде завършват неговите мустаци.

Когато не ядеше, Футл обичаше да се хваща за нещо. Всички новородени маймунки обикновено се залавят за меката козина на своята майка, докато тя скита из клоните на дърветата. Футл ме прие за

своя майка и изглежда мислеше, че когато не се храни, е съвсем редно да се, притиска о мен. Повечето време, през което бях зает, аз го носех със себе си. Той се държеше много добре и седеше на рамото ми, уловил с ръка едното ми ухо. Един ден се престраши и скочи върху телената преграда на клетката, в която беше затворена голяма и свирепа маймуна. Тя моментално сграбчи Футл за опашката. Ако не бях там да го отърва, това щеше да остане последното му приключение.

Реших, че е много рисковано за Футл да седи на рамото ми, докато работя, затова го затворих в неговата кошница. Той очевидно се почувства нещастен. По цял ден надаваше жалостиви писъци и правеше опити да се измъкне, затова се наложи да измисля нещо друго. Облякох едно мое старо палто и го носих няколко дни, като Футл стоеше както обикновено на рамото ми. Когато свикна напълно с тази дреха, аз я съблякох, окачих я на облегалката на един стол и поставих Футл отгоре ѝ. Той изглежда не разбра, че аз не бях в палтото и нежно се хвана за него.

И така всяка сутрин окачвах палтото на облегалката на стола, поставях Футл отгоре му и той се притискаше щастливо към него, докато аз вършех моята работа. Маймунката, изглежда, мислеше, че палтото е част от мен, нещо като моя втора кожа, и когато се докосваше до някоя частица от мен, се чувстваше напълно щастлива. Докато работех, разговаряше с мен посредством дълги писукания, но нито веднъж не се опита да се отдели от палтото и да се покачи на рамото ми.

Когато в края на краищата пристигнахме в Ливерпул, Футл се чувстваше чудесно и непрестанно позираше на фоторепортерите от рамото ми. Те останаха очаровани от него. Никой от тях не бе виждал дотогава толкова мъничка маймунка. Един от репортерите я разглежда дълго време, после се обърна към мен и каза: „Знаете ли, маймунката изглежда твърде млада, а пък вече има такива огромни мустаци.“

Червеноглавият Уикиз дължи името си на крясъците, които издаваше. Когато и да доближавах клетката му, той отваряше широко уста и се провикваше с всички сили: „Уикиз, уикиз!“

Цялата козина на маймунката Уикиз имаше нежен сив цвят, с изключение на бялата ивица около врата и яркото махагоновочервено петно върху главата му. Лицето му беше тъмносиво, а клепачите

млечнобели. Те обикновено не се виждаха, но когато ме посрещаше, той повдигаше вежди, свеждаше бързо клепки и ми се струваше, че очите му са покрити с бели завески.

На Уикиз беше много скучно да живее сам в клетка и да няма с кого да си поиграе, но аз не можех да му намеря другарка, понеже той беше единственият екземпляр от този вид, който притежавах. Той обаче не разбираше това, защото навсякъде около себе си чуваше и подушваше маймуни. Струваше му се твърде непочтено от моя страна, че го държа затворен в клетка и не го пускам да, си поиграе с тях. Той реши, че може да постигне това, като прокопае скришно тунел и се измъкне навън.

Между дъските на едната страна на своята клетка беше открил малък отвор. С пръсти и зъби той се зае да го разширява. Дървото беше много твърдо и едва след дълго копаене и гризене със зъби успя да отчупи малка треска. Следях много внимателно работата му върху дупката и внимавах да не стане много голяма. Уикиз не подозираше това и смяташе, че не зная нищо за нея. Той хапеше и дращеше по дървото по цели часове, но след като чуеше, че приближавам, скачаше върху един от прътовете, сядаше на него, придаваше си съвсем невинен вид, повдигаше вежди, показваше белите си клепачи и мигаше весело към мен. С това се надяваше да ме убеди, че е последната маймуна в лагера, способна да направи нещо нередно.

Не предприемах нищо по отношение на дупката, която копаяше Уикиз, защото смятах, че след като се увери, че дървото е много твърдо, скоро сам ще се откаже от нея. За най-голямо мое удивление се случи точно обратното. Той така много се встрасти в своята работа, че посвещаваше всяка свободна минутка в хапане и дращене по дървото. Всеки път, когато се появявах на местопроизшествието, той седеше напълно безразличен на своя прът и ако не бяха няколкото забодени по козината на бузите му клечки, нямаше да зная, че той все още продължаваше да се занимава със своята операция по прокопаването на тунела. Уикиз беше напълно убеден, че не зная нищо за неговия таен тунел, затова един ден реших да го изненадам.

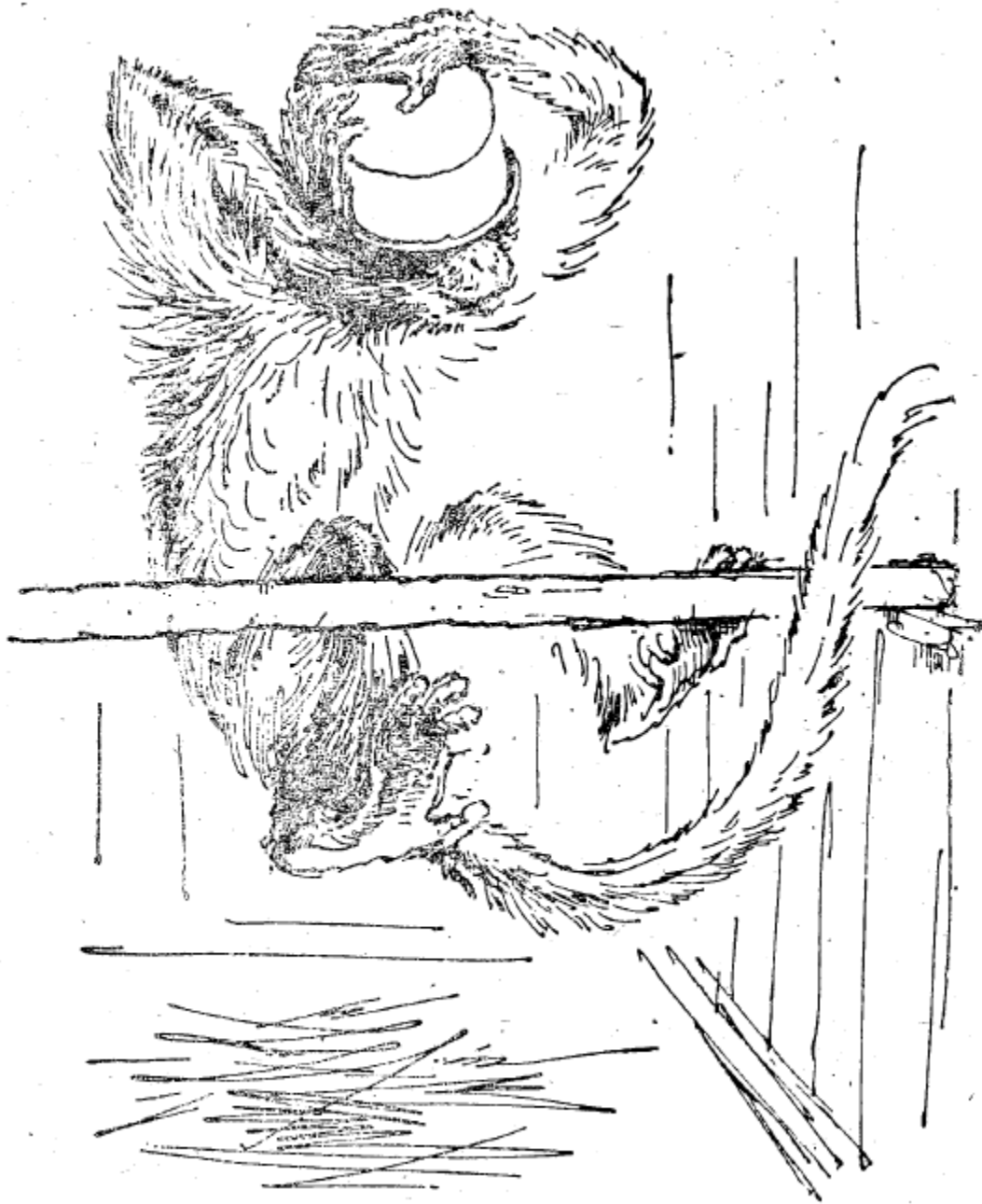
Току-що му бях дал купа мляко и той не очакваше да се върна при неговата клетка поне в продължение на час. Освежен от питието, той поднови работата си над дупката. Оставих му достатъчно време на разположение, за да се задълбочи в работата, после се промъкнах

предпазливо край редицата на клетките. Уикиз клечеше на пода. По лицето му се четеше решимост. Той дърпаше с ръце голямо парче от дъската. Парчето се държеше здраво и макар и да го дърпаше с всички сили, то не се отделяше от стената на клетката. Той ставаше все по-гневен и по-гневен, мърмореше и кривеше лице, по което се изписваха страшни гримаси. И когато се навеждаше напред, за да види дали може да прегризе това неприятно препятствие, аз го попитах със строг глас какво е намислил да прави.

Уикиз подскочи като боднат с игла, после погледна през рамо с уплашено и виновно изражение на лицето. Отново го попитах какво е решил да прави. Той едва-едва се усмихна, направи нерешителен опит да ми покаже клепачите си. Като видя, че не ми прави никакво впечатление, той най-глупаво остави дървото, взе празното канче от млякото, скочи на пръчката, там се смути напълно, постави канчето върху главата си и падна заднешком от пръта.

Изглеждаше толкова забавен, че започнах да се смея, а той реши, че съм му простил. Уикиз скочи отново на пръта. Канчето стоеше на главата му подобно на металичен шлем и пак падна от пръта. Този път на главата си и се удари, после приближи решетката, протегна ми ръка и стоя тъй, докато се почувства по-добре.

Разбрал, че зная всичко за дупката, той престана да се крие и работеше открито пред мен. Скарвах ли му се, той повтаряше своя трик: слагаше канчето на главата си и падаше заднешком от пръта. Смеех ли се, той заключаваше, че съм му простил и възобновяваше работата си. Като предпазна мярка обаче заковах от външната страна на дупката парче телена мрежа. Когато я откри, той се разочарова много. Убедил се най-сетне, че няма да може да махне мрежата, той с подчертано нежелание се отказа от пробиването на тунела. Уикиз обаче винаги правеше своята шега, падаше заднешком от пръта и се мъчеше да ме разсмее, когато разбираше, че му се сърдя.

ИСТОРИЯТА С ШИМПАНЗЕТО ЧОЛМОНДЛИ

Когато шимпанзето Чолмондли се присъедини към колонията на животните, то веднага стана некоронован неин крал не само благодарение на своите размери, но и поради своята необикновена интелигентност. Чолмондли беше любимец на един чиновник от областта, който имаше желание да изпрати маймуната в Лондонската зоологическа градина. Като дочул, че събирам диви животни в тяхната област и че наскоро се завръщам в Англия, той ми писа и ме попита дали ще имам нещо против да взема Чолмондли с мен и да го предам на управлението на зоологическата градина. Отговорих му, че притежавам вече доста голяма колекция маймуни и още едно шимпанзе няма да представлява кой знае каква трудност, така че с удоволствие бих придружил Чолмондли до Англия. Представлявах си, че е някое младо, двугодишно шимпанзе, високо най-много около половин метър. При пристигането на Чолмондли едва не получих удар.

Една сутрин до лагера приближи камион, натоварен с огромен дървен кафез. Стори ми се така голям, като че побираше цял слон. Удивлявах се какво ли, за бога, би могло да има вътре в него. Когато шофьорът ми каза, че кара в него Чолмондли, аз си помислих, че неговият собственик е постъпил твърде глупаво да изпраща малко шимпанзе в такъв огромен кафез. Отворих вратата и надникнах вътре. Там седеше Чолмондли.

Един-единствен поглед беше достатъчен да разбере, че това не е малко, а напълно пораснало шимпанзе на осем или девет години. Седнало превито в тъмния кафез, шимпанзето изглеждаше два пъти

по-голямо от мен. От изписаното по лицето му изражение разбрах, че пътуването не му се е харесало. Преди да успее да затвори вратата на кафеза, Чолмондли протегна дългата си космата ръка, стисна моята и я раздруса сърдечно. После се извърна, събра дългата желязна верига (единият край на която бе завързан за желязна халка на врата му), нави я на ръката си излезе от кафеза. Той спря за момент, проучи ме внимателно, огледа с голям интерес лагера, после протегна ръка и ме погледна въпросително. Поех ръката му и заедно влязохме в голямата палатка.

Чолмондли моментално седна на един от столовете край масата, пусна веригата на земята, облегна се и кръстоса крак връз крак. Той огледа палатката в продължение на няколко минути с високомерно изражение на лицето и очевидно реши, че това му стига, после се извърна и отново ме погледна въпросително. Явно искаше да му предложи нещо след уморителното пътуване. Още преди пристигането му бях предизвестен, че обича много да пие чай. Извиках готвача и му поръчах да приготви чай. После излязох и надникнах в кафеза на Чолмондли. На пода открих голямо смачкано канче. Върнах се с него в палатката и Чолмондли се зарадва много, даже ме похвали за моята съобразителност с няколко радостни крясъка: „ху, ху“.

Докато чакахме чая, аз седнах срещу Чолмондли и запалих цигара. За мое удивление той се развълнува много и протегна към мен ръка през масата. Учудих се какво ли би направил, затова му подадох пакета цигари. Той го отвори, извади цигара и я постави в устата си. После отново протегна ръка и аз му подадох кибрита. За най-голямо мое удивление той извади една клечка от кутията, драсна я, запали цигарата и хвърли кибрита на масата. Чолмондли се облегна на стола и започна като истински пушач да изпуска облаци цигарен дим от устата си.

Никой преди това не ми беше казвал, че Чолмондли пуши. Изпълнен с известно безпокойство, започнах да се чудя какви ли още други лоши навици може да има, за които не ме бе предупредил неговият предишен господар.

Точно в този момент внесоха чая и Чолмондли поздрави неговото появяване със силни и изразителни радостни звуци. Той ме наблюдаваше внимателно. Напълних канчето до половината с мляко, после прибавих чая. Бяха ми казали, че обича сладки работи, затова

поставих шест големи лъжици захар. Това мое действие беше посрещнато от него с одобрително ръмжене. Той постави цигарата на масата и хвана канчето с две ръце, после протегна много внимателно долната си устна и я потопи в чая, за да се увери дали не е много горещ. Чаят беше малко горещ и той започна да духа енергично, докато го изстуди, после вдигна канчето и го пресуши на един дъх. Когато погълна и последната капка той надникна в канчето и събра с пръст останалата там захар. След това Чолмондли вдигна глава, опре канчето на носа си и стоя така около пет минути, докато и последната песъчинка захар не премина през гърлото му.

Поставих големия кафез на Чолмондли на известно разстояние от палатката, а края на веригата закрепих за дебелия дънер на едно дърво. Мислех, че така е твърде далеч, за да направи някоя пакост, и все пак достатъчно близо, за да наблюдава всичко, което ставаше. Така той можеше да разговаря и с мен на своя език, състоящ се от постоянното „ху-ху“.

В деня на своето пристигане той направи пакост почти веднага след като го завързах за дънера на дървото. Извън палатката имаше няколко малки питомни майmunки, завързани с дълги въжета за забити в земята колчета. Те бяха десетина на брой, а над тях бях построил навес от палмови листа, за да ги предпазва от слънцето. Когато Чолмондли започна да изучава заобикалящата го среда, забеляза тези майmunки. Някои от тях се хранеха с плодове, други спяха на слънце и той реши, че може да се поупражнява в хвърляне на камъни.

Работех нещо в палатката, когато отвън неочаквано долетя страшен шум. Майmunките пищяха и бръцолевеха от яд. Втурнах се навън да разбера какво става. Чолмондли беше хвърлил един голям колкото зелка камък към най-малките майmunки. За щастие не беше успял да засегне нито една от тях, но ги бе уплашил до смърт. Ако камъкът беше ударил някоя майmunка, щеше да я убие на място.

Когато пристигнах на местопроизшествието, Чолмондли беше взел нов камък, размахваше ръка и се прицелваше. Беше ядосан, че с първия удар не бе улучил нито една майmunка. Грабнах някаква пръчка, завтекох се към него и закрещях с всички сили. За мое удивление Чолмондли изпусна камъка, вдигна ръце над главата си и започна да скимти и се търкаля по земята. В бързината бях взел много тънка пръчка, с която не успях да направя, нищо на широкия му и

корав като маса гръб. Ударих го на два пъти с тази смешно малка пръчка, после го сгълчах сериозно. Той седеше смутен, с виновно изражение и чистеше козината си от полепналите по нея листа. Подпомогнат от африканците, почистих мястото около неговия кафез от всички камъни, смърхих го и продължих прекъснатата си работа. Надявах се, че мъмренето ще има известен ефект върху него. След малко погледнах от палатката и видях, че копае земята. Вероятно търсеше нови муниции.

Наскоро след пристигането си в лагера Чолмондли се разболя и аз се уплаших много. Близко две седмици не искаше да постави нищо в уста, отказваше и на най-изкусителните плодове и деликатеси, намали даже ежедневната си дажба чай, нещо нечувано досега. Всичко, което поемаше всеки ден, бяха няколко глътки вода. Започна постепенно да слабее. Очите му хлътнаха в очните ябълки и аз помислих, че ще умре. Чолмондли изгуби напълно интереса си към живота. По цял ден седеше прегърбен и със затворени очи в кафеза. За него беше много лошо да седи така меланхоличен по цял ден, затова привечер, точно преди залез, го взимах да се разходим по хлад. Тези разходки бяха много кратки. След всеки няколко метра се налагаше да почиваме, защото Чолмондли беше много отслабнал.

Една вечер, точно преди тръгване на разходка, напълних джобовете си със специални и любими негови бисквити. Заизкачвахме се бавно към върха на един малък хълм, току зад самия лагер, после седнахме да се любуваме на изгледа. Както си почивахме, извадих една бисквита от джоба си и започнах да ям, млясках с уста от удоволствие, но не предлагах на Чолмондли. Той ме погледна въпросително. Знаеше, че когато бивахме заедно, винаги делях храната си с него. Изядох и втора бисквита и той приближи да види дали ще ми достави удоволствие като първата. Когато разбра, че и тази ми хареса, той пхна ръка в джоба ми, измъкна една бисквита, подуши я подозрително, изяде я и се заозърта за друга. Тогава разбрах, че ще оздравее.

На следващата утрин Чолмондли изпи пълно канче чай и изяде седемнадесет бисквити. В продължение на три дни се хранеше само с това. После апетитът му се възвърна бурно и през следващите две седмици ядеше двойно повече, откогато и да било преди това, и ми струваше цяло състояние от банани.

Чолмондли не обичаше само две неща: африканците и змиите. Струва ми се, че някоя африканци са го дразнели, когато е бил малък. Независимо от това, каква е била причината, той се разлютяваше неведнъж. Криеше се в кафеза и чакаше някой африканец да мине близо край него. Тогава се втурваше с настръхнала козина, размахваше дългите си ръце и крещеше ужасно. Случи се не една негърка да мине край клетката му с кошница плодове на главата си, после да хвърли кошницата на земята от уплаха, да вдигне краищата на полата си и да хукне да спасява живота си. Чолмондли скачаше победоносно на края на своята верига, ръмжеше и показваше всичките си зъби и правеше изпълнени със задоволство гримаси.

Пред змиите обаче не проявяваше такъв героизъм. Видеше ли ме със змия в ръка, той се вълнуваше, чупеше ръце и стенеше от страх. Пуснех ли влечугото на земята, запълзеше ли към него, той бягаше, докато се изпъне веригата, крещеше за помощ, хвърляше камъни и треволяк по змията, като с това се мъчеше да ѝ попречи да се доближи до него.

Една вечер отидох, както обикновено, да го затворя в клетката. За мое най-голямо учудване той отказа най-категорично да влезе в нея. Леглото му от бананови листа беше много удобно и аз си помислих, че просто проявява упоритост. Започнах да му се карам, но той ме хвана за ръка, заведе ме до клетката, после се отдалечи на безопасно разстояние, доколкото му разрешаваше веригата, спря и ме загледа с безпокойство. Разбрах, че в клетката има нещо, от което се страхуваше. Огледах се предпазливо. В средата на леглото му открих една свила се на кълбо змия. Улових я. Змията беше безопасна. Чолмондли, разбира се, не можеше да направи разликата и не искаше да поеме никакъв риск.

Чолмондли научаваше много бързо разни номера и така гореше от желание да се покаже, че когато пристигна в Англия, спечели си голяма известност. Появи се даже на няколко пъти и на телевизионния екран и достави голямо удоволствие на зрителите, като седна на стола с шапка на главата, взе цигара, запали я сам, наля си изпи чаша бира и направи ред други неща.

Струва ми се, че главата му се бе позамаяла от този успех, защото не дълго след това успял да избяга от зоологическата градина и за най-голям ужас на всеки, който го срещнел, тръгнал да се скита сам

из парка Риджънт. Като стигнал до главната улица, зърнал един спрял автобус и веднага се вмъкнал в него. Обичаше много да го водят на разходка с автомобил. Пътниците обаче решили, че ще е по-добре да не пътуват в един автобус с Чолмондли и се втурнали вкупом към вратата. В този момент пристигнали пазачи от зоологическата градина и заловили Чолмондли.

Завели го позорно обратно в клетката, но аз познавах добре Чолмондли. Той е мислел, че си заслужава да изтърпи всякакво хокане, само и само да зърне как всички онези хора се мъчат да се измъкнат едновременно от автобуса и задръстват вратата. Чолмондли притежаваше силно развито чувство за хумор.

ТРУДНОСТИТЕ С КОСМЕСТИТЕ ЖАБИ, КОСТЕНУРКИТЕ И ОСТАНАЛИТЕ ЖИВОТНИ

Залавянето на млади животни обикновено, но невинаги, е най-лесното при една експедиция за животни. След като веднъж сте уловили животните, задачата ви е да ги опазите живи и здрави, докато са в плен, а това невинаги е лесно. Животните реагират по различен начин, когато са на затворено. В някои случаи индивиди от един и същ вид се държат различно. Понякога разликите са незначителни, други път техните реакции са толкова противоположни, че започвате да мислите, че принадлежат към два различни вида.

Веднъж купих от един ловец две новородени гвинеysки маймунки. Гвинеysки маймуни са онези големи сиво оцветени бабуни с розови задни части, които могат да се видят в повечето зоологически градини. Тези две новородени маймунки се настаняха много добре, но се различаваха една от друга по редица дребни навици. Когато например им давах банани, едната от тях обелваше внимателно банана, изядваше го и хвърляше кората, докато другата обелваше също така внимателно банана, изядваше кората и хвърляше плода.

Най-важната съставка в храната на моите маймуни беше млякото, което изпиваха всяка вечер. Това беше мляко на прах, което разбърквах в голяма газена тенекия, напълнена с топла вода. Към него прибавях няколко счукани таблетки калций и няколко супени лъжици малц, смесен с рибено масло. Полученото питие наподобяваше слабо кафе. Повечето от новородените, които притежавах, поемаха веднага това питие. Когато ме зърваха, че нося съдовете по време на храненето им, просто подлудяваха. Започнех ли да разливам млякото, те разклащаха решетката, крещяха, пискаха и тропаха по пода на клетката от вълнение. Възрастните маймуни обаче свикваха много по-бавно с тази странна бледокафява течност. Поради някаква причина те се отнасяха крайно подозрително към нея.

Понякога успях да накарам новопристигналата маймуна да пие от тази смес, като обръщах клетката ѝ така, че да може да вижда останалите маймуни, които лакомо мляскаха и хълцукаха над

паничките с мляко. У новопристигналата се зараждаше любопитство и тя решаваше, че храната в чинийката заслужава внимание. След като веднъж я опиташе, тя подобно на останалите маймунки много скоро ставаше неин голям любител.

От време на време получавах някое изключително упорито животно, което отказваше да вкуси от млякото, макар и да виждаше, че всички останали пият своето. Открих, че единственото, което ми оставаше да направя в такъв случай, е да взема купичка мляко и да го лисна върху лапите и стъпалата на маймунката. Тъй като те са изключително чисти животни, веднага се заемаха да почистят тази лепкава течност от кожата си, като, чисто и просто я облизваха. След като почувстваха веднъж вкуса и помиришеха млякото, тогава те започваха да го пият с желание от чинийката.

При повечето животни храненето е твърде просто нещо при условие че знаете с какво се хранят те в диво състояние. Месоядните животни — мангустата или дивите котки — може да се изхранват с козе или краве месо, сурови яйца и мляко. Важното при тези животни е да сте сигурен, че имат в изобилие груба храна. Когато в диво състояние убиват своята жертва, те изяждат кожата, костите и всичко останало. Така че, навикнали с тази груба храна, те скоро се разболяват и умират, ако след залавянето тя им липсва.

Аз имах една голяма кошница с перушина и козина. В нея пусках парчета козе или краве месо, преди да го дам на мангустите. Така по месото се налепваха пера и косми.

На същата трудност се натъкнах при снабдяването на хищните птици с груба храна. Бухалите например изяждат мишката и известно време след това повръщат костите и кожата под формата на овални топчета (погадки). Когато държите бухали, винаги трябва да знаете дали произвеждат тези топчета, защото това е сигурен белег за доброто здраве на птицата.

Когато веднъж се грижех за няколко новоизлюпени бухалчета, не успях да се снабдя с груба храна, която смятах подходяща за тях. Видях се принуден да увивам малки късчета месо в памук и после да ги пускам във вечно отворените им клюнове. Този метод се оказва много подходящ. За мое удивление и бухалчетата произвеждаха в продължение на няколко седмици топчета, състоящи се изключително

от памук. Изглеждаше като че са се били със снежни топки в своята клетка. Целият под беше посипан с малки бели топчици.

Животните, които причиняват най-много неприятности на колекционера, са онези, които в диво състояние се хранят със строго определена храна. В Западна Африка например живее люспестият мравояд, едно животинче с дълъг и заострен нос и дълга опашка, с помощта на която може да виси по клоните на дърветата. Покрит е с дълги, здрави и припокриващи се люспи и наподобява борова шишарка със странна форма. В диво състояние това животно се храни изключително с мравки, които строят гнездата си по дърветата.

Когато се грижех за тези животни в Африка, аз успявах да им доставям без усилие изобилно количество от естествената им храна. За съжаление не може да се постъпи така, когато животните пристигнат в Англия. Ето защо животното трябва да се научи да яде някаква подходяща храна, която ще може да се доставя лесно в зоологическата градина, в която отива. Няма никакъв смисъл да се достави в Англия мравояд, който освен мравки не може да яде нищо друго, защото нито една зоологическа градина не е в състояние да доставя мравки.

Моят люспест мравояд трябваше да се научи да яде смес от неподсладено кондензирано мляко, ситно нарязано сурово месо и разбъркани сурови яйца. Те са изключително глупави животни и обикновено са необходими няколко седмици, преди да се научат да ядат, както трябва, тази храна. Първите няколко дни след улавянето им те обикновено преобръщат съдинките с храна, затова се налага здраво да се закрепват.

Едно от най-трудните животни, за което трябваше да се грижа, беше много рядкото животно, известно като гигантска водна мишка. Това е черно животинче с издължено тяло, бели мустаци и странна кожеста опашка, подобна на тази на поповата лъжичка, която живее в бързоструйните потоци на Западноафриканските гори. Подобно на мравоядите в диво състояние мишката се храни със строго определена храна, предимно с големи кафяви сладководни раци, срещани в изобилие из местата, които обитава. Когато се сдобих с първата моя гигантска водна мишка, в продължение на два или три дни я хранех с раци, за да свикне да живее в своята клетка. После се заех да я уча да яде храната, която щяха да й дават в Англия.

От местния пазар си набавих голямо количество изсушени скариди, използвани за храна от местните жители. Разтроших ги и ги смесих с малко сурово яйце и накълцано на много ситно месо. После взех тялото на един голям рак, разрязах го на две, извадих вътрешностите му и го напълних с горната смес. Съединих отново двете половинки, изчаках, докато гигантската водна мишка огладнее добре, и хвърлих лъжливия рак в клетката ѝ. Тя се хвърли отгоре му, захапа го на два пъти (естествен неин метод за убиване на раци), после се спря и започна да души подозрително: този рак очевидно имаше съвсем друг вкус от онези, на които беше навикнала. Тя подуши отново и се замисли за миг. Сигурно реши, че вкусът всъщност е много приятен, защото се зае с рака и много скоро го изяде. В продължение на няколко седмици след това тя получаваше по няколко истински и по няколко специално напълнени раци всеки ден, докато свикна напълно с вкуса на новата храна. След това започнах да сипвам приготвената от мен храна-заместител в съдинка, като отгоре ѝ поставях по един рак. Тя сдъвкваше рака и откриваше поставената отдолу храна. Повторих няколко пъти този експеримент и тя започна да яде от поставената смес без никакви трудности.

При пристигането на някакво животно обикновено можех повече или по-малко да кажа каква храна ще му бъде необходима, но въпреки това винаги питах местния ловец, който бе уловил животното, дали не знае с какво се храни то, не го ли е забелязал да яде някаква особена храна в гората. Това ми помагаше да разнообразя храната на животното, докато се намираше в плен. Като правило обаче ловците нямаха и най-малката представа за това, какво ядат уловените от тях животни. Обикновено казваха, че животното яде банга, плодовете на палмата, от която се получава палмово масло. Това понякога се оказваше истина при плъховете, мишките и катериците. Неведнъж местните ловци ме уверяваха, че змиите и малките птички се прехранвали със същата храна. Така навикнах с този отговор, че когато някой ловец ми кажеше, че донесеното от него животно се храни само с кокосови орехи, аз автоматично не му вярвах.

Един ден се сдобих с четири чудесни горски костенурки с превъзходно здраве. Те се чувстваха много добре в малкото оградено място, което им приспособих за живеене. Като правило костенурките са едни от най-непретенциозните към храната животни. Те ядат

всякакви листа или зеленчуци, които им се дават, също и плодове, а от време на време и малки парченца сурово месо. Тези костенурки се оказаха изключение от правилото. Те отказваха всички деликатеси, които им предоставях в изобилие, извърщаха носове от узрелите плодове и сочни листа, набавяни с толкова много труд. Всичко това ми беше непонятно и аз започнах сериозно да се безпокоя за тях.

Един ден в лагера пристигна местен ловец и докато му показвах сбирката си и му обяснявах от какви други животни се интересувам, аз му обърнах внимание на костенурките и на обстоятелството, че от момента, в който ги получих (две или три седмици преди това), те отказваха да турят каквото и да е в устата си. Той веднага се обърна към мен и ми каза, че давам на костенурките неподходяща храна. Костенурките не ядели плодове и листа. Настоя, че се хранели с малки бели горски гъби, които растат по изсъхналите дънери в гората. Да си кажа правичката, не му повярвах, макар и да не казах нищо. Помислих си, че това прилича на обяснението с кокосовите орехи.

Измина още една седмица, а моите костенурки продължаваха да не ядат нищо. В обзелото ме отчаяние изпратих две малки момченца с кошница в гората и им казах да донесат от малките бели гъби. Когато се върнаха, аз изпразних пълната кошница в кошарката на костенурките и останах да видя какво ще направят. Струва ми се, че никога по-рано не съм виждал костенурки да се движат така бързо към своята храна. Те се нахвърлиха настървено върху тях, дъвчеха и дъвчеха, а сокът от гъбите течеше надолу по страните им. Много е интересно, че след като се нахраниха с гъбите, започнаха да поемат и други храни. Не дълго след това се отказаха напълно от гъбите и предпочитаха повече вкусното узряло манго.

Тъй като числеността на моята сбирка нарастваше, стана доста трудно да осигурявам голямо разнообразие от храни за толкова много животни с различни вкусове. Месо, плодове, яйца и птици купувах от местния пазар, но имаше и други неща, от които се нуждаех.

Всички птици например, повечето маймуни, галаго и някои от горските плъхове обожаваша скакалците. За да ги поддържам в добро здраве, беше необходимо да се снабдявам постоянно с подобни деликатеси. Тъй като не е възможно да се купуват скакалци дори и по западноафриканските пазари, трябваше да организирам собствена

група ловци на скакалци. Групата се състоеше от десет малки чевръсти момченца с остри погледи.

Дадох на всяко момченце по една голяма тенекиена кутия от цигари и по една мрежа за пеперуди и два пъти на ден ги пращах на лов. Те залавяха скакалци с мрежите, поставяха ги в цигарените кутии и ги носеха в лагера. Не им плащах на час, а според броя на донесените скакалци. За пет скакалеца плащах по едно пени. Някои от тези малки момченца, по-бързи и по-остроумни от останалите, успяваха да спечелят по три, четири шилинга^[1] на ден.

Местното наименование на скакалците е „пампало“, затова нарекох малките момченца „пампаловци“. Ако някое животно ми изглеждаше болнаво или пък пристигнеше ново и се нуждаеше от някакъв деликатес, за да облекчи накърнените си чувства след залавянето му, аз извиквах пампаловците. Те се пръсваха из затревените поля и донасяха пресни скакалци.

Доставянето на насекоми за всички мои птици представляваше още по-голям проблем, тъй като по-голямата част от тях бяха твърде малки, за да се справят с големите бодливи скакалци. На тях най-много им харесваха един особен вид малки бели термити и аз се принудих да наема нова група момчета за тяхната доставка. В Западна Африка се срещат няколко вида бели мравки, но за мен най-полезни се оказаха „гъбените“ термити. Из прохладните горски полянки и между големите горски дървета те строят най-чудновати гнезда от сива кал. Тези гнезда приличат удивително на гигантска отровна гъба, висока около половин метър. Вътрешността на едно такова гнездо наподобява медена пита, изпълнена с тесни проходчета и малки килийки, в които живеят термитите-работници и малките термити. Моята група от ловци на термити отиваше рано сутрин в гората и се връщаше вечер, като всяко момче носеше върху къдравата си глава по три, четири такива гнезда.

Поставях тези гнезда на прохладно и тъмно място и когато настанеше време птиците да се хранят, постилах на земята голямо платно и внимателно разсичах гнездата със секира. После ги разклащах и от вътрешността на гнездата потичаше цял поток големи и малки термити. Насипвах ги с лопата из съдовете, които поставях бързо в клетките на птиците, преди още термитите да са успели да изпълзят навън. Всички птици разбираха, че трябва да бързат. Едва

затварях вратичката, и те накацваха по ръба на съдовете и кълвяха ли кълвяха.

Въпросът за прехраната на толкова много и различни видове животни беше сериозен, но не по-малко важен беше и проблемът за тяхното правилно разпределение по клетките. Всеки вид животно трябваше да притежава специален вид клетка, проектирана и построена много внимателно. Тя трябваше да се изработи така, че да е прохладна в условията на тропиците и въпреки това да предпазва животните от студа при пътуването им по море до Англия. Като допълнителна предпазна мярка аз имах навика да правя за всяка клетка и завеса от зебло, която можех да спускам пред решетките, та ако духнеше студен вятър или завалеше дъжд, животното вътре да бъде на закрито.

После идваше въпросът за големината на клетките. В известни случаи някое съвсем дребно животно се нуждае от много голяма клетка, за да остане с добро здраве. Друг път голямо животно трябваше да се държи в сравнително малка клетка по същите съображения. Галаго например трябваше да разполагат с предостатъчно място, за да могат да скачат и тичат, тъй като в диво състояние те са непрестанно в движение. Затварянето в малки клетки не им дава възможност да правят необходимите им движения.

От друга страна, красивите, изпъстрени с петна антилопи трябваше да се държат в дълги тесни сандъци, които не им даваха възможност да се обръщат. Стените на тези сандъци се подплатяват със зебло, напълнено с памук. Тези животни са необичайно раздразнителни. Когато сандъкът се клатушка и подскача дълго време в камиона или пък се полюлява на парахода, антилопите може да се уплашат. Ако клетката им е квадратна, те ще се движат вътре в кръг и в края на краищата ще изгубят равновесие. Вероятността да счупят изящните си и деликатни крака е голяма. В дългата и тясна клетка обаче те могат да се завържат за подплатените стени по време на вълнение и така да се предпазят от падане и чупене на крайниците. Подплатените стени ги предпазват, разбира се, главно от претриване о дървото.

Твърде любопитно е, че друго същество, което улових и също се нуждаеше от тапицирана клетка, беше един удивителен вид жаба, наречена косместа жаба. Задните части на тялото и тлъстите бедра на

тези шоколадено оцветени амфибии са покрити с гъста козина, наподобяваща напълно косми. Това всъщност са дълги и нежни влакънца от кожата/Всички жаби дишат както с помощта на белите си дробове, така до известна степен и чрез своята кожа. Ето защо е необходимо жабата да се държи на влажно, в противен случай кожата и изсъхва и тя се задушава.

Косместите жаби живеят в бързоструйните планински потоци и прекарват по-голямата част от времето си под водата. Те не използват своите бели дробове като обикновената жаба, в резултат на което се нуждаят от сравнително по-голям обем кожа, за да могат да дишат под водата. По такъв начин са успели да развият и тези „косми“.

Тези необикновени жаби създават много трудности. Добре е да се държат в плитки кутии до времето, когато трябва да се натоварят на парахода. После всяка жаба се слага в подплатена с муселин торба и се окачва на някой голям сандък. Те се чувстват много добре в тези торби до пристигането си в Англия. По време на пътуването не се нуждаят от много храна. Напълно са доволни ако два, три пъти на ден ги мокрите.

Освен чудноватата окраска на задните си части косместите жаби притежават и друга характерна особеност. На месестите си пръсти на задните лапи те имат дълги и остри нокти, които наподобяват тези на котките и също като техните се прибират навътре. Ако поставите косместата жаба в обикновена муселинова торба, тя прави опити да подскочи. Ноктите ѝ излизат от торбичките и се впиват в муселина. За много кратко време жабите се заплитат ужасно в разпореното дъно на торбата. Ето защо реших жабите да пътуват в кутия.

Изясни се и друг въпрос. Кутията трябваше да бъде плитка, иначе при уплаха жабите скачаха възбудено във въздуха и удряха главите си в теления капак. Поради тази причина поставих всички мои космести жаби в плитка дървена кутия с отвори на дъното, през които водата можеше да се оттича навън, след като ги намокрех. Тъй като при това положение не можеха повече да скачат, косместите жаби придобиваха друг навик: при уплаха те се спускаха към някой ъгъл и се опитваха да се заровят в дървото. След като правеха това няколко дни наред, те обелваха кожата на носовете и горните си устни.

За една жаба това е особено опасно, защото протритите места много лесно се превръщат в голяма рана. Ако не се излекува, раната в края на краищата унищожава носа и горната устна. Лекуването на

каквато и да е рана на жаба е двойно по-трудно поради това, че сте принудени да поддържате жабата мокра. Едно мокро порязано място или рана, разбира се, заздравява за три пъти по-дълго време. Ето защо аз трябваше не само да конструирам нова клетка за космести жаби, но и да измисля начин за лекуване на носовете им, без да им причинявам допълнителни неудобства.

Построих голям и плитък сандък. Вътрешността на сандъка облицовах с памук, покрит с тънка материя. По този начин стените, подът и таванът на сандъка бяха като че покрити с пух. Поставих косместите жаби в този сандък и вместо както обикновено да ги мокря по три пъти на ден, аз ги мокрех веднъж. Този начин се оказа много успешен, защото памукът от облицовката попиваше водата и по този начин поддържаше подходяща влажност във вътрешността на сандъка, без всъщност да мокри жабите прекалено много. В края на краищата раните по носовете им заздравяваха чудесно и те пътуваха успешно до Англия в своите подплатени сандъчета, където не можеха да си нанесат никакви повреди, защото когато подскачаха или правеха опити да се зарият, те се натъкваха на меката повърхност на памучната облицовка.

[1] Един шилинг има 20 пенса — Бел.пр. ↑

НОЙ ПОТЕГЛЯ СЪС СВОЯ КОВЧЕГ

Колекционерът на животни се опасява най-много, когато настане време да „опакова“ своята голяма сбирка животни, да ги транспортира до морския бряг, да ги натовари на кораба и да ги отпрати на дълго пътешествие до Англия. Той трябва преди всичко да се увери, че всяка клетка е в добро състояние, а всяка врата се затваря плътно. Следват приготовленията за необходимите по време на плаването храни, защото дори да се качите на борда на най-добрия кораб, не може да разчитате готвачът да се грижи и за стотината ваши животни.

Съвсем независимо от чувалите с пшеница, картофи и различни интересни тропически зеленчуци човек трябва да се запаси с огромно количество плодове. Съвсем безполезно е да купува всички тези плодове зрели, защото още след първата седмица от пътуването ще установи, че са изгнили и няма с какво да нахрани животните. Той ще трябва да раздели плодовете си на три категории: зрели, полуузрели и напълно зелени. Зелените плодове, месото и яйцата трябва да се поставят в корабния хладилник.

Така месото и яйцата се предпазват от разваляне, а плодовете от узряване. Когато изразходва зрелите плодове, той ще трябва да вземе нови плодове от хладилника, да ги постави на палубата на слънце, където те за кратко време узряват и могат да се дават на животните. Наличната храна трябва да се разпределя много внимателно. Запаси ли се с много храна, ще се убеди, че голяма част от нея се разваля и се налага да се изхвърли зад борда.

От друга страна, вземе ли по-малко, ще остане съвсем без храна, тъкмо когато навлиза в Бискайския залив, където качествената и количествена храна е от съществено значение, ако иска животните да се справят с внезапната промяна на времето. Убеди ли се, че разпределението на животните по клетки е завършено и храната е в достатъчно количество, той може да се разпорежи да започне превозването им с камионите.

На тръгване от Африка взех със себе си три чувала пшеница и картофи, два чувала сладки картофи, два чувала царевича, петдесет

ананаса, двеста портокала, петдесет манго и сто и петдесет големи „гроздове“ банани, освен млякото на прах, малца, рибеното масло. Носех четиристотин яйца, всяко едно много внимателно проверено в купа с вода, за да се уверя, че е прясно, и после намазано с мазнина и поставено в кутия със слама. Запасите от месо се състояха от един заклан бик и двадесет живи пилета. Всичко това заедно с четиридесетте клетки и цялото останало снаряжение представляваше значително голям товар, затова се наложи да наема три камиона и един малък фургон, за да превозя всичко до морския бряг, отстоящ на около двеста мили разстояние.

Реших да пътувам нощем по редица причини, но най-вече заради това, че е най-прохладно за животните. Ако се пътува денем, трябва да се избира между две неща: да се хвърли брезент върху натоварените на камионите клетки и по този начин да се задушат до смърт животните или да се откажете от брезента и вашите животни да останат обвити в облаците червен прах, издигащ се зад камионите. Тръгнах нощем и установих, че така е най-добре.

Като подскачате и се друсате в кабината на камиона, вие почти нямате възможност да притворите дори за миг очи. Веднага след пукване на зората трябва да паркирате колата край пътя, под сянката на дърветата, да разтоварите и последната кутия и кафез, да почистите и нахраните всички животни и едва след това да помислите за истинска почивка. После неочаквано пада нощта, става прохладно и вие отново трябва да товарите камионите и да тръгвате на път.

Пътищата в Камерун са толкова лоши, че пътувахме едва с двадесет и пет мили в час. Едно разстояние, което в Англия се изминава за един ден, тук се изминаваше за цели три дни.

Когато пристигнах на морския бряг узнах, че корабът все още не бе натоварен. Това означаваше, че не можем да качим веднага нашите животни на борда. Валеше като из ведро, затова реших да оставя животните в камионите. Едва взех това решение, и буреносните облаци се разпръснаха, а слънцето така яростно блесна отгоре ни, че се наложи да разтоваря животните и да ги пренеса с клетките под сянката на близките дървета. Току-що направих всичко това, и буреносните облаци се скупчиха отново. Няколко минути по-късно клетките, снаряжението, храните и самият аз бяхме облени от леден дъжд. Когато ги натоварихме на борда на кораба, всички животни бяха мокри

до кости и трепереха. Запретнах ръкави, почистих клетките и смених мокрите дървени трици със сухи. Посипах и маймуните с шепа сухи трици. Надявах се по този начин да подсуша поне малко мокрите им козини, за да не се простудят. После приготвих допълнителна дажба топло мляко и го разпределих между всички животни, които го пиеха. За щастие, банята не се отрази зле на никого.

След първия ден от пътуването апетитът на животните се повишава изключително много от морския въздух. Ако позволите на маймуните, те биха погълнали четири или пет пъти повече храна от обикновено. Вие трябва да знаете тази особеност преди пътуването и да я имате предвид при купуването на храната. Вие, разбира се, не можете да носите със себе си такива деликатеси, като скакалци и термити, но спокойно можете да се снабдявате с хлебарки за по-деликатните птици и животни, като чисто и просто вечер слизате в машинното отделение на парахода и си улавяте от натъпканите между топлите тръби буболечки. Наскоро след потеглянето ни моряците така се запалиха от този спорт, че ние не слизахме вече долу и не се мъчехме да ловим сами хлебарки. Моряците от машинното отделение редовно ни снабдяваха с такива.

Едно морско пътешествие продължаваше две-три седмици и може да се окаже много приятно, стига вашият багаж да не включва голям брой страшно гладни животни. В такъв случай вие ще работите с такова напрежение, с каквото работи всеки моряк, а в някои случаи даже и с по-голямо.

Налагаше се да ме будят всяка сутрин в пет и половина, за да се справя с почистването, преди да стане време за закуска. След като закусахме, захващах се да храня животните. От този момент насетне през целия ден не ми оставаше и миг свободно време за лично ползуване. Работех, докато и последната купичка мляко не бе поставена вечер по клетките на маймуните. Корабът приближаваше Англия, а времето ставаше все по-хладно и по-хладно. Налагаше се да взема допълнителни мерки, за да предпазя животните си от простуда. Всяка вечер пиеха задължително топло мляко, а клетките им грижливо се покриваха с брезент и одеяла, за да ги предпазят от вятъра. Ако морето се развълнуваше, взимах мерки всички клетки да са здраво привързани за перилата, в противен случай можеше да стане голямо нещастие.

На връщане от Западна Африка бях забравил да направя това. Късно една вечер давах последната бутилка мляко на малките маймунки и усетих, че корабът започна да подскача доста силно нагоре и надолу. Погледнах наредената край перилата редица от клетки. Реших, като привърша храненето на маймунките, да ги привържа с въже. Клетките можеха да се преобърнат, ако времето се влошеше през нощта. Едва взех това решение, и корабът подскочи върху една голяма вълна. Цялата редица от петдесет клетки се наклони и разпиля по палубата. Втурнах се към клетките и започнах да ги изправям и привързвам към перилата. Установих за щастие, че нито едно животно не е наранено, макар и маймуните да бяха крайно възмутени и дълго след това да бръщолевеха развълнувано.

Понякога, плавайки с вашата сбирка от животни, вие преживявате и други вълнения на борда на кораба. На връщане от Западна Африка аз и моят приятел пътувахме с кораб, чийто капитан, както ни обясниха, ни най-малко не обичал да превозва животни. Като чухме всичко това, ние естествено се стремяхме да вдигаме колкото се може по-малко шум, да създаваме колкото се може по-малко неприятности. Ядосаният капитан не се нрави на никой колекционер на животни, защото може да направи на борда на кораба както неговото, така и съществуването на животните му много трудно. Но когато човек се стреми да се държи изрядно с някого, обикновено винаги се случва нещо нередно.

Още на първата сутрин моят приятел изхвърли в морето голяма кошница с мръсни дървени трици, извадени при почистването от клетките. За нещастие той не се бе съобразил от коя страна духа вятърът. В резултат на това във въздуха се завъртя огромен облак от прах и след малко се стовари върху мостика, на който стоеше капитанът.

Това без съмнение не представляваше много добро начало на нашия стремеж да му се харесаме. Въпреки това, макар и да ни поздрави малко хладно на закуска, капитанът постепенно започна да омеква и към средата на закуската стана съвсем приятен.

Капитанът седеше от едната страна на масата, а аз срещу него. Зад гърба му имаше редица прозорчета, обърнати към люка, където бяхме поставили всички наши клетки.

— Нямам нищо против онова, което вършите — каза капитанът и се обърна към мен, — при условие че не допуснете някое от животните да избяга.

— Разбира се. Подобно нещо няма да допуснем!

Докато изричах това, видях как нещо се раздвижи на прозорчето зад гърба на капитана. За мой ужас там стоеше една голяма катерица. Застанала на кръглото корабно прозорче, тя оглеждаше столовата с израз на задоволство, после се изправи и започна да мие мустаците си.

Капитанът междувременно продължаваше закуската си и не подозираше, че само на няколко сантиметра от врата му стоеше катерица. Катерицата престана да мие мустаците си, огледа се и реши, че при толкова много храна на масата столовата заслужава да се проучи по-внимателно. Тя се заоглежда как да скочи долу. Вероятно реши, че най-удобният начин да се добере до деликатесите, които виждаше, бе да скочи на рамото на капитана и оттам върху масата. Аз измърморих едно „извинявам се“ и излязох с колкото се може равнодушен израз на лицето. Веднага след като се магнах от очите на капитана, аз се втурнах като бесен по палубата. Пристигнах до прозорчето точно когато катерицата се готвеше за скок. Успях да се прехвърля през люка и да сграбча голямата ѝ пухкава опашка, преди да е успяла да скочи върху капитана. Мърморейки ядосано, аз я тикнах обратно в клетката. Едва тогава въздъхнах с облекчение.

Върнах се в столовата и установих с радост, че капитанът не бе забелязал нищо. Той и не подозираше, че едва се е отървал от една голяма катерица, която щеше да се метне на врата му точно когато си дояждаше бекона с яйцата.

Както вече казах, тъкмо поради това, че се стараехме да се държим изрядно, като че нищо не вървеше, както трябва. Няколко дни по-късно от сандъка си избягаха три големи гуцера и тутакси изчезнаха всред навитите на палубата големи рола въжета. Да се преместят всичките тези въжета и се хванат гуцерите ни беше необходима помощта почти на половината екипаж, а това беше немислимо. Наложих се да ги изчакваме да се появят и след това набързо да ги сграбчваме. Все пак успяхме да хванем всичките, но изгубихме за това три дни. Цялата тази работа късаше нервите ми, тъй като бях убеден, че някое животно все пак ще успее да се промъкне до мостика, където капитанът неминуемо щеше да го забележи.

Едва успяхме да уловим тези влечуги и да ги турим отново под ключ, избяга една маймуна. Тя беше напълно питомна и при повикване обикновено веднага приближаваше. Този път обаче бе твърде завладяна от любопитството да разгледа кораба и не ни обръщаше никакво внимание. Тя едва-едва ни погледна, когато се опитвахме да я примамим в клетката с помощта на голям кичур златисти банани, съблазн, на която обикновено не устояваше. Този ден корабът се люлееше необичайно много и ако не беше така, истински ужас щеше да ме обземе при мисълта от онова, което щеше да стане, защото маймуната се покатери нагоре по стълбата към пасажерската палуба. За щастие там нямаше никой и аз я следвах и виках с дрезгав шепот. При всяко накланяне на кораба тя губеше за миг равновесие и аз успявах да спечеля няколко стъпки, тъй като бях навикнал повече от малката маймунка с люлеенето. Тя стигна до подножието на стълбата, която водеше до капитанската каюта, забеляза, че доста съм я приближил, поколеба се за миг, после се обърна и побягна нагоре по стълбата към полуотворената врата на каютата. Хвърлих се по петите ѝ без особена надежда за успех. Представях си я как пада с трясък в средата на леглото, в което лежеше капитанът. За щастие, точно когато достигна последното стъпало, корабът се наклони силно и маймуната падна три стъпала по-долу. Това ми даде възможността, от която се нуждаех. Сграбчих силно дългата ѝ космата опашка, вдигнах маймуната нагоре и побягнах колкото ме държаха краката. Страхувах се, че капитанът ще чуе гневните ѝ крясъци и ще излезе да разбере какво се бе случило.

Плаването беше доста мъчително и ние изпитахме истинско облекчение, когато една сива и дъждовита утрин корабът се прилепи до доковете на Ливерпул. Там на кея ни чакаха фургоните на зоологическата градина. Нашата сбирка беше разтоварена успешно от кораба и животните разпределени между различните директори. Наблюдавахме ги изпълнени с противоречиви чувства, когато се отправиха през дъжда към своите нови домове из различните зоологически градини на Англия.

ПРЕСЛЕДВАНЕ И ЛОВ НА ЖИВИ ЖИВОТНИ В ГВИАНА

МРАВОЯДЪТ ЕЙМЪС НИ РАЗИГРАВА

Гвиана е разположена в северната половина на Южна Америка и на големина е почти колкото Ирландия. Разположена е по ръба на горист район, простиращ се край Амазонка и преминаващ през Бразилия. Името Гвиана произлиза от една американо-индианска дума, която означава „страна на водата“. Трудно е да се измисли по-подходящо наименование на тази страна.

Гвиана е прорязана от три големи реки, които я пресичат по цялата ѝ дължина, свързани от голям брой малки потоци и реки. По време на дъждовния период тези потоци излизат от коритата си и заливат огромни участъци от страната в продължение на седмици. Ето защо открихме, че почти всички животни на Гвиана са или отлични катерачи, или отлични плувци. Животни, които в страните с по-малко вода прекарват целия си живот на земята, тук са заместени от такива, които живеят изключително по дърветата. В Камерун например има бодливи свинчета с пухени опашки, които живеят из горите, строят домовете си между скалите и из пещерите и въобще не умеят да се катерят по дърветата.

В Гвиана пък има дървесни таралежи, чиито лапи са приспособени за катерене и чиито дълги и голи опашки са хватателни, което ще рече, че подобно на южноамериканските маймуни те могат да увиват опашките си около клоните на дърветата и да си помагат с тях при катерене.

Ние установихме, че Гвиана може да бъде разделена приблизително на две части. От морския бряг се простират големи гори, които в края на краищата отстъпват място на огромната пампа, където растителността се състои предимно от трева, малки групи дървета и пръснати тук-там храсти. И Камерун, разбира се, е разделен по почти същия начин. Това означава, че както в Гвиана, така и в Камерун гората се населява от едни животни, а пампата, съответно саваната — от съвсем други.

Край брега на Гвиана, там, където големите реки се вливат в морето, земята е нарязана от хиляди рекички и потоци. Някои от тях са

широки едва около метър-два, а други значително повече от която и да е средна река в Англия. Около тези потоци са разположени най-привлекателните места на Гвиана. Осеяни с окапали листа и дънери, водите са оцветени в плътен жълто-кафяв цвят, а течението им е толкова слабо, че повърхността им наподобява своеобразно тъмно огледало.

Над водата са надвесени огромни дървета. Клоните им са украсени с гирлянди испански мъх — сивкаво растение, подобно на лишей, наподобяващо безброй сиви конци, увиснали по клоните. Там се срещат орхидеи със стотици различни багри. Те растат по стволите и клоните на дърветата, понякога в такива количества, че дърветата изглеждат като че инкрустирани със скъпоценни камъни.

Както вече казах, реките обикновено наподобяват големи огледала, но тук-там се натъквате и на гъста растителност от зелени водни растения, растящи по повърхността на водата. Малки жълти и червени цветчета подават венчелистчетата си на няколко милиметра над повърхността. Из огряваните от слънцето места в близост до брега виждате огромни пространства обрасли с гигантската водна лилия, с цветове колкото чайници и грамадни, наподобяващи чинии листа, големи колкото велосипедни капли. Когато плавате с лодка нагоре по някой от тези обрасли с растителност пороци, изпитвате чувството, че се носите над зелена горска поляна, защото при движението си напред носът на лодката разсича водните растения и отминава напред, а те продължават да плуват с нея, така че не виждате никаква вода; заедно с движението на лодката и водните растения се разклащат като чудновати зелени вълни.

При пристигането ни в Гвиана нашият основен лагер се намирал в столицата Джорджтаун. Тук се снабдявахме много лесно и редовно с голямо количество храни за нашите животни, а и лесно можехме да се придвижим до пристанището, когато настъпеше време да товарим животните на кораба. След като уредихме напълно основния си лагер, ние започнахме да ходим на лов из вътрешността на Гвиана, посещавахме различни местности и ловяхме населяващите ги животни. Първият поход от този род ме отведе при пасищата на река Померун. Тръгнахме от Джорджтаун и се насочихме нагоре по потоците към малкия американо-индианския градец, наречен Санта Мария, скрит в дебрите на тази необикновена блатиста страна.

Придвижването до нашата цел ни отне цял ден, но това пътешествие остави незабравими спомени у мен. При главното движение на лодката върху блестящата повърхност и под чудесните дървета над главите ни прелитаха големи черни кълвачи с червени гребени на главите. Те издаваха остри писъци, от време на време кацаха върху някое сухо дърво и започваха да тракат енергично с човки. Из крайбрежните храсталаци се криеха ята блатни птици, големи колкото врабчета, с черни тела и блестящи глави. От време на време край някой завой на реката излитаха с прърхане на розовите и тъмночервените си крила чифт алени ибиси.

Водната растителност край бреговете на потока кипеше от безброй якани, чудновати птици, наподобяващи много английската водна кокошка. Най-удивителното при тях е, че имат дълги и стройни крака, завършващи с няколко големи и тънки пръсти. Тези пръсти им дават възможност да стъпват върху водните растения по повърхността на водата, без да пропадат в нея, защото якана при всяка стъпка разтваря пръстите си като паяк и разпределя тежестта си равномерно върху листата на водната лилия. Когато се разхождат важно-важно, те наподобяват по-скоро мръсни малки птички; едва когато се вдигнат във въздуха, виждате, че под всяко крило имат по една бляскава жълта ивица.

От време на време обезпокоявахме и по някой излегнат на брега кайман. Това е южноамериканският заместник на африканския крокодил. Той ни оглеждаше за миг с вдигната глава и полуотворена уста, после се придвижваше тежко по брега и цопваше във водата.

Пристигнахме в Санта Мария късно през нощта. На следния ден, подпомогнати от селяните-индианци, тръгнахме да търсим животните, които ни интересуваха. Много от индианците държат диви горски животни като домашни любимци, от които ни предлагаха за продан. Така че за много кратко време се сдобихме с голям брой чудесни папагали макао, чиито крясъци ни оглушаваха в малката хижа, няколко млади боа-удушвачи и две-три маймуни капуцини.

Останах крайно удивен, когато узнах, че индианците държат по домовете си боата — удушвач. Очаквах, че и те се страхуват от змиите не по-малко от африканците. Заинтересувах се и разбрах, че оставят тези влечуги да се увиват около гредите на колибите им. Те заместват домашната котка. Тези змии се хранят с плъхове и мишки и могат да се

опитомяват. Докато има достатъчно плъхове и мишки, те си стоят по гредите и никога не слизат на земята. Индианците ми обясниха, че боата — удушвач не само е по-добър ловец на плъхове от която и да е котка, но освен това е и много по-красива със своята розова, сребриста, черна и бяла окраска и много по-приятна за окото от котките, когато украсява като пъстроцветни кърпи таваните на колибите.

В Гвиана се срещат три различни вида мравояди: гигантският мравояд с голяма рунтава опашка, дълга близо два метра; тамандуа, голям колкото китайският мопс, и дългият едва около двадесет сантиметра пигмей. Тези три вида мравояди обитават напълно различни местности. Срещат се рядко и на други места, но се придържат главно към местностите, които най-много им подхождат. Гигантският мравояд предпочита да живее из пасищата в северната част на Гвиана, докато останалите два вида като дървесни населяват гористите райони. Тамандуа може да се срещне даже в полукултивираните райони на страната, но ако искате да откриете пигмей, трябва да навлезете дълбоко във вътрешността на девствените гори.

За да уловя един гигантски мравояд за нашата колекция, наложи се да прелетя около двеста мили до северните пасища на пампата. Самолетът ме остави в едно усамотено ранчо на брега на река Рупунуни. Тук успях да си осигуря помощта на един изключително способен ловец-индианец, на име Франсис. Обясних му какво търся. Той помисли-помисли и после каза, че най-добре ще е да прескочи до пасищата и да потърси следи от гигантски мравояд. Едва след това щял да се опита да улови животното.

Съгласих се с този план. Три дни по-късно Франсис се завърна в ранчото и ми съобщи, че щастието му се усмихнало. Някъде из пампата открил белези, които говорили безпогрешно за присъствието на мравояд. Това всъщност били мравешки гнезда, разчупени от силните му нокти.

И така рано една сутрин Франсис, моят приятел и аз се метнахме на конете и тръгнахме да търсим мравояда. Златистите пасища, осеяни тук-там с малките снопчета на храсталаците, проблясваха на слънцето и се простираха във всички направления към далечния хоризонт, на който се очертаваше бледият силует на зеленикавосинкави планини. Яздихме в продължение на няколко часа и не срещнахме никакво живо

същество, освен чифт малки ястреби, които кръжаха високо над нас в синьото небе.

Знаех, че в пасищата също има известен живот, но останах доста учуден, че по пътя си не срещнахме животни. Скоро открих причината. Както яздехме, приближихме до една голяма овална котловина, на дъното на която проблясваха водите на тихо езеро, пълно с водни лилии и оградено от сочна растителност и ниски дървета. За миг като че всичко се изпълни с живот. Във въздуха пърхаха безброй водни кончета. Под копитата на конете пробягваха уплашени блестящи гущери; по кухите клони на наведените над водата дървета бяха накацали рибарчета, а в тръстиките и храстите край езерото цвъртяха и пърхаха с крила дребни птички. Продължихме да яздим по-нататък. На отсрещния бряг на езерото зърнах десетина щъркела джабиру, всеки висок около метър и двадесет сантиметра, съзерцаващи с тържествено изражение света над дългите си човки.

Когато отминахме езерото и потънахме отново в пасището, целият живот отново замря. Чуваше се само тропането на копитата и свистенето на високата трева при преминаването на конете.

Сега разбрах, че болшинството от тези пасища са безводни от гледна точка на животните и птиците и те се трупат край езерата и водоемите, които откриват. Ето защо можете да вървите цели мили и да не срещнете нито едно живо същество, после изведнъж да се натъкнете на езерце или блато и да откриете, че бреговете му гъмжат от птици и животни.

Пристигнахме едва към пладне на определеното място в пампата, където Франсис спря коня си и каза, че мравоядът живее някъде в този район. Той предложи да се пръснем във верига, да тръгнем през високата трева и да вдигаме колкото се може по-голям шум, за да подплашим спящия в своята дупка мравояд. Само така можехме да го прогоним на едно обрасло с къса трева място от пампата, разположено от лявата ни страна, където съвсем лесно щяхме да настигнем животното с конете. Потънахме във високата трева, издигаща се до гърдите на конете, и тръгнахме напред, като викахме и вдигахме колкото можехме шум.

Земята под тревата беше спечена като тухла, прорязана от пукнатини и дупки, затова конете често се спъваха и едва не ни изхвърляха от седлата. Неочаквано чух силния вик на Франсис.

Извърнах се към него и видях как из тревата, точно пред коня му подскача някаква тъмна маса. Двамата с приятеля ми обърнахме конете и препуснахме да помогнем на нашия ловец. Мравоядът, защото предполагахме, че това е именно той, се стремеше да навлезе още по-навътре във високата трева, но ние успяхме да му пресечем пътя и да го накараме да излезе на откритото място. Той тичаше с всички сили. Здравите му и набити крака тропаха по земята, продълговатата му и прилична на ледена висулка глава се поклащаше от една страна на друга, а голямата му опашка се развяваше като знаме зад него.

Следвахме го с всички сили. Аз минах от едната му страна, за да му попреча да се вмъкне отново във високата трева, Франсис заобиколи от другата, пришпори коня си и започна да приготвя ласото. Постепенно той се изравни с галопиращия мравояд, завъртя ласото и го хвърли. За нещастие не беше пресметнал добре клупа и го бе направил голям. Животното просто премина през него с пръхтене и свистене и продължи да бяга по тревата. Франсис спря коня си, намота наново въжето и поднови преследването. Той се изравни с животното и отново хвърли ласото. Този път щастиято му се усмихна; въжето се уви около врата на мравояда.

Франсис слезе мигновено от коня, стиснал здраво края на въжето в ръце, но разгневеният мравояд се спусна по тревата и го повлече след себе си. Сkochих и аз от коня, притичах и се хванах също за въжето. Силата на набитите крака на мравояда бе удивителна. Той ни влачеше насам-натам през пампата. Чувствахме се съвсем изтощени, а дланите ни се нарязаха от въжето. Франсис погледна през рамо и въздъхна с облекчение. Извърнах се и аз и видях, че през време на борбата се бяхме доближили до някакво дърво, високо около три-четири метра. Това всъщност беше единственото дърво, което се виждаше наоколо.

Изпотени и задъхани ние изтеглихме дърпация се мравояд към дървото, после намотахме свободния край на въжето около ствола му и здраво го завързахме. Току-що бях завързал последния възел, когато Франсис вдигна поглед нагоре към клоните на дървото и извика уплашено. Вдигнах и аз глава. На около шестдесет сантиметра над главите ни имаше голямо кръгло гнездо на оси, голямо колкото футболна топка. Завързаният за единия край на въжето мравояд се дърпаше и караше дървото да се поклаща и накланя. Това ни най-малко не се хареса на осите и те започнаха да се трупат отвън на

гнездото и да жужат гневно. Двамата с Франсис се отдръпнахме бързо от дървото.

След като завързахме здраво мравояда (поне така си мислехме), ние се отправихме към конете, за да вземем разните вещи, които носехме със себе си, здравите въжета и няколкото големи чувала за плячката. Върнах се при дървото, точно когато мравоядът раздра с нокти последната намотка на въжето, разтърси се като голямо куче и с бавна и горда походка се упъти тежко през пампата. Оставих Франсис да размотае въжето си от населеното с оси дърво, а аз се завтекох пешком след мравояда, като в същото време направих клуп на края на друго въже.

Настигнах го и хвърлих любителското си ласо на главата му. Понеже ми липсваше умението на Франсис, аз естествено пропуснах да го уловя. Мравоядът продължаваше да се движи напред. Повторих опита си със същия резултат, после хвърлих за трети път ласото. Мравоядът се раздразни от това непрестанно хвърляне на въжето отгоре му и внезапно спря, обърна се и се изправи на задни крака. При това положение главата му се изравни с гърдите ми и аз огледах боязливо готовите му за действие големи и закривени петнадесетсантиметрови нокти на предните лапи.

Той сумтеше, душеше и размахваше дългата си и тънка зурла и наподобяваше същински боксьор. Тъй като няхах никакви намерения да се бия с едно животно, което очевидно беше в състояние сериозно да ме нарани с ноктите на предните си лапи, аз реших, че ще е по-добре да изчакам идването на Франсис. Тогава единият от двама ни можеше да отвлича вниманието на животното, а другият да се опита да го залови. Обикалях мравояда с намерение да го изненадам отзад, но той се въртеше като пумпал и държеше големите си нокти обърнати към мен. Седнах на земята и зачаках идването на Франсис.

Мравоядът разбра, че враждебните действия са прекратени и реши, че е настанал много удобен за него момент да поправи всички нанесени му щети от борбата с нас. При тичането със съскане и сумтене из пампата от устата му се изливаха цели потоци слюнка. Гъста и леплива, мравоядите я използват за навлажняване на дългия си език при улавяне на храната. Както и да е, но сега от устата му се проточваха дълги нишки леплива слюнка. При неговото бързо движение напред те се люлееха насам-натам и повдигаха клечици и

треволяк, които в края на краищата се набиваха в носа му. Той седна на задните си крака и почисти много внимателно с помощта на ноктите си своята дълга зурла. После въздъхна дълбоко, изправи се, отърси се и отново пое с тежки стъпки през пампата.

Франсис дойде при мен със своето ласо и ние отново застигнахме мравояда. Той дочу стъпките ни и спря, обърна се, изправи се на задните си крака, но срещу двама ни явно се намираше в неизгодно положение. Докато отвлечах вниманието му, Франсис се промъкна зад него и хвърли отгоре ласото си. Почувствал, че клупът се стегна около врата му, той подскочи с всички сили и повлече и мен, и Франсис. В продължение на половин час се борихме с него из пампата, докато най-сетне успяхме да навием така въжето около тялото и краката му, че той не можеше повече да мърда. След това го овързахме за по-сигурно с още едно по-тънко въже, след което го натикахме в един от големите чували, от които остана да се подава само главата с дългия му нос.

Едва се поздравихме с неговото залавяне, и възникна нова трудност. Вдигнахме го с чувала и го понесохме към конете. Последните нямаха нищо против нас, но се опълчиха решително против превозването на някакво чудновато създание, което свистеше и съскаше така страшно. Четвърт час напразно се мъчехме да го успокоим. Всеки път, когато приближавахме с мравояда, те отхвърляха назад глави и започваха уплашено да се дърпат.

Франсис реши, че единственото, което оставаше да се направи, е аз да водя коня напред, а той да се движи отзад и да носи мравояда на гърба си. Съмнявах се, че това е най-правилното, защото ранчото отстояше на доста мили от нас, слънцето печеше силно, а мравоядът съвсем не беше лек. Все пак това действително изглеждаше единственото, което можеше да направим. Метнах се на моя кон и поведох този на Франсис след себе си, а той се заклатушка отзад, нарамил нашата плячка. Мравоядът усложняваше всичко до безкрайност, въртеше се непрестанно в торбата и беше крайно неудобен за носене. За около час изминахме едва две мили през тревата, защото на всеки двеста, триста метра Франсис беше принуждаван да поставя торбата на земята и да си почива.

Най-сетне разбрахме, че при тази скорост ни е необходима цяла седмица, за да закараме мравояда до ранчото. Франсис предложи единият от нас да остане при животното, а той да прескочи с другия до станцията, която ни посочи като петно на хоризонта. Увери ни, че там сме щели да вземем „впрегатен вик“. Тъй като нашият ловец не говореше добре английски, ние така и не разбрахме какво означава това „впрегатен вик“. Франсис обаче изглеждаше уверен, че това е единственият изход от нашите затруднения. Приятелят ми остана с мравояда под сянката на един малък храст, докато Франсис и аз се понесохме в галоп през пампата по посока на станцията.

Когато пристигнахме там, дежуреше един изключително приятен стар индианец, който ни посрещна с чаша кафе. После Франсис ме изведе навън и ми показа „впрегатния вик“. Това всъщност се оказва впрегатен бик, когото в някои страни използват за превозване на разни товари или пък впрягат в кола.

След малко се появи жената на Франсис, който ми каза, че тя ще тръгне през пампата с бика, а ние ще препуснем обратно с конете. Тази дребничка индианка скочи на огромния гръб на бика и седна там със спусната до глезените коса, после сръга бика в слабините с една дълга пръчка и той се понесе в бърз тръс из пампата.

Когато пристигнахме с Франсис до мястото, където бяхме оставили моя приятел и мравояда, ние установихме, че мравоядът още повече е усложнил живота ни. Беше успял да се измъкне до половината от чувала, който сега висеше на задните му части като шалвари, и бягаше из тревата, преследван по петите от моя приятел.

Заловихме го, натикахме го в нов чувал и го завързахме още по-внимателно, а през това време приятелят ми ни разказа за всичките си преमेждия по време на нашето отсъствие.

Най-напред конят му, когото смятал, че е завързал добре, неочаквано изчезнал в тревата и приятелят ми го търсил доста време, преди да го открие и улови. Когато се върнал обратно, установил, че мравоядът успял вече да се отърве от някои от въжетата, раздрал чувала с ноктите си и се измъкнал наполовина от него. Изплашен да не би да избяга, приятелят ми се втурнал, натикал го обратно в чувала и отново го завързал. Огледал се. Конят му се възползвал от отдалата му се възможност и отново шукнал някъде. Уловил коня си и се върнал при мравояда, но последният успял за втори път да изскочи от чувала. Точно в този момент пристигнахме и ние.

След малко жената на Франсис се появи в галоп с бика и ни помогна да натоварим мравояда върху него. Бикът съвсем не се вълнуваше от цялата тази работа и изглежда не го интересуваше ни най-малко дали чувалът върху гърба му е пълен с картофи или с гърмящи змии. Макар че мравоядът свистеше и се бореше с всички сили, бикът вървеше, неотклонно напред с тежки стъпки и не му обръщаше ни най-малко внимание.

Достигнахме при ранчото току след мръкване, там извадихме нашия пленник от чувала и го освободихме от въжетата. После завързах мравояда с въже за едно голямо дърво. Поставихме наблиз голям съд с вода и оставихме животното да се наспи спокойно през нощта.

Много рано на следната утрин хе измъкнах навън да го навестя. След първия поглед помислих, че е успял да избяга, защото не го виждах никъде. После разбрах, че е легнал свит на кълбо между корените на дървото. Беше разпрострял опашката си над себе си подобно на голям сив шал и отдалеч приличаше повече на купчина сгурия, отколкото на мравояд. Едва сега разбрах колко му е полезна голямата опашка. Той си изкопава плитко легло сред големите туфи трева на пампата, свива се на кълбо и разпростира като покрив опашката отгоре си. Само изключително лошо време би могло да проникне през тази космата покривка.

Моята задача сега беше да науча Еймъс, както нарекохме мравояда, да яде някаква нова храна, защото в зоологическата градина

в Англия не можеха да го хранят с бели мравки. Сместа се състоеше от мляко, сурово яйце и ситно накълцано говеждо месо, в което прибавях и три капки рибено масло. Напълних голяма купа с тази смес и я занесох при едно голямо гнездо на бели мравки, недалеч от ранчото. Направих дупка в гнездото, събрах шепа мравки и ги поръсих върху насипаната в купата млечна каша. Занесох всичко обратно и го поставих на място, откъдето Еймъс можеше лесно да го достигне.

Струваше ми се, че ще мине някой и друг ден, преди да се докосне до новата си храна, но за мое удивление, когато видя купата, той се надигна на крака и тръгна полекичка напред. Мравоядът подуши внимателно, извади големия си, приличен на змия език и го потопи в сместа. После спря за миг, като че размишляваше върху вкуса му. Той реши, че храната е вкусна и се наведе над съда. Големият му език се размахваше с удивителна бързина и скоро в съдинката не остана нищо. Мравоядите, разбира се, нямат зъби и разчитат единствено на езиците си и на лепкавата слюнка при поемане на храната.

Понякога, като специално угощение, давах на Еймъс пълна купичка с термити, които естествено бяха примесени с бучки глина от тяхното гнездо. Изумително беше да се наблюдава как се показва неговият дълъг език и се потапя в съда. По езика също като по мухоловка полепваха белите мравки и парченцата глина. Прибереше ли езика си обратно в устата, парченцата глина биваха задържани от устните му и той всмукваше само мравките. В това отношение мравоядът действително беше много умен.

Наскоро след завръщането ми в нашия основен лагер в Джорджтаун и настаняването на Еймъс в новата му кошара аз успях да му намеря съпруга. Един ден тя пристигна натикана в багажника на едно такси и завързана във вързоп, от който се носеше пръхтене. Човекът, който я беше уловил, не си бе гледал добре работата. По тялото си тя имаше няколко неприятни рани и беше крайно изтощена от липсата на храна и вода. Когато я освободих от въжетата, тя просто полегна на едната си страна на земята и едва-едва свистеше. Струваше ми се, че няма дълго да живее. Дадох ѝ купа вода. Веднага щом я изпи, се съживи по най-удивителния начин. Изправи се на крака и започна да се нахвърля на де кого види.

Навикнал да бъде единственият мравояд в лагера, Еймъс не посрещна любезно своята другарка. Когато отворих вратата на неговата кошарка и се опитах да бутна женския мравояд вътре, той прояви любезността си, като я удари с нокти по носа и засвистя ядовито. В края на краищата реших, че е по-добре, докато посвикнат един с друг, да ги държа в две съседни клетки. Кошарата на Еймъс беше много голяма и аз просто я разделих на две, като побих в средата колчета. Докато Еймъс не ми създаваше абсолютно никакви неприятности с храненето, неговата съпруга се оказа изключително трудна. Тя отказваше категорично даже да опита сместа, която ѝ давах в паничката, и обяви гладна стачка за цели двадесет и четири часа.

На следния ден от нейното пристигане ми хрумна една идея. Докато хранех Еймъс, бутнах неговата чинийка близо до дървената ограда, която го отделяше от женския мравояд. Маниерите на Еймъс по време на хранене не бяха от най-изисканите. Който и да застанеше на стотина метра от него по време на хранене, разбираше добре с какво се занимава, съдейки по смученето, пръхтенето и сумтенето. Привлечен от звуците на Еймъс, който мляскаше с удоволствие, женският мравояд приближи оградата. Тя пъкна своя тънък нос между коловете на оградата и подуши храната в неговата чинийка, а после много бавно и предпазливо потопи дългия си език в сместа. След няколко минути и тя вече лапаше лакомо и шумно с бързината и въодушевлението на Еймъс. През следващите две седмици тя се хранеше все по този начин, мушкаше врат между коловете на оградата и бъркаше с дългия си език в чинийката на Еймъс.

Най-сетне благодарение на непрестанното хранене от един и същ съд те свикнаха един с друг и наскоро след това премахнахме оградата между тях и ги оставихме да делят общо кошарата. Те се привързаха много един към друг и винаги спяха заедно, разпрострели внимателно опашки отгоре си. На път за Англия обаче не можех да нося такава голяма кошара за двамата, затова се наложи да пътуват в отделни сандъци. Когато се качихме на борда на кораба, аз поставих двете клетки една до друга, така че те можеха да изваждат дългите си носове и да се подушват взаимно.

Когато в края на краищата пристигнаха в Англия; и отседнаха в зоологическата градина, те забавляваха зрителите, като им демонстрираха боксови мачове. Те се изправяха на задните крака и

размахваха своите дълги носове като махала, удряха се, драскаха се с дългите си, смъртоносни на вид нокти и през цялото време размахваха опашки по земята. Макар боксовите мачове да изглеждаха ожесточени, те нито един път не се нараниха.

Вторият по големина мравояд, срещан в Гвиана, е дървесният мравояд тамандуа. Той донякъде прилича на гигантския мравояд, има същата дълга и завита муцуна, малки лъскави очички и силни предни крайници с големи и завити нокти. Светлокафявата му козина е къса, а опашката дълга и завита. Докато гигантският мравояд използва опашката си за своеобразно покривало, тамандуа не може да стори същото с нея, но затова пък я използва като дървесния таралеж и маймуните на Гвиана за помощно средство при катерене по дърветата. Тамандуа е най-глупавото животно, което сме залавяли в Гвиана.

В диво състояние те се катерят по високите дървета в гората и пълзят по огромните им клони, докато открият някое голямо и направено от пръст гнездо на дървесни мравки. Те разрушават крепостта на мравките с големите си заострени нокти и започват да поглъщат мравките с помощта на своя дълъг, лепкав език. От време на време отчупват по малко от гнездото на мравките и продължават да ги поглъщат. Когато живеят в плен, на тях им е трудно от отвикнат от този навик. Дадете ли им съдинка с кълцано месо, сурово яйце и мляко, те потопяват своите дълги нокти в нея, облизват част от храната, а после започват отново да драскат с нокти. Всичко обикновено завършва с това, че прекатурват съда с храната на пода на своята клетка. Те са все още с впечатление, че съдът представлява своего рода гнездо на мравки, което трябва да се разчупва, за да се доберат до неговото съдържание. Не им давах възможност да разлеят храната върху себе си и из клетката, само като закрепвах съдинката за телената преграда.

С първия си мравояд — пигмей се сдобих в едно американо-ндианско селище, разположено из островите на един поток. Пътувах целия ден с кану, посещавах най-различни селища и купувах животните, който ми предлагаша. В това село имаше голямо разнообразие от домашни любимци и аз прекарах един забавен час в пазарлъци със селяните. Тъй като те не знаеха английски, а аз техния език, разговаряхме с жестикулации.

Недълго след пристигането ми през заобиколилата ме човешка маса се промъкна малко, седем или осемгодишно момченце. В едната

си ръка носеше пръчка, на края на която имаше нещо, което на пръв поглед ми се стори за гигантската какавида на една от големите горски пеперуди. Взрях се по-внимателно и открих, че това е мравояд — пигмей, хванал се за пръчката и стиснал здраво очи. Купих го от момчето и открих у малката животинка много интересни неща, за които не бях чел в нито една книга по естествена история.

Малките животинки са дълги около петнадесет сантиметра и целите са покрити с гъста, мека, златистокафява козина, която ги кара да приличат на малки мечета-играчки. Тяхната дълга, хватателна опашка също е обрасла с гъста козина. Стъпалата на задните им крака, оцветени в светлорозово, са леко вдлъбнати, така че когато животното се катери по дърветата, те обхващат много добре клоните и дават на мравояда чудесна възможност да се крепи здраво. Когато един мравояд — пигмей се хване със задните си крака и опашката, не може да бъде издърпан от клона, без да бъде сериозно наранен. Както при родствениците му, и неговите предни крайници са къси и много силни, въоръжени с три закривени нокътя — един голям в средата и по един малък от двете му страни. Дланта на неговата лапа прилича на малка розова възглавничка. Когато сграбчи нещо, дългите нокти щракват надолу към дланта с огромна сила и наподобяват резе на джобно ножче, влизащо при затваряне в прореза.

Тези малки животинки имат много любопитния навик, спечелил им сред местното население на Гвиана названието „богомолци“. Когато спи, животното се държи здраво за клона със задните си крака и увитата си около него опашка. Животното седи изправено като гвардеец, а двете му предни лапи са издигнати право нагоре. Ако по някакъв начин го обезпокоят, то се хвърля напред и двата големи нокътя се забиват и разсичат нападателя. Мравоядът заема това странно положение и когато е изплашен. Той седи с вдигнати над главата лапи и затворени очи по половин час и чака най-удобния за нападение момент.

Малкият мравояд беше забележително муден в движенията си. Изглежда се бе примирил със своето залавяне, затова не го поставих дори в кутия, само подпрях пръчката, за която се беше заловил о носа на лодката. Той стоеше като вкаменен, подобно изображението на животинска фигура на носа на някой древен кораб и остана така, докато не стигнахме лагера. Ни най-малко нямах представа какво би

желал да яде малкият мравояд, но от онова, което бях чел, знаех, че тези животинки се хранят с нектар от различни горски цветя. Още първата вечер разредах мед с вода, напълних едно малко канче и го окачих в клетката на, мравояда.

Около осем часа същата вечер той започна да показва признаци на живот. Мравоядът се отказа от вдървената си и изправена стойка и започна да пълзи предпазливо по поставените в клетката му клонки. Приличаше на възрастен човек, пристъпващ по хлъзгав път. После откри канчето с меда. Мравоядът висеше на решетките, точно под канчето. Той подуши много внимателно с късия си розов нос и реши, че съдържа неща вкусно за ядене. Преди да успее да го спра, той опря предния си нокът на ръба на малкото канче, натисна го и в следния миг върху него се изля истински душ от мед, разреден с вода. Това го изпълни с дълбоко възмущение. Той се разгневи още повече, когато го извадих, от клетката и започнах да го подсушавам с памук. Цялата останала част от вечерта мравоядът стоя на един клон, зает в чистене на лепкавите остатъци по козината си.

Медът и водата му се понравиха много, но аз вече му ги давах в съд с много тясно гърло, иначе той потапяше цялата си глава, слизаше долу на пода и се разхождаше с него, така че на другата сутрин приличаше на движеща се топка от дървени стърготини.

Медът и водата обаче не бяха достатъчни за прехраната на малката животинка, затова направих опит с мравешки яйца. За мое удивление той отказа най-категорично да ги яде. После опитах да му дам мравки. Той като че прояви още по-малък интерес към тях, отколкото към техните яйца. Най-сетне открих съвсем случайно, че обича скакалци и молци, понеже всяка вечер ги преследваше ожесточено в клетката си.

Мравоядите на Гвиана, разбира се, не са никак лесни за отглеждане, но те са много привлекателни животни и напълно заслужават човек да се поизмъчи с тях.

ЖАБИ С ТОРБИЧКИ И РАЗНИ ДРУГИ НЕОБИКНОВЕНИ ЖИВОТНИ

Реките ограждаха селото Санта Мария от всички страни и при това положение спокойно можеше да се каже, че живеехме на остров. Разбрах, че реките гъмжат от малки кайманчета и изгарях от любопитство да уловя колкото може повече от тях. Скоро се убедих, че това не е така просто, както се оказа ловенето на крокодили в Камерун. Там просто нагазвахме в плитките потоци и ги ловяхме. Реките около Санта Мария бяха твърде дълбоки за подобна цел, а освен това населени и от електрически змиорки и опасните риби-кръвопийци, наречени пиранхи, с които никак не е приятно да се срещнете във водата. Така че, за да уловя новородени кайманчета, трябваше да видоизменя метода си за ловене на крокодили.

Ние разполагахме с голямо кану и една вечер тръгнахме надолу по реката. Взехме силно електрическо фенерче и дълъг прът със завързана на единия му край корда. Изправих се на носа на лодката с фенерчето и този прът в ръка, докато застаналият на кърмата лодкар ни придвижваше бавно и внимателно през тъмните води. Скоро открих, че малките кайманчета предпочитат да се излежават на места с гъсти водорасли по повърхността на водата, като подаваха само носовете и изпъкналите си очи. При внимателното придвижване напред осветявах с фенерчето именно тези обрасли с водорасли места и в края на краищата на около тридесет метра от мен зървах пламтящите очи на малкото кайманче. Със свободната ръка давах сигнали и насочвах застаналия зад мен гребец. Доближавахме ръба на обраслото място, после давах сигнал да намали и най-сетне да спре лодката.

Държах лъча на фенерчето насочен в очите на животното, после се навеждах, поставях внимателно клупа на главата му и с едно рязко дръпване го измъквах от водата, а оттам право в лодката. Там кайманчето започваше да огъва тяло и да сумти силно и възмутено. Веднага след като чувах тези протести, останалите кайманчета на разстояние от миля около нас започваха да сумтят съчувствено. Това се оказа съдбоносно за тях. Вслушвах се към посоката, откъдето идеха

тези звукове, и разбирах къде се крият най-много кайманчета. Скоро след това на дъното на кануто лежеше вече пълен чувал, който се гърчеше и местеше насам-натам при движението на завързаните в него влечуги. Заловените кайманчета вдигаха такъв голям шум, че нямаше смисъл да се движим повече напред. На няколко мили разстояние около нас кайманчетата разбираха за приближаването на кануто и на свой ред се присъединяваха към врявата.

Един от необикновените обитатели на този воден свят е жабата пипа. Това е може би едно от най-удивителните земноводни на света, защото представлява буквално жаба с джобове. Залових няколко от тези странни създания в един малък, натъпкан с окапали листа канал, отделящ се от голям поток. Те така много наподобяваха мръсните и разложени листа, че на пръв поглед не разбирах, че това са живи същества. Дълги са около тринадесет сантиметра и наподобяват много плоско кожено хвърчило с по един крак на всеки негов ъгъл. Те не издаваха никакъв звук, нито се съпротивляваха, когато ги улавях, както биха направили повечето жаби. Стояха съвсем отпуснато и разчитаха на сходството си с окапалите листа.

Един от уловените от мен екземпляри се оказа женска и с яйца. Останах изключително доволен от това, защото ми се отдаваше възможност да наблюдавам удивителното излюпване на малките жабчета. Когато женската снася яйцата си, мъжкият ги натиква в кожата на гърба ѝ, която става мека и пореста, за да може да ги приеме. И така те наподобяват прозрачни мъниста, втъкнати до средата в кафявата кожа. Останалата над кожата половина от яйцето започва постепенно да се втвърдява и образува малки изпъкнали похлупачета, така че яйцата остават в гърба на майката в тези поредици от джобчета и постепенно се превръщат в попови лъжички, а след това и в дребни жабчета, толкова мънички, че върху една обикновена пощенска марка могат да се поберат шест от тях. Когато малките жабчета са готови да се излюпят, подаващият се над кожата ръб на черупката на яйцето омеква. Малките жабки започват да извиват телата си, да натискат стените и така успяват да отместят похлупачетата, наподобяващи люкове, а после след доста усилия да се измъкнат от необикновените си дупки — същински родилен дом върху гърба на тяхната майка.

Голямата женска жаба, която улових в залива на реката, прекарваше времето си в един голям тенекиен варел. Тя лежеше напълно неподвижно на повърхността на водата и изглеждаше като мъртва. Наблюдавах как яйцата на гърба ѝ постепенно се втвърдяваха и оформяха отгоре като капачета. Търпеливо очаквах появата на малките жабчета. Те всъщност отложиха своето появяване на бял свят до времето, когато се бях отправил вече към дома си и се намирах някъде по средата на пътя си в Атлантика. По-неподходящ момент от този не можеха да изберат.

Беше около полунощ. Току-що бях привършил работата си за деня и се готвех да си легна в каютата. Преди да угася лампите в трюма, погледнах случайно към жабата. Забелязах необикновено малко черно израстъче, което видимо нарастваше на гърба ѝ. Пристъпих по-близо и видях, че едно от малките капачета е вдигнато, а малкият черен предмет е тънкият крайник на едно новоизлюпено жабче, което се измъкваше от родилния дом и извиваше тялото си насам-натам. Докато го наблюдавах, жабчето успя да измъкне и другия си преден крайник, а след това и главата си. То се спря за миг, огледа заобикалящия го свят като някой дребничък миньор, надникнал от тесния забой навън. Необходими му бяха четири, пет минути, докато се измъкне напълно от родилния дом, после остана да лежи известно време по гръб, очевидно изтощено от направените усилия. После се хлъзна, цопна във водата и започна да плува весело наоколо. Чаках търпеливо. След малко се повдигна друго капаче. Второ новоизлюпено жабче замахна с предния си крайник към мен.

Както клечах, погълнат и очарован от това необикновено зрелище, към мен се присъединиха и двама моряци. На връщане от своята вахта на мостика те забелязали светлината в трюма и се учудили какво ли става там и дали не могат да помогнат с нещо. Останали доста учудени, като ме видели, че клеча над тенекиения варел по това време на нощта и ме попитаха какво правя. Разказах им историята на голямата женска жаба пипа, как я заловихме в тайнствения речен залив и за това как сега малките жабчета се излюпваха бързо-бързо от гърба ѝ. Двамата моряци приклекнаха край мен и зачакаха появяването на следващото жабче. Скоро и те бяха очаровани като мен.

Полека-лека към нашата група се присъединиха и други моряци, дошли да разберат какво се е случило с техните приятели. Разказах и на тях историята на жабата с джобчетата и тяхното любопитство също се възбуди дотолкова, че седнаха да наблюдават появата на малките жабчета. Когато едно малко по-слабичко от останалите жабчета се измъкваше с по-големи усилия от джобчето, моряците се разтревожиха и политаха дали не могат да му помогнат с кибритена клечка. Обясних, че новоизлюпеното жабче е толкова нежно, че кибритената клечка за него е същински дънер на дърво и колкото и внимателно да боравехме с нея, вероятността да счупим някои от тънките му като косъм крайници беше много голяма.

Най-сетне, когато и това жабче се измъкна от джобчето и падна изнемощяло върху гърба на своята майка, всички въздъхнахме с облекчение. Зората се беше вече пукнала, когато и последното жабче цопна във водата. Ние се изправихме от свитото положение, в което се намирахме дотогава, и слязохме в кухнята да видим дали ще можем да измолим по чашка чай от готвача в това ранно утро. Независимо че този ден по време на работа се прозявахме, всички бяхме съгласни, че напълно си заслужаваше да не мигнем цялата нощ и да наблюдаваме появата на малките жабки.

Жабите пипа не бяха единствените необикновени амфибии, уловени в речните заливи. Гвиана, изглежда, имаше и много други необикновени жаби.

След жабата пипа струва ми се най-удивителна беше жабата — чудо. За първи път се натъкнахме на доказателства за това създание късно една нощ, когато заедно с моя приятел хвърляхме мрежа в един малък поток, за да видим какво би могло да се улови. Не след дълго моят приятел ме извика и ми каза, че е уловил някакво необикновено животинче. Приличаше напълно на попова лъжичка, с изключение на това, че на дължина достигаше около петнадесет сантиметра, а тялото му по вид наподобяваше кокоше яйце.

Дълго спорихме с моя приятел какво можеше да бъде това странно животинче. Той настояваше, че е някакъв вид риба, защото ако бе попова лъжичка, тогава тя би трябвало да се превърне в гигантска жаба. Аз пък твърдях също така настойчиво, че бе попова лъжичка. След като спорихме така известно време, изведнъж си спомних, че

някъде бях чел за тази необикновена амфибия. Тогава се досетих, че бяхме уловили поповата лъжичка на жабата — чудо.

Животът на жабата — чудо е съвсем противоположен на този на обикновената жаба. От яйцата на обикновената жаба се излюпват малки попови лъжички. Щом достигнат дадена големина, порастват им крайници, опашката изчезва и те излизат на брега като средно голяма жаба. При жабата — чудо става най-необикновеното нещо на света. Тя е по-едра, когато е новоизлюпена, отколкото когато порасне.

Друга интересна жаба, срещана в тази част на Южна Америка, е торбестата жаба. Тази малка животинка се грижи за своите малки приблизително по същия необикновен начин, както и жабата пипа. Женската торбеста жаба има дълъг разрез в кожата на гърба си. Точно там се поставят яйцата и женската повече или по-малко забравя за тях. Яйцата в торбичката се превръщат в попови лъжички. На тях от своя страна израстват крайници, опашките им изчезват и когато са напълно готови да излязат на бял свят, майката раздира кожата на гърба си и оттам изскачат малките жабки, всяка една не по-голяма от топчето на края на иглата за плетене.

Една от най-малките, но най-силни амфибии, които сме залавяли в Гвиана, беше отровната жаба — стрела. Това са малки дървесни жаби, дълги около четири сантиметра, притежаващи най-чудновата окраска и форма. Съществуват няколко вида. Срещат се с червени или златисти райета на кремав фон, розови или сини на черен фон или някаква друга комбинация от цветовете. Те са много приятни малки животинки и един пълен буркан с такива жаби прилича много повече на ярко оцветени бонбони, отколкото на живи същества. Тези малки жаби са изключително полезни за индианските племена. Индианците улавят няколко такива жаби и ги поставят близо до огъня. Когато се затоплят, жабите започват да отделят особен вид слюз от телата си, който индианците обират и съхраняват. Приготвена по особен начин, тази слюз се превръща в най-силната отрова, в която индианците потапят върховете на стрелите си. Когато една такава стрела се заби в тялото на животно, дори така силно като дивата свиня, отровата действа твърде бързо и убива животното. Ето защо всяка една от тези дребни дървесни жаби представлява за индианците малка фабрика за производство на отрова. Когато се нуждаят от прясна отрова за своите

стрели, те просто отиват в гората, вземат няколко от тези жаби и те им я доставят.

БРАЗИЛСКИЯТ ПУЯК КУТБЕРТ НИ СЪЗДАВА НЕПРИЯТНОСТИ

Един от най-очарователните, но най-раздразнителни екземпляри, с които се снабдих в Гвиана, беше бразилският пуюк Кутберт. Купих го, докато се намирах още из мочурищата. Той започна да ми създава неприятности почти веднага. Тези птици са големи колкото пуйки, имат блестящи черни пера по целите си тела, светложълти крака и черни клюнове. Перата на главите им са щръкнали нагоре, а върховете им са завити напред във вид на малък гребен, очите им са големи, черни, с някакво необуздано изражение в тях.

Собственикът на Кутберт, един пълен и срамежлив китаец, го донесе на ръце. Когато купих птицата, китаецът се наведе и я постави на земята, близо до краката ми. Тя постоя така минута, две, примигваше с очи и издаваше тихи и тъжни „пит-пит-пит“. Звучите бяха твърде странни, понеже се издаваха от такава голяма и страшна на вид птица. Наведох се и почесах птицата по къдравия гребен. Кутберт моментално затвори очи и легна на земята. Птицата поклащаше от удоволствие крила и издаваше своеобразен гърлен монотонен звук.

Китаецът ме убеди, че птицата е много питомна и че не е необходимо да я затварям в клетка. Няма да избяга. Тъй като Кутберт, изглежда, ме хареса много, реших, че това наистина е най-правилното. Престанах да го чеша по главата, а той се изправи, тръгна до краката ми и не преставаше да издава своето смешно „пит-пит-пит“. Той наближи съвсем, легна върху обувките ми, затвори очи и започна отново да издава монотонния звук. Беше толкова отпуснат и немарлив по характер, че още в този миг реших да го кръстя Кутберт^[1]. Струваше ми се, че това име му подхожда най-много.

Вечерта в деня на пристигането на Кутберт седях в колибата и се мъчех да напиша нещо в моя дневник. Кутберт се разхождаше умислено из стаята и реши, че е дошло време да ми засвидетелства известна привързаност. Разперил широко криле, той подхвъркна на масата и пристъпи по нея. Кутберт „пит-питваше“ с доволен тон и се опита да легне върху хартията, на която пишех. Блъснах го ядосано

встрани. Той отстъпи назад, удивен от моето отношение. Един от големите му, наподобяващи на пиле, крака катурна шишето с мастилото, което, излишно е да го споменавам, плисна върху дневника и се наложи да препиша две страници от него.

Докато вършех това, Кутберт направи няколко опита да подскочи на скута ми, но аз го предупредих най-категорично и в края на краищата той се отдръпна и в продължение на няколко минути размишляваше много задълбочено за нещо. Той реши, че бавното приближаване към мен не е успешно, затова се опита да ме изненада. Издебна ме, когато не гледах към него, изправи се и се опита да кацне на рамото ми. Разбира се, пропусна мястото на кацане и падна върху масата с разперени крила и силен изплашен писък и обърна за втори път мастилницата. Той недвусмислено разбра колко много ме ядоса това, отдръпна се в единия ъгъл на стаята и остана намусен там.

След малко в колибата влезе моят приятел, за да окачи хамаците, на които спяхме, нещо, което извършваше всяка вечер. Той ги измъкна от ъгъла и започна да развързва въжетата, с които бяха завързани. Кутберт го забеляза и реши, че след като аз не му обръщах никакво внимание, този човек сигурно няма да постъпи по същия начин. Той се промъкна предпазливо през стаята, легна току зад краката на моя приятел и затвори очи.

Както се занимаваше с въжетата и хамаците, моят приятел неочаквано пристъпи назад и се препъна от легналата зад него птица. Кутберт изкряка уплашено и отново се сгуши в своя ъгъл. Решил, че вниманието на моя приятел е напълно отвлечено, той се измъкна отново, приближи предпазливо и за втори път легна върху обувките му. В следващия миг дочух трясък и моят приятел се намери на земята заедно с хамаците. Из плетеницата от мрежи против комари, въжета и платна се подаваше главата на Кутберт, възмутен до крайност от това грубо, отношение. Реших, че за една-единствена вечер той ни причини доста неприятности, затова го отведох в онази част на колибата, в която държах животните. Завързах го с дълго въже за крака, а свободния край завързах за тежък сандък. През цялото това време Кутберт не преставаше да изразява своето възмущение.

Късно през нощта, когато спяхме в хамаците, аз се събудих от ужасна врява, идваща откъм клетките на животните. Сkochих от хамака, грабнах малкото електрическо фенерче, което държах винаги край леглото си за подобни спешни случаи, и се втурнах да разбера какво става. Кутберт седеше на пода и изглеждаше крайно обезпокоен. Очевидно беше оглеждал разните клетки и решил, че най-удобната за него е клетката на групата малки маймунки-катерички. Подхвърквал отгоре и се приготвил за спане. За нещастие не забелязал, че опашката му е провиснала през решетката на клетката. На ярката лунна светлина маймунките я забелязали. Опашката възбудила много любопитството им, протегнали ръце да я опипат и разберат какво представлява. Кутберт почувствал, че някой го сграбчва за опашката и без съмнение помислил, че е нападнат от истинско чудовище, изхвърчал като ракета към тавана и оставил две от големите пера на опашката си в здраво стиснатите лапи на маймунките. Едва успях да го успокоя, намерих му ново място за спане, където се чувстваше съвсем сигурен, че никой няма да го нападне в тил.

Когато в края на краищата Кутберт пристигна в нашия основен лагер в Джорджтаун, оставих му на разположение голямата градина, в която държах животните. Около него винаги се вдигаше врява, резултат на голямото му желание да се хвърля връз краката на хората, когато не гледаха към него. Градината беше оградена от много висока желязна ограда, над която Кутберт не можеше да прелети.

Въпреки всичко той вярваше, че ако постоянства в своите опити, в края на краищата ще успее да се прехвърли оттатък оградата. Упражняваше се всеки ден. Отдръпваше се на десетина метра от оградата, обръщаше се, затичваше се със свирепо изражение на лицето към нея, размахваше енергично криле и неговото тежко тяло постепенно се отлепваше от земята и се издигаше все по-високо и по-високо, но никога не успяваше да се издигне достатъчно високо. Не бе изучил изкуството да променя внезапно посоката си във въздуха, затова летеше все напред, точно срещу оградата. Тъй като тя все повече и повече приближаваше и му ставаше съвсем ясно, че ще се блъсне в нея, той започваше да кряска силно, като че искаше да каже на оградата да се махне от пътя му. После се чуваше ужасен трясък и Кутберт се свличаше надолу по железата всред облак от пера. Дългите му нокти драскаха безпомощно в усилието, което правеше се задържи. Тези негови сблъсъци не навреждаха нито на оградата, нито на самия него. Виждах, че това му доставя удоволствие, затова го оставих на мира.

Един ден Кутберт приближи оградата и се приготви за ежедневната си битка с нея. За голямо свое удивление той откри, че някой беше подпрял някаква стълба на нея. Когато погледнах към стълбата, Кутберт се беше изкачил вече с подскоци до последното ѝ стъпало и застанал на него, се опиваше от гордост за самия себе си. Изкачих се и аз по стълбата и се опитах да го хвана. Той разпери криле и литна към пътя от другата страна на оградата. Кутберт спря за миг на пътя, очисти, с клюн перата си, после важно-важно тръгна към пазара. Повиках бързо всички наши помощници и се втурнахме по петите на беглеца Кутберт. Той хвърли поглед през рамо, забеляза, че го преследваме, извърна се и плю на петите си. Кутберт поведе истинско весело хоро, на което се заловиха поне половината собственици на сергии и повечето купувачи. Едва след половин час успяхме да го

хванем на тясно. Понесохме го обратно в градината, а той не преставаше да издава силни крясъци.

Други птици, които ни забавляваха извънредно много, бяха големите и пищно оцветени пъстри папагали. Всички тези птици бяха отгледани от най-различни хора в Гвиана, от които всъщност ги бях купил, и следователно бяха напълно питомни. По някаква непонятна причина пъстрите папагали в Гвиана се наричат Роберт, така, както всички папагали в Англия обикновено наричаме Поли. Когато купувахме пъстри папагали, ние бяхме съвсем сигурни, че освен наподобяващите фабрична сирена крясъци те ще могат да произнасят и собственото си име. Сдобихме се с осем такива птици и те провеждаха дълги и крайно забавни разговори помежду си. Служеха си единствено с думата „Роберт“. „Роберт?“ — питаше някой с въпросителна нотка в гласа си. „Роберт, Роберт, Роберт“ — отговаряше друг. „Р-р-р-роберт“ подемаше трети и така нататък все в този дух. Те наклоняваха на една страна глави, изглеждаха разсъдливи, и ме караха да вярвам, че тези глупави разговори имат някакъв смисъл за тях.

Един чифт от тези пъстри папагали отказваха да бъдат затворени в клетката, защото бяха навикнали да се ширят из цялата къща на своя бивш господар. Докато се намираха в Джорджтаун, позволих им да се разхождат из цялата градина. Когато дойде време за път, затворих и двата пъстри папагала в една клетка. Построих им много удобна клетка, на предната част на която поставих много здрава телена мрежа. Съвсем не предвидих, че със своите големи клюнове тези птици биха могли да си пробият път през всякакви дървени прегради.

Бяхме прекарали на кораба едва три дни и този чифт пъстри папагали прегризаха ъглите на предната стена на своята клетка и тя се разтвори цялата с трясък. Три дни поправях клетката и пъхах раздразнените пъстри папагали обратно в нея и три пъти те успяваха да прегризат поправените места и да избягат. Най-сетне, махнах с ръка и ги оставих да се разхождат, където си пожелаят из трюма на кораба. Те пристъпяха бавно и внимателно покрай редицата на клетките и общуваха с мен или помежду си на своя „робертовски“ език.

[1] Кръшкач, тилов герой — Бел.пр. ↑

СРЕЩАМ СЕ С НЯКОЛКО НОВИ ЖИВОТНИ, ВКЛЮЧИТЕЛНО И ЛУНАТИЦИ

Едно от най-занимателните животни на Гвиана е дървесният таралеж. Това е малко пълно животинче, покрито с черни и бели шипове, с дълга и гола опашка, с която си помага при катеренето по дърветата. Задните му стъпала са дебели и плоски, носят голям, издут и постоянно в движение, очите малки, кръгли и изпъкнали. Ако тези смешни животинки не бяха толкова интересни за наблюдение, човек би изпитвал към тях съжаление, защото те вършат всичко много добросъвестно, но несигурно и винаги остават много учудени, когато то се окаже неправилно.

Ако на някой от тези таралежи дадете например четири банана, той ще се опита да пренесе всичките в устата си. Когато след няколко опита дойде до заключение, че устата му не е достатъчно голяма, за да поеме цялото количество, той сяда, топчестият му нос души наоколо и таралежът се чуди какво да прави. Той взема един банан с устата си и по един във всяка лапа. После поглежда надолу и открива за свой ужас, че на земята е останал още един. Таралежът изпуска захапания банан и вдига с уста останалия на земята банан. После отново открива, че въпреки всичко пак е останал един банан за пренасяне. Таралежът поставя отново бананите на земята, сяда и се замисля. В края на краищата след половинчасова борба му идва блестяща идея: той изяжда единия от бананите, а останалите три тържествено отнася.

Тези таралежи притежават удивителния навик да се забавляват с боксови мачове. Покатерват се например два таралежа на най-горните клончета в клетката, разполагат се удобно на задните си части и се извързват един към друг лице с лице, увили за допълнителна сигурност силните си опашки около клоните. После започват да си нанасят удари с лапи и да се бранят. Разнасят се ужасни ъперкьти и крошета. През цялото време те обръщат насам-натам трептящите си носове, а малките им топчести очички излъчват кротко или по-скоро загрижено изражение. Най-удивителното около тези боксови мачове беше това, че

понякога траеха по половин час, но въпреки това таралежите нито веднъж не си нанасяха истински удари.

Понякога след боксовия мач те се отдаваха на жонгльорство. Намираха някое старо семе от манго или нещо подобно, сядаха и започваха да го подмятат несръчно от лапа в лапа. На човек му се струваше, че всеки момент ще го изпуснат, но това никога не се случваше. Наблюдавах ги и ми напомняха тъжните дюстабанлии със скръбни лица от цирковете, които винаги си изпащат или пък вършат нещо смешно с най-сериозно изражение на лицето.

Гвиана може да се гордее, че между другите интересни животни притежава и най-големия гризач в света, наречен капибара. Той прилича на гигантско морско свинче, достига на големина колкото едро куче и на тежина около петдесет килограма. На дължина е към метър и двадесет, а на височина — шестдесетина сантиметра. Сравнете това животно с английската поиска мишка, дълга заедно с опашката около десетина сантиметра и тежаща около седем грама. Видите ли тези две животни едно до друго, едва ли ще повярвате, че са родственици.

Сдобих се с първата капибара почти веднага след пристигането ми в Джорджтаун. Още не бях открил подходящо място за нашия основен лагер, поради което отседнахме в малък пансион в покрайнините на града. Нашата домакиня най-любезно предложи своята градина, в която можех да държа всички новопристигнали животни до преместването ни в основния лагер.

Скоро вече притежавах една птица и една-две маймуни, поставени в удобни, наредени край нейните цветни лехи клетки.

Една вечер в градината влезе някакъв човек, повел завързана с въженце една напълно пораснала капибара. Докато се пазаряхме, капибарата се заразхожда из градината със страшно аристократично изражение на лицето и от време на време, когато смяташе, че не я наблюдавам, отхапваше по някое цвете.

В края на краищата купих гризача и го поставих в голяма и нова, собственоръчно направена клетка. Дълга и наподобяваща ковчег, от предната, си страна тя имаше специална и здрава мрежа. Поставих най-различни видове лакомства в клетката и дадох възможност на

животното да се настани, както му е най-удобно в нея. Моята стая гледаше към градината. Към полунощ, двамата с моя приятел се събудихме от някакъв крайно странен шум. Като че някой свиреше на арфа в акомпанимент на особено думкане на тенекиено канче. Лежах и се чудех какво ли пък може да е това и изведнъж се досетих за капибарата.

„Капибарата избяга“ — изкрещях силно аз, скочих от леглото както бях по пижама, втурнах се надолу по стълбите и изскочих право в градината.

Към мен скоро се присъедини и моят приятел. В градината всичко беше напълно спокойно. Нашият гризач седеше на задните си крака и поглеждаше самодоволно. Дълго спорихме с моя приятел дали всъщност шумът не се причиняваше от това животно. Той настояваше, че не е възможно, защото капибарата имала напълно невинен вид. Аз твърдях поради същите съображения, че е капибарата. Тъй като звукът не се повтори, ние отново си легнахме и едва-що се бяхме унесли в сън, ужасният шум отново се разнесе, само че много по-ужасен от преди. Надникнах през прозореца и видях на лунната светлина как цялата клетка на капибарата се тресе.

Промъкнахме се долу, приближихме внимателно и видяхме какво върши животното. То седеше в клетката си, а по лицето му играеше насмешливо изражение. Капибарата се наведе напред, захапа с големите си закривени зъби телената решетка, дръпна я силно, после я отпусна така внезапно, че цялата клетка закънтя като арфа. Капибарата изчака, докато звукът замре, повдигна тлъстата си задница и тупна с крак върху тенекиената чиния, която изтрещя като гръмотевица. Струваше ми се, че е във възторг от своите музикални способности. Решихме, че не прави никакви опити да бяга, а чисто и просто се наслаждаваше на произвежданите от нея звукове. Не можехме по никакъв начин да я оставим да продължи да вдига такъв шум, защото ми се струваше, че не след дълго отседналите в пансиона хора щяха да започнат да се оплакват. Извадихме тенекиената чиния, а предната част на клетката покрихме с чувал. Надявахме се, че това ще я успокои и ще я накара да заспи. Легнахме си отново с тази мисъл в главата. Едва-що се бях унесъл, и за мой ужас страхотният шум отново се понесе в градината. Не можех да измисля нищо, с което да го преустановя, и докато спорехме с моя приятел; какво да направим, няколко души от

къщата се събудиха и започнаха да чукат на нашата врата. Казаха ми, че едно от животните се кани да избяга и вдига при това такъв голям шум, че са се събудили. Извиних се най-учтиво и не преставах да се чудя какво за бога да направя, за да вразумя това отвратително животно.

На моя приятел му хрумна блестяща идея. Той предложи да пренесем капибарата заедно с клетката в музея по естествена история, който се намираше недалече от нас и с чийто пазач се намирахме в приятелски отношения. Животинката можеше да се остави на нощния пазач, като на другата сутрин отидем и си я приберем. Облякохме дрехите си върху пижамите, слязохме в градината, приближихме до дългата, прилична на ковчег клетка, увихме я с чували и тръгнахме надолу по улицата с нея. Капибарата се ядоса много, че сме попречили на нейния концерт и изрази своето неодобрение, като тичаше от единия край на клетката до другия и я караше да се люлее нагоре-надолу като люлка. Пътят до музея беше кратък, но поради лудориите, на капибарата се наложи на няколко пъти да почиваме.

Свихме край последния ъгъл преди музея и връхлетяхме право на един полицаи. Изключително трудно е да обясните на един полицаи защо пренасяте голям гризач заедно с клетката му през улиците на града, и то в един часа през нощта, особено когато сте облечен надвенатри и от дрехите ви се подават навън части от пижамата. Мисля, че полицаят в началото ни взе за крадци, току-що ограбили някоя близка къща, после реши, че сме убийци, които носят трупа на своята жертва в този приличен на ковчег сандък. На него очевидно му беше трудно да възприеме нашето обяснение за капибарата. Едва когато махнахме чувалите и му показахме животинката, той се убеди, че говорим самата истина.

После стана ужасно внимателен, помогна ни даже да пренесем клетката до вратата на музея. Тримата се изправихме и започнахме да викаме нощния пазач, а през това време нашият пленник, за да облекчи безпокойствата ни, свиреше на телената мрежа на клетката. На подвикванията ни не отговори никой. Скоро стана ясно, че където и да се намираше, нощният пазач не охраняваше оттам музея. Полицаят се замисли за миг, после предложи да отнесем капибарата до кланицата, където положително имало нощен пазач, който сигурно нямало да откаже да се погрижи до следващото утро за животното.

На път за кланицата се наложи да минем отново край нашия пансион. Предложих да оставим животното заедно с клетката в градината, да отидем до кланицата и да се убедим, че там ще осигурят подслон за през нощта. Кланицата не беше близо и ми се струваше не много разумно да го носим чак дотам, за да ни кажат, че отказват да го приемат.

И така, оставихме капибарата, която продължаваше да импровизира на телената преграда на клетката си, и се отправихме сънливо през безлюдните улици. След като веднъж-дваж се губихме, в края на краищата открихме кланицата и за наша радост зад единия от прозорците ѝ зърнахме светлинка. Подхвърлихме няколко камъчета и подвигнахме. След малко от прозореца надникна главата на един много стар негър и ни попита какво искаме. Помолих дали не му е възможно да прибере за през нощта една капибара, но той положително реши, че и двамата сме абсолютно луди, особено когато казахме, че не водим животното с нас, а ще отидем да го вземем. После ни попита какво е това капибара. Обясних му, че е вид голям гризач. Старият човечец се обезпокои извънредно много и поклати отрицателно глава.

— Това е кланица — каза той. — Място за крави. Мисля, че тук не е позволено да влизат гризачи.

В края на краищата успях да го убедя, че капибарите всъщност приличат на крави, само че са по-дребни от тях и че на кланицата няма да ѝ стане нищо, ако се погрижи само за една нощ за животното. Когато уредихме всичко, ние се върнахме в нашия пансион, за да вземем капибарата. Градината тънеше в лунна светлина и тишина. Надникнахме в клетката. Сгушена в един ъгъл, капибарата спеше и тихо си мъркаше. Оставихме я да спи и тя не се буди повече тази нощ. На следващата сутрин слязохме в градината. Чувствахме се ужасно изморени след положените нощни усилия да осигурим временен подслон на животното, докато капибарата изглеждаше чудесно, без ни най-малки белези на умора.

В Гвиана се срещат няколко вида животни, наречени опосуми. Забележителни са главно с това, че са единствените животни извън Австралия, които подобно на кенгуруто носят малките си в торбичка. Всички южноамерикански опосуми приличат на плъхове с дълга рунтава козина и дълги, голи опашки, макар и различите видове да се

различават по големина. Някои са големи колкото котки, а други колкото дребни мишки. Както казах, те приличат много на плъхове. Едва когато ги видите как се катерят по дърветата, вие разбирате, че те всъщност нямат нищо общо с плъховете. Те не само се катерят умело, като си служат с краката подобно на маймуните, но използват и опашката си, която се увива около клоните като същинска змия. Опашката им е толкова силна, че даже и да пуснат крайниците си, те увисват на нея и предотвратяват падането си на земята.

Най-привлекателният опосум на Гвиана принадлежи към по-дребните видове. Гвианците наричат този особен вид опосум „лунатик“, понеже твърдят, че се появявал само при пълнолуние. Те всъщност са много красиви малки животинки с черни като катран горни части, лимоненожълти кореми, розови опашки, стъпала и уши и две гъсти, бели вежди, наподобяващи банани, изтеглени над тъмните им очи. На големина са колкото обикновени плъхове, макар и муцунките им да са заострени повече, а опашките по-дълги.

Първият „лунатик“, с който се сдобих, ми беше предложен от едно малко индианче. Беше го уловило късно една нощ в градината си. Момченцето водеше животното завързано на края на въженце, и то точно когато се канех да отпътувам от това село и да се върна обратно в нашия основен лагер в Джорджтаун. Фериботът чакаше да ме отведе надолу по реката и аз всъщност не разполагах и с миг повече за бавене.

По средата на пътя до кея изведнъж си спомних, че на борда на ферибота не разполагам с никаква клетка, в която да подслоня малкия опосум. Реших, че ще е по-добре да се върна до селския магазин и да купя някаква кутия, която би могла да послужи за клетка по време на пътуването надолу по реката. Моят придружител изтича да предупреди ферибота да ме чака. Грабнал завързаното с въженцето раздражено малко животинче, аз се втурнах като бесен по обратния път към селския магазин и останал без дъх, помолих човека на щанда да ми даде някаква кутия.

Той изсипа цяла купчина консерви на пода и тихомълком ми подаде кутията, в която бяха поставени. Сграбчих я, едва успях да поблагодаря и се втурнах обратно по пътя. Малкото индианче ме придружаваше и както тичахме, пое кутията от ръцете ми и я понесе сръчно върху главата си. Да бягаш по прашния път под палещото слънце е твърде уморителна работа. Всеки път, когато спирах да си

поема дъх, до ушите ми достигаше силната и сърдита сирена на ферибота и аз отново побягвах. Най-сетне пристигнахме на кея, точно когато търпението на всички беше изчерпано и щяха да вдигнат стълбата.

След като си отдохнах на борда на кораба, аз запретнах ръкави да стъкмя клетка за моя опосум. Когато я направих, заех се с неприятната задача да развържа въженцето около кръста на животното. В този момент то не беше в добро настроение, съскаше като змия, ухапа ме жестоко по пръстите, но въпреки всичко успях да прережа въжето. Когато сторих всичко това, забелязах някаква странна, прилична на суджук подутина върху кожата на стомаха, точно между задните му крака. Помислих, че малкото животно е получило някакво вътрешно нараняване. Започнах много внимателно да опипвам тази необикновена подутина, пръстите ми отдръпнаха космите и аз забелязах в кожата на опосума дълга и плитка торбичка, в която трепереха четири мънички новородени опосумчета.

Ето каква била причината на това необикновено подуване. Крайно възмутената от това, че надничам без разрешение в нейната торбичка майка, изкрещя силно и понечи да ме ухапе. Поставих я в клетката и първата ѝ работа беше да седне на задните си крака, да отвори торбичката и да се убеди, че всичките малки са там. После среса козината си и започна да яде от плодовете, които бях оставил.

Малките опосумчета растяха и скоро им стана тясно в плитката торбичка. Не дълго след това в нея се побираше само едно от тях. Малките лежаха на пода на клетката около майка си, но уплашеше ли ги нещо, те се извъръщаха и се впускаха като стрели към нея, защото знаеха, че единствено първият пристигнал до нея можеше да се вмъкне на сигурно място в торбичката, а останалите трябваше да останат навън и да се изправят пред угрожаваща ги опасност. Когато майката се разхождаше из клетката, малките се покачваха на гърба ѝ, хващаха се за козината ѝ и усукваха своите нежни розови опашчици около нея в силна и любяща прегръдка.

УЛАВЯМ РИБА С ЧЕТИРИ ОЧИ

Докато се намирах в Гвиана, искаше ми се много да се сдобия с няколко красиви колибри. След известно време успях да се свържа с един изкусен ловен на тези необикновени птици. Веднъж на две седмици той ми носеше малка клетка с пет или шест птички, които бързо пърхаха с криле и на човек му се струваше, че клетката е пълна с пчели. Преди това ме бяха увещавали, че колибрите са изключително трудни за отглеждане, ето защо се тревожех много за първите четири, които получих.

В диво състояние колибрите се хранят с нектар от цветовете. Те пърхат пред цвета, пъхат в него своите дълги и тънки човчици и излапват съдържанието с нежните си езичета. Когато бъдат заловени, трябва да се приучат да пият смес от мед и вода с поставена в нея храна. Тази смес вкисва бързо при тропическите горещини, поради което колибрите трябва да се хранят по три пъти на ден. Въпросът се свеждаше до това да ги приуча да поемат храната си от малко стъклено канче. Тъй като бяха навикнали да се хранят от силно обагрени цветя, в началото не можеха да разберат, че точно канчетата съдържат необходимата им храна.

При пристигането на първите колибри изваждах внимателно всяка птичка поотделно от клетката, държах я в ръка и пъхах човката ѝ в канчето с меда и водата. Веднъж, два, три пъти и колибрито в края на краищата изваждаше езичето си, вкусваше сместа и започваше жадно да я смуче. След като се нахранеше добре, пусках колибрито в новата му клетка, в която поставях канче с храна, после откъсвах ален хибискус и го прикрепвах към канчето, на повърхността на меда.

Голямото колкото земна пчела колибри кацаше на колчето, почистваше перата си с човчица и изцвърчаваше тихичко от самодоволство. После литваше от колчето и забръмчаваше в кръг из клетката като вертолет. Крилете му се движеха толкова бързо, че приличаха на разпростряла се над гърба му мъгла. Най-сетне то забелязваше поставения върху канчето хибискус, спускаше се към него и пъхаше дългата си човчица в цветчето. Когато изсмукваше целия

нектар, то продължаваше да мушка с човчица и не след дълго пробиваше дъното на цвета, достигаше меда под него и започваше бързо-бързо да смуче от него, като не преставаше да пърха с крилца.

В продължение на двадесет и четири часа колибрита научаваше, че окаченото на стената на неговата клетка малко стъклено канче съдържа сладък мед и повече не се налагаше да поставям пътепоказалци във формата на цветя.

Тези дребни птички навикнаха много бързо на всичко и след два дни се опитомиха дотолкова, че когато пъхнех ръка с канчето храна в клетката, те не чакаха да я окача на телта, а се спускаха долу и започваха да смучат от нея, преди да съм я поставил, а от време на време кацах на пръстите ми да си починат или да почистят с човчици лъскавите си пера.

В нашия основен лагер в Джорджтаун винаги се случваше по нещо вълнуващо. Никога не знаехме по кое време на деня или нощта ще се появи човек с нови екземпляри. Това можеше да се окаже мъж с майmunка на рамото или малко момченце с плетена клетка, пълна с птички. Можеше да се окаже и някой от професионалните ловци, връщащ се след едноседмично странстване из вътрешността на страната с голяма, теглена от кон каруца, натоварена догоре с клетки, пълни с най-различни животни.

Спомням си как един ден в двора влезе някакъв много стар индианец. Носеше кошница от лико, която ми подаде много любезно. Попитах какво има в нея, а той отговори, че била пълна с плъхове. При това положение капакът на кошницата можеше съвсем спокойно да се вдигне, тъй като плъховете обикновено си стоят свити на дъното и не правят опити даже да се помръднат. Повдигнах капака на кошницата и открих, че е пълна с майmunки-мармозетки, а не с плъхове. Майmunките изхвъркнаха като ракети и се разбягаха по всички посоки. Спуснахме се подир тях и след половин час, плувнали в пот от умора, успяхме да ги заобиколим и да ги вкараме в една клетка. Този случай ме научи да бъда по-предпазлив при отваряне на кошници, пълни с донесени за продан екземпляри.

Тези малки мармозетки, на големина колкото плъхове, имаха дълги пухени опашки и малки, мургави интелигентни лица. Козината им беше черна, а лапите светлооранжево-червени. Държахме ги в просторна клетка, където разполагаха с достатъчно пространство за

скачане. Освен това вътре поставихме и сандък с отвор, който им служеше за спалня.

Всяка вечер те слизаха долу, сядаха край вратата и докато чакаха вечерята, бърбореха и писукаха. Те изпиваха по едно пълно канче с мляко, а после всяка една изяждаше и по пет скакалеца. Изхрускали и последното късче, те се подреждаха в редица с най-старата начело, тържествено се изкачваха в своя сандък и се свиваха в плътно кълбо на дъното му. Нямах представа как можеха въобще да спят по този начин, без да се задушат, но мармозетките очевидно спят в колонии както в диво състояние, така и след като бъдат заловени.

Един ден в градината влезе висок негър. Край него потичваше завързано с дълго въже необикновено на вид животно. Наподобяваше гигантско морско свинче, покрито с едри бели петна. Имаше големи черни очи и бухнали бели мустаци. Това всъщност беше пака, близък родственик на морското свинче и капибарата. Когато се спазарихме за цената, попитах негъра дали животното е опитомено. При този въпрос той го вдигна, удари го и му каза нещо. Убеждаваше ме, че го притежава от съвсем мъничко и че по-мила животинка от него не можело да се намери. Точно по това време бях получил голяма пратка животни и по тази причина изпитвах недостиг от клетки. Помислих си, че след като паката е опитомена, ще мога чисто и просто да я привържа за някой близкостоящ пън. Постъпих точно така, дадох ѝ някакви зеленчуци за ядене и забравих напълно за нея.

Малко по-късно тръгнах край наредените клетки и започнах да изваждам канчетата за вода, за да ги измия. Съвсем неочаквано дочух ръмжение, на което можеше да завиди и тигърът, после нещо се хвърли върху крака ми и впи зъби в него. Не е необходимо да казвам, че подскочих и изпуснах всички канчета за вода, които така внимателно събирах. Беше ме нападнала паката. Не мога да си представя защо постъпи така. При пристигането си изглеждаше напълно питомна. Панталоните ми бяха скъсани, а кракът ми кървеше. Ужасно се разгневих на животното. През следващата седмица паката беше напълно недостъпна. Ако някой минеше край нея, тя се хвърляше, зъбеше се и ръмжеше свирепо. Както внезапно и без някаква очевидна причина я завладя лошото настроение, така тя пак се укроти и разрешаваше да я чеша зад ушите и по корема. Нейното поведение се менеше по този начин през цялото време, докато беше при мен. Когато

приближавах нейната клетка, никога не знаех със сигурност дали ще ме посрещне приятелски или ще ме ухапе с големите си остри зъби.

Един от най-необикновените екземпляри, които ни донесоха, докато се намирахме в Джорджтаун, представляваше малка рибка,

дълга около десетина сантиметра. Един ден при нас дойде любезна стара негърка, поставила четири-пет такива рибки в стар тенекиен чайник. Купих ги и ги пуснах в голям съд с вода. Веднага ми направи впечатление, че у тях има нещо необикновено, което не успях да определя веднага. После изведнъж забелязах, че очите на рибата са твърде странни. Извадих една от тях и я пуснах в стъклен буркан, за да мога да я разгледам по-удобно. Тогава разбрах какво ме бе озадачило: рибата имаше четири очи.

Големите ѝ очи бяха разположени така, че изпъкваха над повърхността на главата, подобно очите на хипопотама. Всяко око беше разделено точно на две половинки, едната отгоре, а другата отдолу. Разбрах, че тази риба живее на повърхността на водата. При това положение единият чифт очи гледат надолу и следят за появата на големи риби, които биха могли да я нападнат, а другият чифт наблюдават повърхността търсят храна и следят да не би да я нападне някоя хранеща се с риба птица. Това бе едно от най-удивителните средства за защита, които бях виждал дотогава у което и да е животно и, разбира се, беше една от най-необикновените риби.

Гвиана, изглежда, притежава удивителни форми на живот. Там се среща една от най-интересните птици в света — хоацин или както я наричат още гвианка или воняща Ана поради силната си миризма на мускус. Тази странна птица има на крилото си „палец“, въоръжен с кукест нокът. Малкото хоацинче се измъква от гнездото си няколко часа след излюпването си и се движи по дървото като маймунка, като се залавя за клоните с „палеца си“. Те строят гнездата си из бодливи и надвесени над вода храсти. Няколко часа след излюпването малките ни най-малко не се двоумят, ако бъдат заплашени от някаква опасност. Те се хвърлят във водата и започват да плуват и се гмуркат като същински риби. При преминаване на опасността те се изкачват на дървото с помощта на своите „палци“ и отново влизат в гнездото си. Хоацинът е единствената птица в целия свят, която умее да върши това. Новоизлюпените представляват истинска необикновена гледка, когато се поклащат на своите „палци“ между тръните или цопват във водата подобно на джуджета, облечени в мъхести бански костюми.

ГИГАНТСКИЯТ КАЙМАН И СТРАШНАТА ЕЛЕКТРИЧЕСКА ЗМИОРКА

Настаняването на животните в Джорджтаун предлагаше редица предимства: мястото беше чудесен източник на снабдяване на моята сбирка животни с храна, а и чрез посещението на пазара можехме да се снабдяваме с някои хубави и нови екземпляри, донасяни от търговци от отдалечените краища на страната. Тук отстоях също така много близо от летището, а това означаваше, че пратките, съдържащи дребни животни, можеха да се изпращат редовно до Англия по въздуха. Влечугите принадлежат към създанията, които пътуват най-добре със самолет, така че на всеки две седмици опя ковах по няколко големи сандъка, които пълнех с различен асортимент от жаби, костенурки, гуцери и змии и ги експедирах за летището.

Транспортирането на влечуги по въздуха се различава съществено от транспортирането им по море. Те преди всичко се опаковат по различен начин. Ако, да кажем, изпращате пратка от змии на вас ще ви бъде необходим голям и лек дървен сандък. Поставете всяка змия в малка памучна торбичка и завързвайте много добре отвората ѝ с конец, после забивате пирони в стената на сандъка и окачвате торбичките по тях. По този начин може да се чувствате абсолютно спокоен. Невъзможно е да се изядат една друга, понеже змиите са отделени и въпреки това са поставени в един и същ сандък. Цялото пътуване по въздуха от Гвиана трае около три дни. През това време змиите се нуждаят единствено от вода, защото тези влечуги издържат дълго време без храна, без това да им наврежда. На моите змии давахме обилна храна един ден преди заминаването, после те се свиваха на кълбо в малките памучни торбички и започваха да смилат храната си. Докато свършеха това, те вече се намираха в Англия.

Жабите и по-младите гуцери също изпращахме в торбички, като и тук спазвахме почти същите правила. За по-големите гуцери, като зелената игуана например, са необходими специални кафези. Във всеки един от тях може да се поставят пет или шест игуани и много прикрепени неподвижно пречки, за да имат сигурна опора за краката

си. Установих, че малките кайманчета, за разлика от големите каймани пътуват много добре по въздуха. Независимо от това последните тежат толкова много заедно с дървените си сандъци, че таксите за превоз ставаха огромни. Поради това повечето големи каймани пътуваха заедно с мен с кораба.

Най-малкият уловен от мене кайман в Гвиана достигаше около петнадесет сантиметра на дължина и сигурно беше току-що роден, а най-големият — около четири метра, но с него не се боравеше толкова лесно. Уловихме го в една голяма река в северната савана, която кипеше от огромни електрически змиорки и стотици каймани. Когато узнах, че една зоологическа градина в Англия търси голям кайман, реших, че именно това е районът, където можех да се опитам да заловя такъв. Точно под мястото, на което се намирах, реката бе издълбала в брега малък залив. Срещу този залив, на около сто и петдесет метра, имаше някакъв остров, на който кайманите прекарваха своето време.

Капанът, който използвах за залавянето му беше твърде примитивен: изтеглихме две дълги и тежки местни канута на малкия бряг на залива, така че да останат до половината във водата и на разстояние около метър едно от друго. Между тях се оформи пътека. Точно на тази пътека стъкмих клуп, прикачен на огънат прът. Към огънатия прът прикачих голяма кука с умряла и силно намирисваща риба. За да се добере до рибата, кайманът трябваше да провере глава през клупа. Веднага след като се допреше до рибата, огънатият прът щеше да отскочи нагоре и да затегне клупа здраво около него. Другият край на въжето беше завързан за голямо дърво на брега, на около два метра разстояние. Една вечер заредих капана, но ми се струваше невероятно да уловя нещо по-рано от следния ден.

Същата нощ точно преди лягане си помислих, че няма да е лошо да проверя дали капанът е все още зареден. Придружи ме моят приятел. Тръгнахме надолу към брега на реката през тъмната ивица на гората. Приближавайки мястото, където беше поставен капанът, до ушите ни достигна някакъв странен шум, тъп и тътнещ звук, който не успяхме да определим. Стигнахме до брега и скоро видяхме неговия причинител. По пътеката между двете лодки се бе промъкнал огромен кайман. Както се бях надявал, той бе промушил глава през клупа, подръпнал рибата и въжето се бе затегнало здраво около врата му.

Огледахме брега, после насочихме надолу светлината на електрическите фенерчета и видяхме как огромното животно се гърчеше и пляскаше между двете лодки, които бе избутал доста встрани.

Неговата грамадна уста се отваряше и затваряше с тъп звук, наподобяващ сатър, падащ върху дървена подложка. Той размахваше масивната си опашка от една страна на друга, разбиваше водата на пяна и удряше бордовете на двете лодки така, че беше чудно как вече не ги бе смазал. Затегналото се около врата му въже бе завързано за дървото на брега, близо до което стояхме и ние. Всеки път, когато огромната тежест на каймана го дръпнеше, чувахме как проскърцва от напрежение. Дървото се клатеше и трепереше от усилието на каймана да се освободи. То продължаваше все още да трепти и когато кайманът най-неочаквано стихна всред разпенената вода, като че се бе изтощил напълно. Тъкмо тогава допуснах твърде глупава грешка.

Наведох се над брега, хванах с две ръце въжето и го придърпах към себе си. Почувствал движението на въжето, кайманът моментално поднови с най-голяма сила усилията си. Въжето се изпъна силно и аз почувствах как ме дръпна над ръба на скалата. Почти увиснах във въздуха. Пръстите на краката ми допряха ръба, а ръцете не преставаха да стискат здраво въжето. Разбрах веднага, че ако го изпусна и падна, щях да се окажа точно върху люспестия гръб на влечугото. Ако не ме захапеше с огромните си челюсти, щях най-вероятно да стана жертва на удар на неговата мускулиста опашка. Не ми оставаше нищо друго, освен да се държа здраво за въжето. Малко след това и моят приятел успя да се залови за него. Това ми даде възможност да стъпя поустойчиво на брега и да се оттегля на безопасно място, след което и двамата пуснахме въжето.

Кайманът веднага се успокои. Решихме, че е най-разумно да се върнем обратно вкъщи и да донесем нови въжета, с които да го вържем. Струваше ни се, че ако го оставим цялата нощ само с това единствено въже около врата, както се мятеше, в края на краищата щеше да го скъса и да избяга. Тръгнахме бързо назад и събрахме всичко необходимо. Грабнахме два фенера, няколко малки електрически фенерчета и се върнахме при реката. Кайманът лежеше спокойно и примигваше към нас с големите си очи, всяко голямо колкото орех. Преди всичко обезвредихме големите му челюсти. За

тази цел спуснахме внимателно един клуп, нахлузихме го на челюстите, затегнахме го здраво, а края на въжето завързахме за дървото. Докато приятелят ми осветяваше, аз се промъкнах в една от лодките и след известни трудности успях да прекарам нов клуп и около опашката на каймана, придвижих го до задните му крака и там здраво го затегнах. Края и на това въже завързахме за същото дърво. И така, след като го завързахме с три въжета и се убедихме, че сега няма възможност да избяга, ние си легнахме.

На следната утрин се спуснахме до реката заедно с няколко местни хора и започнахме да обмисляме плана за изваждането на огромното влечуго от водата и придвижването му по стръмния бряг до мястото, където можеше да бъде натоварено на джип. Местните хора носеха дълга и дебела дъска. Опитавме да пъхнем дъската под влечугото, така че да легне по дължина върху нея. Кайманът обаче се намираше в плитки води и ние не можехме да вкараме дъската под него, понеже коремът му беше зарит в тинята. Нямахме друга възможност, освен да разхлабим въжетата и да го оставим да се отдръпне метър, два в по-дълбоката вода, където можехме по-лесно да пъхнем дъската под него. След като направихме това, ние го завързахме за дъската и го омотахме с въжета около челюстите, опашката и късите му и силни крака.

Следващото нещо беше да го измъкнем от водата и да го пренесем нагоре по брега. На нас, дванадесетте души, ни беше необходим час и половина, докато свършим това, защото работехме върху лепкава глина и всеки път, когато успеехме да придвижим с няколко сантиметра нагоре огромното туловище на каймана, налагаше се да починем и тогава, за наш ужас, туловището се хлъзгаше обратно на старото си място. Работата ни беше много трудна, но ние успяхме да го вдигнем до върха на скалата и оттам да го пренесем до зелената трева, където го заобиколихме изпомазани от главата до петите с глина, мокри до костите, но доволни от себе си.

Друго водно същество, което ни причини доста безпокойства, беше електрическата змиорка. Това се случи, докато търсех животни из мочурищата. Заедно с приятеля ми обикалях цял ден с едно голямо кану, гребяхме нагоре и надолу из отдалечените водни пътища, посещавахме американо-индиански селища и купувахме разни животни, които ни предлагаха за продан. Между другото купихме и

един питомен дървесен таралеж, а в последното село открихме и една полупораснала електрическа змиорка, поставена в плетена кошница. Купих и нея и останах много доволен от този допълнителен екземпляр към моята сбирка, тъй като за първи път се сдобивах с такъв.

Качихме се в кануто и се отправихме към дома си уморени, но доволни от успешния ден. Седнах на носа, а дървесният таралеж се сви в краката ми и заспа. Малко по-встрани от нас електрическата змиорка гърчеше тяло и се въртеше безспир в кръг в своята плетена кошница. До мен седеше приятелят ми, а на кърмата зад него двамата гребци на нашата не твърде сигурна лодка.

Вниманието ми най-напред беше привлечено от това, че змиорката не беше вече в кошницата, поставена до дървесния таралеж. Обзет от някаква паника, таралежът се опита да се покатери по крака ми и ако не го бях спрял, сигурно щеше да се покачи и върху главата ми. Учудих се. Какво ли ставаше, за бога? Подадох таралежа на приятеля ми и огледах носа на лодката, за да разбере какво го бе чак толкова много изплашило. Както се взирах, видях как електрическата змиорка приближаваше решително към крака ми. Толкова се уплаших, че подскочих във въздуха и змиорката се стрелна под мен. За щастие кануто не се преобърна.

Змиорката междувременно се насочи към приятеля ми. Извиках му да внимава. Както държеше таралежа в ръце, той се опита да стане и да се дръпне от пътя ѝ, но не успя, залитна и падна по гръб на дъното на кануто. Змиорката пропълзя край гърчещото се тяло на моя приятел и се насочи към първия гребец. Зърнал змиорката, и той не се оказа по-смел от нас, остави греблото и се приготви да скочи от лодката.

Положението беше спасено от последния пасажер, втория гребец. Той очевидно беше навикнал да среща електрически змиорки в лодките, защото чисто и просто се наведе напред и притисна с греблото змиорката за пода на кануто. Хвърлих му кошницата и с няколко сръчни движения той успя да пхне змиорката в нея.

Всички отдъхнахме с облекчение и започнахме даже да се шегуваме. Нашият спасител подаде кошницата със змиорката на първия гребец, който на свой ред я подаде на приятеля ми. Тъкмо последният да я подаде на мен, дъното на кошницата се откачи и змиорката се оказа отново сред нас. Този път за щастие тя се изхлузи във водата така, както си беше свита на кълбо. Тялото ѝ се разтърси от

конвулсия, чу се плясък и нашата електрическа змиорка изчезна в тъмните води на реката.

Вълнуващият четвърт час завърши неприятно, но по-късно ние успяхме да се снабдим с няколко нови змиорки, така че не се наложи да съжаляваме за загубата. Една голяма електрическа змиорка е в състояние да произведе значително количество електрическа енергия. Известно е, че змиорки са убивали например коне и хора при преминаване на реки из различни части на Южна Америка. Произвеждащите електрически ток органи са разположени от двете страни на тялото на змиорките. Страните ѝ всъщност представляват мощен акумулатор на електричество. Змиорката си плува във водата и наподобява голяма, дебела черна змия. Когато се натъкне на риба, тя се спира, цялото ѝ тяло като че се разтреперва и вие виждате как рибата трепва, огъва тяло, а после започва бавно-бавно да потъва надолу, парализирана или умряла. Змиорката се стрелва и я налапва, и то винаги с главата напред, после се спуща на дъното на реката, лежи няколко минути, като че размишлява за нещо, след което бързо се понася нагоре, изважда глава над водата и тръгва да търси нова жертва.

ПЪТУВАНИЯ ИЗ ПАРАГВАЙ

НА ЛОВ С ГАУЧО

Сега ми се иска да ви разкажа за моята последна експедиция за животни. Наскоро се завърнах от една шестмесечна експедиция до Аржентина и Парагвай. Аржентина е страна с очарователен животински свят, напълно различен от този, срещан където и да е другаде в Южна Америка. Тъй като почти цялата страна се състои от огромни пасища, наречени пампа, съвсем естествено всички животни са приспособили своя живот към тези открити равнини. Пампата в Аржентина е твърде равна. Застанали на едно място, вие виждате огромното и гладко като тепсия пасище да се простира пред вас до самия хоризонт, където се слива с небето. Сред високата трева растат гигантски магарешки бодили, наподобяващи тези в Англия, но не и по своите размери. Тук те се извисяват на около два метра височина. Покритите с цъфтящи бодили огромни области на пампата представляват забележителна гледка. Също като че зелената трева е покрита с някаква странна пурпурна мъгла.

Ловуването из тези открити пасища не е толкова лесно, колкото изглежда на пръв поглед. Първо, повечето животни живеят в дупки, от които се осмеляват да излизат само нощем. Второ, храстите и дърветата са много нарядко, така че набелязаната жертва обикновено открива ловеца от голямо разстояние. Даже и да не успее да направи това, тя: вероятно ще бъде предупредена от дъждосвиреца, който за колекционера на животни е най-неприятната птица в пампата. Тези птици са много красиви, наподобяват донякъде английските дъждосвирци със своите черни и бели пера и винаги се срещат на двойки. Те имат изключително добро зрение и са крайно подозрителни — когато забележат нещо необикновено, те се вдигат във въздуха, започват да кръжат и да издават остри предупредителни крясъци „теро... теро... теро...“, които карат всяко животно на няколко километра разстояние да застане нащрек.

Едно от най-често срещаните животни в тези огромни тревисти местности е косместият броненосец. Той живее в дупка, която сам си изкопава и която понякога се простира на стотина метра под

повърхността на земята. Когато нощем се осмели да се измъкне от нея, ако нещо го обезпокои или подплаши, той се спуска направо към своето скривалище. Много естествено нощта е най-подходящото време за лов на космести броненосци, и то за предпочитане са нощите с малка или никаква луна. Ние излизахме от къщата на ранчото, в която бяхме отседнали, и отивахме с конете до някое удобно и отдалечено място. Оттам нататък продължавахме пешком, въоръжени с фенери, предвождани от две ловджийски кучета, специалисти по откриване на тези малки животинки. Вие трябва да умеете да бягате бързо, когато отивате на лов за броненосци, защото кучетата обикновено скачат някъде напред и навели носове към земята, се стрелкат насам-натам. Когато открият някой броненосец, те започват да лаят, а тяхната жертва се спуска на сигурно място в своята дупка. Ако тя е наблизо, възможността да се залови броненосецът е твърде малка.

Когато излязохме за първи път на нощен лов за броненосци, ние успяхме да заловим и други представители на фауната на пампата. Бяхме изминали около две мили и проправяхме внимателно пътя си край огромните бодли, които могат да ви прободат като шипове на таралеж, ако се отриете о тях, когато неочаквано дочухме лая на избягалите напред кучета. Спуснахме се бързо напред, препъвахме се, прескачахме туфите трева и внимавахме да не се издерем на някой от бодлите. Беше толкова тъмно, че на няколко пъти връхлитах точно върху бодилите. Когато достигнах мястото, където кучетата душеха около своята жертва, бях целият изпободен. Кучетата се бяха скупчили на почетно разстояние около нещо в тревата. Светнахме с фенерчетата. Там стоеше много предизвикателно едно животно, голямо колкото котка, с черно-бяла козина и красива черно-бяла изправена опашка. Оказа се черно-бял скункс.

Той ни наблюдаваше без ни най-малка следа от безпокойство, уверен очевидно, че превъзхожда както нас, така и кучетата. От време на време издаваше кратко ръмжене, после направи два-три малки скока към нас. Ако се осмеляхме да го доближим повече, той щеше да се обърне с гръб към нас и да ни изгледа предупредително през рамо.

Кучетата, които знаеха добре, че скунксът може да ги напръска със своята ужасно воняща течност, се държаха на прилично разстояние от него. Когато обаче скунксът се стремеше да се покаже много силен пред нас, едно от кучетата избра твърде неразумно възможността да се

спусне след него и да се опита да го захапне. Скункът подскочи нагоре във въздуха и се завъртя така, че извърна гръб към кучето. В следващия миг кучето се търкулна в тревата, заскимтя и започна да прави опити да обърше лицето си с лапи. Студеният нощен въздух се изпълни с най-острата и отвратителна воня, която може да си представи човек. Макар и да се намирахме на известно разстояние, тя ни принуди да се отдръпнем назад. Закашляхме, започнахме да се задъхваме, а от очите ни рукоуха сълзи, също като че бяхме вдъхнали силно от бутилка, напълнена с амоняк.

След като демонстрира по този начин своята сила, скункът притича към кучетата, подскочи на два-три пъти към тях и ги прогони от пътя си. После се извърна и направи същото с нас. И ние се пръснахме бързо като кучетата. Разкъсало обръча около себе си, малкото животинче размахна нагоре-надолу своята красива опашка и се упъти през тревата с израз на задоволство.

Не изпитвахме вече никакво желание да влизаме в по-близки отношения с него, затова подвигнахме на кучетата и продължихме пътя си. Напръсканото от скунка куче продължи да вони ужасно още три или четири дни, макар и вонята постепенно да отслабваше. Както се придвижвахме напред, напоената му със силната миризма на скунка козина ни преследваше навсякъде в нощта.

Залавянето и отглеждането на скункове е трудна работа. Ако не се премахнат отделящите им воняща течност жлези, при всяка своя уплаха те могат да опръскат всекиго. Тези жлези се отстраняват посредством много проста операция, но тя се прилага успешно единствено при млади екземпляри.

Лаят на кучетата малко по-късно още веднъж ни накара да хукнем презглава всред тревата и бодилите. Този път разбрахме, че кучетата са открили един броненосец, който бягаше с все сила към своята дупка. Кучетата скимтяха крайно възбудени, бягаха край него и правеха опити да го захаят за гръба, без да оставят никакви белези върху бронирания му гръб. Заловихме го много лесно. Чисто и просто се спуснахме след него, сграбчихме го за опашката, вдигнахме го във въздуха и скоро след това го напъхахме успешно в един чувал. Въодушевени от първата сполука, ние продължихме с охота лова, е надеждата да уловим и друг, но следващата ни среща се оказа с едно напълно различно от него същество.

Следвахме кучетата по петите и тъкмо минавахме край малък гъсталак, от него изскочи някакво прилично на плъх животинче и изчезна моментално всред бодилите. Кучетата се спуснаха подире му. Ние се намирахме недалеч от тях и видяхме как настигнаха животното, нахвърлиха се отгоре му и то падна мъртво на земята. Ловците извикаха кучетата, а ние приближихме тялото на животното. Оказа се голям опосум, на ръст колкото малка котка, с издължено като на гризач лице. Тялото му беше покрито с шоколадовокремава козина, опашката му беше дълга като на плъх, а ушите голи и наподобяващи уши на миниатюрно магаренце. Оплаках се на ловците, че кучетата са го убили, а те прихнаха да се смеят и ме накараха да погледна повнимателно. И наистина, когато го осветих с електрическото си фенерче, забелязах, че диша, макар и да вършеше това така внимателно, че едва се забелязваше.

Побутнах го, даже го обърнах по гръб, но той продължаваше да се държи отпуснато и въпреки всичко, което правех, оставаше напълно безжизнен. Това всъщност представляваше неговият метод за защита. Той се надяваше, че взели го за умрял, ние в края на краищата ще си отидем и тогава ще офейка спокойно. Когато обаче поставихме нашия затворник в чувал, той се съживи от факта, че не се хванахме на неговата хитрина. Опусумът започна да огъва тяло и да се съпротивлява, засъска като котка и хапеше ожесточено. По-късно заловихме и други такива животни и всички до едно, с изключение на най-младите, които очевидно още не се бяха научили да се преструват на умрели, правеха опит да ни измамят по абсолютно един и същ начин.

На връщане към ранчото кучетата откриха още един космест броненосец и този път аз се убедих в голямата сила на това дребно животинче. Когато кучетата го откриха, той не беше далеч от своята дупка, но ние се оказахме близо до него. Застигнахме го, но той стоеше вече на входа на своя тунел. Един от ловците се хвърли светкавично напред и сграбчи броненосеца за опашката в момента, в който изчезваше под земята. Аз и още един от мъжете стигнахме задъхани и заставахме до първия ловец, уловили по един заден крак на броненосеца. Сега в тунела остана само предната половина на животното. Въпреки това то беше впило нокти в земята, беше се изгърбило и опряло гръб в тавана на своя тунелни така не позволяваше

на трима ни да го издърпаме навън, макар да теглехме и се напъвахме с всички сили.

Успяхме да измъкнем малкото животно, едва когато към нас се присъедини четвърти човек от компанията и отстрани част от торфа с ловджийския си нож. Броненосецът изскочи от дупката като запушалка на бутилка и толкова внезапно, че всички се търкулнахме по гръб, изпуснахме го от ръцете си и той едва не избяга за втори път.

Двата броненосца, които уловихме, успяха за много кратко време да се нагодят към новата обстановка и станаха удивително питомни. Държах ги в една клетка, в която имаше отделно помещение за спане. Целият ден те прекарвах в спане, лежаха един до друг по гръб. Лапите им от време на време потрепваха, а от гърлата им излизаше сподавено хъркане. Те спяха твърде дълбоко. Човек можеше да удря върху клетката, да крещи, даже да ги побутне по розовите сбръчкани коремчета, все едно, те продължаваха да лежат като умрели. Единственият сигурен начин за събуждане представляваше подрънкването на канчето за храна. Колкото и тихо да се чуеше този звук, двете животни се събуждаха и скачаха на крака.

В Южна Америка всички видове броненосци се използват за храна. Възможност да вкуся броненосец не ми се удаде, но ми се струва, че когато е изпечен грижливо в своята броня, след като, разбира се, първо бъде убит, той наподобява печено прасенце-сукалче и е приятен на вкус. Много гаучоси (южноамерикански събратя на северноамериканските каубои) ловят тези малки животни и ги поставят в бъчви пълни със земя, така че при специални случаи да могат да си приготвят печен броненосец.

На път за вкъщи, натоварени с първите уловени от нас животни, до ушите ми в тихата нощ долетя далечен тропот на конски копита. Тропотът постепенно приближаваше и приближаваше, после внезапно спря на няколко крачки от нас. Усещането беше твърде необикновено. За миг помислих, че това е духът на някой стар гаучо, който галопира безспир из пампата. Попитах моите приятели къде е конят, тропотът на чиито копита бях чул, а те свиха рамене и отвърнаха едновременно, че това било „туко-туко“. Едва сега разбрах, кой всъщност беше причинил тези странни звуци.

Туко-туко е малко животинче, на ръст колкото плъх, с овално и пълничко личице и къса пухена опашка. То изкопава огромни галерии

току под повърхността на земята, в които живее. Излиза само нощем да търси растения и корени, с които се храни. Това чудновато малко животинче има много чувствителен слух. Когато долови вибрации на стъпки по торфа върху своя дом, то започва да издава предупредителен звук, за да уведоми останалите туко-туко от района за опасността. Как успява да имитира така блестящо тропота на галопиращ кон, е истинска мистерия. Не е чудно разстоянието и ехото в помещенията му да изопачават неговия крясък и да му придават звученето от копита на галопиращ кон. Между другото туко-туко е много хитро малко животно. Макар и да се опитвахме по най-различни начини да уловим някое от тях, аз все пак не успях да се сдобия с екземпляр от това животинче, което е от най-често срещаните във фауната на пампата.

Едно от нещата, което особено много ми бе искаше да направя по време на моя престой в Аржентина, беше да заснема филм на старовремски лов, организиран от гаучоси. Старият стил на ловуване е почти изчезнал понастоящем, макар и много гаучоси знаят как да го прилагат. Животното или птицата се преследват от конници. Техните оръжия се състоят от смъртоносните „болеадори“, представляващи три топки, прикрепени на три завързани заедно въжета с различни дължини. Ловецът ги завърта над главата си и ги хвърля. Когато се ударят в краката на жертвата, всяка една завързана на въжето топка се завърта в различна посока, усуква въжето около животното и го поваля на земята.

В Южна Америка живее една роднина на щрауса, наречена нанду, макар и да не е чак толкова голяма птица, колкото своя африкански братовчед. Вместо черно-бели перата на нандуто са пепеляви, но онова общо, което притежават и двете птици, е способността им да тичат бързо. Птицата е представлявала главна прицелна точка на този вид лов, когато нандуто се е срещало на огромни стада из пампата. В ранчото на един мой приятел все още живееха голям брой птици. Приятелят ми предложи да помоли няколко гаучо да организират лов на нанду, които да заснема.

Тръгнахме много рано една сутрин — аз с малка каруца, натоварена с камерата и други фотографски принадлежности, а гаучосите възседнали своите великолепни коне. Навлязохме няколко мили в пампата, като заобикаляхме гигантските бодили. Не след дълго подплашихме чифт дъждосвирици, които литнаха във въздуха,

закръжиха над нас и започнаха да издават своите предупредителни сигнали. За наше най-голямо безпокойство те предупредиха всички живи същества на няколко мили разстояние за нашето приближаване. Те ни придружиха при нашето движение напред, наблюдаваха всяка наша крачка и информираха пампата за нашето придвижване.

Достигнахме до голям гъстак от бодили. Неочакваните силни викове на един гаучо ни предупредиха, че сме се натъкнали на нашата плячка. Изправих се в каруцата и видях как между бодилите бързо-бързо се стрелнаха сиви сенки. Първото нанду изскочи внезапно сред тревата, и то като истински балетист, спря за миг да ни погледне, после се стрелна с проточен напред врат. При всяка крачка неговите големи стъпала опираха почти до брадата му. Един гаучо изскочи в галоп от бодилите и се помъчи да му пресече пътя. Нандуто като че се спря по средата на крачката си, завъртя се като пумпал и се втурна в противоположно направление. То подскачаше и правеше огромни крачки, също като че бе поставено на пружини.

Нандуто скоро се изгуби от погледа, следвано по петите от гаучо. Преди да имаме време да го последваме, от бодилите изскочи друга птица. Забелязах, че птицата е женска. Тя беше по-дребна от първата и много по-светла на цвят от нея. За моя изненада тя не се втурна след своя другар, а остана сред тревата и непрестанно пристъпяше ту на единия, ту на другия си крак. Сред бодилите се дочу някакво прашене и аз разбрах причината за нейното забавяне. От бодилите се измъкнаха малките й, десет на брой, всяко едно високо около половин метър и с кръгли едри глави, крепящи се на тънки, но жилави крака с големи и широки стъпала. Те бяха покрити с пухкав мъх, раирани със сиво-бежов и кремав цвят. Скупчиха се около краката на майка си, а тя ги гледаше с поглед, изпълнен с любов. След това женската побягна през пампата, но така, че да могат да я следват нейните малки, наредени едно зад друго след нея. Тъй като не желаехме да я преследваме и плашим, ние обърнахме каруцата и тръгнахме в противоположното направление.

Не мина много време и до каруцата приближи в галоп един гаучо. Очите му блестяха от възбуда. Съобщи, че недалеч отпред се виждали доста приклекли всред бодилите нанду. Гаучото обясни, че ако се придвижим с каруцата в определено направление и аз наглася камерата, той и останалите негови другари можели да заобиколят

птиците и после да ги подгонят към мен, така че да успея да ги заснема.

Поехме с каручката. Тя подскачаше и се клатушкаше върху туфите трева. Най-сетне достигнахме края на огромния гъстак от бодили, всред които се криеха птиците. Оттук имах открит поглед към пампата, отпред не се изпречваше нищо, мястото наистина беше удобно за зареждане на камерата. Докато уточнявах експозицията и приготвях всичко необходимо за снимките, моят аржентински приятел държеше над мен и камерата голям слънчобран от японска хартия. Слънцето препичаше така жестоко, че ако камерата останеше няколко минути под неговите лъчи, щеше да се нагорещи ужасно и да повреди цветния филм.

Всичко беше готово. Дадох знак. От далечината долитаха силните викове на гаучосите, пришпорили конете си сред бодилите, и тропотът на конските копита, тъпчещи чупливите растения. Изведнъж допълнителна врява от крясъци ни предупреди, че птиците са наскочили. Няколко секунди след това пет от тях изскочиха с прашене от бодилите и побягнаха през тревата. Всички бягаха подобно на първата така, че брадите им почти докосваха краката и изглеждаше, че се движат с най-голямата възможна скорост. Много скоро обаче щях да се убедя в обратното. Едва гаучосите изтрополиха като гръмотевица по тревата след птиците, завъртели над главите си болеадорите, които издаваха остро и пронизително свистене, всички нанду неочаквано политнаха още по-бързо напред, като че тласнати от реактивни двигатели и само с две-три крачки просто удвояваха скоростта си. Те бързо изчезнаха сред пампата, а виковете на ловците и тропотът на конските копита заглъхнаха в далечината.

Знаех, че гаучосите в края на краищата щяха да настигнат птиците, да ги заобиколят и отново да ги подгонят към мен. След четвърт час пак снимах понеслите се над тревата птици, които трополяха с крака по коравата земя. Близко след тях галопираха ловците, крещяха с пронизителни гласове, преплитащи се със свистенето на болеадорите. Птиците все още продължаваха да бягат във V-образен строй.

Когато приближиха на стотина метра от нас, една от птиците се отклони и се насочи право към каручката, на която стоях с камерата. Един гаучо я преследваше в галоп, мъчеше се да я заобиколи и я

принуди да се върне при останалите птици. Той пришпорваше коня и малко по малко приближаваше устремилата се напред птица. Колкото повече приближаваше, толкова по-неспокойна ставаше птицата нанду. Гаучото беше така погълнат от преследването, че пропусна да забележи каруцата, кинокамерата и мен. Гледах през визьора и започнах малко да се тревожа, защото той все още не ме виждаше. Сцената беше толкова възхитителна, че не ми се искаше да преустановя снимането, но в същото време ни най-малко не ми се искаше отгоре ми да връхлети огромната птица, понесла се с около двадесет мили в час. В последния миг, когато бях вече абсолютно убеден, че птицата, камерата, триногата и аз ще се озовем на земята, нандуто ме зърна. Птицата ме погледна ужасено, зави майсторски под прав ъгъл и отново се стрелна напред.

Малко по-късно премерих разстоянието и установих, че преследваната птица се е намирала на около два метра от кинокамерата. Тази принудителна промяна на посоката ѝ костваше взетата малка преднина пред гаучото. Болеадорите изсъскаха, прелетяха във въздуха и се усукаха около силните крака на нандуто. Птицата падна като подкосена на тревата, но продължаваше да пляска с крила и да рита. Гаучо скочи моментално от коня, спусна се напред и сграбчи ритащите крака. За това е необходимо голямо умение. Веднъж сграбчил краката, той трябва да ги държи много здраво, защото

сполучлив удар на тези големи стъпала съвсем лесно би му пробил корема.

След като направих едропланови снимки на нашата жертва, ние размотахме болеадорите от врата и краката на птицата. Няколко секунди след това тя продължаваше да лежи неподвижно на земята, после скочи на крака и се понесе спокойно по посока на бодилите, за да се присъедини към останалите птици.

По обратния път към ранчото, много доволни от снимките, ние се натъкнахме на едно гнездо на нанду. Представляваше просто вдлъбнатина в земята с десет големи, блестящи и още топли бели яйца в нея. Мъжкият, който е отговорен за мътенето, сигурно току-що го беше напуснал, дочул навярно, че се приближаваме, макар че те стават много зли и опасни по време на мътенето.

Гаучосите ми казаха, че две-три женски понякога снасяли яйцата си в едно и също гнездо, така че в някои случаи може да се открият двадесет до двадесет и пет яйца в гнездо, принадлежащи на няколко майки. Мътенето е задължение на мъжкото нанду, на майката остава само да снесе яйцата си в гнездото и веднага след това работата поема бащата. Той лежи върху тях, докато се излюпят малките, след което майката на свой ред поема грижата за малките и им дава необходимото възпитание.

НЕПРИЯТНОСТИ С ЖАБИ, ЗМИИ И ПАРАГВАЙЦИ

Чако е огромна долина в Парагвай и се простира от река Парагвай до предпланините на Андите. Плоска и гладка е като тепсия. Половин година се препича на палещото слънце и се изсушава напълно, а през другата половина се залива с над метър вода от зимните дъждове. Тъй като се намира между тропическите гори на Бразилия и пампата на Аржентина, тя представлява странна смесица от двете. Тук има големи, обрасли с трева полета, из които растат палми или бодливи шубраци с чудновати тропически цветя. Палмите са смесени с други видове дървета, наподобяващи тези из английските гори, с изключение на това, че клоните им са покрити с дълги ленти от мъх, полюшвани леко от вятъра.

Издигнахме основния си лагер в малък градец на бреговете на река Парагвай. Оттук навлиза дълбоко във вътрешността железопътната линия на Чако. Изкорубените релси отстояха на шестдесетина сантиметра една от друга. На този разнебитен и опасен път е разположен форт Ейтс. Ние прониквахме доста навътре в територията на страната при търсенето на животните именно по този твърде неудобен път. Железопътната линия е построена върху издигнат насип, който вероятно е единственото възвишение в долината, използван от всички диви животни за пътека. Пътувайки в един от малките вагони, аз виждах стотици необикновени птици в шубраците край линията: тукани с големи клоуновски торбички, подскачащи и криещи се между клоните на дърветата; разхождащи се важно по тревата птици, наподобяващи големи сиви пуйки. Навсякъде се виждаха красиви черно-бели мухоловки и колибри. Понякога при някой завой се натъквахме на някое изтегнато върху линията животно. Това биваше или броненосец, или агути, наподобяващ гигантско морско свинче, оцветено в червено. При по-голям късмет това се оказваше гривест вълк, огромно животно с дълги и стройни крака, покрито с разчорлена, рядка и рижа козина.

Не дълго след нашето пристигане се снабдихме и с първите животни. Когато местните хора разбраха, че искаме да купуваме живи

животни, те тръгнаха на лов. Едно от съществата, което ловяха успешно, беше триивичестият броненосец или, както го наричаха още, портокалов броненосец поради навика му да се свива под формата на топка, наподобяваща портокал. Той всъщност е единственият броненосец, който умее да се свива по този начин, а освен това е единственият от това семейство, който се появява денем. Движи се бързо и търси храната си, която се състои от корени и насекоми. Свива се на топка и остава неподвижен, когато усети, че приближава някаква опасност. Така той се надява, че неприятелят ще го вземе за камък, на какъвто всъщност прилича твърде много. След като веднъж забележите тези броненосци, те се ловят много лесно. Ловците яздят сред храстите и ги виждат. Тогава чисто и просто слизат от конете, вдигат ги и ги пускат в чувала.

Обикновените членове на семейството броненосци се отглеждат лесно. Те ядат плодове, зеленчуци и мърша, обаче малките триивичести броненосци са твърде трудни за изхранване. Като начало те отказват да приемат каквато и да е храна, с която се предполага, че са свикнали в диво състояние, а когато им се предложат насекоми, изглеждат явно изплашени. След дълги експерименти ги приучих да ядат сурово месо, смесено с яйца и мляко и с прибавени към него витамини. Тази храна като че понасяха много добре, но скоро се изпречих пред нова трудност. Дървеният под на клетката се отрази зле на задните им крака и ходилата им се изтъркаха дотолкова, че се зачервиха и възпалиха. Вследствие на това малките животинчета трябваше всеки ден да се изваждат от клетката и стъпалата им да се мажат с пеницилинов мехлем. Истинският проблем всъщност си оставаше намирането на подходяща настилка за клетката. Опитах с пръстен под, но те го превръщаха просто в циментова настилка, понеже разливаха млякото си върху него, а след това тъпчеха отгоре му, така че ефектът върху стъпалата им беше същият като при дървения под. След известно време открих, че идеалната подова настилка за тях представлява дебелият слой дървени трици. Те можеха да тичат съвсем спокойно върху него, без да повреждат ни най-малко стъпалата си.

Подобно на аржентинските гаучоси парагвайците ядат тези малки животинчета, но за разлика от аржентинския броненосец твърдата рогова черупка на триивичестия броненосец може да се

използува и за най-различни други неща. Черупките свиват на топка, завързват я с тел и я превръщат в малка кръгла кошничка за ръкоделие. Друг път в кухата вътрешна страна на черупката се опъва кожа, закрепва се гриф, опъват му се струни и по този начин се превръща в малка китара. Ето защо триивичестият броненосец се търси от населението на Чако не само за ядене, но понеже е подходящ и за редица други работи.

Поради своя равнинен характер големи райони на Чако са постоянно наводнени. Из тези блатисти райони се срещат най-необикновени влечуги и земноводни. Едно от животните, от което всички местни хора се страхуват, е рогатата жаба. Това особено на вид животно става много голямо на ръст. Най-голямата уловена от нас жаба би заела напълно повърхността на една чинийка за чаша. Те са оцветени красиво в светлосмарагдовозелено, сребристо и черно на кремава основа и като че имат най-голямата уста в целия жабешки свят. Устата им е голяма и на човек му се струва, че ако я отворят напълно, ще се разделят на две половинки. Кожата над двете очи е изтеглена нагоре под формата на малки пирамиди и наподобява два островърхи рога.

Тази жаба е може би най-злонравата и свирепа амфибия не само в Чако, но и в целия свят. По-голямата част от времето си прекарва заровена в меката тиня, като над повърхността се подават само рогчетата и очите ѝ. Ако откриете една такава жаба и я извадите от тинята, тя ужасно ще се разсърди и няма да се подвоуми да ви нападне. Застанала на своите пълни и набити крака, тя ще подскочи към вас, ще се издуне и ще отвори широко уста, за да покаже светложълтеникавата ѝ вътрешност, и в същото време ще издава остри врякания като разярен китайски мопс.

Всички поселници на Чако са напълно убедени, че рогатата жаба е смъртоносно отровна. Отровни жаби, разбира се, не съществуват никъде в света, затова, когато улових първата си рогата жаба, реших да покажа на хората, че те всъщност са напълно безвредни. Вдигнах жабата от сандъка и тя моментално започна да се съпротивява в ръката ми, да издава силни проглушителни врякания и да отваря широко уста. За да докажа, че няма нищо страшно, издебнах удобен момент и

пъгнах пръст в устата ѝ. Още в следния миг горчиво съжалих за тази моя проява, защото тя стисна челюсти като менгеме и малките ѝ, но остри зъби се впиха в пръста ми. Почувствах като че пръста ми беше прищипнат от врата. Едва след около минута успях да разтворя челюстите ѝ и бързо да извадя пръста си. По него имаше дълбоки червени белези, които изчезнаха едва на следния ден. На палеца си също имах тъмно петно, близо до мястото, където ме бе стиснала с челюстите си. След този случай се отнасях вече с по-голямо уважение към рогатите жаби, когато се наложеше да се докосвам до тях.

Друго необикновено земноводно, което успях да заловя, се нарича надувна жаба. По външен вид тя прилича много на рогата жаба и в действителност има родствена връзка с нея. Притежава същата голяма уста и къси набити крака, но изпъкналостите над очите ѝ са закръглени, а не заострени като рогчета. Отгоре те са шоколадовокафяви, с белезникави, оцветени в жълто кореми. Противно на рогатата жаба този вид жаби прекарват целия си живот във водата, стоят с разперени крайници на повърхността, над която се подават само очите им. Подобно на своите родственици те имат зъл нрав, а когато са ядосани, издават остро врякане, твърде наподобяващо това на рогатата жаба, само че по-силно и по-продължително. Кожата им е много нежна и когато са разгневени, подува се като балон. Местните хора твърдят, че тези жаби понякога се подуват до такава степен, че се пръсват. Макар и да не видях подобно нещо, вярвам, че е напълно възможно.

Там, където има много жаби, естествено се навъртат и много змии, които се хранят с тях. Чако също не е изключение от това правило. Човек открива тук голямо разнообразие на змии. Среща се например гърмящата змия, красивата сиво-черна *fer-de-lance*, може би най-смъртоносна змия в Южна Америка. Има и много необикновени видове водни и дървесни змии, някои блестящо оцветени, а други без каквото и да е оцветяване.

Отровните змии в света се делят на две групи. Действително смъртоносните змии се наричат преднозъби змии. Техните отровни зъби са отпред в устата, обикновено са дълги и могат да впръскават сравнително голямо количество отрова. После идват заднозъбите змии. Отровните им зъби са разположени в дъното на устата и обикновено те са много дълги. При заднозъбите змии отровата не е толкова за

отбрана, колкото за залавяне на жертвата. Отровата им най-често е слаба и понякога приложена даже на такова малко влечуго като гущера причинява само слаб парализиращ ефект. Ухапването на змия със задни отровни зъби все пак крие опасност от отравяне на кръвта, ето защо подобни опити трябва да се избягват.

Една от най-красивите змии, които успяхме да заловим, беше качулатата змия. Това влечуго изглежда като отлято в някой бронзов калъп с тъмни петна по краищата на тялото си. Тя притежава любопитния навик при дразнене да разширява кожата си непосредствено зад главата и да наподобява поразително разярена качулата кобра. Тя е слабо отровна и принадлежи към групата на заднозъбите змии, храни се с жаби и дребни гризачи, а от време на време и със случайно заловени птици.

Качулатата змия не се нуждае от много отрова за сломяване на своята жертва. Макар и да изглежда много опасна, нейното ухапване не е смъртоносно, даже и да се окаже крайно болезнено.

Между най-красивите змии на Чако безспорно спадат кораловите змии. Това са смъртоносни дребни влечуги. Тяхната окраска обаче служи и като предварително предупреждение за тяхната опасна способност. На дължина достигат около половин метър, а от главата до края на тялото си имат кремави катраненочерни, розови или червени обръчи.

После идва, разбира се, гигантската анаконда, огромна водна змия, родственик на африканския питон, която улавя и убива своята жертва по същия начин. За нея са съчинявани много разкази, повечето напълно неверни. Най-големият измерен екземпляр е дълъг седем метра и половина, макар всъщност тези змии да стават и по-дълги, защото един малайски питон може да достигне до девет и повече метри на дължина. Подобно на всички гигантски змии анакондата не е злобна. Ако не я дразните, тя няма да се отклони от пътя си, за да ви нападне. Хванете ли го обаче натясно, влечугото може и да сполучи да забие зъбите си във вас и да се увие около тялото ви. Един голям екземпляр може да се окаже твърде неприятен.

Из наводнените части на Чако се срещат голям брой анаконди. Един от местните фермери дойде веднъж при мен и ми съобщи, че предната нощ анаконда нападнала кокошарника му и отвлечла две пилета. Оставените от нея следи сред тревата и бурените го отвели до

блатото зад фермата. Знаел и мястото, на което влечугото легнало, за да смели храната си. Той ми каза, че може да ме заведе на това място, стига да искам да заловя змията. Тръгнахме с коне и свърнахме край блатото към мястото, където си почивала змията. Независимо от това, че приближихме много предпазливо анакондата ни зърна, преди да сме успели да се доберем до нея. Забелязахме само къдрите на водата, по която бързо-бързо се отдалечаваше. С конете не беше възможно да продължим при тази дълбочина на водата, ето защо единственото, което оставаше, бе да я последвам пешком. Сkochих от коня, грабнах един от чувалите, които носехме с нас, и побягнах в посоката, към която се отпрати змията. Видях я да се насочва към края на блатото. Явно правеше опити да се мушне сред храсталаците и по този начин да ни се изплъзне. От погълнатите пилета обаче се беше подула и не можеше да плува бързо. Настигнах я сред ниската трева на края на брега, дълго преди да беше успяла да достигне храстите.

Залавянето на тази голяма змия е много лесна работа, трябва просто да я сграбчите за опашката, да я дръпнете и после да се опитате да я стиснете силно зад главата. Точно така постъпих и аз. Измъкнах раздразненото влечуго от тревата и го сграбчих зад главата, преди да е успяло да се обърне и ме нападне. На дължина достигаше около три метра, така че спокойно можех да се справя сам с нея. При по-големи змии са необходими двама души. След като я хванах здраво за врата, аз просто я натиснах върху тревата и дочаках пристигането на моя приятел. С негова помощ успях да натикам мятащата се, съскаща и крайно раздразнена анаконда в чувала.

При залавянето на каквато и да е змия, даже и това да е анаконда, необходимо е да бъде прегледана внимателно веднага след завръщането в лагера. Това се налага поради няколко съображения. Първо, колкото и внимателно да е уловена, винаги съществува опасност да сте счутили някое от много крехките ребра на змията, а едно счупено ребро може да навлече сума ти бели. Второ, трябва да проверите дали няма кърлежи. Възможно е змията да е покрита изцяло с кърлежи и да не може да се отърве от тях. Те се загнездват между люспите върху тънката кожа и понякога са толкова много на брой, че люспите се отделят и остават грозни голи парчета заклеявяла кожа, така че много важно е да отстраните кърлежите, в противен случай външният вид на вашата змия се разваля.

Кърлежите не се вадят много просто. Ако започнете да ги издърпвате, под повърхността на кожата на змията остават части от устата им, които причиняват леко възпаление, което на свой ред може да доведе до злокачествена язва. Кърлежи се премахват най-лесно с малко парафин или ако това не помогне, като ги докоснете с върха на запалена цигара, при което падат сами.

Друго нещо, което трябва да се помъчите да разберете, е дали влечугото няма някоя стара рана, нуждаеща се от лечение. Когато змията сменява кожата си, което прави редовно всяка година, тя оставя едно напълно прозрачно свое копие след себе си, включително и двете люспици, които наподобяват миниатюрни очила и покриват нейните очи, на които липсват клепачи. От време на време, когато влечугото се промъква през бодливите храсти или скалите и прави усилия да се освободи от старата си кожа, последната се раздира и макар и влечугото обикновено да успява да се освободи напълно от нея, върху очите му може да останат двете стари люспици. Това причинява частично ослепяване. Ако люспиците останат твърде дълго време, влечугото може и напълно да ослепее. Ето защо при новоуловените змии вие трябва винаги да преглеждате очите им и да се уверите, че при последното сменяване на кожата те са се освободили от своите две люспици.

ИСТОРИЯТА НА КАЙ И ПУХ

В Чако не се срещат много видове маймуни, но докато се намирахме там, имахме щастието да се снабдим с една от най-редките и най-чудновати маймуни в света. Нарича се дорункули и е единственият известен вид нощна маймуна. Тя има огромни, като на бухал, очи, гърбът ѝ е сребристосив, а гърдите и корема лимоненожълти. Тези маймуни спят денем из хралупите на дърветата или на някое друго тъмно място. Осмеляват се да излизат навън веднага след падане на мрака и цяла нощ скитат на големи тумби из гората и търсят храна: плодове, насекоми, дървесни жаби или птичи яйца.

Когато заловихме Кай (както я нарекохме ние), тя беше много слаба, а видът ѝ много лош. Няколко седмици по-късно благодарение на питателната храна, в която изобилстваше млякото и рибеното масло, тя се оправи. Кай се оказа изключително приятно малко животинче и макар че се опитоми много, тя беше крайно плаха и не можехме да се държим с нея така, както с останалите видове маймуни. Построих ѝ много удобна клетка, снабдена на върха с четвъртита спалня. Кай, твърде любопитна като всички маймуни, искаше да знае всичко, което става около нея, ето защо денем лежеше напреки на вратата на своята спалня. Главата ѝ клюмваше сънливо, но тя се събуждаше мигновено и започваше любопитно да цвърти, ако се случеше нещо из лагера.

Кай отказваше всяка друга храна, освен млякото, твърдо сварените яйца и бананите, макар от време на време да поглъщаше и по някой гущер. Тя, изглежда, беше съвсем напласена от насекомите. Когато веднъж ѝ подадох една дървесна жаба, тя я пое с ръце, подуши я, хвърли я с погнуса, а после изтри енергично ръце о стената на клетката. Привечер тя оживяваше и беше готова да си играе. Подскачаше в своята клетка, очите ѝ блестяха и ми напомняше за уловените в Западна Африка галаго. Тя изпитваше голяма ревност към останалите животни, когато им обърнехме някакво внимание, и особено към една миеща се мечка, наречена Пух.

Пух беше удивително малко животинче с големи плоски лапи и черен белег, преминаващ през очите, който го караше да прилича на гигантска панда. Пух се разхождаше винаги с мрачно изражение на лицето и като че всичко го потискаше. Ние непрестанно държахме под око неговите големи ръце с дълги и тънки пръсти, защото ги пъхаше между решетките на своята клетка и крадеше с лекота нещата, до които можеше да се добере. Беше ужасно любопитен, стремеше се да подуши всичко. Той можеше да лежи по гръб в своята клетка часове наред и да подръпва замислен космите на големия си корем. Когато се опитоми, пъхахме ръце в клетката и си играехме с него. Той обикна тези игри, държеше се като че иска да хапе, търкаляше се по гръб и риташе с лапи във въздуха.

Когато се опитоми съвсем, стъкмихме малък нашийник и го пуснахме навън, завързан за дълго въже. Другият край на въжето завързахме за забито в земята колче. На друго колче, малко по-далеч от него, беше завързана и маймунката Кай. Когато Пух видеше, че сутрин носим храната, започваше да издава силни писъци. Напълно отчаяни от него, принуждавахме се да му дадем нещо, за да го накараме да млъкне. Постъпехме ли по този начин, Кай проявяваше ревност. Когато дойдеше нейният ред за храна, тя се нацупваше, обръщаше гръб и отказваше да яде.

Твърде любопитно е, че Кай донякъде се страхуваше от Пух, макар че не обръщаше внимание на двете новородени сърнички, чиято малка кошарка се намираше твърде близо до нейното колче. Тя често приближаваше и лягаше досами оградата, а сърничките удивени я душеха. Друго нещо, от което се страхуваше, бяха змиите. Когато донесох анакондата, чието залавяне описах в предишната глава, и я извадих от чувала, за да я разгледам, седналата на пода на своята клетка Кай ме стрелна с поглед и за наше удивление моментално побягна към своята спалня. Там седна и занаднича боязливо иззад вратата, като не преставаше да цвърти уплашено.

Една сутрин, когато почиствах клетките, в лагера пристигна малко индианче и попита дали не искаме да купим от него едно животно. Запитахме го какво е това животно и той отвърна, че е новородена лисица. Помислихме, че си заслужава да я видим, затова му казахме да я донесе малко по-късно. Момчето не дойде и ние помислихме, че е забравило за нашия разговор и няма да се сдобием с

малкото лисиче. За наша изненада на следния ден преди обяд момченцето се появи отново в лагера, повело малка животинка след себе си. Това беше обещаното лисиче. По външен вид то приличаше извънредно много на елзаско кученце и беше толкова уплашено, че правеше опити да хапе. Поставихме го в клетка, дадохме му пълна чиния с месо и мляко и го оставихме да се успокои. После седнахме и започнахме да го наблюдаваме внимателно. Онова, което, изглежда, интересуваше лисичето, беше да разбере как да пипне някое от нашите по-опитомени животни, които приближаваха неговата клетка. Макар и да имаше храна в изобилие, то стоеше непрестанно нащрек, слухтеше не би ли могло да хапне нещо по-вкусничко. По това време имаме няколко питомни птици, на които разрешавахме да скитат спокойно из целия лагер, но скоро се отказахме от това, понеже до ушите ни долитаха непрестанно писъци и ние трябваше да се притичваме на помощ на някоя птица, доближила до клетката на лисичето. По-късно, когато се опитоми, започнахме да извеждаме и него навън заедно с Пух и Кай, но с по-голямо разстояние помежду им.

За наше учудване лисичето се държеше като същинско куче. Когато отивахме сутрин при него, то скимтеше развълнувано, докато не започнехме да му говорим. Тогава започваше да се пъха в краката ни и да върти енергично опашка по напълно нетипичен за една лисица начин.

Между екземплярите, които донесохме в лагера при едно от нашите пътувания, имаше и три големи зелени папагала, крайно бърбиви и пакостливи. От началото поставихме и трите в една клетка, като смятахме, че заедно ще се чувстват чудесно. Трите папагала започнаха да се бият почти моментално. Шумът беше толкова силен, че се принудихме да отделим главатаря и да го поставим в отделна клетка. Мислехме, че тази мярка ще въдвори отново реда в лагера. Бяхме си направили сметка, без да вземем предвид единия от останалите в клетката папагали. Той очевидно беше посветил цялото си време в ожесточено кълване на предната телена преграда на своята клетка. Един ден се чу ужасно бръцолевене и птицата отлетя. Положихме големи усилия да я заловим, но тя се оказа по-бърза от нас и размаха криле над дърветата с възбуден крясък. Помислихме, че повече няма да видим нашия папагал. Когато станахме на следната сутрин от сън, видяхме с удивление, че папагалът се е върнал, кацнал е

върху своята клетка и разговаря през мрежата със своя приятел. Отворихме вратата и той се пхна бързо в клетката, очевидно решил, че получаваната при нас храна прави пленничеството му по-приятно, отколкото животът в гората.

Нашата експедиция за животни до Парагвай и Аржентина завърши, но винаги едва приключил едно пътуване, колекционерът започва да обмисля следващото. И аз не правя изключение. Пишейки тези редове, аз вече правя планове за следващата си експедиция. Винаги е трудно да изберете новото място за залавяне на животни, защото в света има толкова много чудесни места и толкова много удивителни животни за залавяне, че човек обикновено се колебае няколко седмици, преди да избере някакво място върху картата.

Едно нещо, което всеки колекционер знае, е, че на което и място в света да отиде, положително ще срещне голямо разнообразие от удивителни малки животинки, понякога трудни за залавяне и отглеждане. Те могат да му причинят много неприятности, а понякога да му създадат и големи грижи, но винаги са интересни и забавни. В края на краищата той се завръща в своята родна страна и те се превръщат за него не просто в една сбирка от редки екземпляри, а в едно голямо семейство.

СРЕЩИ С ЖИВОТНИТЕ

СРЕДАТА НА ЖИВОТНИТЕ

Непрестанно се удивлявам на големия брой хора из разните части на света, които, изглежда, напълно са забравили за съществуващия около тях свят на животните. За тях тропическите гори, саваната или планините, сред които живеят, са всецяло лишени от живот. Те виждат само един стерилен пейзаж. Това чувство изпитах най-силно, докато се намирах в Аржентина. В Буенос Айрес срещнах един англичанин, прекарал целия си живот в Аржентина. Когато научи, че двамата с жена ми възнамеряваме да отидем в пампата за животни, той ни погледна с истинско удивление.

— Мили приятели, та вие няма да намерите там абсолютно нищо — възкликна той.

— Защо смятате така? — попитах доста озадачен аз, защото ми се стори интелигентен човек.

— Пампата е само едно огромно пространство, обрасло с трева — обясни той и разтвори широко ръце, като че да покаже колко е голямо; — и там, драги приятелю, няма нищо, абсолютно нищо, освен трева, осеяна тук-там с крави.

Като най-общо описание на пампата това отговаряше донякъде на истината, като се изключи, разбира се, че животът в тази огромна равнина не се състои изключително от крави и гаучоси. Застанал сред пампата, вие може бавно да се въртите в кръг и никъде, докдето ви стига погледът, по равната като тепсия земя да не видите нищо друго, освен трева и пръснати тук-там кичури от огромни, високи около два метра бодили, наподобяващи необикновени сюрреалистични свещници. Целият пейзаж наистина изглежда мъртъв под палещото синьо небе, но надникнете ли под трептящото покривало на тревата и сред малките горички от сухи, чупливи стебла на бодилите, ще се убедите, че всъщност тук кипи необикновено деен живот. Яздейки на кон през гъстия килим на тревата в горещите часове на деня или пробивайки си път през гората от гигантски бодили, при което чупливите им стебла се разпукват и трещят като фойерверки, няма да срещнете почти нищо, ако се изключат птиците. На всеки четиридесет-

петдесет метра ще срещнете американски кукумявки, кацнали прави като пазачи върху някоя туфа в близост до своите дупки. Те впиват удивените си леденостудени очи във вас, а когато ги приближите, запристъпят разтревожени от крак на крак, после се вдигат във въздуха, разперват безшумно крила и започват да кръжат над тревата.

Вашето придвижване неизбежно ще бъде наблюдавано и съобщавано от стражата на пампата — черно-белите дъждосвирци, които ще се стрелкат скришом насам-натам, ще пъхат навсякъде глави и ще ви наблюдават най-осторожно. В края на краищата те ще излетят във въздуха, ще се въртят безспир около вас, ще размахват шарените си крила и ще цвъртят: „теро-теро-теро... теро... теро“. Това е сигнал за опасност, предупреждаващ всичко живо на няколко километра наоколо за вашето присъствие. Веднъж подадено, това пронизително предупреждение се поема от следващите дъждосвирци и така нататък, докато цялата пампа закънтява от техните крясъци. Всички живи същества застават нащрек и се заоглеждат подозрително. Към нагорещеното синьо небе от скелета на някое изсъхнало дърво внезапно се повдигат две от сухите му клончета. Това се оказват всъщност ястреби с красива ръждивобяла перушина и дълги стройни крака. А онова, което взимате за допълнителна туфа изсушена от слънцето трева, най-неочаквано се изправя на високи и здрави крака, понася се бързо през тревата с големи подскоци и проточен врат и се пъха сред бодилите. Изведнъж разбирате, че вашата туфа трева се е оказало приклепнало нанду, изпълнено с надеждата, че ще го отминете. И така, докато дъждосвирците са същинска напаст за вашето незабелязано придвижване напред, птиците нанду направо паникьосват останалите поселници на пампата.

От време на време се натъквате на „лагуана“, малко плитко езеро, обрасло по краищата с тръстика и закърнели дървета, около което се срещат тлъсти зелени жаби. Обезпокоите ли ги, жабите се нахвърлят отгоре ви с отворени уста и страховито крякане. Грациозни змии, наподобяващи разноцветни връзки, напръскани в сиво, черно и яркочервено, се плъзгат по тревата и преследват жабите. Сред папура положително ще откриете гнездото на някоя птица, напомняща голяма сива пуйка. Жълтите като лютичета малки се гушат в някоя вдлъбнатинка на изпечената от слънцето земя и остават неподвижни дори когато ги прекрачат копитата на вашия кон. В това време

родителите им тичат насам-натам обезумели от безпокойство и издават жалостиви проточени писъци, примесени с по-тихи инструкции, отправени към малките им.

Това е пампата през деня. Когато привечер яздите към дома си и слънцето залязва всред блясък от оцветени облаци, над пампата летят най-различни птици и диплят гладката повърхност на водата при кацане. Малки ята лопатарки се реят като розови облачета из плитчините, за да се нахранят сред снежните преспи от лебеди с черни шии.

Яздейки в сумрака сред бодилите, вие може да срещнете броненосци, изгърбени и съсредоточени, подтичващи като чудновати механични играчки, тръгнали да търсят храна в мрака. Вероятно е да срещнете и някой скункс, открояващ се ясно в полумрака със своята черно-бяла премяна и щръкнала право нагоре опашка, потропващ развълнувано с предни лапи.

Ето какво видях в пампата през първите няколко дни. Моят приятел беше прекарал целия си живот в Аржентина и не беше успял да разбере, че този малък свят на птиците и животните действително съществува. Пампата за него не представляваше нищо друго, освен „трева, осеяна тук-там с крави“. Истински го съжалявах.

ТЪМНИЯТ БУШ

В много отношения Африка е нещастен континент. Още по времето на кралица Виктория тя си спечели слава на Черен континент и дори днес, когато притежава модерни градове, железни пътища, шосета с чакълеста настилка, барове и други необходими допълнения на цивилизацията, на нея продължават да гледат по същия начин. Известността, независимо дали е действителна или фиктивна, се заличава трудно, а в някои случаи лошата известност се забравя най-трудно.

Най-ужасната част от целия континент като че е Западното крайбрежие, така живо описвано като гробница за белия човек. Описано е в безброй разкази (и съвсем неточно) като огромна, безбрежна и непроходима джунгла. Ако успеете да проникнете през преплелите се пълзящи растения, бодлите и храсталаците (удивителното е, че непроходимата джунгла непрестанно се преброява в разказите), вие виждате как всеки храст потръпва и гъмжи от диви зверове, които дебнат удобен момент да се нахвърлят отгоре ви: леопарди с пламтящи очи, раздразнени съскащи змии, крокодили, които всячески се стараят да наподобяват пънове. Успеете ли да се избавите от тези опасности, неминуемо ви очакват местните диви племена, които нанасят смъртоносен удар на всеки нещастен пътешественик. Туземците са два вида: човекоядци и не човекоядци. Ако са човекоядци, те неминуемо са въоръжени с копия, а ако не са, тогава са въоръжени със стрели, чиито върхове са натопени в смъртоносна отрова, която обикновено не е позната на науката.

Нека се уточним. Никой няма нищо против автора да си позволи известна поетична волност, стига да личи, че е такава. За нещастие обаче Западното африканско крайбрежие е белязано до такава степен, че всеки дръзнал да се противопостави на приетите норми, бива заклеймяван като лъжец, чийто крак никога не е стъпвал там. Много жалко е според мен, че тази част на света, притежаваща най-фантастичната, пищна и прекрасна природа, е наскърбявана по такъв начин, макар и да съзнавам, че думите ми са глас в пустиня.

Моята професия в една или друга степен ми дава възможност да опознавам доста добре тропическата гора. Когато изкарвате препитанието си от лова на диви животни, задължен сте да навлизате в така наречената непроходима джунгла и да ги търсите. Те за нещастие не идват при вас. В Англия ми разказваха, че липсата на диви животни в средната тропическа гора е забележителна. Можете да вървите по цял ден и да не срещнете нищо по-интересно от случайна птичка или пеперудка. Животните са си там и в големи количества, само че те ви отбягват много умело и за да ги зърнете или уловите, трябва да знаете къде точно да ги търсите. Спомням си как веднъж след шестмесечно ловуване из горите на Камерун показах моята колекция от около сто и петдесет различни бозайници, птици и влечуги на един господин, прекарал около двадесет и пет години от живота си в тази област. Той остана крайно удивен, че ширналата се пред прага на неговия дом гора, която считаше безинтересна и почти лишена от живот, се населява от такова голямо разнообразие от животни.

На разваления английски език, който се говори в Западна Африка, гората се нарича „буш“. Има два вида буш: районът, който обгражда селото или града, преброден многократно от ловци и осеян тук-там от ниви. Тук животните са особено бдителни и трудно се срещат. Другият вид се нарича „черен буш“, това е район, отдалечен на няколко мили от най-близкото селище, посещаван от отделни ловци. Точно тук, ако проявите търпение и умеете да стоите спокойно, можете да зърнете дивите животни.

За да уловите животните, не е необходимо само да заредите и да поставите безразборно капани из гората, защото макар и в началото движението на животните да изглежда случайно, много скоро се убеждавате, че повечето от тях имат строго установени навици и с години използват едни и същи пътища, появяват се в определени райони и в определено време тогава, когато храната е в изобилие, изчезват отново, когато храната намалее, пият вода винаги от едни и същи места. Някои от тях имат дори специални отходни места, разположени на известно разстояние от мястото, където прекарват по-голямата част от своя живот. Вие може да поставите зареден капан в гората и да не уловите нищо, после да преместите същия капан два, три метра по-наляво или надясно, на самия път, използван от някое животно, и по такъв начин да го заловите веднага. Следователно,

преди да започнете да зареждате капани, трябва търпеливо и внимателно да проучите района наоколо, да узнаете кои пътища се използват в гората било по върховете на дърветата, било по земята, къде зреят вече диви плодове и кои дупки се използват денем за леговища от нощните животни. Докато се намирах в Западна Африка, аз прекарах доста часове в „черния буш“, наблюдавах горските животни и изучавах техните навици, за да мога по-лесно да ги залавям и отглеждам.

В продължение на три седмици наблюдавах един район. В горите на Камерун рядко се намират места с тънък пласт почва за корените на гигантските дървета, но тук мястото на дърветата се заема от ниската растителност на храстите и високата трева, които успяват да се задържат върху тънкия земен пласт, покриващ сивкавата скална маса под себе си. Скоро открих, че покрайнината на едно от тези естествени пасища, разположено на около три мили от моя лагер, е идеално място за наблюдение живота на дивите обитатели, защото тук съществуваха три различни растителни зони: първо това беше самата почти обезцветена от слънцето трева, израснала върху площ от пет акра. След това около нея се простираше тънка ивица храсталаци и шубраци, преплетени нагъсто с паразитни пълзящи растения и отрупани с ярките цветове на дивото телефонче, и най-сетне зад тази зона от ниска растителност идваше същинската гора, огромните стволове на дърветата, високи около петдесетина метра, наподобяващи масивни колони, подпрели безкрайния покрив от зелен листак. Подберете ли внимателно наблюдателно място, можете да държите под око по един малък отрязък от трите вида растителност.

Сутрин тръгнах много рано от лагера, но и по това време слънцето препичаше вече жестоко. Напусках очистеното от растителност място на лагера и потъвах в прохладата на гората и бледата зеленикава светлина, прецеждаща се през безкрайния листак отгоре. Проправях пътя си между гигантските стволове на дърветата и крачех върху еластичната и мека като персийски килим горска морава, осеяна нагъсто с няколко пласта окапали листа. Единственият доловим звук идваше от непрестанното бръмчене на милионите цикади, красиви зеленикавосребристи насекоми, прилепени към кората на дърветата, чиито гласове караха въздуха да трепти. Когато ги приближавах съвсем, те политаха с бръмчене из гората и приличаха на

миниатюрни самолетчета с прозрачни крилца, проблясващи при летежа им. От време на време се дочуваше тъжното „ху-уи“, издавано от някаква малка птичка, която въобще не успях да определя, но която неотлъчно ме придружаваше по време на моите разходки из гората и „задаваше въпроси“ с меки и разлети тонове.

В зеления покрив над главата ми тук-там се откриваше широка пролука. Вероятно някой огромен клон, прояждан от насекоми и влага, най-сетне се бе пречупил и паднал от десетки метри височина на земята, разкривайки по този начин цепнатина в балдахина на гората, през която слънчевата светлина промушваше своите златисти стрели. В тези отрязъци от ярка светлина се виждаха цели сборища пеперуди: големи пеперуди с дълги, тесни, оранжевочервени крила, блеснали сред мрака на гората като пламъци на безброй свещи; изящни малки бели пеперуди се вдигаха като облак снежинки в краката ми, след което отново се спускаха бавно надолу с пируети. Най-сетне стигах до бреговете на малко поточе, което клокочеше между загладените от водата големи камъни, обрасли отгоре със зелен мъх и дребни растения. Това поточе пресичаше гората, минаваше през пояса на ниската растителност и навлизаше в пасището. Точно преди края на гората местността беше наклонена и водата образуваше цяла поредица миниатюрни водопадчета, украсени с букети диви бегонии с блестящи восъчножълти цветове. Тук, на самия край на гората, проливните дъждове бяха подкопавали постепенно почвата изпод масивните корени на едно от гигантските дървета и го бяха повалили на земята. Сега едната му половина лежеше в гората, а другата в пасището. Дървото се бе превърнало в огромна, леко изгнила черупка, обрасла гъсто с грамофончета и мъх, покрита с хиляди дребни отровни гъбички, плъпнали по белещата му се кора.

Моето скривалище се помещаваше именно тук. Кората на едно място от ствола на дървото беше окапала и се виждаше кухата му вътрешност. Образуваше се нещо като кану, в което сядах добре прикрит от ниската растителност. След като се уверявах, че хралупата не е заета от друг наемател, аз се скривах и започвах да чакам.

Първият час изминаваше, без да зърна абсолютно нищо. Чувах се само гласовете на цикадите и случайните крякания на някоя дървесна жаба откъм бреговете на потока. Понякога прелитаха пеперуди. Полека-лека щората като че ме забравяше и ме поглъщаше в

себе си. Ако стоите неподвижно, след час ще бъдете приет за част от околната среда.

Първи пристигаха гигантските бананоеди. Те идваха да се угощават с диви смокини, които растяха по краищата на пасището. Тези огромни птици с дълги и провесени като на свраки опашки оповестяваха от около половин миля разстояние своето пристигане от гората посредством цяла поредица силни, звънтящи и радостни крясъци: „кару-ку-ку-ку“. Те се появяваха от гората и летяха бързо и някак си странно наклонени, кацаха по смокиновите дървета, кряскаха възторжено една на друга и размахваха дългите си опашки, при което златистозелените им пера блестяха ослепително. Нахвърляха се върху клоните по напълно необичаен за птиците начин, скачаха от клон на клон с големи кенгурови подскоци, кълвяха дивите смокини и ги поглъщаха. Следващите гости на угощението биваха група маймунимона с жълтеникавочервена козина, сиви крака и две чудновати ярко бели петна, наподобяващи отпечатъци от пръсти, от двете страни в основанието на опашката. Приближаването на маймуните приличаше на внезапен порив на вятъра, връхлетял сред клонците в гората. Ако се слушате внимателно, ще доловите в далечината особен звук („хуп-хуп“), последван от силно и безразборно тръбене, наподобяващо това на стари такситата, попаднали в задръстена от движението улица. Този звук издаваха птиците — носорози, които се появяваха винаги след маймуните. Те се хранеха не само с откриваните от маймуните плодове, но и с гущери, дървесни жаби и насекоми, които маймуните подплашваха при своето движение по клоните на дърветата.

Когато достигаха края на гората, водачът на маймуните се изкачваше на някой наблюдателен пункт, издаваше подозрителни сумтения и оглеждаше най-грижливо мястото пред себе си. Групата зад него, наброяваща около четиридесет маймуни, стоеше безмълвна. Тишината се нарушаваше от време на време само от хрипливия писък на някоя новородена маймунка. След малко, когато се убеждаваше, че няма нищо опасно, старият мъжкар пристъпваше бавно и сериозно с навита като въпросителна опашка над гърба си, после правеше изумителен скок и се озоваваше с трясък сред листата на смокиновото дърво. Тук той отново се спираше, оглеждаше се повторно, откъсваше първия плод и издаваше цяла поредица силни заповеднически викове: „ойнк, ойнк, ойнк“. Притихналата зад него гора моментално

оживяваше. Клоните на дърветата започваха да се огъват и зашумяваха като морски вълни. Маймуните изскачаха от своите укрития и падаха върху смокиновите дървета, сумтяха и крещяха една на друга при летежа си във въздуха. Много от женските маймуни носеха малки маймунки, провиснали под тях. Когато майките им скачаха, малките пискаха с остриите си гласчета, макар и трудно да можеше да се каже дали правеха това от уплаха или от удоволствие.

Маймуните се разполагаха по клоните и започваха да се хранят със смокини. Малко след това със силен шум и радостни крясъци птиците — носорози ги откриваха и се появяваха с трясък и пълнен безпорядък между клоните на дърветата. Техните огромни и оградени с гъсти мигли кръгли очи се втренчваха измамнически и леко глуповато в маймуните, като в същото това време с огромните си и тромави клюнове деликатно и с голяма точност откъсваха плода, подхвърляха го небрежно във въздуха, той падаше обратно в отворените им гърла и изчезваше. Птиците-носорози не се хранеха така разточително като маймуните. Те изяждаха всеки откъснат плод, докато маймуните отхапваха от смокинята, хвърляха я на земята и се придвижваха по клона към следващия деликатес.

Появяването на такива шумни сътрапезници обикновено не биваше по вкуса на гигантските бананоеди, ето защо те се оттегляха наскоро след пристигането на маймуните и птиците — носорози. След около половин час земята под смокиновите дървета се покриваше с полуизядени плодове, а маймуните изчезваха в гората, като си подвикваха доволно една на друга. Птиците-носорози оставаха колкото да глътнат по още една смокиня, след което литваха развълнувани след маймуните. Когато шумът от крилата им заглъхнеше в далечината, на сцената се появяваха следващите посетители на смокиновите дървета. Те бяха толкова дребни и пристигаха така внезапно и безшумно, че ако нямате бинокъл и не наблюдавате внимателно, едва ли бихте ги забелязали. Идваха и си отиваха, без да проявят с каквото и да е своето присъствие. Това бяха онези малки раирани мишки, които строят своите домове между туйките трева, корените на дърветата и големите обли камъни по края на гората. На големина са колкото домашните мишки, с дълги, нежни и заострени опашки. Покрива ги лъскава, сиво-бежова козина, оцветена ярко с кремавобели ивици, простираща се от носа до задните части. Появяваха се внезапно от тревата, притичваха с

много прибежки и едва тогава присядаха на задните си части, свиваха малки розови лапички в юмручета, а носовете и мустачките им, трептяха, докато душеха въздуха за неприятели. Застинали на фона на тревните стръкчета в тази неподвижна поза, украсената им раирана козина, така ярка при движение, сега им служеше за невидимо покривало, под което те почти напълно изчезваха от погледа.

След като се убедяха, че птиците — носорози наистина са си отишли (птицата-носорог понякога не е безразлична към мишките), те се заемаха със сериозната задача да излапат разпръснатите разточително по земята плодове от маймуните. Противно на много друга горски мишки и плъхове тези малки създания бяха настроени войнствено и се караха за храната. Те се изправяха на задни крака и започваха да се ругаят с тънки, пронизителни и ядовити писукания. Понякога две мишки посягаха към една и съща смокиня и се хващаха едновременно за нея. Всяка мишка впиваше малките си розови лапички в покритата с листа земя и започваше да дърпа неистово. Всяка се стремеше да надвие другата и да изтегли смокинята. Окажеше ли се презряла, смокинята се пукваше по средата и двете мишки падаха по гръб, всяка една стиснала здраво своя пай от плячката. След това сядаха мирно и спокойно на няколко сантиметра една от друга и всяка изяждаше своя къс. От време на време неочакван шум ги подплашваше и те подскачаха вертикално във въздуха, като че някой ги повдигаше внезапно нагоре с конци. Когато паднеха на земята, телата им трепереха и мишките стояха нащрек, докато се убедят, че опасността е преминала. Тогава отново започваха да се заяждат и бият за храна.

Веднъж станах свидетел на истинска трагедия, която сполетя раираните мишки, докато се разправяха сред оставените от маймуните огризки. От гората изскочи неочаквано дива котка. Това е едно от най-подвижните и красиви животни в гората, с дълго и гъвкаво тяло като на невестулка и котешко лице, красива златиста козина, изпъстрена гъсто с черни петна, и дълга опашка на черни и бели ивици. Това животно обикновено се среща рано сутрин, понеже обича да ловува вечер и нощем. Предположих, че след безуспешен нощен лов тази котка продължаваше и след пукването на зората да търси нещо, с което да запълни стомаха си. Когато се появи на края на пасището и зърна раираните мишки, тя се сниши до земята, запромъква се безшумно и се

появи всред гризачите, преди да разберат какво става. Те подскочиха, както обикновено нагоре и после побягнаха. Наподобяваха тумбести и дребнички търговци с раирани костюми. Дивата котка действаше светкавично и миг след това се скри в гората, понесла в уста две безжизнени телца, които малко преди това се препираха за една смокиня, поради което не им остана време да избягат.

Към обяд цялата околност занемяваше под палещите лъчи на слънцето. Сънлива нотка се промъкваше дори и в нестихващите гласове на цикадите. Настъпваше времето за отдих, през което се виждаха малко животни. Из пасището се появяваха само гущери, които обичат да се препичат на слънце или да дебнат скакалци. Кожите на тези лъскави гущери, светли и блестящи, като че току-що боядисани, наподобяваха мозайка, съставена от стотици малки люспици, оцветени в червено, кремаво и черно. Те се стрелваха през тревата и телата им проблясваха на слънцето като чудновати фойерверки. Докато слънцето не слезеше по-ниско и не се поразхладеше, освен тези влечуги не се виждаше нищо друго. Точно в този промеждутък на бездействие аз изяждах храната, която си носех, и изпушвах отдавна жадуваната цигара.

Веднъж, по време на една от тези определени за закуска почивки, станах свидетел на необикновена комедия, изпълнена като че специално в моя чест. От гъстата преплетена растителност бавно, внимателно и величествено нагоре по кората на дървото, в което седях, и на по-малко от два метра от мен пълзеше гигантски полски охлюв, голям колкото ябълка. Наблюдавах го, без да спирам да се храня. Очарова ме начинът, по който плъзгаше тялото си върху кората, без каквото и да е забележимо усилие на мускулите. Рогчетата му със странно удивени и разположени по върховете им очи се огъваха насам-натам, докато проправяше пътя си сред миниатюрния пейзаж от отровни гъби и мъх. Внезапно осъзнах, че докато охлювът се придвижваше бавно и малко нехайно край дънера и оставяше след себе си обичайната слизеста следа, по нея се движеше една от най-свирепите и кръвожадни животинки на западноафриканската гора.

Преплетените грамофончета се разтвориха и в отвора се показва и запристъпя важно-важно по дървото дребна животинка с издължено като цигара тяло, смолисточерна козина, дълъг и тънък нос, прилепен към следата на охлюва. Животинката наподобяваше миниатюрна черна

хрътка. Това беше горска земеровка, известна с невероятната си смелост и огромния си и никога неутолим апетит. Никое друго животно не се стреми така към храната като нея. Когато са гладни, те са в състояние да се самоизяждат. Земеройката се завтече бързо след охлюва и го застигна. Тя нададе пронизителен писък, нахвърли се върху подаващата се от задната страна на черупката част на охлюва и впи зъби в нея. Нападнат неочаквано и безцеремонно в тил, охлювът постъпи по единствения възможен начин — прибра бързо тяло в черупката си. Той извърши това движение необикновено бързо. Мускулатурата на охлюва се сви така силно, че опашката потъна и лицето на земеровката се удари в черупката. Останала без опора, черупката се килна встрани. Земеройката записка от гняв, впусна се пак напред и пъкна глава в отвора с надеждата да издърпа отново изплъзналият ѝ се охлюв. Той обаче очакваше това нападение. Когато земеровката се пъкна в отвора на черупката, тя бе обляна от неочакван фонтан от белезникавозелена пяна, която забълбука отвътре и покри носа и главата ѝ. Земеройката подскочи изненадана назад и се удари в черупката. Охлювът се олюля за миг, после се търкулна настрани и тупна в гъсталака под дървото. Обезумялата от гняв земеровка седеше в това време на задните си крака, кихаше едно след друго и се мъчеше да изтрие с лапи пяната от лицето си. Толкова беше смешно, че прихнах да се смея. Земеройката хвърли бърз, уплашен поглед към мен, скочи в гъстака и изчезна. Рядко ми се случваше да се наслаждавам по време на тези почивки на подобни сцени.

Късно следобед, когато малко се поразхладеше, животът в гората закипяваше. При смокиновите дървета пристигаха нови посетители. Между тях се открояваха катеричките. Имаше една двойка, която явно се стремеше да съчетае полезното с приятното. Те бягаха и скачаха между клоните на смокинята, играеха на криеница и прескочикобила, забавляваха се. От време на време прекратяваха буйните си занимания,

сядаха смирено и тържествено с надиплени на гърбовете си опашки и започваха да се хранят със смокини. Когато слънцето се спуснеше към хоризонта и ако ми се усмихнеше щастieto, зървах малката южноафриканска рогата антилопа, която идваше на водопой при потока. Дребните антилопи с блестяща червеникавокафява козина, с дълги изящни и тънки крака проправяха бавно и подозрително пътя си през гората, спираха начесто и тогава големите им и влажни очи оглеждаха острожно пътя отпред, ушите им помръдваха напред-назад и попиваха всички горски звуци. При безшумното си придвижване през ограждащата потока тучна растителност те обикновено подплашваха някои от хранещите се чудновати водни мишки. Тези сиви гризачи притежават дълги, малко глуповати личица, големи полупрозрачни и заострени като на мулета уши и дълги задни крака, с които от време навреме подскачат подобно на миниатюрни кенгура. В този вечерен час те имаха обичая да цапуркат из плитчините, да пощят водораслите с нежните си предни лапички и да събират дребни водни насекоми, малки рачета и водни охлювчета. В този час се появяваха и друг вид плъхове. Това като че бяха най-енергичните, блестящи и симпатични гризачи. Зеленикава козина покриваше целите им тела, с изключение на носовете и задните им части, които някак си неуместно бяха оцветени в ярко червеникавокафяво. Също като че носеха червени спортни гащета и маски. Любимото им място за ловуване бяха меките плесенянали листа между откритите корени на огромните дървета. Мушкаха се насам-натам, цвъртяха един на друг, преобръщаха листа, камъчета и клонки и търсеха скрити под тях насекоми. После се спираха и започваха да бърбят. Седнали на задните си крака, обърнати лице с лице, те помръдваха мустачки и цвъртяха бързо-бързо с нотка на неудовлетвореност в гласа си, също като че си изказваха взаимно съчувствие заради това, че храната в тази част на гората е твърде оскъдна. Когато душеха земята, от време на време ги обземаше неочаквано и ужасно вълнение. Те започваха да писукат силно и да разриват окапалите листа като териери. В края на краищата измъкнаха тържествуващи някой голям, шоколаденокафяв бръмбар, голям почти колкото тях. Тези рогати насекоми бяха твърде силни и плъховете полагаха доста големи усилия, докато ги омаломощят. Те обръщаха бръмбарите по гръб, след което набързо отхапваха острите им ритаци крачка. Обезвредили своята жертва, те захапваха веднъж-дваж и

бръмбарът умираше. Малкото плъхче присядаше тогава на задните си крака, хващаше тялото на бръмбара с две лапи и впиваше зъби в него. До ушите ми достигаше силно хрускане, като че се трошеше кост, а от време на време и отделни и приглушени доволни писукания.

Макар и на поляната по това време да бе още светло, самата гора тънеше вече в сумрак и предметите започваха да губят своите очертания. При щастие човек можеше да зърне и някое нощно животно, дръзнало да излезе на лов, например някое солидно и сериозно бодливо свинче с опашка като метла, което изтопуркваше наблизко, а бодлите му разшумоляваха листата по пътя му. Смокиновите дървета се превръщаха в притегателна точка и за нощните животни. Като изневиделица се появяваха галаго, сядаха като приказни феи между клоните и заоглеждаха наоколо с огромните си топчести очи. Малките им ръце, наподобяващи поразително човешките, се вдигаха ужасено нагоре като на самодиви, току-що открили, че светът е страшно греховно място. Те се хранеха със смокини, но от време на време правеха огромни скокове по клоните подир някоя прелитаща нощна пеперуда. В същото това време високо по небето проблясваха последните слънчеви лъчи, двойки сиви папагали летяха из гората и търсеха място за спане и тя цялата ехтеше от пронизителните им подсвирквания и гугукания. Някъде от далечината внезапно долиташе хор от дюдюкания, писъни и безумни изблици на неистов смях. Този шум вдигаха група шимпанзета, които се готвеха да спят. Галаго по това време изчезваха така внезапно и безшумно, както се и появяваха. На фона на притъмненото небе започваха да прииждат на големи парцаливи облаци плодови прилепи. Те цопваха долу, издаваха звънливи крясъци, пъхаха се между дърветата и започваха да се боричкат и пляскат с криле край остатъците от плодовете. Шумът от крилата им наподобяваше шума на стотици отърсвани от дъждовните капки чадъри. Шимпанзетата избухваха още веднъж в остри и истерични крясъци, след което гората замираше напълно. Тя обаче продължаваше да живее и вибрира от милиони дребни шумоления, проскръцвания, потропвания и сумтения на нощните животни.

Исправях изтръпналото си тяло и тръгнах с олюляващи се крачки през гората. Светлината на моето електрическо фенерче изглеждаше трогателно нежна всред огромните и смълчани стволове на дърветата.

Ето я тропическата гора, описвана като дива, опасна и отблъскваща. На мен тя ми се струваше прекрасен и невероятен свят, изграден от милиони листенца, растения и животни, всяко едно различно, но зависещо от другото, свят, подобен на огромна загадка. Почувствах съжаление, че хората все още продължаваха да се придържат към старите си възприятия за отблъскващата джунгла, докато в нея съществуваше истински магически свят на прекрасното, който очаква да бъде изучен, наблюдаван и разбран.

ЕЗЕРОТО НА ЛИЛИЙКАТА

Със своите гъсти тропически гори, хълмиста савана, назъбени планински вериги и гигантски пенещи се водопади разположената в северната част на Южна Америка Британска Гвиана положително е едно от най-красивите места в света, а най-привлекателното място в Гвиана е районът на ручеите. Това е крайбрежната ивица, простираща се от Джорджтаун до границата с Венецуела. Стотици горски рекички и поточета проправят пътя си надолу към морето. Като достигнат равнината, те се пръскат във вид на милиони ручейчета и малки водни канали, проблясващи като разлят живак. Растителността е необикновено буйна и разнообразна, а красотата ѝ е превърнала това място в истинска страна на чудесата.

През 1950 година заминах за Британска Гвиана, за да събера диви животни за няколко зоологически градини в Англия. По време на шестмесечния си престой посетих разположената на север савана, тропическата гора и, разбира се, района на ручеите, където преследвах неизвестните животни, които ги населяваха.

За основен лагер избрах малко американско-индианско селце в близост до разположената в района на ручеите местност, наречена Санта Роса. Необходими ни бяха два дни, за да се доберем до него. Първо пътувахме надолу по река Есекуибо с голяма лодка, а сетне и през по-големите потоци, докато стигнахме мястото, от което лодката не можеше да продължи по-нататък, защото водата беше твърде плитка и затлачена от растителност. Тук се прехвърлихме в кану. Гребяха нашите домакини, едни тихи и много приятни индианци. Ние се отклонявахме от широкия и главен поток, попаднахме в истински лабиринт от малки водни канали и започнахме едно от най-красивите пътешествия, които някога съм предприемал.

Някои от поточетата, край които пътувахме, не превишаваха три метра на широчина, но повърхността на водата се криеше напълно под дебел пласт огромни кремави водни лилии с венчелистчета, обагрени нежно в розово, и едно малко папратовидно водно растение извисило на крехко стъбълце дребничко пурпурно цветенце току над самата

повърхност на водата. Храсталаци и огромни дървета растяха на гъсто по бреговете на потока, чепати, огънати, сведени над водата, те образуваха същински тунел. Клоните им като че бяха украсени с гирлянди от дълги тесни ивици сиво-зелен испански мъх и букети от ярко розови и жълти орхидеи. Седнал на носа на лодката и заобиколен от запълнената с толкова гъсти водорасли вода, човек добива впечатление, че се носи плавно и безшумно над зелена морава, изпъстрена с цветя и едва забележимо вълнуваща се след него. Големи черни кълвачи с алени гребени и белезникави клюнове къткаха силно, прелитаха от дърво на дърво и почукваха безспир по изгнилата им кора. Из тръстиките и избуялата край потока растителност изведнъж просветваше бяла багра. Това беше подплашена от нас блатна птица, извисила се вертикално във въздуха. Светлите и гърди проблясваха като мълния по небето.

Откритото от мен селце беше разположено върху височинка и всъщност представляваше остров, понеже отвсякъде го ограждаше плетеница от потоци. Малката местна колиба, която щеше да ми служи за дом, отстоеше малко встрани от селото и се намираше в най-красивата околност. Тя се издигаше на края на малка, не повече от акър долчинка, сред няколко огромни дървета, изправени край нея като група старци с огромни сиви бради от испански мъх. Излезлите от коритата си по време на зимните дъждове съседни потоци заливаха сега долчинката с близо два метра вода, от която стърчаха няколко големи дървета и съзерцаваха своите трептящи водни отражения. Околоврът долчинката беше обрасла с тръстика и големи кичури лилии. От прага на колибата пред мен се откриваше прекрасен изглед на миниатюрното езерце и неговите околности. Седнал неподвижно в ранна утрин или привечер, аз се запознавах с богатия животински свят, населяващ малкото водно пространство и обградилият го пояс от шубраци.

Привечер пристигаше на водопой една миеша се мечка. Това е странна животинка, голяма колкото кученце, с пухкава опашка на бели и черни колелца и големи плоски розови лапи. Еднообразието на сивата козина се оживява единствено от черната маска, която преминава през очите и при дара на животинчето смешен вид. Тези животни се движат много особено, малко попрегърбени, а стъпалата им са извити навън. Те се тътрят по този неудобен начин и наподобяват

хора с премръзнали крайници. Миещата се мечка достигаше водата, визираше се за миг печално в своето отражение, отпиваше няколко глътки и овладяна от някакво песимистично настроение, запристъпваше бавно край долчинката да търси храна. Тя нагазваше в плитчината, приклякваше на задни крака и започваше да опипва водата с дългите пръсти на предните си лапи, после ги заравяше в тинята, започваше да тършува и внезапно измъкваше нещо. По лицето ѝ се изписваше задоволство и тя отнасяше жертвата си на брега, където я поглъщаше. Тя винаги пренасяше жертвата си много внимателно с предни лапи и като се добереше до сухо място, заемаше се с нея. Ако беше жаба, тя я натискаше и обезглавяваше със светкавично захвапване. Ако обаче, както се случваше по-често, се окажеше сладководен рак, тя изтичваше колкото се може по-бързо към брега и стъпила на него, хвърляше рака далеч от себе си. Ракът заемаше съответната поза и насочваше застрашително отворените си щипци към нея. Миещата се мечка прилагаше към рака съвсем нов и практичен способ. Ракът се побеждава много лесно, ако го почуквате непрестанно и не му разрешавате да ви хване с щипците си. Така ракът се свива в края на краищата сърдито и отказва да участва повече в подобна едностранна борба. Ето защо миещата се мечка вървеше просто след рака, почукваше го с дългите си пръсти по черупката и ги отдръпваше всеки път, когато щипците приближаваха заплашително към тях. След около пет минути разстроеният рак се свиваше и направо се предаваше. Миещата се мечка, която до този момент наподобяваше стара госпожа, играеща си с китайски мопс, се изправяше, приемаше делови вид, навеждаше се напред и разкъсваше нещастния рак със светкавичен удар почти на две половинки.

Някой индианец, по-раншен собственик на колибата, беше насадил край едната страна на долчинката няколко мангови и гвайява дървета. Докато обитавах колибата, плодовете узряха и започнаха да привличат животните. Първи на сцената обикновено се появяваха дървесните таралежи. Те се измъкваха тромаво из шубраците и приличаха на солидни и леко пийнали старци. Техните големи и широки като патладжани носове душеха ту тук, ту там, а малките им и тъжни очички, от които като че всеки миг щяха да рукнат сълзи, се вираха с надежда наоколо. Те се покатерваха много умело по манговите дървета, като увиваха около клоните дългите си хватателни

опашки, за да не паднат на земята. Черно-белите им бодли потропваха сред листата. След това се настаняваха удобно на някой подходящ клон, закрепваха се здраво, увиваха няколко пъти опашка около него, присядаха на задни крака и откъсваха някой плод. Те го задържаха известно време в предните си лапи, въртяха го насам-натам, после големите им стърчащи зъби се впираха в него. Понякога, след като изяждаха мангото, те заиграваха някаква чудновата игра с неговата голяма семка. Те продължаваха да седят, оглеждаха се неопределено и безпомощно и не преставаха да подхвърлят семката от една лапа в друга, също като че се двоумяха какво да правят с нея. Понякога се преструваха, че го изпускат и отново го хващаха в последния момент. След като се занимаваха така около пет минути, те захвърляха семката на земята и започваха със сумтене да търсят сред листата нови плодове.

На някой клон понякога се срещаха лице с лице два таралежа. Тогава те се закрепваха здраво с опашки, сядаха на задните си крака и започваха крайно забавен боксов мач. Навеждаха се бързо, пляскаха с предни лапи, финтираха тела, нанасяха удари, леви, десни, ъперкъти, удари в тяло, но всъщност даже не се и докосваха. По време на това представление (което продължаваше около четвърт час) лицата им излъчваха неизменно някакво смутено и благовидно любопитство. След туй, подтикнати като че от някакъв невидим сигнал, те се отпуснаха на четири крака и се покатерваха в различни посоки по дървото. До края не успях да разгадая целта на тези боксови мачове, нито пък да определя победителя, но те винаги ми доставяха неизмеримо удоволствие.

Друго пленително животно, навикнало да посещава плодните дървета, беше дурункули. Тези любопитни дългоопашати маймунки с нежни като на катерички тела и огромни като на бухали очи са единственият вид нощни маймуни в целия свят. Те пристигаха на малки групички от по седем или осем и човек много бързо откриваше тяхното присъствие по дългите и заплетени, разговори, които водеха по време на храна. Те издаваха най-широкият диапазон от звуци, които бях чувал дотогава от маймуни или пък от каквото и да е друго животно с подобни размери. Отначало започваха с продължителен мъркащ рев, вибриращ изключително силно, който използват като предупреждение. Когато го издаваха, гърлата им се издуваха от

усилието като малки ябълки. Когато разговаряха помежду си, те си служеха и с остри крясъци, грухтене, някакъв подобен на котешко мяучене вик и цяла гама ясни, звънливи звуци, напълно различни от всичко, което бях чувал дотогава. Понякога, в изблик на привързаност, някоя маймунка прегръщаше друга през рамо, после двете сядаха тъй една до друга, започваха да бърборят със звънки гласове и да се взират настойчиво в лицата. Това са единствените маймуни, които познавам, способни по най-незначителен повод да се целуват по човешки начин, уста в уста, при което се прегръщат и преплитат опашки.

Тези животни се появяваха, разбира се, само от време на време. Обаче сред водите на залятата долчинка неотменно виждах две същества: един млад, около метър и двадесет сантиметра кайман. Влечугото беше извънредно красиво. Имаше черно-бяла грапава кожа и огромни златистозелени очи, напръскани с кехлибарени точки. Кайманът живееше сам в малкото водно пространство. До края не можах да разбера, защо при него не идваха други каймани. Само на двеста-триста метра по-нататък потоците и водните канали гъмжаха от тях. Въпреки това малкият кайман живееше самотно в езерото пред моята колиба и прекарваше дните си в непрестанно плуване. От него се излъчваше някакво особено собственическо чувство.

Второто същество, което непрестанно виждах, беше една якана. Тя може би е една от най-удивителните птици на Южна Америка. По размери и външност наподобява английската водна кокошка, като се изключи това, че има издължени и стройни крака, завършващи с няколко изключително дълги пръсти. С помощта на тези дълги пръсти, които дават възможност на птицата да разпределя правилно тежестта на тялото си, яканата може да се движи по водата, като за пътека използва листата на водните лилии и другите водни растения. Ето защо я наричат още и лилийка.

Яканата не понасяше каймана, докато последният смяташе, че природата е създала тази птица, за да разнообрази менюто му в неговото езеро. Първите намерения на младото и неопитно влечуго да издебне и залови птицата бяха твърде очевидни и смешни. Яканата се появяваше грациозно от храсталаците, където имаше навика да прекарва по-голямата част от времето си, и тръгваше по водата. Тя пристъпяше изящно върху листата на лилиите, дългите ѝ пръсти се разперваха като същински паяци и листата се огъваха едва-едва под

тежестта ѝ. Щом я зърнеше, кайманът се потапяше моментално във водата, над която оставаха да се подават само очите му. По повърхността на водата не, се забелязваше нито една гънчица. Въпреки това главата на животното се хлъзгаше безшумно и то приближаваше все по-близо и по-близо до птицата. Яканата винаги кълвеше най-усърдно и търсеше между водните растения червейчета, охлювчета и дребни рибки, затова рядко забелязваше приближаването на каймана. Тя неминуемо щеше да се превърне в лесна негова плячка, ако не съществуваше едно обстоятелство. Доближеше ли на два-три метра от птицата, кайманът започваше да се вълнува толкова много, че вместо да се гмурне и нападне птицата отдолу, той започваше неочаквано и енергично да удря с опашката и да пори водата като бързоходна лодка. Той пляскаше толкова силно, че и най-глупавата птица не можеше да бъде изненадана. Яканата политаше нагоре, надаваше пронизителен уплашен крясък и изпърпорваше обезумяла с жълтите си като цвят на лютиче крила.

Дълго време не ми правеше впечатление, че птицата прекарва по-голямата част от деня сред обраслия с тръстика край на езерцето. Когато огледах по-внимателно мястото, открих истинската причина. Върху мочурливата земя забелязах изкусно изплетена рогозка от бурени, върху които стояха четири овални кремави яйца, покрити с шоколаденосребристи петна. Птицата вероятно ги мътеше от известно време. И наистина само няколко дни след това гнездото опустя. Няколко часа по-късно яканата поведе за първи път своето домочадие из широкия свят.

Тя се измъкна от тръстиките, покатери се върху лилиевите листа, спря се и извърна назад глава. Откъм тръстиките изскочиха четирите ѝ малки. Златисточерната им перушина ги караше да приличат на огромни земни пчели, а дългите им стройни крака и пръсти изглеждаха нежни като паяжина. Те вървяха в редица след своята майка, изчакваха търпеливо върху някой лилиев лист, докато тя проверяваше дали всичко е в ред, и пак се устремяваха напред. Всичките можеха да се скупчат върху едно-единствено от огромните, наподобяващи чиния листа. Толкова мънички и леки бяха, че листото се огъваше едва забележимо под тежестта им. След като ги зърна, кайманът удвои старанията си, но яканата се проявяваше като грижовна майка. Тя държеше малките си близо до края на езерото. Ако кайманът проявеше

признаци, че се кани да приближи, малките незабавно скачаха от лилиевото листо и изчезваха във водата, за да се появят съвсем загадъчно миг след това на сушата.

Кайманът прилагаше всички познати му методи. Той приближаваше колкото се може по-близо и незабелязано, гмуркаше се под покривката на водораслите, след което излизаше на повърхността така, че водораслите покриваха цялата му глава, и чакаше търпеливо. Понякога приближаваше току до самия бряг, вероятно с надеждата да залови птиците, преди да са отишли твърде далеч. В продължение на цяла седмица той прилагаше последователно всички тези методи и веднъж едва-що не се поздрави с успех.

Горещите обедни часове на този ден той прекара излегнат в самата среда на езерцето, пред очите на всички. Кайманът се въртеше бавно наоколо и наблюдаваше всичко, което ставаше на брега. Късно следобед той се отправи към лилиите и водораслите и успя да улови едно жабче, излегнато на припек в средата на голяма лилия. Окуражен от успеха си, той приближи голям кичур носещи се свободно из водата водорасли, осяяни с дребни цветчета, и се гмурна точно под него. В продължение на половин час напразно го търсех из разните части на малкото езерце, докато се досетих, че положително се крие под водораслите. Насочих бинокъла към тях. Макар и да имаше малко водорасли, изминаха цели десет минути, преди да го открия. Беше се настанил точно сред тях. При излизането си на повърхността между очите му се бе оформила същинска шапчица от водорасли, украсена отгоре с букетче розови цветчета. Това беше същинско мошеничество от негова страна, макар и шапчицата от бурени да го прикриваше удивително добре. Изтече нов половин час. Яканите се появиха и драмата започна.

Както обикновено, майката се появи неочаквано от тръстиките, пристъпи изящно върху лилиевите листа, спря и повика челядта си. Скоро и малките заситниха след нея, като редичка необикновени играчки, после всички спряха, скупчиха се върху един лист и зачакаха нареждания. Майката ги поведе бавно по езерото като пътърм ги хранеше. Тя спираше върху някой лист, навеждаше се, хващаше друг с човка, после го придрърпваше и прегърваше така, че разкриваше над

водата долната му страна. Там обикновено се трупаха много дребни червейчета, пиявици, охлювчета и ситни раковинки. Малките якани се нахвърляха, започваха бързо-бързо да кълват, докато целият лист биваше очистен от дребните животинчета. След това те се заемаха със следващия лист.

Още от началото на тяхното придвижване разбрах, че майката води своята челяд право към водораслите, под които се спотайваше кайманът. През ума ми мина също така, че това място представляваше любимото ѝ ловно поле. Бях я наблюдавал как, стъпила върху листа на някоя водна лилия, изтегляше крехките и дълги нишки на папратовидни водорасли, които увиваше около цвета на лилията, за да могат малките да излапат полепените по тях микроскопични животинки. Искаше ми се да вярвам, че след като толкова пъти досега се изплъзваше сполучливо от каймана, птицата щеше да го забележи и този път. Макар и да спираше често и да се оглеждаше, тя продължаваше да води своето домочадие към мястото, където се криеше влечугото.

Изпаднах в затруднено положение. Реших да сторя каквото мога и да не допусна кайманът да погълне женската якана или някое от нейните малки. Въпреки това просто не знаех как да постъпя. Навикнала напълно на гласовете и шумовете, издавани от хората, птицата не им обръщаше вече никакво внимание, така че нямаше смисъл да пляскам и с ръце. Безполезно бе да се опитам също така да я приближа. Драмата се разиграваше на противоположната страна на езерото. За да отида до там, трябваша ми най-малко десет минути, когато щеше да е вече твърде късно. Птицата доближи на около пет-шест метра от каймана. Безсмислено беше да викам или да хвърлям камъни. Не ми оставаше нищо друго, освен да седя с прилепени към бинокъла очи и да се закълна, че ако кайманът дръзне да се докосне до семейството на моята якана ще го преследвам до смърт. И точно тогава си спомних неочаквано за пушката.

Разстоянието, разбира се, бе твърде голямо, за да се опитам да убия каймана. Сачмите щяха да се разпръснат толкова много до отсрещната страна на езерцето, че върху него щяха да попаднат сигурно само няколко от тях. По този начин много лесно можех да убия птиците, които всъщност се стремях да защита. Мина ми през ума, че яканата сигурно никога не е чувала пушечен изстрел.

Изстрелът във въздуха можеше да я подплаши и да я принуди да отведе малките си на безопасно място. Втурнах се незабавно в колибата, намерих пушката, след което минута-две търсех отчаяно патроните. Най-сетне успях да я заредя и отново изтичах на наблюдателното си място. Стиснах под една ръка пушката с насочени към меката пръст под краката ми цеви, а с другата вдигнах бинокъла пред очите си. Вперих взор към езерцето, за да разбере дали съм пристигнал навреме.

Яканата приближаваше в момента границата на лилиите, разположени в непосредствена близост до водораслите. Малките ѝ се скупчиха върху един лист, малко встрани от нея. Видях как птицата се наведе напред, хвана едно дълго водорасло и го постави върху лилиевото листо. Точно в този момент намиращият се само на около метър от нея кайман се вдигна неочаквано от своето прикритие всред цветята и водораслите и все още със смешната шапчица върху главата се хвърли напред. Натиснах в същия миг и двата спусъка на ловджийската пушка и трясъкът ѝ проехтя над цялото езерце.

Дали моята постъпка спаси яканата, или това се дължеше на нейната съобразителност не бих могъл да кажа, но във всеки случай тя излетя необикновено бързо от листото, точно когато челюстите на каймана щракнаха и разрязаха листа на две. Тя се изви над главата му, а той изскочи до половината над водата в стремежа си да я залови (чух даже как хлопна с челюсти), но яканата отлетя невредима, като издаваше отчаяни крясъци.

Нападението беше толкова неочаквано, че тя очевидно не успя да даде никакви указания на своите малки, които междувременно стояха свити върху лилиевия лист. Дочули нейния вик, те изведнъж преминаха в действие и наскачаха във водата. Кайманът моментално се отправи към тях. Когато достигна до мястото, на което се намираха, те се бяха вече гмурнали под водата. Кайманът ги последва. Бръчките по повърхността постепенно изчезнаха и водата се успокои. Наблюдавах изпълнен с безпокойство. Яканата продължаваше да писука разтревожено и да лети в кръг над езерцето. Най-сетне изчезна сред тръстиките и този ден не я видях повече. И кайманът не се виждаше никъде. Испитвах ужасното чувство, че е успял да залови всичките малки пухкави пиленца още докато са плували отчаяно под водата. Цялата вечер кроях планове за отмъщение.

На следната утрин наминах край гнездото в тръстиките и там за най-голямо мое удоволствие открих яканата и три, сломени на вид малки. Потърсих четвъртото, но не успях да го откроя. Явно, че кайманът бе постигнал частичен успех. За най-голям ужас, вместо да се изплаши от преживяното през предния ден, яканата поведе отново малките си към водните лилии. През цялата останала част от деня я наблюдавах уплашен. Макар и да нямаше никакви следи от каймана, аз прекарах няколко изпълнени с нервно напрежение часове. Привечер не можах повече да издържа на напрежението, отправих се към селото и наех малко кану, с което двама любезни индианци ме закараха до езерцето. След падането на мрака се въоръжих с много силно електрическо фенерче и дълъг прът на края с въжена примка, после тръгнах да търся каймана. Езерото беше малко, но измина цял час, преди да го откроя. Из легнал се беше на повърхността на водата, близо до лилиите. Лъчът на електрическото фенерче попадна отгоре му и неговите огромни очи блеснаха като рубини. Пристъпвах изключително предпазливо напред. Най-сетне успях да спусна въжения клуп и да го нахлузя внимателно на главата му. Кайманът лежеше неподвижно, заслепен или хипнотизиран от светлината. След това затегнах здраво клупа и измъкнах мязащото му се тяло в лодката. Той разтваряше челюсти и гърлото му се издуваше, когато изливаше яда си със силни и резки крясъци. Завързах го в един чувал и на следния ден го закарах на пет мили от езерото. Там го пуснах на свобода из ручеите.

Кайманът не успя да намери обратния път и през останалата част от моя престой в малката колиба край залятата от водата долчинка аз седях и се наслаждавах на гледката на семейството якани. То се разхождаше безгрижно и щастливо из езерцето и търсеше храна, без да се страхува всеки път, когато лекият ветрец набраздяваше повърхността на светлокафявата вода.

ИЗОБЩО ЗА ЖИВОТНИТЕ

Поведението на животните и начинът, по който се справят с проблемите на своето съществуване, винаги са представлявали за мен източник на очарование. В следващите страници ще се опитам да разкажа за някои от удивителните методи, които прилагат животните при намиране на другарка, при самозащита или при строежа на своя дом.

Грозното или страшното животно (подобно на грозното или отвратителното човешко същество) никога не е напълно лишено от известни привлекателни качества. Едно от най-подкупващите неща в света на животните е внезапната среща с някое на вид ужасно глупаво и противно животно, което се държи по обаятелен и привлекателен начин. Приклепналата като кокошка над своите яйца щипалка например, която много старателно ги събира, ако проявите нелюбезността да ги разпръснете, или паякът, който след като е забавлявал своята възлюбена и тя е изпаднала в транс, взима всички предпазни мерки и я обвързва със сребърни нишки, за да не се пробуди внезапно и да го погълне; морската видра (калан), която се привързва внимателно към водораслите, за да спи спокойно, без да се страхува, че отливите и теченията ще я отвлекат надалеч.

Спомням си как веднъж, когато бях още съвсем млад, седях на брега на малък бавноструен поток в Гърция. От водата неочаквано изпъзля насекомо сякаш току-що пристигнало от Космоса. То полази нагоре по стъблото на един папур. Имаше големи изпъкнали очи и едро тяло с тънки като на паяк крака. През гърдите му беше праметната някаква необикновена и грижливо нагъната вещ, която му придаваше вид на странен марсиански аквалангист. Насекомото се катереше внимателно по папура, като през това време топлиите слънчеви лъчи изсушиха водата от отвратителното му тяло. След това насекомото спря и като че изпадна в транс. Неговото не твърде приятно появяване ме заинтригува и очарова. Моят интерес към естествознанието в онези дни не почиваше на каквито и да е познания,

затова не разбрах какво е това насекомо. Изведнъж забелязах, че изсушената напълно от слънцето животинка стана кафява като орех, после се цепна надолу през гърба. Втренчих очи. Вътрешностите на животинката като че всеки миг щяха да изскочат навън. Пукнатината се разширяваше все повече и повече, докато най-сетне скритата вътре животинка се освободи от грозната си обвивка и едва-едва се измъкна на папуровото стебло. Едва сега разбрах, че това е морско конче. Крилцата му бяха още влажни и набръчкани след неговото необикновено рождение, а телце го меко. Докато го наблюдавах, слънцето направи необходимото. Крилцата изсъхнаха, втвърдиха се, изправиха се и станаха нежни като украсени с преплетени нишки снежинки. Тялото също се втвърди, а цветът му се промени в блестящо небесносиньо. Водното конче раздвижи няколко пъти криле и те блеснаха на слънцето, после политна неуверено, оставайки след себе си грозната обвивка на предишното си тяло, която продължаваше да се люлее върху стеблото.

За първи път виждах подобно преображение. Впивах удивения си взор в грозната обвивка, приютявала красивото и блестящо насекомо, и дадох клетва никога да не преценявам животните само по външния им вид.

УХАЖВАНЕТО МЕЖДУ ЖИВОТНИТЕ

Повечето животни се отнасят твърде сериозно към ухажването. С течение на вековете някои от тях са успели да изобретят очарователни способности за привличане избраницата на своето сърце. По тях са израснали вълнуващи кичури пера, рога, шипове и гуши, развили са се удивително голямо разнообразие окраски, форми и благоухания, всичко с оглед намирането на другарка. Неудовлетворен от всичко това, мъжкият носи понякога на женската подарък, устройва ѝ истински фойерверк от цветове, интригува я с акробатически номера, танци или песни. Когато се ухажват, животните влагат цялата своя душа и сърце в него, а наложи ли се, готови са да отдадат и живота си.

В света на животните птиците безспорно принадлежат към елизабетиния тип любовници. Одеждите им са великолепни, готови са при най-малкия повод да изпълнят мадригал или да се хвърлят в смъртен бой.

С най-голяма известност се ползват райските птици не само поради това, че притежават най-разкошните одежди за ухажване на целия птичи свят, но и поради това, че умеят да се перчат много умело с тях.

Вземете например кралят на райските птици. Веднъж имах щастието да видя една от тези птици в някаква зоологическа градина в Бразилия. Три кралски райски птици (две женски и една мъжка) живееха в огромен птичарник, пълен с тропически растения и дървета. Мъжкият достига на големина колкото кос, има кадифена оранжева глава, контрастираща ярко на снежнобелите гърди и брилянтно аления му гръб. Перата му блестят така, като че са полирани. Човката му е жълта, а краката — оцветени в красив кобалтовосин цвят. Перата отстрани на тялото на птицата, която видях (поради това, че беше настанал любовният им период), бяха дълги, а средният чифт пера на опашката — източени като дълги и нежни нишки, достигащи около двадесет и пет сантиметра на дължина, и навити като часовникови пружинки. На края на всяко от тези наподобяващи антени пера искреше по един смарагдовозелен диск. Птицата проблясваше на

слънчевата светлина при всяко свое движение, нежните антени на опашката потрепваха, а зелените дискове се разклащаха и искряха на слънцето. Мъжката птица беше кацнала на голям и гол клон, а двете женски се гушеха наблизо в един храсталак и го наблюдаваха. Неочаквано той се поизпъчи малко и издаде особен крясък, нещо между стон и джавкане. После за миг замлъкна, като че се наслаждаваше на ефекта, който щеше да произведе този звук на женските. Те обаче продължаваха да стоят на предишните си места и го наблюдаваха безучастно. Мъжкият подскочи два-три пъти на клона, вероятно за да привлече вниманието им, после разпери криле и изпляска силно с тях, също като че се канеше да литне тържествено. Той ги разпери нашироко и се наведе напред така, че перата скриваха главата му. После отново изпляска енергично и се завъртя в кръг, за да смае двете женски с красивите си белоснежни гърди. Той издаде чудесен и звучен напевен звук, а дългите странични пера на тялото му неочаквано щръкнаха. Също като че избухна прекрасен фойерверк от пепелявосиво, жълтеникавокафяво и смарагдовозелено, проблясващ нежно в унисон е песента му. Той повдигна късата си опашка и я притисна към гърба си така, че двете ѝ дълги антени се извиха над главата му. От всяка страна на жълтия му клон сега се поклащаше по един смарагдовозелен диск. Той поклащаше леко тялото си насам-натам, дисковете се люлееха като махало и създаваха странното впечатление, че жонглира с тях. Птицата повдигаше и снишаваше глава, пееше с пълни гърди, а зелените дискове се люшкаха напред-назад.

Женските като че не му обръщаха ни най-малко внимание. Те седяха и го наблюдаваха със слабия интерес на домакини, присъстващи на блестящо модно ревю. Макар и да се възхищаваха от тоалетите, те разбираха много добре, че нямат никаква възможност да ги притежават. След това, като че с последно и отчаяно усилие да предизвика изблик на чувства у зрителите, мъжкият се извъртя неочаквано на клона и им показва красивия си червен гръб, сниши се и разтвори широко човка. Блестящата светлозелена вътрешност на устата му като че току-що бе боядисана. Той остана известно време така и не преставаше да пее с отворена уста. После, със замиране на песента, неговите великолепни пера постепенно престанаха да се кокошинят и потрепват и полегнаха върху тялото му. Той постоя

изправен на клона още около миг и изгледа женските. Те впиха очаквателни погледи в него подобно на хора, видели изкусното изпълнение на някакъв илюзионист и горящи от нетърпение пред следващия номер. Мъжкият издаде няколко слаби писукания и отново запя, после внезапно политна напред и увисна под клона. Като не преставаше да пее, той разпери широко криле и започна да се разхожда по клона с главата надолу. Това акробатическо изявление като че заинтригува за първи път една от женските и тя наклони любопитно глава на една страна. Едва се побирах от яд в кожата си. Как можеха да са толкова равнодушни! Самият аз бях поразен и напълно завладян от песните и окраската на мъжкия. След като минута-две пристъпваше напред-назад, той сви криле, провисна право надолу тялото си и се заклати леко встрани. Птицата не прекъсваше нито за миг своята страстна песен. И наподобяваше странен и увиснал на синя дръжка пурпурен плод, нежно полюшван от вятъра.

Една от женските птици се отегчи точно в този момент и отлетя някъде из птичарника. Втората обаче стоеше с наведена на една страна глава и не сваляше очи от мъжкия. Той плесна бързо с криле и отново се изправи върху клона. Стори ми се, че от него лъха самодоволство. С нетърпение очаквах да видя какво ще се случи по-нататък. Мъжкият стоеше като истукан, а слънчевата светлина играеше в перата му. Женската се вълнуваше все повече и повече. Бях убеден, че се е поддала на неговото удивително ухажване, проявено внезапно и красиво, като разпукване на разноцветни фойерверки. След малко женската подхвъркна. Сега, помислих си аз, тя ще отиде да го поздрави за успехите и те начаса ще започнат съпружески живот. За мое най-голямо удивление обаче тя просто подхвъркна на клона, на който стоеше мъжкият, клъвна едно плъпнало безцелно по кората на дървото бръмбарче, после отлетя доволна с него на другия край на птичарника. Мъжкият се накокошини и започна да чисти примерно перата си с клюн. Реших, че женските са изключително коравосърдечни или нямат никакъв усет към хубавото, след като се отнесоха толкова безразлично към едно подобно представление. Изпитах истинско съжаление към мъжкия. Великолепният начин, по който ухажваше женските, остана невъзнаграден. Моето съчувствие се оказа напразно. С победоносен кръсък той откри върху кората на дървото друг бръмбар и изпълнен с

щастие, го клъвна. Фактът, че го бяха пренебрегнали, очевидно ни най-малко не го смути.

Не всички останали птици са добри танцьори като райските птици, нито пък притежават красивите им одежди, но те компенсират тези недостатъци с обаятелната оригиналност на своя подход към противоположния пол. Вземете например зидарките. Те прилагат по мое мнение най-очарователните способности за ухажване в целия свят. Видът на сатенената зидарка например не прави особено впечатление. На големина е колкото дрозд, покрита е с тъмносини пера, които придобиват метален блясък на светло. Искрено казано, на човек му се струва, че птицата е облечена в стар и излъскан от носене костюм от син шевиот. Вие бихте си помислили, че тя е лишена от възможността да отвлече вниманието на женската от бедното си облекло. Мъжкия обаче е изнамерил изключително умно средство — умее да си строи любовно жилище.

Отново имах голямото щастие да видя сатенена зидарка в една зоологическа градина, заета със строежа на любовното си жилище. Птицата се беше спряла на две големи туфи трева по средата на своя птичарник. Тя бе почистила много внимателно част от мястото и прекарала пътечка между туфите, донесла клончета, парченца канап и сламки и ги бе втъкала така в тревата, че измайсторила нещо като тунел. Зърнах мъжкия точно в този момент от неговата работа. Той току-що бе привършил своята лятна вила и се канеше да я украси. Първите украшения представляваха две празни охлювни черупки, последвани от сребърна хартия от пакетче за цигари, вълнено парцалче, шест цветни камъчета и късче канап, с полепнало по него парченце восък. Помислих, че ще има нужда от допълнителна украса, затова му донесох няколко цветни вълнени нишки, разноцветни мидени черупки и автобусни билети.

Птицата остана възхитена от тях. Тя кацна на телената ограда и ги взе много внимателно от ръцете ми, после подскочи обратно до своето жилище, за да ги подреди. Птицата спираше, взираше се за миг в украсата, после подскачаше напред и натъкмяваше по-изразително някой автобусен билет или вълнена нишка. Когато я завърши, къщичката наистина изглеждаше много приятна и красива. Той застана пред нея и започна да чисти перата си с човка. От време на време протягаше едното си крило, като че показваше гордо своето

произведение. После се промушваше през малкия тунел, пренареждаше някои от морските миди и отново позираше с разперено крило. Птицата положи големи усилия и на мен ми домъчня за нея. Всички усилия на мъжкия бяха напразни. Неговата другарка беше умряла преди известно време, ето защо той живееше сега в птичарника заедно с няколко кресливи и обикновени сипки, които не обръщаха ни най-малко внимание на неговите архитектурни способности и на богатството на дома му.

Това е една от малкото птици, която в диво състояние си служи с инструмент. Птицата понякога боядисва пръчките, с които строи своята къщурка, със силно оцветяващи боровинки, малини и други подобни плодове или с влажни въглени, като при това си служи с някаква влакнеста материя вместо четка. За нещастие, когато си припомних всичко това и реших да доставя на моята зидарка канче синя боя и късче старо въже (зидарката е особено привързана към синия цвят), той изгуби интереса си към къщичката. Дори предоставената му пълна колекция карти от цигарени кутии, изобразяващи войнишките униформи през различните векове, не успя да възбуди отново неговия ентусиазъм.

Друг вид зидарки строят още по-внушителни постройки, достигащи около метър и половина на височина. Те трупат клонки около две стебла, след което им слагат покрив от пълзящи растения. Подът се покрива много внимателно с мъх. Постройката се украсява отвън с орхидеи. Този вид зидарка наподобява светски човек с изтънчен вкус. Мъжкият измайсторява пред къщичката малка леха, която застила със зелен мъх. В нея поставя всички намерени от него ярко оцветени цветя и плодове. Понеже е много придилична птица, тя подменя всеки ден своите украшения, като увехналите цветя и плодове изхвърля грижливо зад къщичката, за да не ги вижда никой.

Между бозайниците не се срещат проявления като тези при птиците. Бозайниците като че изобщо имат много по-земно, бих казал даже съвременно, отношение към любовта.

Докато работех в зоологическата градина в Хуипснейд, имах възможността да наблюдавам как се ухажват два тигъра. Женската беше много кротка и покорна и винаги се свиваше страхливо при най-слабото ръмжене на своя другар. Настъпи любовният период. Тогава тя внезапно се промени. Един ден тигрицата се превърна в опасно и непрестанно дебнещо животно, съзнаващо напълно своята привлекателност, очакващо настъпването на подходящия момент. Същата сутрин мъжкият започна да я следва навсякъде унизително и

угоднически. По носа му личаха дълбоки и кървави драскотини, причинени от лапите на неговата другарка. Всеки път, щом се осмелеше да я приближи повече, тя го удряше по носа с обратната страна на лапата си. Когато това отношение на женската го обидеше и той лягаше под някой храст, тигрицата го приближаваше, започваше да мърка силно и да се търка о него, докато той се надигаше и отново тръгваше след нея. Тигърът я приближаваше все повече и повече и пак получаваше удар по носа.

В края на краищата женската го отведе в малка падинка, обрасла с висока трева. Там тя се излегна, притвори зелените си очи и започна да мърка. Върхът на опашката ѝ се въртеше насам-натам по тревата като голяма черно-бяла земна пчела, а бедният безумно влюбен тигър подскачаше след нея като игриво котенце и я потупваше нежно с огромните си лапи. Ролята на съблазнителка най-сетне умори тигрицата. Тя се сниши още повече върху тревата и издаде необичаен, наподобяващ мъркане рев. Нещо заклокочи в гърлото на мъжкия и той тръгна към нея. Тя изрева отново и повдигна глава. Мъжкият започна да я хапе нежно с големите си зъби за извития врат. Женската изрева, този път от задоволство. В следния миг двете огромни ивичести тела като че се сляха в едно всред зелената трева.

Не всички бозайници са красиви и ярко обагрени като тигъра, ето защо обикновено компенсират този недостатък със своята мускулатура и прилагат по принуда методите на пещерния човек при търсенето на другарка. Да вземем например хипопотама. Когато видите как излегнатото във водата огромно топчесто чудовище ви наблюдава с невинния и благовиден поглед на кръглите си и изпъкнали очи и от време на време въздиша самодоволно и лениво, едва ли бихте повярвали, че когато настъпи време да си избира другарка, той е в състояние да прояви голяма жестокост. Ако някога сте виждали как хипопотамът се прозява и показва четири големи и извити, остри като бръснач бивни зъби от двете страни на устата си (между които се крият и други два стърчащи нагоре като шипове от слонова кост), ще разберете веднага каква голяма беда могат да причинят те.

По времето, когато търсех животни из Западна Африка, се наложи да бивакуваме веднъж на брега на една река, населявана от стадо средни по големина хипопотами. Животните изглеждаха спокойни и щастливи. Всеки път, когато се придвижвахме с кану

нагоре или надолу по реката, те ни следваха от близко разстояние, после приближаваха все повече и повече, мърдаха с уши, от време на време издухваха цели облаци водни пръски и не преставаха да ни наблюдават с интерес. Доколкото успях да преценя, стадото се състоеше от четири женски, стар мъжкар и един младок. Край една от женските плуваше новородено хипопотамче. Макар и големичко и тлъстичко, майката от време на време го взимаше на гърба си. Както вече казах, хипопотамите правеха впечатление на щастливо семейство. Веднъж, тъкмо по смрачаване, откъм стадото долетяха резове и шумове от разнасящи се удари. Като че лудуваха маймуни. От време на време всичко утихваше. Тогава се чуваше само пръхтене и плясъци. Със сгъстяването на мрака врявата се усилваше. Разбрах, че сигурно няма да мога да мигна, затова реших да отида и видя какво става. Седнах в едно кану и загребах към извивката на реката, на двадесетина ярда по-надолу. Там кафявите води бяха изрязали дълбок басейн с формата на полумесец и изхвърлили на брега блестящ бял пясък. Знаех, че хипопотамите обичаха да прекарват времето си през деня точно там, а и от тази посока идваше и цялата врява. Подразбирах, че нещо не е в ред, защото всяка вечер по това време те вече измъкваша тлъстите си тела от водата и тръгваха край брега с намерението да нападнат плантацията на някой нещастен местен жител. Сега те продължаваха да стоят в басейна, независимо от това, че определеното за храна време отдавна беше преминало. Слязох на брега и се придвижих до място, откъдето можех да наблюдавам по-добре. Шумът, който вдигаха, не ме безпокоеше. Ужасните резове, мученето и плясъците, идващи откъм басейна, заглушаваха напълно шума от стъпките ми.

В началото не различавах нищо друго в мрака, освен проблясването на белезникавите тела на хипопотамите на мястото, където се бяхтеха и разпенваха водата. Малко след това се показва луната. На нейната блестяща светлина зърнах женските и малкото. Скупчени в единия край на басейна, те държаха лъскавите си глави над повърхността на водата, а ушите им не преставаха нито за миг да мърдат насам-натам. От време на време отваряха уста и започваха да реват. Всички наблюдаваха с голям интерес стария и младия мъжкар, застанали на плиткото в самата среда на басейна. Водата достигаше едва до коремите им. Огромните като бъчви тела и гънките тлъстини

под брадите им блестяха и изглеждаха току-що намазани с масло. Свели глави, те стояха един срещу друг и пухтяха като локомотиви. Ненадейно младият повдигна огромната си глава и отвори уста. Зъбите му блеснаха на лунната светлина. Понесе се продължителен и смразяващ кръвта рев. Ревът още се носеше във въздуха, когато старият се хвърли отгоре му с отворена уста и невероятна за едно такова огромно животно пъргавина. Неотстъпващият му по пъргавина млад хипопотам успя да се извие встрани. Старият плесна тежко в разпенената вода като боен кораб и без да може да се спре, продължи да се движи бързо напред. Младият хипопотам, както се бе извил встрани, изчака стария да мине край него и тогава го захапа жестоко за рамото с огромните си челюсти. Старият се обърна и отново нападна. Точно когато наближи своя неприятел, луната се скри зад един облак. След като се показа, те стояха така, както ги видях и първия път — пръхтящи и обърнати един към друг с наведени глави.

Два часа наблюдавах от брега как нагазилите в плитчините тумбести животни разбъркваха водата и пясъка. Струваше ми се, че шансовете на стария за успех са по-малко, затова ми домъчня за него. Подобно на бивш боксьор, изгубил предишната си сила и подвижност, той като че участваше в битка, която считаше предварително за изгубена. Много по-лекият и бърз млад хипопотам като че всеки път съумяваше да се изплъзне като в същото време зъбите му винаги успяваха да се впият било в рамото, било в шията на стария. Женските наблюдаваха с наострени уши от дъното и на известни интервали ревяха хорово със силни и печални гласове. Това може би изразяваше тъга от тежкото положение, в което беше изпаднал старият мъжкар, или възхищение от успеха на младия. Това чисто и просто можеше да представлява и вълнението, което им причиняваше битката. Най-сетне, тъй като битката изглежда щеше да продължи още няколко часа, аз се отправих с кануто към вкъщи и легнах да спя.

Събудих се, когато небето на изток светлееше. Хипопотамите не се чуваха повече. Битката очевидно беше приключила. Надявах се старият да е спечелил, макар и да се съмнявах в това. Отговорът узнах малко по-късно същата сутрин от един от моите ловци. Той ми съобщи, че трупът на стария хипопотам се намирал на около две мили надолу по течението на реката. Водите го бяха отнесли в плитчините на един от заливите. Отидох да го огледам. Порази ме опустошеното

огромно тяло на стария от зъбите на младия. Раменете, гушата и огромните тлъстини под брадата, хълбоците и корема — всичко беше раздрано и разпокъсано, а плитчините около тялото все още аленееха от кръвта му. С мен излязоха и всички жители на селото. Огромното количество месо, паднало им като от небето, представляваше за тях истински празник. Докато оглеждах трупа на стария мъжкар, те стояха край мен безмълвни и изпълнени с любопитство. Приключих огледа и се отдръпнах от него, а те се нахвърлиха отгоре му като мравки. Крещяха, блъскаха се от вълнение и размахваха енергично ножове. Наблюдавах как огромното тяло на хипопотама се стопяваше под струпалите се отгоре му изгладнели ловци и си мислех, че той заплати твърде висока цена за своята любов.

Необикновено романтичният представител на човешкия род винаги се описва като човек с гореща кръв. Въпреки това най-силните прояви на ухажване в животинския свят са характерни за студенокръвните създания. Излегнатият на брега обикновен крокодил наблюдаващ с неизменната си сардонична усмивка кипящия край него пищен живот на реката, създава впечатление на типичен студенокръвен любовник. Въпреки това при подходящо време, място и любимо същество той е готов да се бие смело за спечелване на „ръката“ ѝ. Тогава двамата мъжкар дълго се хапят, блъскат и премятат във водата. На края изпълненият с гордост победител изпълнява върху повърхността на водата странен танц. Той се върти непрестанно в кръг; изправил глава и опашка във въздуха, той мучи като с тръба. Сигурно влечугото така изпълнява старинния валс.

Водните костенурки са пример за потвърждение на тезата: „дръж се грубо, за да те обичат“. Ноктите на предните крака на тези малки влечуги са силно удължени. Мъжкият открива по време на плуване някоя подходяща за него женска костенурка, препречва ѝ пътя и започва да я налага по главата с дългите си нокти. Той върши това толкова бързо, че ноктите му почти не се забелязват. Това изглежда не причинява ни най-малка болка на женската, възможно е даже да ѝ доставя удоволствие. Във всеки случай женската водна костенурка не се поддава още при първия проявен към нея интерес на мъжкия. Тя се отскубва и продължава да плува напред. Мъжкият обезумява. Той тръгва подир женската, препречва пътя ѝ, изтиква я към брега и отново започва да я удря. Възможно е всичко това да се повтори няколко пъти,

преди женската да даде съгласие да се задоми с него. Каквото и да има против това влечуго човек, то във всеки случай не лицемерничи, а показва истинския си лик от самото начало. Изглежда, че и женската няма нищо против това до известна степен изтощително ухажване. Всъщност тя като че го счита за приятна и доста оригинална форма на подход. Както и при хората, всяко живо същество си има и свой вкус.

Удивителното разнообразие и находчивост на насекомите при уреждане на своите любовни отношения ги поставя според мен на челно място по този въпрос.

Да вземем например богомолките. Погледнете лицата им, после нищо няма да ви удиви от техния личен живот. Малка главица, огромни, изпъкнали очи и слабо, изострено личице, завършващо с трептящи мустачки. Самите очи имат бледа, водниста жълта окраска и черни като на котка зеници, придаващи им някакво необуздано и безумно изражение. Силните, безжалостни и влакнести „ръце“, свити точно под гърдите в постоянна и лицемерна молитвена поза, са готови да сломят всеки миг жертвата, сграбчвайки я като с назъбени ножици в своите прегръдки. Друг неприятен навик на богомолката е начинът, по който се вглежда в предметите. Тя върти глава насам-натам също като човек. Ако е озадачена от нещо, тя накланя своето безбрадо лице на една страна и впива безумните си очи във вас. Ако ли пък се движите зад нея, тя ви хвърля погледи през рамо. От нея се излъчва нещо неприятно. Струва ми се, че единствено мъжката богомолка открива нещичко привлекателно в женската. Може би ще си помислите, че той е достатъчно разумен и не се доверява на годеница с подобно лице. Ни най-малко. Веднъж видях един мъжки с преливащо от любов сърце. Той прегърна страстно женската и докато прекарваше първата си брачна нощ, неговата женичка се наведе нежно над рамото му и започна да го яде. Тя хрускаше със самодоволен израз трупа му, все още притиснат към нея, а мустачките ѝ потрепваха всеки път, когато поглъщаше някоя вкусна и блестяща хапка.

Женските паяци притежават същия антисоциален навик да изяждат своите съпрузи. Приближаването на паяжината на женската крие голяма опасност за мъжкия. Ако тя се случи гладна, той едва ли ще има възможност да изрече първите думи на своето предложение. За кратко време мъжкият бива обвързан и женската изсмуква жизнените му сокове. При един вид от тези паяци мъжкият е разработил

специален метод за доближаване до нея. Той я предразполага с гъделичкане и масажирание без опасност да бъде изяден. Мъжкият ѝ донася подарък, муха или нещо подобно, обвързан здраво в копринени нишки. Докато женската поглъща лакомо подаръка, той се примъква зад нея, дразни я с краката си и я докарва до състояние на транс. Понякога мъжкият успява да избяга след сватбата, но в повечето случаи бива изядан в края на медения месец. Единственият път към сърцето на женския паяк изглежда минава, през стомаха ѝ.

При друг вид паяци мъжкият е създал още по-блестящо средство за покоряване на своята демонична жена. След като я наближи, той започва да я масажира нежно с крака, докато, както става винаги с женските паяци, тя не изпадне в състояние на хипноза. Веднага след това и с възможната най-голяма бързина мъжкият я поваля на земята и я обвързва с копринени нишки. Когато женската се съвземе от транса в брачното ложе, тя установява, че не може да превърне своя съпруг в сватбена закуска, а трябва да се заеме с досадното задължение да се развърже. Това спасява живота на съпруга.

Искате ли да станете свидетел на истински екзотичен романс, не е необходимо да отивате чак в тропическата джунгла. Прескочете до вашата собствена градина и погледнете обикновения охлюв. Положението тук е толкова сложно и заплетено, че наподобява сюжет на съвременен роман. Охлювите са хермафродити и при ухажване и съешаване всеки от тях изпитва удоволствието както на мъжката, така и на женската страна. Освен че са двуполови, охлювите притежават и нещо много по-необикновено. Това е малкото, прилично на торбичка резервоарче в тяхното тяло, в което се произвежда мъничко парченце с форма на копие, съставено от карбонат и известно като любовна стрела. Така че, когато някой охлюв, който, както казах, е двуполов, пълзи край друг, също двуполов охлюв, двата започват да се ухажват по най-чудатия възможен начин. Те започват да се пронизват взаимно със своите любовни стрели, които проникват дълбоко в тялото и бързо се разтварят в него. Изглежда, че този странен дуел не е така болезнен, както изглежда на пръв поглед. Потъващата в тялото на охлюва стрела изглежда му доставя приятни усещания, нещо като екзотично удоволствие. Каквото и да е, но всичко това екзалтира охлювите за съешаване. Аз не съм градинар, но ако бях такъв, положително щях да създам удобно място за охлювите от моята градина, независимо от

това, че унищожават насажденията ми. Всяко създание, отдало се напълно на Купидон, носещо свой собствен колчан със стрели, заслужава според мен да унищожи колкото си иска сиви и бездушни зелки. Истинска чест за всеки е да има охлюви в градината си.

ЖИВОТНИ — АРХИТЕКТИ

Преди известно време получих малък колет от един мой приятел в Индия. В кутията намерих бележка: „Обзалагам се, че не знаеш какво е това!“. Разкъсах силно заинтригуван опаковката и видях две листа, доста несръчно зашити едно за друго.

Ако бях приел баса, приятелят ми щеше да го загуби. Още щом зърнах големите и нескъпопосно направени шевове, разбрах, че това е гнездо на птицата-шивач — нещо, което отдавна мечтаех да видя. Двете листа достигаха шестнадесетина сантиметра на дължина, и по форма наподобяваха листа на лаврово дърво. Зашити бяха само по краищата и образуваха нещо като продълговата торбичка. В торбичката имаше гнездо от трева, и мъх и две яйчица. Птицата-шивач е много мъничка. На големина е колкото синигера, само човката ѝ е сравнително дълга. Това е нейната игла. Птичката избира две растящи близо едно до друго листа и се заема да ги зашие, като за конец използва фина памучна нишка. Любопитното в случая не е толкова фактът, че птичката — шивач зашива двете листа, а това, че никой не знае откъде се снабдява с памучната нишка. Някои специалисти смятат, че птичката я изтъква сама, а други, че разполага с някакъв все още неоткрит източник. Както казах, бодовете бяха доста големи и несръчно направени, но помислете колко хора биха могли да зашият добре две листа, ако вместо с игла си служеха само с човка!

Архитектурната дейност в животинския свят е изключително разнообразна. Представата на някои животни за това, как да си построят подходящо жилище, разбира се, е смътна, но други умеят да издигат най-сложни и прекрасни домове. Удивителното е, че дори сред намиращите се в близка родствена връзка животни съществува голямо разнообразие не само по отношение вкуса и стила, месторазположението и големината на дома, но и по отношение избора на строителните материали.

В света на птиците се срещат домове с най-различна, форма и големина. Те варират от листната люлка на птичката — шивач до „гnezдото“ на императорския: пингвин. Последният не разполага с никакъв строителен материал, освен снега, затова мисълта за гнездо въобще не го вълнува. Яйцето си носи просто върху голямото плоско ходило, а кожата и космите на корема образуват нещо като торбичка, която го покрива. После идва бързолетът, който строи на стената на

някоя пещера чашообразно и лесно трошащо се гнездо от слюнка и парченца клонки. Разнообразието на гнездата на африканските птици-тъкачи е смайващо. Един от видовете живее в съобщества и строи гнездо, голямо колкото половин копа сено, нещо като жилищен дом, в който всяка птица притежава своя дупка за гнездо. В тези гигантски гнезда се срещат и други животни, обитаващи ги наравно със законните му притежатели. Змиите например, пък и катеричките, харесват много тези свърталища. Разруши ли се такова гнездо, отвътре излизат необикновено много и различни обитатели. Нищо чудно, че цели дървета са се сгромолясвали под тежестта им. Обикновената птица — тъкач на Западна Африка си изтъкава от палмови нишки кокетно и кръгло гнездо. Тези птици също живеят в съобщества по дърветата и строят гнездата си по всички подходящи клони, така че дърветата изглеждат като натежали от плодове с чудновати форми. Блестящите собственици с пронизителни гласове се ухажват, мътят яйца, отглеждат своите малки, заяждат се със съседите си и вършат всичко по такъв човешки начин, че домът им прилича по-скоро на странен квартал.

Птицата-тъкач е истински специалист не само в тъкачеството, но и във връзването на възли, защото гнездото е обвързано здраво за клона на дървото. Нужни са много усилия, за да го откачите оттам. Веднъж наблюдавах как една птица — тъкач започна да строи гнездо. Удивителна гледка! Птицата бе решила гнездото ѝ да виси на края на нежно клонче, някъде по средата на дървото. В човката си носеше дълга палмова нишка. Щом кацна на клончето, то се залюля и тя плесна няколко пъти с крила, за да запази равновесие. Когато клончето се успокои, птичката започва да върти нишката с човка, докато я захвапа по средата. После направи опит да я прегъне на две върху клончето така, че двата свободни края да увиснат от едната страна, а подгънатият край от другата. Клончето отново се разклати. Птицата изпусна на два пъти нишката на земята и на два пъти слиза да я вземе. В края на краищата все пак я прегъна върху клончето така, както искаше. После застъпи нишката с едното си краче, за да не се изхлузи, наведе се внимателно напред и прекара двата свободни края на нишката през прегънатиия и оформен като клуп друг край и здраво го затегна. След това отлетя, донесе нова нишка и повтори същото нещо от самото начало. Птицата се труди така в продължение на целия ден.

Привечер тя бе навързала на клончето около двадесет-тридесет такива нишки, свободните краища на които се развяваха като брада.

За съжаление пропуснах да видя следващите етапи от строежа на това гнездо. Когато го видях за втори път, то беше празно. Отгледали своите малки, птиците вероятно го бяха вече напуснали. Гнездото имаше форма на плоско шише с малък кръгъл отвор, защитен от неголям навес от преплетени нишки. Опитах се да откача гнездото, но това се оказа невъзможно, затова се принудих да счупя клона. После се помъчих да разчупя гнездото на две половинки, за да проуча вътрешността му. Така сложно преплетени и обвързани бяха палмовите нишки, че това ми се удаде след доста дълго време. Чувствах, че повече нямам сили. Плетката беше невероятно сполучливо изпълнена, като се има предвид, че птицата си е служила единствено с човка и крака.

Когато пристигнах преди четири години в Аржентина, забелязах, че почти всеки ствол или стълб в пампата бе украсен с чудновати предмети от пръст, наподобяващи по големина и форма футболни топки. Откачало ги взех за гнезда на термити, защото външният им вид наподобяваше много тези гнезда от Западна Африка. Едва когато зърнах кацнала на върха на едно от тях малка колкото червеношийка въздебеличка птичка с ръждивочервеникав гръб и сиви гърди, разбрах, че това са гнезда на птички-фурнаджийки.

Открих едно празно гнездо и внимателно го разрязах на две половинки. Удиви ме умението, с което беше направено. Мократа кал е била примесвана с малки парченца суха трева, корени и косми, за да стане по-здрава. Дебелината на стените на гнездото достигаше приблизително четири сантиметра. Отвън гнездото беше неизмазано, но вътрешността му блестеше като стъкло. Входът към гнездото представляваше малък сводест отвор, наподобяващ входна врата на църква. Той водеше в тесен проход, извиващ край външния край на гнездото. В края на краищата проходът свършваше в кръгла камера, облицована с пухкави пера и меки корени. Гнездото приличаше на охлювна черупка.

Макар и да обиколих доста голям район, не ми се усмихна щастието да намеря току-що започнато гнездо. Настъпил бе периодът на мътене. Въпреки всичко успях да намеря едно полузавършено гнездо. Фурнаджийките се срещат често в Аржентина. Начинът, по

който се движат и наклонят на една страна глави, когато ви наблюдават с блестящите си тъмни очи, ми напомняше много английската червеношийка. Двойката, която строеше това гнездо, не ми обръщаше никакво внимание. Стоях на четири-пет метра от тях. От време на време те подхвъркваха по-близо до мен и след като ме проучваха с наклонени на една страна глави, плясваха крила и се връщаха отново на своята работна площадка. Както вече казах, гнездото бе готово наполовина. Основата му беше здраво циментирана за един стълб, външните и вътрешните стени на прохода се издигаха на повече от десет сантиметра. Оставаше само постройката да се покрие със сводест покрив.

Най-близкото място, от което можеха да си доставят мокра кал, се намиреше на брега на плитка лагуна, разположена на около половин миля разстояние оттук. Те подскачаха малко превзето и надутو край ръба на водата, като на всеки няколко крачки изпробваха калта, чиято гъстота трябваше да бъде една и съща. След като откриваха подходящото място, те започваха да подскачат възбудено и да късат малки коренчета и късчета трева, докато човките им се изпълваха и човек добиваше впечатление, че внезапно са им пораснали големи моржови мустаци. Те пренасяха тези подсилващи материали до разкаляното място и със сръчно движение, без да изпускат каквото и да е, взимаха с човките си голямо количество кал. Те смесваха с интересно движение на човката двата вида материал и моржовите им мустаци се изпоцапваха с кал. След това изцвъртяваха приглушено и отлитаха към гнездото. Птиците поставяха товара си на съответното място и го тъпчеха с човки и крака, докато се залепи здраво за стената. После се вмъкваша в гнездото и заглаждаха новото място с човки и гърди, даже с крила, докато постигнат желания блясък.

Когато остана да се довърши само малка част на върха, аз занесох няколко светлочервени вълнени конци на брега на лагуната и ги пръснах край мястото, откъдето събираха своя материал. При следващото ми отиване за мое най-голямо удоволствие открих, че са взели конците. Видът на малката червеникавокафява птичка с големи алени мустаци беше крайно забавен. Тя бе втъкнала вълната в последното останало за довършване парче на тавана на гнездото. Бях напълно убеден, че това е единственото гнездо на фурнаджийка в

цялата аржентинска пампа, на което се развява малко червено знаменце.

Ако фурнаджийката е изкусен строител на здрави гнезда, които трябва да се ударят няколко пъти с чук, за да се разрушат, членовете на семейството гълъби спадат към другата крайност. Те нямат абсолютно никакво понятие как се строят гнезда. Четири-пет поставени върху клона съчки, това е обикновеното разбиране на гълъба за най-сложната постройка. Върху тази неустойчива площадка те снасят обикновено по две яйца. Всеки път, когато повее вятър и дървото се огъне под неговия порив, цялото смешно гнездо се тресе и яйцата едва се държат на него. За мен е същинска загадка как гълъбите съумяват да достигнат до зрелост.

Знаех, че гълъбите са глупави и лоши строители, но и през ума не ми минаваше, че гнездата им могат да причинят големи неприятности на естествоизпитатели като мене. В това се уверих в Аржентина. Край бреговете на една река извън Буенос Айрес открих малка горичка. Високите около десетина метра дървета се населяваха от цяла колония гълъби. На всяко дърво имаше по тридесет-четиридесет гнезда. Крачех под дърветата, а между небрежно подредените клонки на гнездата прозираха тлъстите коремчета на малки гълъбчета, проблясваха яйцата. Гнездата изглеждаха крайно нестабилно построени. Стори ми се дори, че ходя на пръсти от страх да не наруша това изтънчено равновесие.

В средата на гората открих дърво, отрупано с гнезда на гълъби. По непонятни причини в тях нямаше никакви птици. На самия връх на дървото зърнах голям наръч клонки и листа. Това беше някакво гнездо, но в никакъв случай не и гнездо на гълъб. Дали вътре не се намираще обитателят на нескъпосано направеното жилище, станал причина гълъбите да изоставят гнездата си! Реших да се изкача и проверя дали собственикът си е вкъщи. За нещастие осъзнах грешката си едва след като се покатерих по дървото. Почти във всяко гълъбово гнездо на дървото имаше яйца. При бавното ми катерене нагоре по дървото отгоре ми валеше истински дъжд от гълъбови яйца, които падаха върху мен и се разчупваха. Палтото и панталоните ми се оплескаха от жълтък, върху който се полепваха парченца от счупени черупки. Не бих обърнал кой знае какво внимание на всичко това, но яйцата без изключение бяха развалени. Когато изпотен и задъхан достигнах върха

на дървото, от мен се излъчваше отвратителна воня. На всичкото отгоре обитателят на гнездото, заради когото се бях покатерил, го нямаше. От това мое изкачване не спечелих нищо, ако не се брои плътният слой разбити яйца и вонята, която би накарала дори скунксът да ми завиди. Заслизах с усилие от дървото и очаквах с нетърпение момента, в който щях да стъпя: на земята и да запаля цигара, за да прогоня силната миризма на развалени яйца от носа си. Земята под дървото беше осеяна със счупени яйца. Тук-там лежаха и почти разложените тела на няколко малки гълъбчета. Измъкнах се колкото се може по-бързо на открито място. Приседнах с въздишка на облекчение, бръкнах в джоба си и извадих цигарите. От кутията капеше жълтък. По някаква странна случайност по време на изкачването в джоба ми бе попаднало яйце, което се бе счупило. Цигарите не ставаха вече за нищо. Извървах двете мили до дома си, без да сложа цигара в уста, и през цялото време вдишвах силната воня на развалени яйца. Също като че бях участвал в бой с омлети, завършил не в моя полза. Оттогава насетне гълъбите ми станаха неприятни.

Изобщо бозайниците не са такива добри строители като птиците, макар и някои от тях да правят изключение. Язовецът например строи най-сложните тунели. Тази дейност понякога се подема от, няколко поредни поколения, докато цялото съоръжение заприлича на сложна подземна система от проходи, глухи улички, спални помещения, детски стаи и трапезарии. Бобърът също принадлежи към групата на изкусните строители. Той издига своето жилище наполовина във водата и наполовина над нея от дебели стени от кал и дървета и го снабдява с подземен вход. По този начин може да влиза и излиза от него дори когато повърхността на езерото е покрита с лед. Бобрите строят и канали. Когато се наложи да отидат до някое отдалечено дърво за храна или дървен материал за ремонт на своя бент, те превозват тези материали по канала. Техните бентове са истински шедьоври. Това са здраво сглобени и масивни постройки от кал и дървета, които понякога се простират на стотици ярда. Бобрите поправят със светкавична бързина и най-малкия отвор в тях, понеже се страхуват, че водата ще се оттече и жилището с входа няма да бъдат повече под нея; така те биха станали лесна плячка за всеки минаващ неприятел. Домът, каналите и бентовете на бобъра създават впечатление, че той е необикновено и хитро животно. За съжаление

случаят съвсем не е такъв. Излиза, че желанието на бобъра да строи бент представлява подтик, който никой уважаващ себе си бобър не може да потисне даже тогава, когато не съществува необходимост от подобен строеж. Поставен в големи циментови басейни, методично и с достойнство бобърът строи напреки бентове, за да задържа водата.

Без съмнение обаче насекомите принадлежат към истинските архитекти специалисти на животинския свят. Погледнете само колко красиво и с каква математическа точност е изградена обикновената медена пита. Насекомите като че умеят да строят най-удивителните домове от изключително голямо разнообразие на материали — дърво, хартия, восък, кал, коприна и пясък, различаващи се също така изключително много по външен вид. Когато като момче живеех в Гърция, прекарвах цели часове в търсене на гнезда на паяка-строител из обраслите с мъх брегове. Това са най-красивите и удивителни архитектурни постижения на животните от цял свят. Самият паяк с разкрачените си крака е голям колкото двушилиنگова монета и изглежда като че направен от изключително бляскав шоколад. Тялото му е тумбесто и пълно, а краката възкъси. Външният му вид ни най-малко не подсказва, че това същество има нещо общо с фината строителна работа. Въпреки всичко тези тромави на вид паяци изкопават в някой бряг дупка, дълбока около петнадесет сантиметра в диаметър. Тя бива най-старателно подплатена и при завършването, си наподобява копринена тръба. След това идва нейната най-важна част — вратата. Тя представлява купол със скосен ръб, така че пасва много точно и сигурно в отвора на тунела и се прикрепва с копринени панти. От външната страна се маскира с мъх и лишей и когато е затворена, почти невъзможно е да се отличи от заобикалящата я пръст. Ако при отсъствието на собственика отворите вратата, ще забележите малки черни шипчета от долната ѝ страна. Това, така да се каже, са дръжките, с които паякът залоства здраво вратата, за да не се вмъкват неканени гости. Единственият, който според мен не се удивлява на красотата на този дом, е мъжкият паяк. Отворил веднъж вратата и вмъкнал се в подплатеното с коприна гнездо, то се превръща за него в лоно на любов и гибел. След като потъне в мрака на гнездото и се съеши с женската, той моментално бива умъртвен и изяден от нея.

За първи път опознах някои животни — архитекти, когато бях на десет години. По това време необикновено силно ме привличаше

биологията на пресните води. По-голямата част от свободното си време прекарвах из блатата и потоците и ловях населяващата ги дребна фауна. Животинките пусках в големи буркани, наредени в моята спалня. Между другото имах и един буркан от сладко, пълен с ларви на ручейник. Тези интересни, наподобяващи гъсеница създания се обвиват в своеобразен, отворен от единия си край копринен пашкул, след което украсяват външната страна на пашкула с онези материали, които според тях им служат за най-подходяща маскировка. Моите ручейници бяха малко мудни, защото ги бях заловил в напълно застояло блато. Те бяха просто украсили външната страна на своите пашкули с парченца мъртви водни растения.

Казаха ми, че ако ларвата на ручейника се извади от пашкула и се постави в съд с чиста вода, тя ще свие нов пашкул и ще украси външната му страна с онзи материал, който ѝ доставите. Отнесох се малко скептично към всичко това, но все пак реших да направя опит. Взех четири от моите ларви и много внимателно ги измъкнах от техните пашкули. После ги поставих в буркан с чиста вода, дъното на който поръсих с шепи дребни и избелени от слънцето морски черупки. За мое най-голямо удивление и радост ларвите постъпиха точно така, както предрече и моят приятел. Когато свиха новите си пашкули, те наподобяваха филиграни от морски черупки.

Така се въодушевих от всичко това, че създадох твърде много тревоги на бедните създания. От време на време ги принуждавах да произвеждат все нови и нови пашкули, украсени с все повече и повече най-невероятни материали. Кулминационната точка настъпи, когато открих, че при преместването на ларвите в нов буркан, по дъното на който е поръсено ново вещество, и то когато са построили до половината своя пашкул, те се принуждават да сътворят пъстроцветен пашкул. Получих някои твърде странни резултати. Една ларва например беше украсила великолепно половината си пашкул с морски черупки, а другата половина с черни въгленчета. Най-голямата си победа постигнах обаче, когато принудих три от тях да украсят пашкулите си с парченца синьо стъкло, червена тухла и бели морски черупки. На всичкото отгоре материалите бяха разположени на райета, вярно, неправилно направени, но все пак райета.

Оттогава насетне притежавах най-различни животни, с които истински се гордеех. Не си спомням обаче да съм изпитвал онова

задоволство и чувство на гордост, с които показвах на приятелите си моите червени, бели и сини ларви на ручейници. Струва ми се, че бедните създания наистина са си отдъхнали с облекчение, след като се излюпваха и си отиваха, забравили трудностите, съпътствали построяването на техните пашкули.

ВОЙНИТЕ МЕЖДУ ЖИВОТНИТЕ

Спомням си как веднъж лежах на един окъпан от слънцето склон в Гърция (обрасъл с разкривени маслинени дървета и миртови храсти) и наблюдавах една продължителна и кръвопролитна война, която се водеше на няколко сантиметра от мен. Рядкото щастие да бъда военен кореспондент в тази война се падна на мен. Подобна война виждах за първи път в живота си и не биваше да я пропусна за нищо на света.

Сражаваха се две мравешки армии. Атакуващата страна беше блестяща и яркочервена, докато отбраняващата се армия бе черна като катран. Съвсем лесно можех да пропусна тази битка, ако вниманието ми един ден не беше привлечено от едно наистина необикновено мравешко гнездо. В него имаше два вида мравки: червени и черни. Те водеха задружен живот. Никога дотогава не бях виждал два различни вида мравки в едно и също гнездо, затова се заех да ги проуча по-внимателно. Открих, че червените мравки, истинските собственици на гнездото, се ползваха с известност на кървавочервени поробители, докато черните всъщност бяха техни роби, заловени и поставени под тяхна власт, още преди да се излюпят от яйцата. След като прочетох и се запознах с привычките на поробителите, започнах много острожно да наблюдавам гнездото с надеждата да видя как мравките ще организират някое от своите нападения за роби. Изминаха няколко месеца. Започнах да си мисля, че тези поробители са или твърде мързеливи, или пък разполагаха с достатъчно много роби, които правеха живота им охолан.

Крепостта на поробителите се издигаше близо до коренищата на едно маслинено дърво, а на около тридесетина стъпки надолу по склона имаше гнездо на черни мравки. Една сутрин минавах край второто гнездо. На метър-два от него забелязах да се навъртат няколко червени мравки. Спрях се и вперих поглед. Около тридесет-четиридесет от тези мравки се бяха пръснали на голяма площ. Явно не търсеха храна, защото в движенията им липсваше обичайната за тях нетърпелива любознателност. Те се въртяха насам-натам, изкачваха се от време на време по стъблото на някоя тревичка, застиваха мигновено

на върха ѝ и размахваха пипалца. Мравките се срещаха периодично две по две и се спираха. Като че повеждаха оживен разговор, по време на който пипалцата им помръдваха енергично. Известно време ги наблюдавах и изведнъж проумях какво вършат. Лутанията им съвсем не бяха толкова безцелни, колкото изглеждаха. Подобно на хайка ловни кучета те оглеждаха много основно местността и проучваха всяко местенце от терена, по който щеше да премине тяхната армия. Черните мравки изглеждаха явно разтревожени. От време на време някоя от тях се натъкваше на червен поробител, обръщаше се, плюеше си на петите и се присъединяваше към една от многобройните групи сънародници, които явно провеждаха военен съвет. Старателното проучване на терена от страна на разузнавачите от поробителската армия продължи цели два дни. Започнах да мисля, че градът на черните мравки им се е сторил твърде труден за атакуване. Една ранна утрин установих, че военните действия са започнали.

Придружени от четири-пет малки взвода, разузнавачите приближиха черните мравки и на две-три крачки от гнездото им се поведоха вече няколко схватки. Черните мравки се нахвърлиха върху червените с истерична разпаленост, докато червените напредваха бавно, но неотклонно. От време на време те улавяха по някоя черна мравка и прекършваха със светкавично захващане на огромните си челюсти тялото ѝ на две части.

Главното ядро на поробителската армия маршируваше вече надолу по хълма. След около час те се доближиха на четири-пет стъпки от града на черните мравки. И точно тук с внушителна военна прецизност, изумителна за наблюдение, те се разделиха на три колони. Едната се насочи право към гнездото, а останалите две започнаха да го заобикалят с намерение да предприемат флангова атака или пък да хванат противника в чувал. Гледката беше пленителна. Струваше ми се, че по някакъв магически начин съм се озовал над бойното поле на битката при Ватерло или някоя друга подобна историческа битка. Виждах разположението на нападащите и отбраняващите се сили като на длан; виждах как колоните на подкрепленията се придвижваха бързо през тревната джунгла; виждах как двете обхождащи колонии на поробителите наближаваха все повече и повече гнездото. Черните мравки не подозираха нищо за тяхното присъствие и концентрираха вниманието си върху отблъскването на централната колона.

Обстановката ми стана напълно ясна. Ако черните мравки в най-скоро време не откриеха, че ги обкръжават, трябваше да се простят с всякаква надежда за спасение. Разкъсвах се между желанието да помогна по някакъв начин на черните мравки и стремежа да оставя нещата да се развиват по естествен път, за да видя какво ще стане по-нататък. Все пак вдигнах една черна мравка и я поставих близо до едната обхождаща колона от червени мравки. Начаса я нападнаха и я убиха. Почувствах се крайно виновен за тази си постъпка.

В края на краищата черните мравки разбраха, че са обкръжени. В миг като че ги обхвана паника. Някои започнаха да притичват безцелно насам-натам, други връхлитаха в уплахата си право върху червените нашественици и биваха моментално избивани. Други обаче запазиха присъствието на духа. Те се втурнаха във вътрешността на крепостта и започнаха да евакуират яйцата. Те ги изнасяха отвътре и ги нареждаха откъм най-отдалечената от нападателите страна. Трети членове на мравешката общност грабваха яйцата и тръгваха да ги пренасят на безопасно място. Беше твърде късно.

Движещите се в стегнат боен ред обхождащи колони на поробителите изведнъж разкъсаха своите редици и заляха като червен порой цялата околност. Навсякъде се виждаха групички от сражаващи се мравки. Стисналите яйцата в челюстите си черни мравки биваха преследвани от червените поробители, притискани и принуждавани да пуснат яйцата. Съпротивляваха ли се, те биваха моментално убивани. По-страхливите успяваха да спасят кожата си. Те просто хвърляха яйцата, които носеха, още щом зърнеха някой от поробителите. Цялото гнездо и районът около него се осеяха с умрели и агонизиращи мравки от двата вида. Докато черните мравки се промъкваха между трупове и бягаха все по-далеч и по-далеч, поробителите събираха яйцата и се упътваха обратно към своята крепост на хълма. За голямо мое огорчение точно в този момент се наложи да напусна, полесражението, защото се стъмни и не виждах вече почти нищо.

Рано на следната сутрин се върнах отново на бойното поле, но войната бе вече завършила. Градът на черните мравки бе запустял, ако не се смятаха пръснатите умрели и ранени мравки. От черната и от червената армия нямаше и следа. Изкачих се бързо на хълма към гнездото на червените. Пристигнах тъкмо на време. Последните части от тяхната армия току-що се завръщаха с военната си плячка —

яйцата, които носеха внимателно в уста. При входа на гнездото ги посрещаха развълнувани техните черни роби. Те докосваха яйцата с пипалца и се увъртаха угоднически около своите господари, ентусиазирани от успешното нападение на поробителите върху собствените им родственици. Цялата тази работа напомняше твърде неприятно за отношенията между хората.

Може би е несправедливо, че описвам животните като участници във войни, защото повечето от тях са твърде чувствителни, за да се ангажират във война така, както я разбираме ние. Изключение правят, разбира се, мравките и особено мравките — поробители. За повечето останали същества войната се изразява или в защита от неприятели, или в битката за храна.

След като видях как мравките — поробители водят война, аз изпитвам вече най-голямо уважение към тяхната военна стратегия, без това да ме кара да ги харесвам особено много. Всъщност ми стана много приятно, когато открих, че съществува нещо като нелегално движение против тях. Това са мравколъвците, Мравколъвът прилича много на водно конче и изглежда напълно безвреден. През своето детство обаче той е алчно чудовище, измайсторило крайно ловък, начин за залавяне на своята плячка, състояща се предимно от мравки.

Ларвата има закръглено тяло и голяма глава, въоръжена с прилични на клещи челюсти. Тя си избира някое място с рохкава и пясъчлива почва, заравя се под земята и изравя кръгла дупка, наподобяваща кратер на вулкан. Скрита под пясъка, ларвата чака своята жертва на дъното на тази дупка. Рано или късно се появява някоя мравка, тръгнала припряно за някъде по типичния за мравките начин и проявява неблагоприятното да прекрачи ръба на дупката на мравколъва. Тя разбира моментално своята грешка и прави опит да се измъкне от дупката, но това се оказва трудно, понеже пясъкът е рохък и се свлича под тежестта на тялото ѝ. При своите безплодни опити по ръба на миниатюрния кратер мравката кърти пясъчинки, които падат долу в дупката и събуждат спотайващият се опасен обитател. Мравколъвът моментално пристъпва към действие. Служейки си с огромната си глава и челюсти като екскаватор, той изстрелва силна струя пясък към мравката, която прави отчаяни усилия да се прехвърли през ръба на кратера. Почвата се свлича непрестанно под краката, а освен това, повалена от струята пясък, на която не може да устои,

мравката се претъркулва надолу и пада на дъното на кратера. Там пясъкът се разтваря като завеса, откъдето я обгръщат любовно огромните закривени челюсти на мравколъва. Бавно-бавно, като не престава нито за миг да рита и се съпротивлява, мравката изчезва, като че погълната от плаващ пясък. След няколко секунди кратерът, обезлюдява, но под повърхността му мравколъвът продължава да смуче жизнените сокове на своята жертва.

И друго създание отправя подобни изстрели при залавяне на своята жертва. Това е рибата — стрелец. Тази твърде красива риба се среща из реките на Азия. Тя е изобретила твърде оригинален способ за залавяне на своята плячка, състояща се от мухи, пеперуди, молци и други насекоми. Тя плува бавно под повърхността и търси някое насекомо, кацнало на надвиснало над водата клонче или лист. Тогава рибата забавя движението си и приближава внимателно, спира, прицелва се, след което неочаквано и по най-изумителен начин изхвърля към своята жертва тънка струйка водни капчици. Смъртоносните капчици попадат точно в целта. Уплашеното насекомо цопва от своето място във водата. В следващия, миг рибата се оказва под него, водата кипва, тя разтваря уста и насекомото потъва завинаги в нея.

По едно време работех в магазин за продажба на животни. Един ден с получената пратка животни пристигна и една риба-стрелец. Рибата ми достави голямо удоволствие. С разрешение на управителя описах удивителните навици на рибата на една табелка, подредих най-внимателно аквариума, пуснах рибата вътре и я изложих като централен експонат на витрината. Рибата пожъна голям успех, обаче зрителите настояваха да видят как залавя жертвите си. Никак не беше лесно да се организира това. Изведнъж ми хрумна блестяща идея. През няколко сгради от нас имаше рибарски магазин. Не виждах нищо лошо в това да се възползуваме от няколко от излишните им мухи — месарки. Над аквариума на рибата — стрелец окачих парче вмирисано месо и оставих вратата на магазина отворена. Всичко това извърших на своя глава, без знанието на управителя. Искаше ми се да го изненадам.

Изненадата наистина беше голяма. Когато се появи управителят, в магазина летяха може би няколкостотин мухи — месарки. Рибата-стрелец беше в стихията си. Аз я наблюдавах от магазина, а отвън на

тротоара се трупаха петдесет-шестдесет души. До управителя стоеше един напълно безучастен към животните полицай, който пожела да узнае причината на задръстването пред магазина. За моя изненада, вместо да се възхити от оригиналното зрелище на витрината, управителят застана на страната на полицая. Кулминационната точка настъпи, когато управителят се приведе над аквариума да свали окаченото над него парче месо. Точно в този миг върху бузата му попадна струйка вода, изхвърлена току-що от рибата с надежда да свали една особено сочна муха-месарка. Управителят не спомена никога повече за този инцидент, но на следващия ден рибата — стрелец изчезна, а на мен не разрешиха повече да подреждам витрината.

Един от любимите трикове в стълкновенията между животните е незлобливото създание да убеди своя потенциален неприятел, че всъщност е ужасно и свирепо животно, което е най-добре да бъде оставено на мира. Най-удивителният пример в това отношение ми предостави една моя птица, наречена *italic* със битерн, когато търсех диви животни в Британска Гвиана. Тази стройна птица има изящен и заострен клюн, а движенията ѝ са бавни и тържествени. Отгледана от един индианец, тя беше напълно опитомена. Денем я оставях да обикаля свободно из моя стан, а нощем я затварях в клетка. Тази птица е покрита с блестяща перушина, която излъчва всичките нюанси на есенната гора. Когато застане на фона на сухите листа, тази птица се губи напълно от погледа. Както вече казах, гледайки толкова нежната и изящна птица, човек неволно си мисли, че тя не е в състояние да противопостави каквото и да е на някой свой неприятел. Това обаче не отговаря в никакъв случай на истината.

Един следобед в моя стан влязоха три едри настървени ловджийски кучета заедно с господаря си. Не дълго след това едно от тях зърна потъналата в размисъл в края на разчистеното място *italic* със битерн. Ушите на кучето щръкнаха, от гърлото му се откъсна тихо ръмжене и то пристъпи към нея. Другите две мигновено се присъединиха към него и всичките се устремиха самоуверено към нея. Птицата ги остави да я доближат на около четири стъпки и едва тогава благоволи да погледне. Тя извърна глава и ги изгледа с унищожителен поглед. Кучетата се стъписаха. Те не знаеха как да постъпят с птица, която не прави опити да избяга с крясъци при тяхното появяване.

Съвсем неочаквано птицата сведе глава и разпери крила. В средата на всяко крило се появи по едно красиво петно, което инак не се виждаше. Петната наподобяваха поразително очите на огромен загледан напред бухал. Цялата трансформация от слабичка и тиха птица до същество, наподобяващо разгневен бухал, се извърши така ловко, че кучетата неволно се изненадаха. Те се стъписаха, втренчиха погледи в трептящите крила, свиха опашки и побягнаха назад. Птицата сви крила, почисти няколко пера по гърдите си и отново потъна в размишление. Кучетата явно ни най-малко не я бяха обезпокоили.

Едни от най-находчивите методи на защита в животинския свят се срещат сред насекомите. Те са истински майстори в изкуството на маскировката, поставянето на капани и много други методи за защита и нападение. Без съмнение обаче един от най-удивителните е бръмбарът — бомбардировач.

Преди години се гордеех, че съм собственик на истински черен плъх, който успях да заловя съвсем мъничък. С лъскавата си абаносова козина и блестящи черни очички той бе необикновено красиво зверче. Свободното си време разделяше на две равни части, едната за миене, а другата за ядене. Най-голямата му страст представляваха насекомите, независимо от размера и формата им: пеперуди, богомолки, наподобяващи пръчици насекоми, хлебарки — една и съща участ постигаше всички, след като ги поставях в неговия кафез. И големите богомолки не можеха да му убегнат, макар и понякога да успяваха да впият закривените нокти на пипалцата си в носа му и да го разкърват, преди да ги изхруска. Един ден отместих някакъв камък и намерих свит под него голям възчерен бръмбар, с когото той не успя да излезе на глава. Помислих си, че моят плъх ще хареса много бръмбара, затова го пъхнах в една кибритена кутийка и го пуснах в джоба си. Когато пристигнах у дома си, измъкнах плъха от сандъчето, в което спеше, отворих кибритената кутийка и изтърсих вътре големия сочен бръмбар. Плъхът прилагаше два метода по отношение на насекомите и те варираха според вида им. Случеа ли се енергични и борбени като богомолката, той се хвърляше и започваше да хапе, за да ги унищожи колкото се може по-скоро, безобидните и мудни насекоми, като бръмбарите например, взимаше направо с лапички и започваше да ги хруска като парченца сухар.

Като зърна големия и пълзящ безпомощно по пода на неговия кафез тлъст деликатес, плъхът припна напред, сграбчи го бързо с малките си розови лапички, после приседна като същински гастронот на задните си крака да вкуси първия си за сезона трюфел^[1]. Мустачките му потрепваха от вълнение, когато повдигна бръмбара до устата си. След това стана нещо твърде любопитно. Той изсумтя изумен, хвърли бръмбара и подскочи като ужилен назад, после започна бързо-бързо да трие носа и лицето си с лапи. Отначало си помислих, че просто се е разкихал точно когато се канеше да вкуси от бръмбара. Плъхчето изтри лице и отново пристъпи към своята жертва. Този път той го хвана по-внимателно и го повдигна пак към устата си. И пак изсумтя сподавено, хвърли го, като че беше нагорещен въглен, и започна да трие възмутено лицето си. Втората му среща с бръмбара очевидно му беше достатъчна, защото отказа да се приближава повече до него. Всъщност той изглеждаше уплашен не на шега. Всеки път, когато бръмбарът се размърдаше в своя ъгъл на кафеза, плъхчето се отдръпваше бързо назад. Пъхнах бръмбара обратно в кибритената кутийка и се заех да го идентифицирам. Едва след това разбрах, че съм предложил на моя нещастен плъх бръмбар — бомбардировач. Когато бъде нападнат, бръмбарът — бомбардировач изпръсква течност, която при съприкосновение с въздуха експлодира с лек пукот и образува остър и неприятен газ в състояние да принуди всяко вдъхнало го същество да остави бръмбара — бомбардировач на мира.

Домъчня ми за моето черно плъхче. Твърде неприятно беше да се заемеш с особено вкусно на вид ястие, което неочаквано започва да изхвърля неприятен газ в лапите ти. Цялата случка го накара да получи комплекс от бръмбарите. Дни наред плъхчето се спускаше към кафеза, в който спеше, веднага щом зърнеше някой бръмбар, дори и да беше тлъст и напълно безвреден. Плъхчето все пак бе още малко и рано или късно трябваше да разбере, че за нещата на този свят не може да се съди единствено по външния им вид.

[1] Вид гъба — Бел.пр. ↑

ЖИВОТНИ — ИЗОБРЕТАТЕЛИ

Веднъж се връщах от Африка с кораб, чийто капитан, ирландец по произход, не обичаше никак животни. Това беше равносилно на нещастие, понеже нареденият ми на предната палуба багаж наброяваше повече от двеста клетки с най-различни диви животни. Повечето от злоба, отколкото от друго капитанът не пропускаше никога случая да ме провокира, като захващаше да говори пренебрежително за животните изобщо и за моите по-специално. За щастие винаги успявах да се измъкна. Преди всичко човек никога не бива да спори с капитана на кораба, а да се спори с капитан, който на всичкото отгоре е и ирландец, означава чисто и просто да си търсите белята. Все пак, когато нашето пътуване наближи вече края си, реших да дам един добър урок на капитана и зачаках удобен случай за това.

Една вечер наближихме Ламанша. Подгонени от вятъра и дъжда, ние седяхме в пушалнята и слушахме радио. Някакъв мъж говореше за радара, който в онези дни представляваше голяма новост, но все още не бе привлякъл вниманието на широката публика. Капитанът слушаше с блеснали очи. Когато беседата завърши, той се обърна към мен.

— Това е само за вашите животни — каза той, — те не могат да направят подобно нещо, независимо че според вас са изключително умни.

С това си мнение капитанът сам ми падна в ръцете. Реших този път да му дам да разбере.

— На какво се обзалагате — подхвърлих аз, — че мога да ви опиша поне две съществени научни открития и да ви докажа, че техният принцип е използван в животинския свят дълго време преди на човека да му дойде на ум за тях.

— Назовете не две, а четири открития и аз се обзалагам на бутилка уиски — отвърна капитанът, като с това очевидно смяташе, че си е осигурил успеха.

Приех облога.

— Е, добре — каза самодоволно капитанът. — Започвайте!

— Оставете ми поне една минутка да си помисля — възразих аз.

— Ха! — възкликна тържествуващо той. — Загазихте ли?

— Ни най-малко. Работата е там, че примерите са извънредно много и не зная с кой да започна — обясних аз.

— Започнете тогава с радара? — подхвърли саркастично той.

— Защо пък не, макар и да ми се струва, че това е твърде лесно. Все пак, щом като избрахте радара, ще започна с него.

За мое щастие капитанът не разбираше нищо от природознание, инак никога не би предложил радара. От моя гледна точка това бе същински късмет, защото трябваше да опиша най-обикновеният прилеп.

В гостните и спалните на много хора са влизали прилепи. Ако не са се изплашвали от тях, те вероятно са оставали очаровани от бързия и майсторски летеж, от светкавичните отклонения и извивки, посредством които избягват всички препятствия, включително и предмети, като обувки и пешкири, хвърляни понякога към тях. Въпреки прастарото предание прилепите не са слепи. Те имат превъзходно зрение, но очите им са толкова мънички, че едва се забелязват в гъстата им козина. Въпреки всичко остротата на зрението им не е чак дотолкова голяма, за да обясни лекотата, с която изпълняват необикновените летателни фигури. С изследване летежа на прилепите се заема за първи път през XVIII век един италианец на име Спаланцани. Макар и да не било наложително, но той ослепил няколко прилепа. След това Спаланцани открил, че прилепите продължавали да летят безпрепятствено и да отбягват всички препятствия. Също като че нищо не им се било случило.

Този проблем, макар и частично, се разреши едва напоследък. Откриването на радара (изпращането на звукови вълни и преценяване на препятствието посредством отразяващото се ехо) накара някои от изследователите да допуснат, че прилепите си служат със същата система. Предприеха се цяла поредица опити, в резултат на което се откриха удивителни неща. Преди всичко известно число прилепи бяха заслепявани с тънки восъчни ципи, поставяни върху очите им. Както се и очакваше, те не изпитваха никакви трудности при летене и не се блъскаха в никакви предмети. След това беше открито, че ако са заслепени и с привързани уши, те повече не са в състояние да отбягват препятствията и всъщност въобще не могат да летят. Превърже ли им

се само едното ухо, те продължават да летят, но не така сигурно и често се удрят в разни препятствия. Това доказва, че прилепите приемат информация за препятствията пред себе си посредством отразените от тях звукови вълни. Изследователите привързаха след това носовете и устата на прилепите, като оставяха открити само ушите. Прилепите отново не можеха безпрепятствено да летят. Това доказва, че носът, ушите и устата играят известна роля в радарната система на прилепа. В края на краищата фактите бяха открити с помощта на изключително 5 прецизна апаратура. При летежа си прилепът издава последователно ултразвукови цвъртения, недоловими за човешкото ухо. Те всъщност издават около тридесет звука в секунда. Ехото от тези цвъртения се отразява от разположените отпред препятствия, връща се до ушите на прилепа, а при някои видове до интересните месести краища край носа. Прилепът разбира по този начин какво има пред него и на какво разстояние. Това е всъщност и принципът на радара. Само едно нещо озадачаваше изследователите. При предаване на звукови вълни чрез радара приемателят трябва да се изключи в момента на предаването, за да може след това да се приеме само ехото. В противен случай приемателят ще улови както предадения звук, така и ехото и в резултат ще се получи пълно объркване. Това неудобство е напълно отстранимо при електрическата апаратура, но те не можеха да разберат как прилепите се справят с всичко това. Впоследствие беше открито, че за тази цел в ухото на прилепа съществува малък мускул. В момента, в който прилепът издава цвъртенето, този мускул се свива и изключва ухото. След издаване на звука мускулът се отпуска и ухото е готово да приеме ехото.

Удивителното в случая не е това, че прилепите притежават лична радарна система (в края на краищата в природата всичко е възможно), а по-скоро това, че я притежават много по-рано от човека. Вкаменени прилепи са намерени в еоценски скали. Те се отличават незначително от сегашните им потомци. Вероятно е прилепите да си служат с радара приблизително от петдесет милиона години. Човекът разкри тази тайна едва преди двадесетина години.

Моят първи пример накара съвсем очевидно капитана да се замисли. Сега не изглеждаше толкова самоуверен в спечелването на облога. Съобщих, че за следващия пример си избирам електричеството

и това малко го поободри. Той се засмя. По лицето му се четеше недоверие. Щяло да ми бъде малко трудничко да го убедя, че животните имали свои електрически лампички. Обърнах му внимание, че за електрически лампички не съм споменавал нищо, а просто за електричество, използвано от някои животни.

Да вземем например наподобяващата тиган риба-електрически лъч или, както я наричат още, риба-торпедо. Този вид риби имат забележителна предпазна окраска. Тя не само наподобява много песъчливо дъно, но рибите имат навика да се зариват до половина в пясъка и така изчезват напълно от погледа. Веднъж успях да видя въздействието на електрическите органи на тази риба. Те са доста големи и са разположени по гърба ѝ. По това време се намирах в Гърция и гледах как едно селянче лови риба в плитчините на песъчлив залив. Нагазило до колене в бистрата вода, то държеше в ръка тризъбец, подобен на тези, които рибарите използват при нощен риболов. То се движеше край залива и ловът му спореше. Момчето бе набучило вече няколко големи риби и един млад октопод, който бе намерило всред малка група скали. Когато дойде срещу мястото, където седях, неочаквано се случи нещо необикновено и страшно. В продължение на минута момчето пристъпваше бавно напред, впило напрегнатия си поглед във водата и вдигнало тризъбеца. В следващия миг то се изпъна силно, после побягна като ужилено от водата и нададе ужасен вик, който проехтя може би на половин миля разстояние. След това падна с плясък във водата, извика наново и по-силно, след което скочи на крака. Момчето падна отново и този път изглежда не успя да се изправи, защото изпълзя с мъка на пясъка. Изтичах до мястото, където лежеше. Лицето му беше бяло като платно, тялото му се тресеше, дишаше ускорено, като че току-що бе пробягало половин миля. Доколко всичко това се дължеше на шока и доколко на действителния ефект на електричеството, не успях да установя, но във всеки случай никога вече не посмях да се къпя в този залив.

Електрическата змиорка като че е най-известното от всички произвеждащи електричество живи същества. Странното е, че това въобще не е змиорка, а риба, наподобяваща змиорка. Тези издължени черни риби живеят из потоците и реките на Южна Америка. Достигат близо 2 и 1/2 метра на дължина, а на дебелина стават колкото човешко бедро. Повечето от разказите за тях са, без съмнение, твърде

преувеличени. Напълно е възможно обаче някой голям екземпляр да повали преброждащ реката кон.

По време на престоя ми в Британска Гвиана за събиране на животни имах много голямо желание да уловя няколко електрически змиорки и да ги отнеса в Англия. Близко до мястото, където лагерувахме, реката гъмжеше от тях, но змиорките обитаваха дълбоки пещери, издълбани в скалистите брегове. Повечето от тези пещери имаха изходи, понеже поройните дъждове бяха издълбали отвори. В зиналата под всеки такъв отвор пещера живееше по една електрическа змиорка. Ние удряхме с крак върху някой отвор и дразняхме змиорката. Тя отвърщаше със странно сподавено грухтене, също като че под крака ни имаше заровено някакво огромно прасе.

Колкото и да се мъчех, не успях да хвана нито една от тези змиорки. Веднъж прескочихме с моя помощник и двама индианци до разположеното на няколко мили от нас село, чиито жители се славеха като големи рибари. В селото открихме няколко животни и птици и ги купихме. После за мое най-голямо удоволствие при нас се яви човек с електрическа змиорка, пхнат в не дотам солидна кошница. Спазарихме се и взехме животните (в това число и змиорката), натоварихме ги на кануто и поехме към къщи. Таралежът се разположи на носа и всичко наоколо като че много го забавляваше. Пред него, навита на кълбо в кошницата, се излежаваше змиорката. Бяхме преполовили пътя си, когато змиорката побягна. Разбрах това по таралежа. Според мен той взе змиорката за змия, защото се стрелна от носа на кануто и понечи да се покатери по главата ми. Докато се мъчех да се освободя от бодливата му прегръдка, зърнах насочената решително към мен змиорка. В този миг проявих такава поразителна сръчност, каквато смятах, че не притежавам. С притиснат към гърдите, таралеж подскочих във въздуха от седнало положение. Змиорката се плъзна под мен, а аз паднах отново на дъното на кануто, без да го обърна. Случаят с попадналото на рибата-торпедо селянче още не беше избледнял от съзнанието ми, затова нямах ни най-малкото желание да изпитам същото с електрическата змиорка. За щастие никой не се изплаши. Докато се мъчехме да натикаме змиорката отново в кошницата, тя се прехвърли през борда на лодката и цопна във водата. Струва ми се, че никой не съжаляваше за нейното изчезване.

Веднъж се грижех за електрическа змиорка, която живееше в голям резервоар на една зоологическа градина. Спомням си каква изключително занимателна гледка представляваше прилаганият от нея метод за залавяне на плячката. Дългата около метър и половина змиорка се справяше спокойно с риби, достигащи до двадесет и пет сантиметра. Рибите ѝ поднасях живи, но тъй като те умираха незабавно, не изпитвах особено угризение на съвестта. Змиорката като че знаеше кога настъпва времето за храна и започваше да патрулира в своя резервоар с монотонната точност на караула пред Бъкингамския дворец. Хвърлех ли рибата в резервоара, змиорката застиваше начаса. Тя очевидно наблюдаваше приближаващата към нея риба. Доближеше ли я на около тридесетина сантиметра, змиорката започваше изведнъж да трепери, също като че я раздрусваше някакво монтирано в дългото ѝ тъмно тяло динамо. Рибата се вцепеняваше в същия този миг и умираше, преди да успее да разбере какво става всъщност, обръщаше се бавно и започваше да се носи по водата с обърнат нагоре корем. Змиорката приближаваше и подобно на източена прахосмукачка започваше да смучи яростно, след което рибата изчезваше от погледа.

Според мен с електричеството се справих напълно успешно, затова насочих вниманието си към друга област — медицината. Обявих, че следващият пример е упойката. Капитанът ми хвърли още по-скептичен поглед. В света на насекомите осата — ловджийка принадлежи към лекарското съсловие. Тя извършва операции, на които би завидял всеки опитен хирург. Съществуват много и различни видове оси-ловджийки, но повечето от тях имат едни и същи навици. Женската ражда своето поколение в специално построени от нея глинени ясли. Помещението се разделя много прецизно на дълги килийки с диаметър колкото цигара и дълги наполовина от нея. В тях осата снася своите яйца. Преди да ги запечата, тя извършва още много други работи, защото от нейните яйца се излюпват ларви, които се нуждаят от храна, докато настъпи времето да преминат последния етап от своята метаморфоза и да се превърнат в истински оси. Осата-ловджийка може да напълни своите ясли с храна от умрели насекоми, но докато се излюпят яйцата, тази храна ще се развали напълно, ето защо тя е принудена да приложи друг метод. Любимата ѝ жертва е паякът. Тя връхлита върху нищо неподозиращата жертва като хищен ястреб и умело я пробожда. Въздействието от това убождане е

необикновено, защото паякът напълно се парализира. Осаталовджийка го улавя, пренася го в своите ясли и го скрива внимателно в някоя от килийките, после снася отгоре му едно яйце. Ако паяците са малки, тя натъпква в една килийка по седем-осем от тях. След като се убеди, че запасът от храна за нейните малки е достатъчен, осата запечатва килийките и отлита. Паяците лежат понякога неподвижни в тези зловещи ясли в продължение на седем седмици. Съдейки по външните признаци, паяците изглеждат мъртви.

Даже и с помощта на увеличително стъкло не можете да откриете и най-слабите белези на живот. Те чакат, така да се каже, в замразено състояние, докато яйцата се излюпят и малките личинки на осата — ловджийка започнат да хрупкат парализираните им тела.

Струва ми се, че мисълта да бъдеш напълно замразен, а после някой да започне да хрупа хапка по хапка от тялото ти, развълнува дори капитана, затова преминах бързо на едно много по-приятно създание. Това всъщност е водният паяк, най-очарователното и най-находчивото дребно същество. Човекът едва отскоро има вече възможност да прекарва известно време под водата. Една от първите му стъпки в това отношение представлява водолазният звънец. Водният паяк е създал хиляди години преди това свой собствен метод за проникване в разположения под повърхността на водата нов свят. Преди всичко той може да плува спокойно под водата със своеобразен акваланг. Това всъщност е едно обикновено въздушно мехурче, което държи под стомаха, между краката си, за да може да диша под водата. Самият този факт сам за себе си е изключителен, но паякът не спира дотук. Той строи своя дом под повърхността на водата. Неговата паяжина е плътна и наподобява обърната чаша, закотвена здраво за водораслите. След като завърши своя дом, той донася на няколко пъти въздушни мехурчета от повърхността, които пуска под своята кубеста паяжина, докато се напълни с въздух. Паякът живее и диша в своя дом толкова свободно, колкото и на повърхността на земята. По време на любовния период той избира къщичката на някоя женска и построява своя дом непосредствено до нейния. И един ден, когато вероятно изпада в романтично настроение, той прокопава таен проход и свързва своя дом с този на любимата си. След това събаря нейната стена и въздухът от двете къщички се смесва. И тук, в това необикновено подводно жилище той ухажва женската, съшава се с нея и остава

дотогава докато снесените яйца се излюпят и децата им, всяко понесло по едно въздушно мехурче от бащиния дом, отплуват и поемат своя жизнен път.

Моят разказ за водния паяк развесели и заинтригува дори капитана. Макар и с нежелание той се принуди да признае, че е изгубил облога.

Струва ми се около година по-късно разговарях с една жена, която беше пътувала със същия кораб и със същия капитан.

— Нали е чудесен човек! — възкликна тя и аз най-учтиво се съгласих с нея.

— Сигурно му е било крайно приятно, че сте попаднали на неговия кораб — продължи тя. — Знаете ли, той разбира изключително много от животни. Една вечер просто ни порази. В продължение близо на цял час ни разказва за всички онези научни открития, нали знаете, разните там радари, и за това как животните ги прилагали много, много години, преди човекът да ги е открил. Това действително беше удивително. Аз даже го посъветвах да опише всичко и да го разкаже по радиото.

ИЗЧЕЗВАЩИ ЖИВОТНИ

Преди известно време наблюдавах една от най-необикновените групи изгнаници в Англия, необикновени не заради това, че са напуснали своята страна по религиозни или политически причини. Те попаднали напълно случайно в нашата страна и така се спасили от унищожение. Това са последните представители на своя род, защото техните родственици отдавна са избити и изядени в родината им. Това всъщност беше едно стадо сърни и елени на отец Давид.

Тези животни са открити в началото на деветнадесетия век от френския мисионер отец Давид по време на службата му в Китай. За животинското царство на Китай, както и за това на огромната африканска джунгла, тогава се е знаело твърде малко. Като ревностен естественик отец Давид посвещавал свободното си време в събиране на екземпляри от флората и фауната, които изпращал в музея в Париж. Неговите задължения го отвели през 1865 година в Пекин. По време на престоя му в този град до неговите уши достигнал слух, че в разположеното на юг от града ловно поле на императора имало необикновено стадо елени. Този парк в продължение на векове служел за ловно място и развлечение на китайските императори. Огромното пространство на парка било напълно оградено с висока стена, дълга четиридесет и пет мили. Тя се охранявала строго от войници — татари, които не позволявали на никой да влиза или да се приближава до парка. Заинтригуваният от разказите за тези странни елени френски мисионер решил твърдо: пазачи не пазачи, да се промъкне в оградения парк и да види всичко със собствените си очи. Един ден му се удала дългоочакваната възможност. Той се озовал върху стената, погледнал надолу в забранения парк и видял, че между дърветата пасе най-различен дивеч. Сред него съзрял и голямо стадо елени. Отец Давид разбрал, че пред него стоят животни, каквито не бил виждал дотогава, по всяка вероятност нови и за науката.

Отец Давид скоро узнал, че елените се охраняват особено строго. Онзи, който дръзнул да им стори зло или да ги убие, бил наказван със смърт. Той знаел много добре, че ако поиска по официален път някой

екземпляр, китайските власти твърде любезно ще му откажат, затова се принудил да прибегне до други, не твърде законни методи, за да се сдобие с онова, което му трябвало. Той узнал, че пазачите-татари разнообразявали от време на време оскъдната си храна с малко еленско месо. Те знаели много добре какво ги очаква за това браконьерство в случай че бъдат открити, затова въпреки обещанията на мисионера отказвали да му продадат кожата, рогата или каквото и да било друго на убитите от тях елени, доказващо тяхното престъпление. Въпреки всичко отец Давид не се отказвал и след известно време се поздравил с успех. Той срещнал пазачи, по-смели или по-бедни от останалите, които му доставили две еленови кожи, които изпратил в Париж. Очакванията му се потвърдили. Елените се оказали от съвсем нов вид и в чест на своя откривател били наречени елени на отец Давид.

Когато зоологическите градини в Европа узнали за новия вид елени, те естествено пожелали да имат по няколко показни екземпляра. След продължителни преговори и с твърде голямо нежелание китайските власти разрешили няколко от тези животни да бъдат изпратени в Европа. Тогава никой не можел да допусне, че точно това ще спаси животните от изчезване. През 1895 година, тридесет години след като светът узнал за елените на отец Давид, около Пекин станали големи наводнения. Река Хун-Хо излязла от коритото си, причинила страшни опустошения на страната, унищожила реколтата и оставила населението без храна. Водите подмили и голямата стена, ограждаща императорското ловно поле. Части от стената се срутили. Елените на отец Давид избягали навън през дупките и наскоро след това били избити и изядени от гладуващите селяни. По този начин елените изчезнали напълно от Китай. Оцелели само неколцина живи екземпляри из разните зоологически градини на Европа.

Малко преди нещастieto да сполети елените в Китай, в Англия пристигнало малко стадо от тях. Бащата на сегашния дук на Бедфорд притежавал в своето имение в Уобърн, Бедфордшайр, прекрасна колекция от редки животни и му се искало много да направи опит да развъди там и стадо от новите китайски елени. Купил възможния за тогава най-голям брой елени от европейските зоологически градини, осемнадесет на брой, и ги пуснал в своя парк. За елените това, изглежда, станал втори техен дом, защото се почувствали отлично и наскоро след това започнали да се размножават. Първоначалното стадо

от осемнадесет животни днес наброява около сто и петдесет екземпляра и е единственото стадо от тези елени в света.

Докато работех в хуипснейдската зоологическа градина, от Уобърн ни изпратиха четири новородени китайски еленчета. Това бяха чудесни малки животинки с дълги крака, които не можеха да контролират, и необикновено изтеглени очи, които им придаваха подчертан ориенталски вид. Отначало те, разбира се, не знаеха какво е

бутилка за хранене и ние се принуждавахме да ги държим здраво между колената си и да ги караме да сучат насила. Те много скоро разбраха как да си служат с тях и само няколко дни след това отваряхме вече особено внимателно вратата на тяхната кошара, защото връхлитаха като порой, блъскаха се и се мушкаха кое да се добере първо до бутилката.

Хранехме ги веднъж и нощем, точно в полунощ, и втори път на разсъмване. Четиримата пазачи си уредихме нощно дежурство. Една седмица двама от нас бяха нощна смяна, а другите дневна, а следващата седмица обратно. Трябва да призная, че нощните смени ми доставяха по-голямо удоволствие. Пътят ми през обляния от лунната светлина парк към кошарата на малките еленчета минаваше край няколко клетки и оградени места, чиито обитатели винаги биваха на крак. Мечките изглеждаха два пъти по-големи в полумрака. Те пръхтяха една към друга, придвижваха се с тежки стъпки в клетките си и само предложената бучка захар можеше да ги накара да се откажат от търсенето на охлюви и други деликатеси. Те приближаваха, присядаха на лунната светлина и наподобяваха статуи на Буда, които дишаха тежко с поставени върху колената ръце. Мечките отмятаха назад глави и улавяха подхвърлените бучки захар, после ги изяждаха с хрускане и мляскане на уста. Когато виждаха, че джобовете ми са празни, те въздъхваха многострадално и отново започваха да се тътрят тежко между къпините.

На едно място пътеката минаваше край горичката на вълците. Тъмната и загадъчна гора бе засадена с два акра борове. Посребрените от лунната светлина стволове на дърветата хвърляха тъмни сенки върху земята, по която вълчата глутница се носеше с вихрени и безшумни стъпки. Вълците наподобяваха необикновен черен порой, рукнал между дънерите на дърветата. Те по правило не вдигат шум, но когато някой вълк се сдърпаше за нещо с друг, до ушите ми достигаше леко дишане, внезапно прищракване на челюсти или ръмжене.

После стигах до кошарката и запалвах фенера. Малките еленчета чуваха, че идвам и започваха да мърдат неспокойно в своите сламени постели и възбудено да мучат. Отварях вратата, те се втурваха напред, поклащаха се несигурно върху слабите си крачета и започваха трескаво да сучат пръстите ми или края на дрехите, а после неочаквано ме блъскаха с глави и аз едва-що не падах на земята. След това

настъпваше чудесният момент, в който пъхах биберона в устата им и те започваха да сучат неистово топлото мляко. Очите им се втрещваха в една точка, а по ъглите на устата им се събираха мехурчета и наподобяваха мустачки. Човек винаги изпитва известно удоволствие, когато храни сукалче с бутилка, дори само от неговата всеотдайност, ентузиазъм и съсредоточаване върху това задължение. При тези еленчета обаче имаше и нещо друго. Докато те сучеха настървено от бутилката под мъждукащата светлина на фенера и от време на време навеждаха глави и подбутваха невидимото виме, аз съзнавах много ясно, че това са последните елени от този вид.

В Хуипснейд се грижех и за малко стадо белоопашати гну. Те принадлежаха към изчезнал вече в диво състояние вид и бяха най-очарователните и смешни животни, за които някога съм полагал грижи.

Белоопашатото гну е много странно на вид животно. Представете си животно с тяло и крака на чудесно сложено пони, тумбесто и тъпо лице с много широки ноздри, масивен врат с гъста бяла грива, бяло и широко валмо козина на опашката. Рогата му са извит и напред и нагоре, а на лицето му е изписано постоянно възмутено и подозрително изражение. Ако се държеше нормално, това изражение на гнуто нямаше да бъде толкова забележимо, но животното не се държи така. Неговите действия биха могли да се опишат единствено и съвсем незадоволително като нещо средно между модерен танц и балет с елементи от упражненията на йогите.

Когато сутрин отивах да ги храня, те винаги ми отнемаха двойно повече време, защото ми изиграваха цяло представление. Гледката биваше толкова комична, че изгубвах всякакво чувство за време. Те лудуваха, огъваха тела, подскачаха, галопираха, изправяха се на задни крака и изпълняваха пируети. През цялото време кълчеха невъобразимо стройните си крака, размахваха и диплеха дългите си опашки като звероукротител, размахващ камшика си на цирковата арена. По средата на своя необуздан танц те внезапно замираха, впиваха погледи в мен и изригваха продължителни и изпълнени с негодувание пръхтения по адрес на моя смях. Наблюдавах пламенния им и буен танц в ограденото място и техните лудории ми напомняха за оживели по магически начин чудати хералдически същества от

древните гербове, позиращи изправени на задни крака на фона на зеления торф.

Трудно е да си представим, че съществуват безсърдечни хора, готови да убиват тези нежни и забавни антилопи. Фактът обаче си е факт. Първите поселници на Южна Африка открили у белоопашатото гну ценен източник за храна, в резултат на което огромните стада жизнерадостни животни били безмилостно унищожавани. Антилопата е съдействала сама и по твърде необикновен начин за собственото си изчезване. Непоправимо любопитни създания, те зървали движещите се през равнината биволски фургони на първите преселници и просто отивали да ги поразгледат. Те танцували и галопирали в кръг около фургоните, пръхтели и ритали с копита, после внезапно застивали на едно място и се заглеждали. Естествено, че навикът им да бягат, а след това да спират и гледат, преди да са се отдалечили на безопасно разстояние, ги превърнали в лесна плячка за „спортистите“, които се упражнявали по тях в стрелба. Така те били избивани масово, а редиците им орediaвали толкова бързо, че наистина е удивително, че все още не са изчезнали напълно. Днес са останали по-малко от хиляда от тези обаятелни животни, пръснати на малки стада из различни имения на Южна Африка. Изчезнат ли напълно, Южна Африка ще се лиши от едно от най-очарователните си и надарени представители на своята фауна — антилопата, чиито поривисти движения са в състояние да съживят и най-мрачния пейзаж.

За съжаление елените на отец Давид и белоопашатите гну не са единствените животни в света, които са почти на изчезване. Списъкът на напълно изчезналите животни и онези, които почти са на изчезване, е дълъг и тъжен. Човекът се заселва из целия свят и носи със себе си най-ужасното бедствие на дивата природа. Той стреля и лови животните с капани, изсича и изгаря горите, безсърдечно и глупаво създава неприятели там, където по-рано не са съществували.

Вземете например додо^[1], големия тромав и поклащащ се при ходене гълъб, едър колкото гъска, населявал остров Мавриций. В резултат на напълно безопасния живот на острова птицата изгубила способността си да лети. Тя просто нямала неприятели, от които да се крие, а като нямала неприятели, гнездяла напълно спокойно на земята. Както изгубила способността си да лети, така изглежда загубила и способността си да отличава неприятеля. Птицата очевидно е била

изключително питомна и доверчива. Около 1507 година човекът открил районът на додо. Пристигнали и неговите зли приятели: кучетата, котките, прасетата, козите. Додо проявил към новодошлите най-невинен интерес. След това последвало клането. Козите изпасли храстите, които им служели за покрив, кучетата и котките преследвали и унищожавали старите птици, прасетата загрухтели из целия остров, гълтали яйцата и малките птичета, а след тях се движели плъховете и обирали всичко останало от гощавката. Тлъстият тронав и кротък гълъб изчезнал напълно към 1681 година.

Дивата фауна в целия свят намалява постоянно и безмилостно. Броят на много чудесни и интересни животни е толкова намалял, че без закрила и помощ те никога няма да могат да се възстановят. Ако не намерят убежище, в което да живеят и се размножават необезпокоявани от нищо, те ще стават все по-малко и по-малко, докато на края споделят участта на додо, дронза и голямата северна морска птица, вписани в дългия списък на изчезналите животни.

През последното десетилетие без съмнение бе направено много за защита на дивите зверове: създават се убежища и резервати, нови видове животни се заселват в области, в които са изчезнали напълно. В някои области на Канада сега например заселват наново бобри, и то с помощта на самолети. Животното се поставя в специален, сандък с прикрепен към него парашут. Когато самолетът достигне съответния район, той пуска сандъчето с бобъра. Сандъчето се спуска надолу с парашута и при падането си на земята се отваря автоматично, бобърът излиза и се отправя към най-близкия поток или езеро.

Независимо от постигнатите успехи предстои да се направи още много в това направление. За съжаление по-голямата част от извършената полезна работа по запазване на животните засяга главно тези, които имат някакво икономическо значение за човека. Съществуват обаче още много други видове, без каквото и да е икономическо значение. Макар и защитени на книга, те всъщност са изоставени на произвола на съдбата и измират, понеже никой, с изключение на малкото заинтересовани зоолози, не ги счита достатъчно значими, за да харчи пари по тях.

Тъй като човечеството от година на година нараства и се разпростира все по-нашироко върху нашата планета, пали и разрушава природата, известна малка утеха носи мисълта, че все пак съществуват

отделни личности и институти, които считат за важно да се положат усилия за спасяването и осигуряването на подслон на тези изтормозени животни. Тази дейност е важна поради много причини, но най-важната като че е следната: въпреки цялата своя гениалност човек не може да създава нови видове животни, нито да възстанови онези, които е унищожил. Би се вдигнала ужасна врява, ако някой да кажем предложи да се унищожи Лондонската кула. И с пълно право. Въпреки това само неколцина души биха вдигнали глас в защита на някой уникален и прекрасен вид, комуто са били необходими стотици хиляди години, за да се развие до състоянието, в което го виждаме днес и когото унищожаваме с един само замах на ръката. Докато не навикнем да се отнасяме към животните с онази почит, която храним към старите книги, картини и исторически паметници, винаги ще има животни — бежанци, чийто несигурен живот на ръба на унищожението ще зависи само от милосърдието на неколцина хора.

[1] Вид изчезнала тежка безкрила птица — Бел.пр. ↑

ПО-СПЕЦИАЛНО ЗА ЖИВОТНИТЕ

Отглеждането на любими животни по време на експедиции или вкъщи може да се окаже досадна, дразнеща и неприятна работа, но в същото време животните са в състояние да ви доставят голямо удоволствие. Много хора ме питат защо обичам животните. Винаги ми е било трудно да отговарям на този въпрос. Все едно да ме питат защо обичам да ям. Освен това че животните са ми безкрайно интересни и ми доставят удоволствие, съществува и нещо друго. Особеният им чар според мен се крие в това, че притежават всички основни човешки качества, без следа от присъщото за живота на хората лицемерие. В присъствието на животното вие повече или по-малко разбирате как му въздействате. Ако не ви хареса, то ви го показва по недвусмислен начин. Хареса ли ви, тогава не дава никакъв повод да се съмнявате в това. Влюбеното във вас животно понякога може да се окаже нож с две остриета. По едно време имах един пъстър западноафрикански гарван. След шестмесечно размишление, по време на което не ми обръщаше никакво внимание, той изведнъж реши, че аз съм най-подходящият в света човек за него. Приближавах ли до неговата клетка, той приклякваше на пода и започваше да трепери от възхищение. Друг път ми носеше подарък (парченце вестник или перце) и го държеше в човката, докато не го взема. През цялото време писукаше хрипкаво и издаваше цяла поредица, хълцукания, гракания и възклицания. В това нямаше нищо лошо, но пуснех ли го от клетката, той политаше към главата ми и кацаше върху нея. Първо забиваше здраво нокти в темето ми, после украсяваше гърба ми с няколко чудесни мокри петна, а накрая ме възнаграждаваше с поредица любовни клъввания по главата. Като имате предвид, че дължината на клюна му достигаше около седем сантиметра и бе изключително остър, всичко това, най-меко казано, ми причиняваше сериозна болка.

Човек без съмнение трябва да определя границите на своето отношение към животните. Не е ли внимателен, отглеждането на любимците лесно може да се превърне в ексцентричност. Аз

определих тази граница за себе си миналата година. Реших да подаря на жена си за Коледа северноамериканска летяща катеричка. Винаги съм мечтал да притежавам такава животинка и тя положително щеше да я хареса. Животинчето пристигна на време и двамата останахме очаровани от него. То изглеждаше крайно изнервено, затова решихме най-добре да го оставим една-две седмици в нашата спалня. Когато излизаше нощем, можехме да му говорим и по този начин да го накараме да привикне с нас. Планът щеше да се окаже превъзходен, ако не се появи едно непредвидено обстоятелство. Катеричката прегриза майсторски клетката и се пресели зад гардероба. В началото това не ни се стори чак толкова лошо. Нощем сядахме в леглото и наблюдавахме акробатическите ѝ номера върху гардероба. Тя подскачаше светкавично върху тоалетната масичка и отмъкваше лешниците и ябълките, които поставяхме специално за нея. Настъпи новогодишната нощ. Тази нощ бяхме поканени на гости и аз реших да облека смокинга си. Всичко вървеше добре до момента, в който издърпах чекмеджето на моя гардероб. Едва тогава си отговорих на въпроса, който от известно време ни озадачаваше: къде летящата катеричка крие всичките лешници, ябълки, хляб и всевъзможни други неща за ядене? Моят абсолютно нов пояс, който не бях поставял нито веднъж, наподобяваше фина дантела. Откъснатите парченца бяха събрани най-внимателно и използвани за построяване на малки гнезда, по едно върху всяка моя риза. В тези гнезда бяха складирани седемдесет и два лешника, пет ореха, четиринадесет парченца хляб, петдесет и две парченца от ябълка и двадесет зрънца грозде. С течение на времето гроздето и ябълките, разбира се, бяха изгнили и оставили върху предниците на ризите ми интересни фигури в стила на Пикасо.

Наложи се да отида на гости с най-обикновен костюм. Катеричката сега се намира в зоологическата градина на Пайтън.

На следващия ден жена ми заяви, че една новородена видра според нея щяла да стане истински любимо животно в къщата ни, но аз побързах да променя темата на нашия разговор.

РОДИТЕЛИ НА ЖИВОТНИ

Аз изпитвам най-голямо уважение към животните — родители. На младини се опитах да отгледам няколко животинчета и оттогава насетне по време на моите пътешествия из всички краища на света за животни, предназначени за зоологическите градини, непрестанно ми се налага да се грижа за новородени животинки. Тази работа винаги е била свързана с най-голямо нервно напрежение за мен.

Моите първи действителни проявления като дойка са свързани с четири таралежчета. Женският таралеж е известен като крайно грижлива майка. Тя построява специални подземни ясли за своето бъдещо поколение. Това е всъщност кръгло гнездо на тридесетина сантиметра под повърхността на земята, застлано с дебел слой сухи листа. В него тя ражда своите малки, от началото слепи и напълно безпомощни. Покрити са с гъста четина бодли, само че бодлите им са бели и меки, като че направени от гума. Те постепенно се втвърдяват, а когато малките станат на няколко седмици, придобиват кафяв цвят. Пораснат ли дотолкова, че да могат да напуснат родния си дом, майката ги извежда навън и им показва как да си търсят храна. Семейството се движи във верига, като всяко едно се държи за опашката на това пред него. Малкият, застанал на челото на колоната, се държи здраво и решително за опашката на майка си. И така, подобни на чудновата бодлива стоножка, те се устремяват през храстите.

Майката като че отглежда своите малки, без да среща никакви затруднения. Когато обаче веднъж неочаквано ми се наложи да се грижа за четири слепи и белички таралежчета с гумени бодилчета, аз вече бях на съвсем друго мнение. По това време живеехме в Гърция. Както работел на нивата, един селянин изровил случайно гнездо на таралежи. Гнездото беше направено от дъбова шума и приличаше на футболна топка. Първата ми работа беше да нахраня малките. Обикновените бутилки за кърмачета имаха твърде големи биберони и не подходяха за малките устица на таралежчетата. За щастие дъщеричката на един мой приятел имаше бутилка за кукли. С цената

на големи подкупи успях да я склоня да ми я отстъпи. Не след дълго таралежчетата свикнаха с бутилката и биберона. Разреденото краве мляко им действаше много добре.

В началото ги държах в плитка картонена кутия, в която поставих и гнездото. За удивително кратко време обаче гнездото така се изпоцапа, че се наложи да подменям листата по десетина-дванадесет пъти на ден. Чудех се дали майката на таралежчетата не тича по цял ден насам-натам с пресни листа, за да поддържа гнездото чисто. Ако действително прави това, как ли, за бога, намира време да уталожи глада на своите малки. Моите бяха в състояние да ядат по всяко време на денонощието. Докоснех ли кутията, изпод листата веднага се подаваха четири острички муцунки, дочуваха се остри писукания. Бели бодилчета украсяваха всяка главица. Малките черни нослета душеха отчаяно във всички посоки и се мъчеха да открият бутилката.

Повечето новородени животинчета разбират кога са се нахранили. Според мен това не се отнася до малките таралежчета. Те се нахвърляха като корабокрушенци върху бутилката и сучеха ли сучеха, като че седмици наред не бяха слагали нищо в уста. Оставех ли ги, те можеха да погълнат три пъти по-голямо количество от онова, което им се полагаше. Въпреки всичко, като че ги прехраних. Малките им крачета не можеха да издържат тежестта на затлъстелите им тела. Те се движеха върху килима така, сякаш плуваха с някакви чудновати движения, при които коремчетата им се триеха о земята. Независимо от това те се развиваха много добре, крачката им се удължаваха, очичките се отвориха и те започнаха да предприемат смели екскурзии на цели петнадесетина сантиметра от своята кутия.

Истински се гордеех с моето бодливо семейство и очаквах с нетърпение часа, когато някоя вечер щях да ги изведа на разходка и да им предложа разни деликатеси и диви ягоди. Тази моя мечта, за голямо съжаление, не се сбъдна. Един ден се наложи да отсъствам от къщи. Нямах възможност да взема и малките таралежчета със себе си, затова се принудих да ги оставя на грижите на моята сестра. На тръгване ѝ обърнах внимание, че таралежчетата са изключително лакомни. Предупредих я, колкото и да крещят, да не им дава по никакъв начин повече от една бутилка мляко на таралеж.

Оказа се, че не познавам добре собствената си сестра.

На следващия ден се върнах и запитах за моите таралежчета. Сестрами ме погледна с укор. Упрекна ме, че едва не съм уморил таралежчетата от глад. Запитах я, изпълнен с ужасно предчувствие, по колко мляко им е давала на всяко ядене. Отвърна, че по четири бутилки. Трябвало само да видя колко, добре и пълнички изглеждали. За пълнотата нямаше никакво съмнение. Коремчетата им бяха толкова подути, че малките им крачка не можеха дори да докоснат земята. Наподобяваха странни футболни топки, на които някой по погрешка бе поставил четири крака и нос. Направих всичко възможно, но в следващите двадесет и четири часа и четирите таралежчета умряха от остър ентерит. Сестра ми, разбира се, съжаляваше най-много от всички за случилото се. По студенината, с която приех нейните извинения, тя, струва ми се, разбра ясно, че друг път няма да има възможност да се грижи за моите сукалчета.

Не всички животни са толкова добри родители колкото таралежът. Някои от тях се отнасят небрежно и модно към своето потомство. Такова е например кенгуруто. Малките на кенгуруто се раждат съвсем неоформени. Те всъщност са още зародиши. Едно голямо червено кенгуру, което приклекло на задните си крака достига около метър и половина на височина, ражда малко, дълго около два сантиметра. Тази малка сляпа и гола жива топка трябва сама да намери пътя нагоре по корема на майка си до торбичката. При състоянието, в което се намира малкото, това е сериозна работа. Целият въпрос обаче се усложнява двойно повече от факта, че новороденото кенгуру може да си служи само с предните крака. Задните са кръстосани върху опашката. Майката през цялото време стои приклеклa и не помага ни най-малко на своето бебе. От време на време някое кенгуру прекарва с език следа по козината си, която до известна степен служи на малкото като ръководна нишка. Неоформеното още малко е принудено да пълзи през същински джунгли от козина, докато, по-скоро случайно, успее да се добере до торбичката. То се пъха незабавно в нея и захапва цицката. Това е същински подвиг, пред когото бледнее даже изкачването на Еверест.

Не ми се отдаде възможност да отглеждам новородено кенгуру, затова пък добих известна опитност с малкото на един миниатюрен вид кенгуру, близък родственик на обикновеното кенгуру. По това време работех като пазач на уйпснейдската зоологическа градина.

Миниатюрният вид кенгуру в тази градина е оставено на свобода в парка. Група деца подгони една женска понесла оформеното си вече малко в своята торбичка. В уплахата си женската постъпи така, както постъпва в подобни минути и обикновеното кенгуру — изхвърли малкото от торбичката. То остана да лежи във високата трева, където го намерих, потръпваше конвулсивно и премляскваше тихо с уста, като че суче. Искрено казано, по-грозно новородено животинче дотогава не бях виждал. Дълго около тридесетина сантиметра, то бе сляпо, а по светлорозовото му телце нямаше и едно косъмче. То като че не можеше да контролира нито една част на своето тяло, с изключение на огромните си задни крака, с които от време на време риташе енергично. При падането се беше ударило и аз се съмнявах дали ще оживее. Независимо от всичко го занесох в моята квартира и след кратък спор с хазайката го пъхнах в спалнята си.

Малкото засука настървено от бутилката, но най-трудното беше да му осигуря необходимата топлинка. Увих го във фланела, а наоколо подредих шишета с топла вода. Водата обаче изстиваше и аз се страхувах, че ще го простудя. Налагаше се да го топля със собственото си тяло, затова го мушнах под ризата си. Тогава за първи път изпитах мъките на женската. Освен че непрестанно си тикаше носа и сучеше, малкото от време на време риташе силно с въоръжените си с нокти задни крака и ме удряше точно под лъжичката. След няколко часа се чувствах като боксьор, който губи мача си на ринга. Налагаше се да измисля нещо друго, иначе щях да получа язва на стомаха. Опитах се да го поставя на гърба си, разбира се, пак под ризата, но с дългите си нокти и няколко конвулсивни ритника то бързо-бързо се промъкваше отново отпред. Спането нощем с него беше истинско мъчение. Да оставим настрана непрестанното боричкане, но понякога то ритваше толкова енергично, че изскачаше от самото легло и непрестанно трябваше да се навеждам и да го вдигам от пода. За нещастие, след два дни животинчето умря. Вероятно беше получило някакъв вътрешен кръвоизлив. Посрещнах смъртта му със смесени чувства, макар и наистина да беше жалко, че пропуснах отдалата ми се възможност да отгледам такова необикновено пеленаче.

Ако кенгуруто проявява известна мудност по отношение на своето потомство, мармозетката — пигмей е истински образец на добродетелност, поне що се отнася до мъжката. Голяма колкото едра

мишка, покрита с хубава зеленикава козина, прошарена в кафяво, с дребно личице и блестящи светлокафяви очи мармозетката — пигмей наподобява приказно същество, малък окосмен гном или воден дух. След като любовният период завърши и женската роди, нейният дребничък другар се превръща в идеален съпруг. Той поема малките, обикновено близначета, от момента на тяхното раждане и ги понася на бедрата си като седло. Той ги чеше непрестанно, а нощем ги прегръща, за да ги топли. Предава ги на своята донякъде апатична съпруга само когато настъпи време за хранене. Той гори от нетърпение да ги вземе обратно и на човек му се струва, че да би могъл, сам би ги нахранил. Мармозетката-пигмей действително е идеален съпруг.

Твърде любопитно е, че маймуните обикновено са измежду най-глупавите новородени животинчета. Винаги минава доста време, преди да свикнат да се хранят от шише. След като сте успели веднъж да ги научите да правят това, вие трябва да се заемете с тази скучна работа отново, след като малко поотраснат, защото тогава се налага да се хранят вече от паничка. Те изглежда винаги смятат, че единственият начин да се хранят от паничка е да потопят лице в млякото и го държат там до момента, в който трябва да поемат шумно въздух, или пък, като се потопят целите в млякото.

Най-очарователната маймунка, за която някога съм се грижел, бе една малка мустаката маймунка. Гърбът и опашката ѝ имаха зеления цвят на мъха, а коремът и мустаците — красивата разцветка на жълтото лютиче. Над горната ѝ устна минаваше голяма бяла ивица с формата на банан, наподобяваща великолепно мустаци на стар гренадир. Като всички новородени маймунки, главата ѝ изглеждаше твърде голяма за тялото, дълги бяха и провисналите ѝ крайници. Маймунката се побираше свободно в чаена чаша. Когато я поех за първи път, тя отказа да суче от шишето. Беше напълно убедена, че това е някакво дяволско мъчение, което съм измислил специално за нея. В края на краищата маймунката свикна и побесняваше, щом като зърнеше шишето. Тя впиваше уста в биберона, стискаше страстно шишето с ръце и се търкулваше по гръб. Шишето беше поне три пъти по-голямо от нея. Маймунката приличаше на отчаян корабокрушенец, вкопчен за огромен бял банан.

След обичайните в тези случаи разливания на млякото тя привикна да се храни от паничка. Положението обаче се усложни още

повече. Обикновено поставях маймунката на масата, след което донасях съдът с млякото. В момента, в който го зърнеше, тя издаваше пронизателен писък и цялото ѝ тяло започваше да трепери, като че бе болна от малария. Това беше особен вид вълнение, примесено с гняв. Вълнение пред вида на млякото и гняв, че никога не ѝ го поднасям достатъчно бързо. Тя пицеше и се вълнуваше дотолкова, че подскачаше като скакалец във въздуха. Проявявах ли неблагоприятното да поставя паничката долу, без да я хвана за опашката, тя издаваше последен тържествуващ вик и се хвърляше с главата надолу. Докато изтривах лисналото върху лицето ми мляко, тя седеше крайно възмутена в средата на празната паничка и мърмореше гневно, защото там вече нямаше нищо за ядене.

Един от най-съществените въпроси при отглеждането на новородени животинчета е да им се осигури нощем достатъчно топлина. Твърде любопитно е, че това важи даже за тропиците, където температурата нощем се понижава чувствително. Когато живеят на

свобода в гората, малките се гушат в гъстата козина на майка си и по този начин намират топлина и подслон. Мъчех се да заместя майките с бутилки, пълни с топла вода, но ползата от тях беше малка. Те изстиваха много бързо, затова се налагаше да ставам нощем по няколко пъти и да ги пълня наново. Това е твърде изморително, особено когато в допълнение на големия брой новородени животинчета трябва да се грижите и за цяла друга сбирка от възрастни животни. Така че най-простият начин в повечето случаи е да пренесете малките в собственото си легло. Вие скоро навиквате да спите само в едно положение. Когато искате да се помръднете, вие винаги правите това в полусънно състояние, иначе при обръщането си може да смачкате някое от животинчетата.

Постелята си съм делил по различно време с много и различни малки животни. Веднъж в тясното ми походно легло спяха три мангусти, две новородени маймунки, една катеричка и едно малко шимпанзе, като за мен остана твърде малко място. Може би ще си помислите, че след всички тези безпокойства животинчетата ще ви бъдат поне малко признателни. Много често се случва тъкмо обратното. Най-дълбокият ми белег е оставен от една малка мангуста, и то заради това, че занесох бутилката ѝ с млякото пет минути след обичайното време. Когато сега ме попитат за белега, казвам, че ми е спомен от нападението на един ягуар. Никой не би повярвал, че ми е причинен от една новородена мангуста, и то в собственото ми легло.

ПАКОСТНИЦИТЕ

С необикновено дребните животинчета, известни като кусиманси, се запознах за първи път в една лондонска зоологическа градина. Веднъж влязох при гризачите, за да разгледам отблизо едни прелестни катерички от Западна Африка. Предстоеше ми наскоро след това да замина с първата моя експедиция за животни, затова ми се струваше, че колкото по-добре опозная животните, които вероятно щях да срещна из огромните гори, толкова по-лека щеше да ми бъде задачата.

Известно време наблюдавах катеричките, после заобиколих тяхната къщичка и занадничах из другите клетки. На една от тях висеше внушителна табела, от която разбрах, че в клетката е затворено животинче, наречено кусиманс (*Crossarchus obscurus*), обитаващо Западна Африка. Освен купчинката слама в клетката не се виждаше нищо друго. Огледах се по-внимателно. Сламата се повдигаше леко и ритмично. До ушите ми достигна тихо хъркане. Положително щях да срещна това животно, затова ми се стори, че имам право да го разбудя и да го принудя да се покаже.

Всяка зоологическа градина има едно правило, което аз винаги спазвам (и което всъщност всеки трябва да спазва) — спящото животно никога не бива да се безпокои чрез побутване или подхвърляне на храна. Въпреки това този път наруших правилото и прекарах пръст по решетката. Всъщност не вярвах, че това ще окаже някакво въздействие върху животното, но едва отдръпнах ръка, и нещо като че избухна в сламата. В следващия миг се показва дълго игриво носле, а после и личице с малки, добре оформени ушички и блестящи, любопитни очички. Очичките ме огледаха изпитателно за миг, после зърнаха бучката захар, която държах тактически близо до решетката. Животинчето изцвърка тихо и започна да отърсва енергично навилите се около тялото му сламки.

Докато виждах само главата му, имах впечатление, че животинчето е дребно, да речем колкото обикновен пор, но когато се отърси напълно от сламата и се показва в целия си ръст, останах удивен

от сравнително едрото му тяло. Животинчето всъщност бе толкова пълно, че изглеждаше четвъртито. То се дотътри с късите си крачета до решетката и се нахвърли върху бучката захар така, като че години наред не бе вкусвало подобно апетитно нещо.

Реших, че това е особен вид мангуста. Чипото му заострено и непрестанно трепкащо носле и блестящите като че изпълнени с някакъв фанатизъм очи обаче го отличаваха напълно от всички мангусти, които бях виждал дотогава. Бях напълно убеден, че в действителност няма такава фигура, а че чисто и просто се е деформирало от преяждане. Удивително къси крака и изящни лапи. Когато бягаше из клетката, късите му крака се движеха изключително бързо. Изглеждаше като че закръгленото му тяло бе обвито отдолу в мъгла. Всеки път, когато му подавах парченцето захар, то издаваше един и същ крясък със слаб и запъхтян глас, също като че ме укоряваше за това, че го изкушавам с храна.

Така ме очарова това животинче, че докато се усетя, останах без бучка захар в джоба. Разбрало, че няма да получи повече лакомства, от гърдите му се откъсна продължителна и тъжна въздишка, после припна и се пхна в сламата. Само след няколко секунди то отново заспа. Начаса взех решение: ако из местата, където отивах, се срещат кусиманси, нямаше да пожая сили и средства да се снабдя поне с един екземпляр.

Три месеца по-късно се озовах дълбоко в дебрите на камерунските гори и установих, че ми се предоставят богати възможности да опозная кусимансите. Те наистина са близки родственици на най-обикновените членове на семейството на мангустите. Виждах ги често, когато, скрит в гората, очаквах появата на някое съвсем друго животно. Първият зърнат от мен кусиманс изскочи неочаквано от обраслия с храсти бряг на малък поток. Той ме забавлява дълго време с методите, които прилагаше при ловенето на раци. Животното нагази в плитката вода и с помощта на дългия си чип нос (при което вероятно задържаше дъха си) започна да обръща всички камъни по своя път. Най-сетне измъкна голям и черен сладководен рак. Без да се двоуми, той го сграбчи с уста и с едно рязко движение на главата го хвърли на брега. После се спусна след него. Зацвъркал от удоволствие, кусимансът затанцува около него, като не преставаше да го хапе дотогава, докато го умъртви напълно. По едно време един

необикновено голям рак го щипна за върха на заострения му нос. Прихнах да се смея, а кусимансът незабавно се шмугна в гората.

При друг повод наблюдавах как едно от тези животинчета си служеше не твърде успешно с абсолютно същите методи при ловене на

жаби. Струваше ми се още младо и неопитно в това изкуство. То дебнеше и душеше крайно старателно, в резултат на което успяваше да улови някоя жаба и да я подхвърли на брега. Преди обаче да успее да се дотътри до нея, жабата се окопитваше и скачаше обратно във водата. Така животинката се принуждаваше да започва всичко от самото начало.

Една сутрин в моя лагер се появи местен ловец с малка кошница от палмови листа. Надникнах вътре и видях три крайно необикновени животинчета на големина колкото новородени котенца. Светлорижавата им козина стоеше на снопчета и шипчета по телата им. Те приличаха на странни таралежи. Докато ги оглеждах и се мъчех да определям що за животинки са, повдигнах личицата си и ме погледнаха. Щом видях острите им розови и гумени нослета, веднага познах, че това са кусиманси. Зъби още нямаха, а очите им току-що се бяха отворили. Зарадвах се много, че се сдобих с тези животинчета, разплатих се с ловеца и се заех да ги уча да се хранят. Едва тогава започнах да си мисля, че съм се поизсилил с тази сделка. Сред многобройните шишета за хранене, които носех със себе си, не открих нито едно с достатъчно малък за тях биберон. Принудих се да приложам един стар номер. На края на клечка кибрит увих малко памук, потапах го в млякото и после им давах да сучат от него. Отначало им се струваше, че искам да ги задуша по някакъв чудовищен начин. Те се дърпаха, писукаха и всеки път, когато пъхах клечката с навития на него памук в устата им, те се мъчеха неистово да я изплюят. За щастие не след дълго откриха, че памукът е напоен с мляко и престанаха да ми създават неприятности. В своето въодушевление те сега сучеха толкова ожесточено, че памукът се отделяше от кибритената клечка и потъваше в гърлата им.

В началото ги държах в една кошница под леглото си. Това място ми беше най-удобно, понеже се налагаше да ставам посред нощ да ги храня. Първите десетина дни се държаха много добре. През по-голямата част от деня лежаха с издути коремчета в застланата със сухи листа кошница и драскаха с лапички. Почваха да се вълнуват само когато настанеше време за храна. Те се блъскаха из кошницата, тъпчеха се едно друго и писукаха пронизително.

Не след дълго на малките кусиманси израснаха предни зъби (благодарение на което започнаха да държат по-здравео и по-опасно

напоения памук), а крачетата им заякнаха и те все повече и повече горяха от желание да опознаят прострелия се извън тяхната кошница свят. Първото им хранене съвпаднаше с моята сутрешна закуска. Аз ги изваждах от кошницата и ги поставях върху леглото да се поразтъпчат. Наложих се обаче да прекратя рязко това тяхно занимание. Една сутрин, докато пиех спокойно чая си, едно от кусимансчетата откри подаващия ми се изпод завивката бос крак и реши, че ако налага палеца ми, от него ще потече мляко. Той впи остриите си като игли зъбки в него, а братята му, помислили, че става угощение без тях, моментално се присъединиха към него. Затворих ги незабавно в кошницата и се заех да почистя разлелия се върху мен и в леглото чай. Реших, че на тези сутрешни разходки трябва да се сложи край. За мен те станаха твърде болезнени.

Това бе първият признак на очакващите ме за в бъдеще неприятности. В скоро време те започнаха така да безобразничат, че се принудих да ги нарека „пакостниците“. Растяха бързо и когато поникнаха всичките им зъби, заедно с млякото, което пиеха ежедневно, започнаха да ядат и яйца с малко сурово месо. Като че нищо не можеше да задоволи апетита им. Техният живот се превърна в безконечно търсене на храна. Те смятаха, че всичко на този свят се яде. Те например изядоха за закуска капака на своята кошница. След като го унищожили по този начин, те се измъкнали навън и тръгнали да инспектират лагера. За нещастие отправили се към мястото, където можеха да сторят най-голямата пакост за най-краткото възможно време, т.е. към склада с храната и медикаментите. Когато най-сетне ги открих, те бяха изпочупили цяла дузина яйца, а ако се съдеше, по външния им вид, се бяха и търкаляли из тях. Нападнали бяха и две връзки банани, и то напълно успешно. След като унищожили бананите, те продължили напред и обърнали две шишета с витамини. После за най-голямо тяхно удоволствие открили и два големи пакета с борова киселина. След като разкъсали пакетите и разхвърляли навсякъде съдържанието, по напоените им със счупени яйца козини се полепило голямо количество от белия прах. Когато ги открих, те току-що се канеха да сръбнат от едно каче, напълнено със силно отровно дезинфекционно средство. Сграбчих ги точно на време. С намазаните с жълтък и посипани с бял прах козини те приличаха на странни новогодишни сладкиши. Играх си три четвърти час да ги чистя, след

което ги преместих в по-голяма и по-здрава кошница с надеждата, че ще мирясат.

Само след два дни те се измъкнаха и от тази кошница. Този път решили да посетят всички мои животни и вероятно са прекарали много добре, защото около клетките им винаги се намираше по нещичко за хапване.

По това време в сбирката си имах голяма и много красива маймуна на име Коли. Тя беше от рода *colobus*, към който според мен принадлежат най-красивите африкански маймуни. Покрити са със смолисточерна и ослепително бяла козина, увита на дълги копринени нишки около телата им. Много дългите им пухкави опашки са също оцветени в черно-бяло. Суетната Коли чистеше през по-голямата част от времето си своята чудесна козина и позираше на разни места в клетката си. Този следобед, докато чакаше да ѝ занеса плодове, бе решила да си почине на дъното на клетката. Тя се бе изтегнала като препичащ се на слънце летовник, със затворени очи и скръстени на гърдите ръце. За нещастие Коли бе пъхнала опашка през решетките, наподобяваща изпуснат върху земята пухен черно-бял шал. Точно когато маймуната се унасяше в здрав сън, на сцената се появиха пакостниците.

Както вече посочих, те вярваха твърдо, че всичко на този свят, независимо от външния му вид може да се окаже за ядене, затова заслужава да се опита. Когато зърнал опашката на Коли върху земята, която очевидно не принадлежала на никого, най-старият пакостник решил, че провидението го дарява с нещо много вкусно за ядене. Той се впуснал напред и впил остриите си зъбки в него. Двамата му братя се присъединили начаса, убедени, че месото е предостатъчно за всички. Коли се събудила от дълбокия и ободрителен сън от изключително остриите зъбки на трите животинчета, които в почти един и същ миг се забили в опашката ѝ. Тя изревала неистово от уплаха и се покатила мигновено на върха на своята клетка. Нападателят обаче не искали да се откажат без бой от вкусната мръвка, затова стискали здраво. Колкото по-високо се изкачвала Коли, толкова по-нагоре издигала братята от земята. Дочул крясъците ѝ, аз изтичах при клетката и ги намерих там. Уловили се със зъби, те висяха като акробати на около метър над земята. Близко пет минути не можех да ги накарам да пуснат опашката на маймуната. На края се принудих да духна цигарен дим в

липата им и те се разкихаха. Затворих ги отново, а Коли изпадна в истински нервен шок.

Реших да затворя пакостниците в подходяща клетка, инак тяхното прекалено любопитство щеше да накара останалите ми животни да изпаднат в истерика. Построих им хубава клетка с всички съвременни удобства. В единия си край тя разполагаше със спално помещение, а в другия с трапезария и открито място за игри. Клетката имаше две врати. През едната пъхах ръката си до тяхната спалня, а през другата поставях храната им в трапезарията. Най-трудно ми беше да ги храня. Веднага щом ме зърнеха с блюдото, те се скупчваха край вратата и започваха възбудено да пицят. В момента, в който отварях вратата, те се стрелваха навън, блъскаха блюдото от ръката ми и падаха заедно с него на земята. Кусимансите, суровото месо, яйцата и млякото се сливаха в обща маса. Когато ги вдигах от земята, те много често ме хапеха, не защото правеха опит да се отбраняват, а чисто и просто понеже по погрешка взимаха пръстите ми за нещо за ядене. Храненето на разбойниците, освен загуба на време ми причиняваше и изключително големи болки. Когато най-сетне ги закарах благополучно в Англия, те ме бяха изпохапали двойно повече, от което и да е друго животно, за което някога съм се грижил. Предадох ги на зоологическата градина с истинско чувство на облекчение.

На следния ден наминах да ги видя как са настанени. Открих ги в огромна клетка. Те ситнеха наоколо и ми се сториха самотни и смутени от цялата нова за тях обстановка, от непривичните звуци. Изглеждаха така смирени и изоставени. Раздялата с тях ме натъжи. Пъхнах пръста си в мрежата и ги повиках. Помислих си, че като зърнат едно познато лице, това ще им подейства успокоително. Въпреки всичко излезе, че не ги познавам достатъчно добре. Разбойниците се втурнаха към мен със страшно изражение на лицето и се нахвърлиха като булдози на пръста ми. Изкрещях от болка и едва успях да си освободя ръката. Тръгнах си, попивах кръвта от пръста си и си мислех, че все пак не съжалявам чак толкова за раздялата. Животът без пакостниците може би щеше да е по-безличен, но това поне нямаше да ми причинява физическа болка.

ВИЛХЕЛМИНА

Когато разберат, че събирам диви животни за зоологическите градини, повечето хора ми задават едни и същи въпроси, и то в една и съща последователност. Първо ме питат дали работата е опасна. Отговарям, че не е, стига, разбира се, да не се допускат глупави грешки. После ме питат как залавям животните. На този въпрос е много по-трудно да се отговори, защото съществуват стотици начини за залавяне на диви животни. Има случаи, при които не можете да приложите никой от установените методи, ето защо в решителния момент се налага да измислите нещо ново. Неизбежният трети въпрос е: „Сигурно се привързвате към вашите животни и ви е мъчно да се разделите с тях след приключване на експедицията?“ „Разбира се“, отговарям аз. Понякога раздялата с животното, за което сте се грижили в продължение на цели осем месеца, наистина е твърде мъчителна.

В някои случаи се привързвате към най-необикновени животни, например към някое странно създание, което при обикновени условия никога не би ви харесало. Спомням си, че към тези същества принадлежеше и Вилхелмина.

Вилхелмина нарекох един камшичест скорпион. Ако тогава някой ми кажеше, че ще настъпи ден, в който ще почувствам и най-малка привързаност към камшичестите скорпиони, щях направо да му се изсмея. Камшичестият скорпион е най-отблъскващото от всички живи същества на този свят. Той прилича на паяк. Тялото му е голямо колкото орех, върху който е минал валяк и го е сплескал като ламарина. Към тази ламаринка стоят като прикрепени безброй дълги, тънки и извити крачка, щръкнали във всички посоки. Освен това отпред (ако въобще може да се каже, коя е предната страна на тези насекоми) има два изключително дълги и стройни крака, наподобяващи камшичета, достигащи при здравите екземпляри около четиридесет сантиметра на дължина. Насекомите са способни да се стрелкат с невероятна бързина и без каквото и да е видимо усилие нагоре, надолу и встрани, както и да пхат отвратителното си тяло в пукнатини, в които трудно би могла да се напъха и късче хартия.

Ето това представлява камшичестият скорпион. За всеки, който не обича паяците (а аз съм от тези хора), той е истинско олицетворение на сатаната. За щастие те са напълно безопасни, освен ако не сте със слабо сърце.

Със семейството на Вилхелмина се запознах за първи път по време на една експедиция за животни в тропическите гори на Западна Африка. Поради много и различни причини ловуването из тези гори винаги е трудно. Преди всичко дърветата са огромни. Някои от тях се издигат на около петдесетина метра от земята, а стволите им са дебели като фабрични комини. Царствените им корони са гъсти и преплетени с пълзящи растения, а клоните украсени с най-различни паразитни растения и наподобяват чудесни висящи градини. Те обаче се намират на двадесет и пет — тридесет метра от земята и единственият път до тях минава по гладките им стволове, по първите двадесетина метра на които няма нито едно клонче. Този горен етаж на гората е най-гъсто населен. Сред върховете на дърветата и сравнителната безопасност, която предоставят, живеят много животни, които рядко или никак не слизат на земята. Зареждането на капани в този горски балдахин е трудна и досадна работа. Понякога е необходима цяла сутрин за изкачване по някое дърво и поставяне на капана в подходящо положение. След като слезете успешно на земята, капанът пада с трясък и цялата трудна работа започва отново. Макар и да не може да се отърве от трудното зареждане на капани по върховете на дърветата, човек винаги търси по-лесен начин за набавяне на необходимите му животни. Един от най-успешните и вълнуващи от всички тези начини като че е опушването на гигантските дървета.

Макар и на вид здрави и стабилни, някои от дърветата са кухи частично или по цялата си дължина. Точно такива дървета трябва да се търсят, макар и това да не е чак толкова лесно. Може да посветите цял ден в търсене и в края на краищата да не откриете повече от шест такива дървета в гората, като след опушването най-вероятно само от едно-единствено от тях ще получите добри резултати.

Опушването на кухото дърво е истинско изкуство. Ако се окаже необходимо, вие трябва преди всичко да разширите отвора в основанието на ствола и с наръч сухи клонки да запалите малък огън. После трябва да накарате двама африканци да се покатерят по дървото и да покрият с мрежи всички дупки и пукнатини в горния край на

ствола, да се разположат на удобни места и да заловят всяко измъкнало се от дървото животинче. Когато всичко бъде готово, вие разпалвате огъня. Разгори ли се по-силно, хвърляте голям наръч зелени листа върху пламъците. Пламъците моментално замират, но вместо тях нагоре плъзва гъст и задущлив дим. Кухата вътрешност на дървото служи като огромен комин. Докато не запалите огъня, вие не можете да прецените колко дупки и цепнатини има в ствола на дървото. Наблюдавайки дървото, вие забелязвате как на около шест-седем метра от земята върху кората на дървото започват да се появяват като по магически начин тънки струйки дим. Те излизат на спирали от някоя почти невидима дупка. След малка пауза три малки дупки на три метра по-нагоре избълват пушек подобно на миниатюрни дула на оръдия. Направлявани по този начин от малките облачета, появяващи се на кратки интервали по снагата на дървото, можете да следите придвижването на пушека. Ако дървото се окаже подходящо, ще наблюдавате издигането на пушека до средата на дървото. Точно тогава животните започват да се подават и тогава на вас не ви остава време за нищо друго, освен да се занимавате с тях.

Когато е населено, дървото наподобява същински жилищен блок. Вие установявате например че партерните апартаменти се обитават от гигантски земни охлюви, големи колкото ябълки. Те плъпват от основата на дървото с цялата възможна за охлюва бързина в критични моменти. Понякога след тях се появяват и други животинки, които предпочитат по-долните апартаменти, понеже не желаят да се изкачват по-нависоко: големи горски крастави жаби, чиито гърбове много сполучливо имитират окапал лист, а бузите и страните им са оцветени в махагоновочервено. Те поклащат тела със смешно и възмутено изражение по лицата. Излязат ли на открито, внезапно приклякват и започват да се оглеждат прочувствено и безпомощно.

След като прогоните обитателите на партерния етаж, трябва да се изчака малко, за да може населяващите по-горните етажи да имат възможност да се спуснат долу и да излязат на открито. Между първите неизбежно се намират и гигантски милипеди. Това са много привлекателни същества, наподобяващи кафяви суджучета и с крачка, разположени от долната страна на телата им като ресни. Те са съвсем безобидни и малко глупавички, затова изпитвам известна слабост към тях. Една от най-смешните им особености е да се впуснат в бърз ход

напред, след като ги поставите върху маса. Крачката им заработват като машинки. Тъй като те никога не забелязват кога пристигат на ръба на масата, а продължават да се движат напред, тялото им се извива надолу под собствената си тежест. И така те спират с половин тяло върху масата и другата половина провисната надолу и като че се замислят. В края на краищата решават, че нещо не е в ред. Тогава започват да мърдат последния си чифт крачка и да се придвижват полека назад, докато се изкачат отново върху масата. След това отиват бързо до другия ѝ край, където представлението се повтаря.

Непосредствено след появата на гигантските милипеди се раздвижват и останалите обитатели на горните етажи. Едни се устремяват към върха на дървото, а други към основата му. Понякога се появяват катерички с черни уши, зеленикави тела и удивително красиви огненочервени опашки; огромни сиви съселчета, които изскачат в галоп от дървото, повлекли пухкави опашки след себе си, наподобяващи облачета дим; може да се появят и галаго с огромни добродушни очи и изящни, слаби и треперещи като на старци ръце. После неизбежно се появяват и прилепи, огромни и тлъсти кафяви прилепи с удивителни, приличащи на цветя украшения върху кожата на носовете и големите си прозрачни уши, или пък червеникавокафяви прилепи с черни и провиснали уши и зурли като на прасета. По време на това грандиозно шествие на диви животни навсякъде наоколо пъплят камшичести скорпиони. Плахи и разтревожени, те се движат бързо и безмълвно нагоре-надолу по дървото, а когато замахнете към тях с мрежата, те пхат отвратителните си тела в най-малките пукнатини. После най-неочаквано те се появяват на два-три метра по-надолу по дървото и се насочват право към вас, като че решени този път да се напъхат направо в ризата ви. Вие отскачате бързо назад и насекомото изчезва. Връхчетата на двете му пипалца след малко започват да трептят на дъното на някоя цепнатина в кората на дървото, в която едва ли би могла да се вмъкне визитна картичка. От всички западноафрикански животни камшичестият скорпион най-често е изпълвал до крайност нервната ми система. Денят, в който един необикновено голям и чаталест екземпляр пропъзля през разголената ми ръка, докато стоях облегнат на едно дърво, ще остане един от най-ярките ми спомени. Тогава животът ми се скъси поне с една година.

Но да се върнем към Вилхелмина, малкия и напълно оформен вече камшичест скорпион, произхождащ от десетчленно семейство. Моето интимно познанство с нея започна в момента, в който залових майка ѝ. Всичко стана съвсем случайно.

Дни наред опушвах дърветата в гората с надеждата да открия едно неуловимо и рядко животно, известно като люспестоопашат пигмей. Тези дребни бозайници, наподобяващи малки мишки с дълги и пухкави опашки, притежават интересна кожеста мембрана, простираща се от глезена до китката, с помощта на която се придвижват из гората като същински лястовици. Люспесто опашатият пигмей живее на колонии из кухите дървета. Трудното обаче е да се открие именно такова дърво. Ако след безуспешни опити откривах най-сетне група от тези животинки и на всичкото отгоре успявах да заловя някои от тях, аз се чувствах като окрилен. Тогава се интересувах много дори и от плъпналите край дървото безброй камшичести скорпиони. Веднъж съзрях ненадейно един скорпион. Странното му държание привлече веднага вниманието ми. Този скорпион като че бе облякъл зелено кожено палто, скриващо почти напълно шоколаденото му тяло. Освен това той пристъпваше много бавно и внимателно надолу по дървото и не се стрелкаше насам-натам като останалите камшичести скорпиони.

Помислих, че зеленият кожух и бавният ход са вероятно белези, присъщи на застарелите вече камшичести скорпиони, затова пристъпих да го огледам по-добре. За най-голямо мое удивление открих, че кожухът всъщност се състоеше от мънички скорпиончета, всяко едно не по-голямо от нокътя на палеца ми. Семейството вероятно се бе увеличило не много отдавна. Ярkozеленият цвят на малките, цветът с който сладкарите най-много обичат да украсяват своите торти, контрастираше необикновено много на тъмната окраска на майка им. Майката пристъпваше бавно и тържествено, понеже се страхуваше да не би някое от малките да падне. Установих със съжаление, че никога не съм се замислял върху живота на камшичестия скорпион и че всъщност никога не ми е идвало на ум, че женската може да притежава достатъчно майчински чувства, за да носи малките на гърба си. Разкаян за проявеното нехайство, аз реших, че сега ми се отдава идеалната възможност да допълня знанията си за

тези насекоми. Вдигнах много внимателно майката, за да не изпусне някое от малките, и я пренесох в лагера.

Майката и децата ѝ поставих в голяма и удобна кутия, покрита с кора и листа. Всяка сутрин надничах под капака, за да се убедя дали всичко е в ред и трябва да призная, че вършех това с голямо удоволствие. В момента, в който повдигнех кората, под която се криеше, майката се стрелваше бързо по вътрешната страна на кошницата. Този ѝ неприятен навик винаги ме караше да подскачам и да затварям с трясък капака. Страхувах се, че някой ден ще защитя краката или пипалцата ѝ. За щастие три дни по-късно тя се успокои, не ми обръщаше никакво внимание и дори ми разрешаваше да подменям листата и кората в кутията. Два месеца се грижех за женския камшичест скорпион и неговите малки. През това време малките слязоха от гърба на майка си. Те се пръснаха и се разположиха из разни кътчета на кутията, заякнаха, а зелената им окраска постепенно преминаваше в кафява. Когато пораснаха дотолкова, че кожата започваха да им пречат, те се разцепваха по гърба и скорпиончетата излизаха отвътре като паяци. Всеки път, когато вършеха това, те излизаха малко по-големи и малко по-кафяви. Открих, че докато майката преследваше насекоми, от дребни скакалци до големи бръмбари, малките бяха твърде придилични и търсеха паячета, голи охлювчета и друга лесно смилаема храна. Всички се развиваха чудесно и аз се гордеех с тях. Един ден след няколко часово ловуване се завърнах в лагера. Там узнах за разигралата се в мое отсъствие трагедия.

Пред палатката си държах завързана една маймуна. Тя успяла да прегризе въжето и тръгнала да оглежда лагера. Преди още някой да я е забелязал, тя излапала връзка банани, три манго и четири твърдо сварени яйца. Освен това счупила две бутилки с дезинфекционни средства и като венец на всичко катурнала на земята кутията с моите камшичести скорпиони. Тя моментално се отворила и семейството се разпиляло по пода. Лишена от чувство за отговорност, маймуната ги излапала. Когато се завърнах в лагера, тя вече бе завързана и хълцаше отчаяно.

Вдигнах кутията на моите камшичести скорпиони и надникнах унило вътре. Себе си обвинявах, че я оставих на толкова достъпно място, а маймуната за дяволския ѝ апетит. За най-голяма моя изненада

и удоволствие върху парче кора открих самотно скорпионче — единствения оцелял член от семейството. Пренесох го много внимателно в по-малка, но много по-сигурна кутия, поднесох му в изобилие голи охлювчета и разни други деликатеси и го кръстих някак си съвсем без повод Вилхелмина.

Докато се грижех за Вилхелмина и нейната майка, научих твърде много неща за камшичестите скорпиони. Открих, че макар и гладни и изпълнени с желание да ловуват през деня, те са всъщност много по-дейни нощем. Денем Вилхелмина винаги биваше полузаспала, вечер обаче се разсънваше и ако мога така да се изразя, просто цъфтеше. Тя пристъпваше горделиво в своето сандъче с готови за действие щипци. Дългите ѝ като пипала крака се размахваха като камшици пред нея и търсеха най-правилния път. Макар и да се предполага, че тези изключително удължени крака са чисто и просто пипалца, аз имах впечатлението, че те изпълняват много по-важна функция. Виждах как Вилхелмина ги размахва по посока на насекомото, след което застиват неподвижно, после потръпват, при което Вилхелмина се изпъва като че е подушила или дочула своята жертва с помощта на своите крака. Понякога тя дебнеше по този начин храната си, друг път просто лягаше и изчакваше нещастното насекомо да се натика само в „лапите“ ѝ. Тогава силните щипци го хващаха и го поднасяха нежно към устата ѝ.

Колкото ставаше по-голяма, толкова по-едри неща ѝ давах за ядене. Установих, че става необикновено смела и наподобява заядлив териер. Колкото по-едър беше нейният противник, толкова битката ѝ с него като че ѝ доставяше по-голямо удоволствие. Очарован от уменията и смелостта, с които се справяше с едрите колкото нея, а понякога и много по-големи насекоми, един ден малко необмислено ѝ подхвърлих много голям прелетен скакалец. Без да се поколебае нито за миг, тя се хвърли отгоре му и сграбчи с щипците си едрото му тяло. За моя изненада скакалецът я ритна силно със здравите си задни крака и двамата подскочиха нагоре и се удариха в тънката метална мрежа на кутията, която иззвънтя глухо, после паднаха на пода. Това грубо отношение не обезкуражи ни най-малко Вилхелмина. Тя не пускаше скакалеца, който подскачаше като луд из кутията и удряше с крака по пода. На края се изтощи напълно и тя го изяде. След този случай винаги се стремях да ѝ давам по-дребни насекоми. Струваше ми се, че при подобни грубости тя можеше да си счупи някой крак или камшиче.

По това време се привързах изключително много към Вилхелмина и се гордеех с нея. Доколкото знаех, тя бе единственият камшичест скорпион в света, който живее под наблюдение. Нещо повече, тя се опитоми напълно. Чукнех ли с пръсти отстрани на

нейната кутия, тя се измъкваше изпод парченцето кора и започваше да маха камшичета към мен. Когато пъхнех ръката си вътре, тя се изкачваше по дланта ми и седеше спокойно върху нея, докато я хранех с голи охлювчета, които обичаше извънредно много.

Наближаваше време да превозя моята голяма сбирка от животни до Англия и аз започнах да се безпокоя за Вилхелмина. Пътуването до Англия траеше две седмици и аз не можех да ѝ осигуря достатъчно насекоми за храна. Реших да се опитам да я науча да яде сурово месо. Това ми отне доста време, но след като овладях изкуството да размахвам изкусително парчето месо пред нея, аз знаех, че Вилхелмина ще се нахвърли върху него и следователно щеше да преживее с тази странна за нея храна. По време на пътешествието с камион до морския бряг Вилхелмина се държа като стар пътешественик. Почти през цялото пътуване тя стоеше в кутията и смучеше голямо парче сурово месо. Необичайната обстановка през първия ден на кораба ѝ развали малко настроението, но морският въздух като че ѝ подейства добре и тя отново стана игрива. Това я погуби.

Една вечер отидох да я нахраня и тя побягна по ръката ми. Преди да разбера какво става, тя пропълзя до лакътя ми, падна върху люка и тъкмо да се промъкне през една пукнатина, аз се свързах от обзелото ме удивление и успях да я сграбча. Следващите няколко дни я хранех много внимателно и тя като че отново се успокои.

Една вечер тя размаха тъжно камшичетата си към мен. Извадих я от кутията, поставих я върху дланта на ръката си и започнах да я храня с няколкото останали голи охлювчета, които носех в една консервена кутия. Тя изяде спокойно и благоприлично две, охлювчета върху ръката ми, след което най-неочаквано подскочи. По-неподходящ момент едва ли можеше да избере. Докато се намираше във въздуха, духна вятър и я отнесе зад борда. Зърнах я за миг как размахва обезумяла камшичетата си, после изчезна в морския простор. Втурнах се към перилата и погледнах надолу. Да се забележи толкова дребно насекомо всред вълните и пяната беше невъзможно. Хвърлих бързо кутията във водата, изпълнен с напразната надежда, че може би ще успее да я намери и да се покачи на нея. Знаех, че всичко това е смешно, но не ми се искаше да я оставя да се удави, без да направя опит да я спася. Проклинах се, че допуснах глупостта да я извадя от

кутията. Никога не ми бе минавало през ума, че загубата на едно насекомо ще ме натъжи толкова много. Бях се привързал много към нея, а тя на свой ред като че ми се доверяваше. Нашата дружба завърши трагично. Остана ми все пак известна утеха. След другаруването ми с Вилхелмина вече няма да гледам на камшичестите скорпиони с такова голямо отвращение.

ОСИНОВЯВАНЕ НА ЕДИН МРАВОЯД

Сбирка от двеста птици, бозайници и влечуги изисква труд, равносилен на грижите по двеста бебета. Необходима е упорита работа и безкрайно търпение. Вие трябва да се убедите, че храната им е подходяща, клетките достатъчно просторни, че не им е прекалено горещо в тропиците, нито твърде студено, когато приближат Англия. Трябва да ги очистите от кърлежи, червеи и бълхи, да поддържате в изрядна чистота клетките и съдовете, в които се хранят.

Трябва преди всичко обаче да сте сигурен, че вашите животни са щастливи. Колкото и добре да се грижите за едно диво животно, то не може да живее на затворено, ако е нещастно. Аз имам предвид, разбира се, заловените диви възрастни животни. От време на време се сдобивате и с новородени диви животни, които се скитат безпомощни из гората без майки. Заловите ли такова животинче, трябва да знаете, че ви предстои уморителна работа и много грижи. Преди всичко обаче трябва да сте в състояние да осигурите на животното онази привързаност и доверие, които очаква от вас, защото след ден-два ще се превърнете в негов родител и малкото ще ви вярва и ще зависи напълно от вас.

Това понякога прави живота ви твърде труден. Имало е случаи, когато съм изпълнявал ролята на родител едновременно на пет новородени животинчета, а това съвсем не е шега. Независимо от всичко представете си само, че всяка нощ трябва да ставате в три часа и препъвайки се от недоспиване, да пригответе шест различни бутилки мляко, да държите очите си достатъчно отворени, за да прибавите точното количество витамини и захар, като не забравяте, че точно след три часа отново трябва да станете и да повторите всичко от самото начало.

Заедно с моята жена преди известно време заминахме на експедиция за диви животни в Парагвай, страната с формата на ботуш, разположена почти в сърцето на Южна Америка. В един отдалечен край на Чако успяхме да съберем чудесна колекция от диви животни. По време на подобни експедиции се случват и много неща без каквато

и да е връзка с животните, които или разстройват плановете ви, или ви опъват нервите. За щастие сред тях никога не е имало политически въпроси. В този случай обаче парагвайците решиха да правят революция и в резултат на това ние се принудихме да освободим цялата наша сбирка животни и да избягаме с малък четириместен самолет в Аржентина.

Точно преди заминаването в лагера ни се появи индианец. От чувала, който носеше, долитаха странни звуци. Наподобяваха тъжен стон на чело, примесен с дрезгав магарешки рев. Индианецът разтвори чувала и изтърси най-прелестното животинче, което бях виждал дотогава, малкото на гигантски мравояд, по всяка вероятност на около седем дни. Козината му преливаше в черно, пепелявосиво и бяло, имаше дълга и нежна зурла и две мънички, малко сълзливи очички. Индианецът ни каза, че го намерил в гората. Скитало се самичко и издавало жални писъци. Според него майка му била разкъсана от ягуар.

Появата на малката животинка ме постави в затруднение. Знаех, че ни предстоеше скорошно заминаване и че самолетът е много малък, поради което оставяхме по-голямата част от екипировката си, за да освободим място за пет-шест животни, които бяхме решили да вземем с нас. Да приема при това положение и един новороден, сравнително тежък мравояд, който трябваше да храня с бутилка и около който имаше доста шетня, представляваше истинско безумие. Освен това, доколкото знаех, никой дотогава не беше още правил опити да отглежда новороден мравояд с бутилка. От цялата тази работа явно нямаше да излезе нищо. Тъкмо взех отрицателно решение, хвърлящото затрогващи погледи с воднистите си очи животинче неочаквано откри крака ми. То нададе радостен вик, покатери се по него, настани се в скута ми и заспа. Дадох, без да продумам думица, исканата от индианеца сума и на бърза ръка станах баща на едно от най-възхитителните малки животинчета, които бях срещал дотогава.

Първото затруднение се появи почти начаса. Макар и да имахме бебешки шишета, бибероните ни се бяха свършили. Втурнахме се като луди между къщите на селцето, в което бяхме отседнали, и за щастие открихме един изключително стар и мръсен биберон. След два, три безуспешни опита малкото се справи много по-бързо и лесно с

шишето, отколкото предполагах и самият аз, макар и храненето на мравоядчето да представляваше мъчително занимание.

На тази възраст мравоядчетата се притискат към гърба на майка си. След като, така да се каже, станахме негови родители, то настояваше почти през цялото време да се катери ту върху единия, ту върху другия от нас. Мравоядчето стискаше много силно с около седемсантиметровите си нокти. По време на храна то хващаше любовно крака ми с три лапи, а с четвъртата се държеше за пръста на ръката ми и от време на време го стискаше силно, като считаше, че по този начин бутилката ще пусне повече мляко. При приключване на всяко ядене имах чувството, че ме е газила мечка, а пръстът ми притискан от вратата.

Първите няколко дни носех мравоядчето със себе си, за да свикне да ми се доверява, и то лягаше на врата ми. Дългата му зурла висеше през едното ми рамо, а опашката му през другото и изглеждаше, че нося огромна кожена яка. Всеки път, когато тръгвах нанякъде, то се хващаше уплашено и ми причиняваше голяма болка. След като ми скъса четири ризи, реших да му намеря нещо друго, за което да се държи, затова напълних един чувал със слама и поставих мравоядчето върху него. То възприе безропотно промяната и между хранене лежеше в клетката си и се притискаше щастливо о своя заместител-родител. Ние кръстихме мравоядчето Сара, но след като навикна да прегръща чувала, ѝ дадохме и презимето Хъгърсек^[1], ето защо се прочу като Сара Хъгърсек.

Сара беше идеално бебе. След нахранване тя лежеше кротко върху своя чувал, от време на време се прозяваше и показваше лепкавия си, бледорозов език, дълъг около тридесетина сантиметра. Тя сучеше толкова енергично от биберона на своята бутилка по време на хранене, че от червен той скоро се превърна в бледорозов, дупчицата на върха се разшири колкото главичка на кибритена клечка, докато на края се изхлузи съвсем от гърлото на бутилката.

Когато се наложи да напуснем Парагвай с нашия съвсем несигурен на вид четириместен самолет, Сара спа спокойно в скута на жена ми по време на полета и леко си похъркваше.

Първата ни работа след пристигане в Буенос Айрес бе да купим на Сара нов блестящ биберон. Доста главоболия ни създаде избирането на биберон с подходящи размери, форма и цвят,

поставянето му на бутилката и даването му на. Сара. Тя остана потресена. Крясна силно и гневно при вида на новия биберон и блъсна бутилката с точен удар на лапата. Тя се успокои и започна да се храни, едва когато поставихме на бутилката стария и износен биберон. И след това тя продължи да държи само на него. Месеци наред след пристигането ни в Англия тя отказваше да се раздели с него.

Ние настанихме нашите животни в една изоставена къща в околностите на Буенос Айрес. От центъра на града, където отседнахме, до тази къща се отиваше за половин час с такси. Налагаше се да правим това пътушение по два, а понякога и по три пъти на ден. Скоро разбрахме, че притежаването на малкия мравояд затрудняваше изключително много връзките ни с останалите хора. Опитвали ли сте се някога да обясните на домакинята, у която сте на гости, че трябва да напуснете вечерята по средата само защото се налага да нахраните с биберон един малък мравояд? В края на краищата всичките ни приятели махаха отчаяно с ръка. Преди да ни канят, те се обаждат по телефона да се осведомят кога трябва да храним Сара.

По това време Сара порасна доста и стана по-независима. Тя започна да се разхожда съвсем сама из стаята след вечеря. Това представляваше голямо постижение, защото дотогава тя пицеше като умопобъркана, ако се отдалечим само на крачка от нея. След като обикаляше и оглеждаше стаята, тя обичаше да се заиграва. Сара минаваше край нас с вдигната нагоре глава, довякла съблазнително опашка след себе си. Точно тогава трябваше да я хванем за опашката и да я дръпнем. Подпряна на три крака, тя се извъръщаше и с четвъртата си лапа ни нанасяше лек удар. Сара мирясваше едва след като повтаряхме всичко това двадесет-тридесет пъти. След това трябваше да я обърнем по гръб и да разчесваме в продължение на десетина минути корема ѝ. Тя затваряше очи, изпадаше в екстаз и започваше да блъва мехурчета. След всичко това тя най-попослушно си лягаше. Само да се осмеляхме да я накараме да си легне, без да поиграем с нея. Тогава тя започваше да ритат, да се бори, да крещи и въобще да се държи по най-безобразен начин.

Когато се качихме на парахода, Сара не остана ни най-малко възхитена от него. Корабът преди всичко ѝ миришеше някак си особено, после духаше силен вятър, който почти всеки път я повалише, когато излезеше да се поразходи по палубата, и най-сетне, което

мразеше най-много от всичко, палубата непрестанно се клатеше под краката ѝ. Тя се наклоняваше първо на една страна, после на друга, след което залиташе, издаваше жални стонове и подпираше глава по преградите и люковете. Пътуването като че ѝ доставяше удоволствие, само когато времето се оправеше. Ако след обяд бивах свободен, аз я взимах на горната палуба, сядяхме на някой стол и се препичахме на слънце. По специална молба на капитана Сара даже се изкачи и на мостика. Мислех си, че и капитанът не е равнодушен към нейния чар и подчертана индивидуалност. Той обаче ми призна (понеже я бе зърнал само от разстояние), че полюбопитствал да узнае коя всъщност е предната и коя задната ѝ страна.

Трябва да призная, че при пристигането си в Лондон се гордеехме извънредно много със Сара. Тя позираше на журналистите с цялата непринуденост на истинските знаменитости. Сара си позволи даже да близне един от репортерите, което представляваше същинска чест за него. Аз побързах да му изтъкна незабавно това обстоятелство, като същевременно му помагах да изтрие голямата лепкава слюнка от палтото си. „Тя не близва когото и да било“ — поясних му аз. По израза на лицето му разбрах, че това обстоятелство не го ласкаеше ни най-малко.

След пристигането Сара се отправи незабавно за една зоологическа градина в Девъншиър. Натъжихме се. Непрестанно обаче ни осведомяваха за нея. Личеше, че се справя добре с всичко. Нейният пазач се бе привързал много към нея.

Няколко седмици по-късно трябваше да прочета лекция във Фестивал хол. Организаторът подхвърли, че би било много оригинално в края на моята лекция да покажа на сцената някое животно. Помислих си веднага за Сара. Както ръководството на зоологическата градина, така и това на Фестивал хол се съгласиха, но тъй като бе настъпила зимата, настоях да ѝ определят специална стая.

Посрещнах Сара и нейния пазач на гара Педингтън. Сара беше напъхана в огромен кафез, понеже бе станала като голям рижав сетер. Тя произведе на перона на гарата същински фурор. В момента, в който чу гласа ми, Сара се хвърли към решетките на своята клетка и ме поздрави нежно с размахване на дългия си лепкав език. Застаналите близо до клетката хора подскочиха назад като ужилени. Те помислиха, че от клетката избяга някаква змия. Дълго увещавахме носачите,

докато най-сетне се намери един смелчага, който превози клетката с количка.

При пристигане във Фестивал хол разбрахме, че репетицията на оркестъра току-що е завършила. Тръгнахме през дългите коридори с голямата клетка на Сара към специално определената за нея стая. Когато стигнахме до вратата, тя се отвори и отвътре с голяма пура в уста излезе сър Томъс Бигмън. Ние вкарахме Сара в стаята, която той току-що освободи. Аз изнасях лекцията си на сцената, а жена ми занимаваше Сара и тичаше с нея из стаята. Това ужасило един от носачите. Дочул шума в стаята, той помислил, че Сара се е измъкнала по някакъв начин от клетката и се е нахвърлила върху жена ми. Най-сетне настъпи дългоочакваният момент. Сара се появи всред бурни аплодисменти. Подобно на всички мравояди и тя беше късогледа, така че публиката всъщност не съществуваше за нея. Тя се огледа нерешително, за да разбере откъде идва този шум, но после реши, че всъщност няма от какво да се страхува. Докато величаех нейните добродетели, тя се разхождаше по сцената, без да ми обръща никакво внимание. От време на време сумтеше силно в ъгъла и непрестанно облизваше микрофона. Целият микрофон се покри със слюнка, което положително не се е понаравило на онзи, който го е използвал след мен. Точно когато разказвах на публиката колко благовъзпитана е Сара, тя откри масата в средата на сцената и започна да чеше с огромно удоволствие задните си части с краката ѝ. Публиката посрещна това с въодушевление.

След представлението Сара прие в своята стая няколко специални гости. Тя се разигра дотолкова, че се разтича даже из коридора. След това я поставихме внимателно в клетката и я изпратихме в нощния влак за Девън заедно с пазача ѝ.

След завръщането си в зоологическата градина Сара напълно се отпуснала. Краткото време, през което се почувства като знаменитост, ѝ завъртя главата. Три дни поред отказвала да остава сама, тъпчела из клетката и издавала гневни крясъци, приемала храна само когато ѝ я давали с ръка.

Няколко месеца по-късно поисках да покажа Сара в едно телевизионно представление и така тя отново вкуси от очарованието и блясъка на знаменитостите. По време на репетициите тя се държеше с изрядно благоприличие, с изключение на това, че изгаряше от желание

да разгледа по-отблизо телевизионната камера, поради което трябваше да я възпираме със сила. След завършване на представлението тя отказа да се прибере в клетката си. Наложихме се с моята жена, пазача на Сара и началника на студиото да я вмъкнем вътре насилно. Сара беше пораснала много. На дължина достигаше около метър и осемдесет сантиметра, а на височина около деветдесет.

Дълго време не видяхме Сара. Едва напоследък я посетихме в зоологическата градина. Бяха изминали шест месеца от последната ни среща и честно казано, аз мислех, че ни е забравила. Макар и да обичам много мравоядите, аз твърдя, че те нямат особени умствени възможности, а освен това, половин година представляваше продължителен период. Когато я повикахме, тя изскочи от ъгъла, в който спеше, и се втурна към решетката да ни близне. Ние даже влязохме в клетката и си поиграхме с нея. Това беше най-сигурният белег, че ни е познала, понеже никой, освен нейния пазач не се осмеляваше да влезе в клетката.

В края на краищата се сбогувахме натъжено с нея. Тя седеше върху сламата и пускаше към нас мехурчета. „Също като че оставяме детето си на пансион“ — подхвърли жена ми. И наистина за Сара ние бяхме истински осиновители.

Вчера получихме радостни вести. Научихме, че Сара си имала вече приятел. Още бил малък и не го пускали при нея, но скоро щял да порасте. Кой знае, може би догодина по това време ще станем дядо и баба на някое хубавичко, закръглено мравоядче!

[1] Прегърничувал — Бел.пр. ↑

ПОРТРЕТ НА ПАВЛО

Твърде любопитно е, че когато човек отглежда вкъщи животни като любимци, той е склонен да гледа на тях като на миниатюрни човешки създания и често успява да им припише някои от своите собствени особености. Ужасно трудно е да се избегне това антропоморфистично отношение. Ако притежавате златен хомяк и го наблюдавате как седи и яде лешници с треперещи от вълнение розови лапички и тъпче устата си, преди да е глътнал всичко, твърде вероятно е някой ден да дойдете до заключението, че той прилича напълно на вашия собствен чичо Еймъс, седнал в любимия си клуб и сръбнал порядъчно портвайн с мезе от фъстъци. Превъплъщението става точно тук. Хомякът продължава да се държи като хомяк, но вие виждате в него само миниатюрния чичо Еймъс, облечен в червеникавокафяв кожух, седнал винаги с препълнени уста в своя клуб. Много малко са онези животни с достатъчно внушителни и оригинални индивидуалности, които ви пречат да проявите подобно отношение към тях. Те изявяват така властно своята личност, че ви принуждават да се държите с тях не като с миниатюрни човечета, а като с отделни индивиди. Измежду стотиците събрани от мен животни за зоологическите градини в Англия и големия брой животни, който съм отглеждал вкъщи като мои любимци, си спомням най-отчетливо едва дванадесетина с точно такава ярка индивидуалност, която не само ги отличаваше коренно от себеподобните им, но им даваше възможност да отстояват всички опити от моя страна да ги превърна в нещо, което всъщност те не бяха.

Най-дребната животинка от тази група беше мармозетката Павло с черните уши. Нейната история започва от онази вечер, в която седях неподвижно сред храстите, близо до едно открито място в Британска Гвиана, където ловувах. Тогава наблюдавах една дупка в брега на реката, в която допусках, че се крие някакво особено животно. Слънцето клонеше към заник и небето пламтеше във величествен червеникавооранжев блясък. Огромните дървета в гората стояха като изрязани на неговия фон. Пълзящи растения преплитаха клоните им и

изглеждаше, че всяко дърво е обхванато от огромна паяжина. Няма нищо по-успокояващо от изгледа на тропическата гора по това време на деня. Седнал неподвижно на мястото си, аз попивах гледката и багрите. Умът ми се намираше в онова възвишено състояние на съпреживяване, което будистите учат, че представлявало първата стъпка към нирвана.

Остър и продължителен крясък ме извади неочаквано от транса, в който бях изпаднал. Той бе толкова силен, че го почувствах като забита в ухото игла. Заоглеждах се внимателно и се мъчех да определя откъде идва този крясък. Наподобяваше, макар и не особено много, гласа на дървесна жаба или на някое насекомо, но не и на птица, защото бе остър и беззвучен. На голям клон, на около десетина метра над мен, най-сетне зърнах причинителя на този крясък — една миниатюрна мармозетка припикаше по клона като по горска пътека. Тя се провираше през същински гори от орхидеи и други паразити, растящи на туфи по кората. Аз не свалях очи от нея. Мармозетката спря, приседна на задни крака и наново издаде пронизителен вик. Този път някъде отдалече отговориха на нейния зов и само минутка-две след това при нея пристигнаха други мармозетки. Те се придвижваха с цвъртене и писукане между орхидеите и се оглеждаха старателно. От време на време между листата откриваха хлебарка или бръмбар и надаваха силни радостни викове. Една мармозетка опипва дълго време една орхидея. Тя разтваряше листата и надничаше между тях. Малкото ѝ личице бе застинало в напрежение. Когато посегнеше към някое насекомо, листата му попречваха и насекомото успяваше да се изплъзне от другата страна на растението. Най-сетне, по-скоро благодарение на щастлива случайност, отколкото на уменията си, тя бръкна между листата и изцвърка победоносно. В ръцете си стискаше здраво тлъста и голяма хлебарка, която размахваше енергично крачка. За да не я изпусне, мармозетката я натика цялата в устата си, после приседна и започна сладко да я хрупка. Когато глътна и последната хапка, тя огледа много внимателно дланите и горната страна на ръцете си, за да се увери, че от хлебарката не е останало нищо.

Мигът, в който успях да надникна в частния живот на мармозетките, ме очарова дотолкова, че едва когато малката група изчезна в потъналата вече в мрак гора усетих, че ми се е схванал целият врат, а единият ми крак е напълно изтръпнал.

Вниманието ми се насочи отново към мармозетките доста дълго време след това. Веднъж влязох да запитам в един лондонски магазин за животни. Първото, което зърнах при прекрачване на прага, бе пълната клетка с мармозетки. В мръсната клетка се притискаха десет унили животинчета. Те се тълпяха на един толкова малък прът, че непрестанно се блъскаха и дърпаха, за да намерят място за сядане. Повечето бяха възрастни. Между тях имаше само една малка мармозетка, която явно не се чувстваше добре. Слабичка и размъкната, тя бе толкова дребничка, че при всяко разместване върху пръта я изблъскваха от него. Докато наблюдавах трогателната и разтреперана групичка животни, аз си спомних за немногочисленото щастливо семейство в Гвиана, което търсеше насекоми между орхидеите. Разбрах, че няма да напусна магазина, без да спася поне едно от дребничките животинчета. Само пет минути след това бях заплатил вече свободата на най-малкия наемател на клетката. Той закрещя от уплаха, когато го измъкнаха от нея и го поставиха в картонена кутия.

Прибрах се вкъщи и го кръстих Павло, после го представих на моето семейство. Всички го изгледаха с недоверие. Веднага след като свикна с новия за него начин на живот, Павло се зае със задачата да спечели тяхното доверие и за много кратко време я изпълни блестящо. Въпреки ръста си (той се помещаваше напълно спокойно в голяма чаена чаша) той се оказа необикновена личност. Около него витаеше наполеоновски дух, на който трудно се устояваше. Главичката му беше колкото едър орех, но скоро стана очевидно, че в нея има остър и интелигентен мозък. От началото поставихме Павло в просторна клетка в гостната стая, където винаги имаше компания, но той видимо се чувстваше нещастен под ключ, ето защо всеки ден започвахме да го пускаме за час-два на свобода. Това се оказа губелно за нас. Павло много скоро успя да ни убеди, че клетката е излишна, затова я изхвърлихме на боклука. Оттогава насетне той започна да се разпорежда по цял ден из къщата. Приехме го като най-малкия член на семейството, но той се държеше из къщата така, като че бе собственик, а ние негови гости.

На пръв поглед Павло наподобяваше особен вид катерица, но после човек забелязваше неговото човекообразно лице и блестящите му и умни кафяви очи. Имаше мека и пъстра козина, понеже отделните косми бяха оцветени в оранжево, черно и сиво, и то точно в такава

последователност. Опашката му обаче бе оцветена на черни и бели колелца. Козината по главата и шията имаше шоколаденокафяв оттенък и падаше на раздърпани ресни по раменете и гърдите му. Големите му уши се губеха сред дълги снопчета от същата шоколаденокафява козина. През челото, над очите и аристократическия му нос преминаваше бяла ивица.

Всеки, който го видеше и разбираше поне малко от животни, ме убеждаваше, че няма да живее дълго. Казаха ми, че мармозетките от топлите тропически гори на Южна Америка никога не живеели повече от година в климата на Англия. Тяхното пророчество като че се сбъдна. Шест месеца по-късно Павло разви някаква парализа, вследствие на която остана неподвижен от кръста надолу. Ние направихме всичко възможно за спасяването на живота му, но онези, които предсказваха това нещастие, гледаха песимистично на нашите усилия. Той изглежда не изпитваше никакви болки, затова ние упорствахме. Четири пъти на ден масажирахме с топло рибено масло малките му крачета, гърба и опашката. Той поглъщаше голямо количество рибено масло и със специалната си храна, в която не липсваха и такива деликатеси, като грозде и круши. Завит на топло в памук, той лежеше натъжен върху възглавница, докато всички членове на нашето семейство се стремяха да изпълнят поред желанията му. Павло се нуждаеше най-много от слънце, и то много слънце, но английският климат не даваше голяма възможност за това. Нашите съседи скоро навикнаха да ни гледат как разнасяме нашия миниатюрен инвалид из градината и как непрестанно поставяме внимателно неговата възглавница на огрените от слънцето места. Това продължи цял месец. Към края на месеца Павло можеше вече да мърда леко с крака и да движи опашката си. Две седмици по-късно той отново подскачаше из къщи, като че нищо не му се беше случвало. Всички се зарадвахме много, макар и къщата да продължи да вони на рибено масло месеци наред.

Вместо да го изнежи, тази болест като че го закали. Ние никога не го глезехме и единствената отстъпка беше бутилката с гореща вода, която поставяхме зимно време в леглото му. Това толкова му харесваше, че отказваше да ляга без нея даже и посред лято. Спалнята му се помещаваше в чекмеджето на един висок скрин, поставен в стаята на майка ми, а за легло му служеше стар халат и парче от кожено палто. Лягането на Павло представляваше истински ритуал.

Най-напред халатът се постилаше в чекмеджето, след което в него се увиваше бутилката с горещата вода, за да не го опари. После от парчето кожено палто се правеше маншонче, в което се пъхаше Павло. Той се свиваше на кълбо и затваряше блажено очи. Отначало притваряхме почти напълно чекмеджето. Оставяхме само тясна пролука, колкото да влиза въздух, като по този начин не давахме възможност на Павло да става сутрин много рано. Той обаче много скоро разбра, че ако пъхне глава в пролуката, чекмеджето се отваря и той може да излезе.

Павло се събуждаше сутрин в около шест часа, установяваше, че бутилката му е изстинала и тръгваше да търси другаде топлинка. Той тръгваше по пода и се покатерваше по крака на кревата върху леглото на майка ми. Преминаваше по пухения юрган, изкряскваше за поздрав и се пъхаше под възглавницата. На това топло и уютно местенце оставаше, докато настъпеше време майка ми да стане. Когато тя най-сетне ставаше от леглото и го оставяше сам, Павло изпадаше в ярост. Той сядаше върху възглавницата и започваше да бръщолеви и пици разгневено. Когато разбере, че тя няма никакво намерение да се върне и го топли, той се спускаше по коридора към моята стая и се пъхаше при мен. Изтегнат удобно върху гърдите ми, той оставаше тук по-дълго, докато настанеше време да ставам и аз. Тогава се изправяше с обиден вид върху моята възглавница, а по лицето му се изписваше такова свирепостно изражение, като че пред себе си виждах човек. След като ми даваше по този начин да разбере какво мисли за мен, той хукваше и се вмъкваше в стаята на брат ми. Когато го изгонеха и оттам, той успяваше все пак да подремне малко преди закуска и при сестра ми. Това преселване от легло в легло се повтаряше редовно всяка сутрин.

Топлината на долния етаж бе предостатъчна за Павло. В гостната стая имахме една голяма стандартна лампа. Тя скоро се превърна в негова собственост. През зимата Павло имаше навика да се пъха под абажура, да сяда близо до крушката и да се топли на нея. Край камината имаше специално столче с възглавничка, но той винаги предпочиташе лампата. Принуждавахме се да я държим запалена през целия ден, в резултат на което сметката за изразходваната електроенергия рязко се увеличаваше. Павло се претрашаваше да излезе в градината едва през първите топли пролетни дни. Негово

любимо място бе оградата. Той се изтягаше на слънце, или се заемаше да лови паяци и други лакомства. По средата на оградата се издигаше дървена беседка, гъсто обрасла с пълзящи растения. Точно в този гъстак се пъхаше Павло при опасност.

Години наред той враждуваше с голямата бяла котка на съседите. Тя очевидно смяташе Павло за особен вид плъх и считаше за свой дълг да го унищожи. Тя дебнеше Павло часове наред, но тъй като бялата ѝ козина се открояваше ясно на зеления фон, не можеше никога да го изненада. Той ѝ разрешаваше да го наближи съвсем. Жълтеникавите очи на котката блясваха от възбуда, езикът ѝ започваше да облизва устните и точно в този момент Павло побягваше по оградата и се пъхаше между пълзящите растения. Застанал на сигурно място, той започваше да креши и се плези като същински палавник, докато измамената котка обикаляше безпомощно и се мъчеше да открие достатъчно широка пролука в зеленината, през която да провере едрото си тяло.

Между къщата и скривалището на Павло, точно край оградата, растяха две млади смокини. В основата на техните стволоче бяхме изкопали дълбоки канавки, които през време на горещините пълнехме с вода. Един ден Павло се навърташе около оградата, бърбореше си нещо и ловеше паяци. По едно време той повдигна глава и зърна своя смъртен враг — котката. Огромна и бяла, тя седеше на оградата и препречваше пътя му към пълзящите растения. Единствената възможност за бягство бе да се върне по оградата и да се прибере въщи. Павло се обърна, побягна и закрепя за помощ. Тлъстата бяла котка не можеше да се мери с Павло по ходене по ограда, тя се придвижваше много по-бавно от него. Независимо от това успя да го настигне. Котката почти го докосваше, когато той достигна до смокиновите дървета. Павло бе толкова изнервен, че направи погрешна стъпка, изкрепя неистово от уплаха и цопна в напълнената с вода канавка. Той изскочи на повърхността, започна да пелтечи, да пищи, да пляска по водата и да се върти в кръг, а котката го наблюдаваше изумена. Тя очевидно никога преди това не бе виждала водна мармозетка. За щастие аз пристигнах на местопроизшествието, преди да се е свързала от обзелото я удивление и да е измъкнала Павло от водата, и тя избяга. Извадих беснеещия от яд Павло. Той прекара останалата част от следобеда пред камината. Увит в парче одеяло, той

си мърмореше нещо навъсено. Това събитие се отрази зле върху нервите му. Той отказваше цяла седмица след това да излиза навън и да се покачва върху оградата. Зърнеше ли отнякъде бялата котка, той крещеше дотогава, докато някой не го вземеше на рамото си и не го успокоеше.

Павло живя с нас осем години. Той бе нещо като дух на къщата. Човек никога не знаеше какво може да се случи в следващия момент. Павло ни най-малко не се приспособи към нашите навици, а, напротив, ние трябваше да се съобразяваме с неговите. Той например настояваше да се храни с нас и храната му непременно трябваше да бъде като нашата. Закусваше каша или овесени ядки и топло мляко и захар. Обядваше зеленчуци, картофи и парче пудинг. По време на следобедната закуска с мъка го удържахме встрани от масата, а иначе се хвърляше с радостен вик върху бурканчето с конфитюр. Павло смяташе, че конфитюрът е сложен специално за него на масата и се дразнеше много, ако не споделяхме това негово мнение. Наше задължение беше да го слагаме да спи точно в шест часа. Закъснеехме ли, той започваше да се разхожда напред-назад пред чекмеджето с настръхнала от гняв козина. Свикнахме да затваряме внимателно вратите, защото по необясними причини Павло обичаше да се покатерва по тях и там да размишлява за нещо. Според него ние вършехме най-голямо престъпление, когато излизахме и го оставяхме следобед сам въщи. При завръщането ни той не оставяше ни най-малко съмнение у когото и да е от нас по отношение на неговите чувства. Ние изпадахме в немилост. Опитвахме ли се да го заговорим, той ни извърщаше възмутено гръб, седаше в някой ъгъл и обръщаше малкото си намусено лице към нас. След около половин час той най-неохотно опрощаваше нашите прегрешения и при лягане приемаше с царствено високомерие бучката захар и няколкото глътки топло мляко. Настроенията, в които изпадаше Павло, наподобяваха напълно нашите собствени. Раздразнеше ли се, той можеше да се мръщи и да ви промърмори нещо, а много вероятно и да се опита да ви ухапе. Когато изпитваше нежност, той пристъпваше с галовно изражение на лицето, вадеше бързо езиче, облизваше устните си, покачваше се на рамото и ви захапваше мило по ушите.

Неговият начин на придвижване из къщата удивляваше всички. Той не обичаше да ходи по земята и ако можеше да намери друг път,

никога не слизаше на пода. В родните си гори той се движи по дърветата, като се прехвърля от клон на клон и от едно пълзящо растение на друго, но в къща, построена в покрайнините на града, такива подробности липсваха. Павло използваше за пътека рамките на картините. Той се придвижваше невероятно бързо по тях, увисваше на една ръка и крак, прегърбваше се като гъсеница и най-сетне се добираше до перваза на прозореца. Той умееше да се катери по гладкия ръб на вратата много по-лесно и бързо, отколкото ние се качвахме по стълбите на къщата. Понякога той скачаше на гърба на кучето и се разхождаше седнал върху него. Кучето, което бяхме научили, че Павло е неприкосновена личност, ни отправяше безмълвни и настоятелни погледи, докато не сваляхме маймунката от гърба му. Кучето мразеше Павло поради две причини. Първо, то не разбираше защо на една такава, наподобяваща плъх гадина трябва да е позволено да се разпорежда из цялата къща и, второ, Павло често се държеше неприлично с него. Когато минаваше кучето, Павло се провисваше от облегалката на някой стол, дръпваше го за веждите или мустаците и бързо подскачаше на безопасно място. Друг път издебваше заспалото куче и предприемаше светкавична атака върху незащитената му опашка. От време на време обаче настъпваше въоръжено примирие. Кучето тогава лежеше пред камината, а седналият на ребрата му Павло усърдно чешеше рунтавата му козина.

При смъртта на Павло около смъртния му одър се стекоха хора като при знатна личност. От известно време той не се чувстваше добре и прекарваше времето си в лежане върху парчето кожа, която поставяхме на перваза в стаята на сестра ми. Една сутрин Павло започнал неистово да крещи. Сестра ми извика уплашено, че Павло умира. Всички моментално оставихме онова, с което се занимавахме, хукнахме към горния етаж и застанали край перваза на прозореца започнахме да наблюдаваме внимателно Павло. Нямаше нищо обезпокоително. Той отпи няколко глътки мляко, после полегна върху своето кожено парче и ни изгледа с бляскавите си очички. Решихме, че цялото безпокойство е било напразно, когато най-неочаквано той съвсем се отпусна. Силно разтревожени, ние отворихме насила стиснатите му челюсти и наляхме малко мляко в гърлото му. Той бавно дойде в съзнание, но продължаваше да лежи безжизнен в ръцете ми. Павло ни погледна за миг, после събра всичките останали му силици,

извади езиче, млясна към нас и по този начин отпрати своя последен нежен поздрав, след което полегна и съвсем спокойно издъхна.

Къщата и градината опустяха без неговата буйна личност. При вида на паяк никой вече не викаше „Къде е Павло?“ Никой не ни будеше сутрин в шест часа и не поставяше студени лапички върху лицата ни. Той се бе превърнал в член на нашето семейство по начин, по който не успя да стори това нито едно от останалите любими животни, които сме притежавали. Неговата смърт дълбоко ни натъжи. Даже голямата бяла съседска котка изглеждаше потисната и без настроение. Без Павло нашата градина изгуби предишната си прелест за нея.

ЖИВОТНИ СРЕД ХОРАТА

Когато пътувам по света и събирам диви животни, аз по необходимост колекционирам и човешки характери. Лично аз проявявам много по-голяма нетърпимост към недостатъците на хората, отколкото към тези на животните. В това отношение винаги ми е вървяло, защото повечето от хората, с които съм се срещал по време на моите пътувания, са се оказвали прекрасни. Самият факт, че съм колекционер на диви животни (а на хората винаги им доставя удоволствие да срещнат човек с необикновена професия) в повечето случаи караше хората да се отклоняват от своята пряка работа и да ми помагат.

Една от най-приятните и изискани жени, които познавам, ми помогна веднъж да наблъскам чифт лебеди в багажника на едно такси в самия център на Буенос Айрес. Всеки, който се е опитвал някога да превозва животни в Буенос Айрес, знае, че това е равносилно на истинско геройство. Други път един богаташ ми разреши да наредя клетки с животни на предната тераса на елегантната му градска къща. Даже когато един броненосец избяга и разрови като същински булдозер главната цветна леха на градината, той ни най-малко не се разсърди. Съдържателката на местния публичен дом веднъж ни даде подслон (когато бяха свободни, тя караше своите момичета да вършат цялата и домашна работа). Тя даже се нахвърли върху началника на полицията, само и само да ни помогне. Един французин, известен със своята омраза към чужденците и животните, ни разреши да прекараме шест седмици в неговата къща и да я напълним с всевъзможни жаби, змии, катерици и мангусти. Една вечер капитанът на един кораб слезе в трюма в единадесет часа вечерта, запретна ръкави и ми помогна да почистя клетките и да нарежа храна на животните. Познавам и един художник, който пропътува хиляди мили, за да нарисува поредица картини из живота на разни индийски племена. Той се заинтересува от моята работа и се посвети напълно на лова на животни. За рисуване не му остана никакво време. Даже и да искаше, той тогава не би могъл и

да рисува, понеже реквизирах цялото му платно и уших от него торбички за змии. Имаше и един дребен кокни, с когото се бяхме срещали и по-рано. Той предложи да ме превози на сто мили по ужасните африкански шосета с новата си новеничка кола, за да проверим един слух за някакво си новородено горилче. От това пътуване му остана само споменът за преумората и счупеният ресор.

При среща с подобни и интересни хора ме изкушаваше мисълта да нарежа животните и да се посветя на антропологията. Тогава попаднах на отблъскващия човек-животно: началника на полицията, който прецеждаше през зъби „и ние сме хора, и ние помагаме“, а после създаваше безброй пречки и се държеше по най-отвратителен начин; надзирателя в Парагвай, който не хранеше добри чувства към мен и цели две седмици не ми съобщаваше, че местни индианци са уловили едно много рядко и красиво животно, което търсех, и ме чакали да отида да го взема; (Когато най-сетне прибрах животното, то бе отслабнало толкова много, че не можеше да се държи на краката си. В разстояние на четиридесет и осем часа то се разболя от пневмония и почина.) умствено неуравновесения моряк, който в изблик на садизъм обърна една нощ цял ред клетки, включително и клетката на едно семейство изключително редки катерици, които току-що се бяха сдобили с малко. Малкото почина.

За щастие този вид хора са малко, а обаятелните, с които се срещах, ги превъзхождаха стократно във всяко отношение. Даже и при това положение аз реших да остана завинаги верен на животните.

МАКТУТЛ

Когато хората чуят за първи път за моята професия, те неизбежно започват да ме разпитват за подробности от многобройните ми приключения, които са твърдо убедени, че съм преживял в така наречената от тях „джунгла“.

След завръщането ми в Англия от моето първо пътуване до Западна Африка аз описвах възторжено стотиците квадратни мили гора, сред която работех и живях в продължение на осем месеца. Разказвах, че съм прекарал много щастливи дни в гората и че през цялото това време нито веднъж не съм преживял нещо, от което да са ми настръхвали косите. Когато разказвах всичко това, хората ме вземаха или за изключително скромен човек, или направо за шарлатанин.

По време на второто ми пътуване до Западна Африка на борда на кораба срещнах млад ирландец на име Мактутл. Отиваше на работа в една бананова плантация в Камерун. Призна ми, че за първи път напуска Англия и че смята Африка за най-опасното място на Земята. В страха си той едва ли не смяташе, че всички змии на африканския континент ще се съберат на пристанището, за да му устроят тържествено посрещане. Реших да го поуспокоя и му казах, че в продължение на прекараните в гората месеци съм видял едва пет змии, които избягаха толкова бързо, че не успях да ги улова. Попита ме дали е опасно да се ловят змии. Отговорих съвсем откровено, че повечето змии се ловят изключително лесно, стига човек да познава змията и нейните навици и да не губи самообладание. Това успокои до голяма степен Мактутл. Когато слязохме на брега, той обеща, че преди тръгване за Англия ще ми намери няколко редки екземпляра. Благодарих и скоро забравих целия този случай.

Пет месеца след това се стягах вече за връщане в Англия. Колекцията ми наброяваше около двеста животинки, като започнете със скакалци и завършите с шимпанзета. Параходът тръгваше късно същата нощ. Привечер пред лагера спря някаква малка товарна кола, от която изскочиха младият ми ирландски познат и няколко негови

приятели. Той ми съобщи с голямо въодушевление, че е намерил обещаните змии. Открил някаква голяма яма в плантацията, в която работел, по всяка вероятност отводнителна шахта. Всичките били мои, стига разбира се да отида и да ги улова.

Той така се гордееше с откритите от него змии, че просто сърцето не ми даваше да му кажа, че макар и да съм най-запалин естественик, слизането в пълна със змии яма, и то посред нощ, няма нищо общо с моето отношение към въпроса. Освен това той вероятно бе изтъквал моите способности пред своите приятели, които бе довел да видят с очите си как ще улова змиите. С голямо нежелание дадох съгласие, за което още съжалявам.

Взех голяма платнена торба за змии и една тояга с чаталест месингов връх, метнах се в колата сред развълнуваната група мъже и потеглихме. Към единадесет и половина стигнахме до къщичката на моя приятел и спряхме да пийнем по глътка, преди да се отправим към ямата.

— Сигурно ще ви трябва въже? — попита Мактутл.

— Въже ли? За какво ми е въже?

— Ами, за да ви спуснем в дупката — каза ободрително той.

Почувствах неприятно усещане под лъжичката. Помолих го да ми опише ямата. Дълга била около осем метра, широка около метър и половина и дълбока към четири. Всички ме убеждаваха, че без въже не бих могъл да се спусна в нея. Докато моят приятел търсеше въже (което се молах да не намери), аз турих бързо още една глътка в устата си и се чудех как допуснах глупостта да се хвана за този идиотски лов на змии. Да уловиш змия на дърво, върху земята или в плитка яма е лесна работа, но да те спуснат с въже на дъното на яма, пълна със змии, чийто брой не ви е известен, не беше ни най-малко приятно. Помислих, когато заговорихме за осветлението, че ще успея да се измъкна галантно от цялата тази история. Оказа се, че никой не носи електрическо фенерче. Приятелят ми, който току-що се бе завърнал е въжето, заяви твърдо, че нищо няма да попречи на неговия план. Той разреши проблема с осветлението, като чисто и просто завърза голяма парафинена лампа на едно въженце и съобщи на компанията, че лично ще я спусне в ямата. Благодарих му с възможния най-самоуверен глас.

— Моля, моля — отвърна той. — Убеден съм, че ще ви бъде удобно. Тази лампа е много по-силна от обикновеното електрическо

фенерче. Нужна ви е силна светлина, защото ония гадинки там долу не са малко.

Наложи се да почакаме брата и снахата на моя приятел. Мактутл обясни, че ги е поканил да дойдат, понеже сигурно никога нямало да имат случай да видят как се ловят змии, а на него никак не му се искало да пропуснат подобно зрелище.

Най-сетне цялата група от осем души се отправихме през банановата плантация, като само седем се смееха и бърбореха развълнувано при мисълта за предстоящото забавление. Изведнъж ми мина през ума, че облеклото ми е съвсем неподходящо за лов на змии. Носех тънки тропически панталони и гуменки. И най-хилавите влечуги щяха да се докопат с едно захапване до кожата ми. Преди да успея да изтъкна това обстоятелство, ние се озовахме пред ямата. На светлината на лампата тя ми се видя ни повече, ни по-малко от громен гроб. Описанието на моя приятел бе много точно. Беше пропуснал само да ми каже, че земята от двете стръмни страни на ямата бе суха и напукана, набраздена с ямички и дупки, които можеха да служат за укритие на безброй змии. Коленичих на ръба на ямата, а лампата бе спусната тържествено, за да проуча почвата и определя вида на змиите. До този момент се окуражавах, че змиите все пак може да се окажат от някой безобиден вид. Когато светлината разсея мрака на дъното на ямата, тази надежда моментално се изпари. Ямата гъмжеше от габонски усойници, едни от най-смъртоносните змии в света.

През деня тези змии се движат много вяло и залавянето им е много проста работа. Нощем обаче, когато се събуждат напълно и тръгват да търсят храна, те стават опасно бързи. Младите змии в ямата достигаха над шестдесет сантиметра на дължина и доколкото можех да преценя, бяха напълно будни. Те огъваха бързо и леко тела в ямата, от време на време повдигаха тежките си, наподобяващи върхове на стрели глави, съзерцаваха лампата и стрелкаха многозначително във въздуха с езици.

Успях да преброя осем усойници. Естествената им окраска така се сливаше с окапалите по дъното на ямата листа, че е възможно някои от тях да съм преброил на два пъти. Точно в този момент моят приятел стъпна тежко на ръба на ямата и сред змиите се търкулна голяма бучка пръст. Те вдигнаха глави и засъскаха силно. Всички се дръпнаха бързо назад. Моментът ми се стори особено подходящ и аз изтъкнах

съображението за неподходящото ми облекло. С характерна ирландска щедрост моят приятел предложи собствените си плътни панталони и солидни обувки. Последният ми шанс пропадна, а и нерви не ми останаха да се съпротивлявам повече. Оттеглихме се дискретно зад един храст и сменихме панталоните и обувката си. Природата бе надарил по-щедро моя приятел. Дрехите му ми бяха доста широки, но както правилно забеляза той, аз бих могъл да подгъна малко крачолите на панталоните и това щяло да ми служи като допълнителна предпазна мярка за глезените.

Пристъпих мрачен към ямата. Моите гости се скупчиха наоколо, развълнувани от предстоящото интересно зрелище. Завързах въжето около кръста си и пристъпих към ръба на ямата. Спускането ми беше лишено от всякакъв ефект. Бреговете на ямата се ронеха толкова много, че всеки път, когато се опитвах да намеря опора за крака си, върху змиите се посипваше обилно пръст и те започваха да съскат раздражено. Тялото ми се поклащаше във въздуха, моите приятели ме спущаха бавно надолу, а клупът се затягаше все по-силно около кръста ми. Най-сетне погледнах надолу и установих, че се намирам наоколо метър от дъното. Извиках на приятелите да преустановят спускането. Искях да проуча по-добре мястото, на което щях да стъпна, и да се уверя, че отдолу няма никакви змии. Огледах се много внимателно. Точно под мен не се виждаха никакви змии, затова извиках „спускай“, като искрено се надявах, че го казвам с достатъчно смел глас. В момента, в който ме запускаха отново, се случиха едновременно две неща: една от взетите на заем обувки се изхлузи от крака ми и падна долу и, второ, лампата, която никой от нас не се сети да напома, изведнъж намали рязко светлината си и остана да тлее като запален връх на цигара. Босият ми крак в същия миг докосна земята. Никога през живота си, нито преди, нито след това, не съм бивал толкова изплашен.

Стоях като вцепенен, а потта се стичаше като ручей по гърба ми. Лампата бе изтеглена моментално горе, напомаха я и отново я спуснаха. За първи път се радвах толкова много на запалена лампа. Сега, когато лампата заливаше ямата със светлина, аз почувствах малко по-голяма увереност в себе си. Вдигнах обувката си я обух, а с това самоуважението ми като че още повече се повиши. Стиснах пръта с мократа си длан и пристъпих към най-близко стоящата до мен змия.

Приковах я към земята с чаталестия връх, хванах я и я пуснах в торбата. Тази част от цялата процедура не ме затрудняваше ни най-малко, защото беше достатъчно елементарна и ни най-малко опасна при условие, разбира се, че се проявява известно внимание. Цялата тайна се състои в това да приковете влечугото за земята, като го притиснете зад главата с чаталестата пръчка, после да го стиснете здраво за врата и да го вдигнете. Безпокоеше ме само мисълта, че докато се занимавах с дадена змия, останалите сновяха крайно изплашени наоколо, така че трябваше да отварям очите си на четири, за да не се промъкне някоя зад мен и впоследствие, да стъпя отгоре ѝ. Хубава плетеница в кафяво, златисто и розово с кремави петънца украсяваше змиите. Когато не се движеха, тази окраска ги караше да се сливат със земята и тогава се забелязваха извънредно трудно. Всеки път, когато приковавах някоя змия към земята, тя започваше да съска като чайник, а останалите ѝ пригласяха от съчувствие. Звукът беше крайно неприятен.

Най-опасният момент настана при вдигането на една от змиите. Точно тогава дочух едва ли не в самото си ухо ужасно съскане. Светкавично се изправих. От около тридесетина сантиметра ме гледаха две гневни сребристи очи. С големи усилия успях да блъсна тази змия на земята и да я притисна с пръчката. Всъщност змиите се бяха изплашили от мен почти толкова, колкото и аз от тях, затова се стремяха да се държат колкото се може по-встрани от мен. Само когато ги притиснах на тясно в някой ъгъл, те започваха да се съпротивляват и да удрят ожесточено пръчката, от чийто бронзов връх обаче отскачаха. Една от змиите се оказа по-опитна. Тя се отскубна от бронзовия чатал и се улови здраво за дървото. Змията не се пусна даже когато вдигнах пръчката нагоре. Наложих се да размахам силно пръчката, в резултат на което тялото ѝ прелетя във въздуха, удари се в стената на ямата и падна с ядовитото съскане на земята. Когато я приближих отново с пръчката, тя отказа да се съпротивлява и аз я вдигнах без усилие.

По време на продължилия около половин час престой в ямата успях да уловя дванадесет габонски усойници. Не бях сигурен, дали съм уловил всичките, но оставането повече в ямата ми се струваше истинско предизвикателство към съдбата. Приятелите ме изтеглиха горе разгорещен, изпоцапан и плувнал в пот, стиснал в едната си ръка торба пълна със съскащи змии.

— Ето — заяви тържествено моят приятел, докато си поемах с труд дъх. — Нали ви казах, че ще ви намеря интересни змии...

Едва кимнах с глава, защото просто не бях в състояние да отговоря, после седнах на земята и запуших жадно цигара, като се стараех да успокоя разтрепераните си ръце. Сега, когато опасността вече не съществуваше, започнах да осъзнавам за първи път колко безразсъдно бях постъпил и какво изключително щастие съм имал да се отърва жив и здрав. Казах си на ум: ако в бъдеще някой ме запита дали ловенето на животни е опасна професия, ще му кажа, че опасна може да я направи само нашата собствена глупост. Когато се окопитих напълно, аз се огледах и открих, че един член от нашата компания липсва.

— Къде е вашият брат? — попитах приятеля си.

— Кой, брат ми ли? — отвърна Мактутл с известно презрение в гласа. — Не можа да издържи. Прилошавало му, като гледал. Чака ни хей оттатък. Надявам се, че ще го извините. За него беше прекалено много. Все пак необходима е голяма смелост, за да ви наблюдава човек всред тези отвратителни влечуги.

СЕБАСТИАН

Не много отдавна прекарах няколко месеца в Аржентина и там срещнах за първи път Себастиан. Той беше гаучо, т.е. южноамерикански събрат на северноамериканския каубой. Подобно на каубоите гаучосите сега се срещат по-нарядко, защото все по-голяма част от фермите (или естансиите) в Аржентина се механизират.

Пребиваването ми в Аржентина преследваше две цели: първо исках да уловя живи екземпляри от дивата фауна и да ги предоставя на английски зоологически градини и, второ, да заснема същите тези животни в тяхната естествена среда. Един мой приятел притежаваше голяма естансия на около седемдесет мили от Буенос Айрес. Тази област се славеше с разнообразните си диви животни и когато приятелят ми ме покани да му гостувам за две седмици, аз приех с готовност поканата. За нещастие, когато настъпи уреченият ден, моят приятел се оказа ужасно зает, ето защо единственото, което успя да направи, бе да ме заведе в естансията, да ми покаже мястото и да се върне обратно в града.

Той ме посрещна на малката железопътна станция и докато се друсаме в двуколката по прашния път, ми: съобщи, че е успял да уреди всичко.

— Оставям те в ръцете на Себастиан — каза той — за нищо няма да се безпокоиш.

— Кой е този Себастиан? — любопитствах аз.

— Един от нашите гаучоси — отвърна неопределено той. — Себастиан знае абсолютно всичко за дивите животни из този край. Той ще ме замества като домакин по време на моето отсъствие, така че за всичко, от което имаш нужда, се отнасяй към него.

Обядвахме на терасата на къщата и след обед приятелят ми предложи да отидем при Себастиан. Отседлахме конете и тръгнахме през огромни и блеснали на слънцето пасища, обрасли със златиста трева, запровирахме се през гъстаци от гигантски бодили, всеки един висок колкото ездач на кон. След около половин час пристигнахме до малка евкалиптова горичка. Пред нея се издигаше дълга и ниска

варосана къща. Голямо и застаряло куче, излегнато върху напечения от слънцето прах, повдигна глава, излая силно и отново задряма. Слязохме от конете и ги завързахме.

— Себастиан построи сам тази къща — каза приятелят ми. — Сигурно си почива някъде зад нея.

Заобиколихме къщата. Между две стройни евкалиптови дървета бе завързан огромен хамак, в който лежеше Себастиан.

Първото ми впечатление беше, че е дребен като джудже. По-късно установих, че е висок около метър и шестдесет сантиметра, но изтегнат върху огромния хамак, той наистина изглеждаше много дребен. Необикновено дългите му и силни ръце висяха отстрани на хамака, обгорени и обагрени от слънцето в махагонов цвят, покрити с лек мъх от бели косми. Лицето му не се виждаше, понеже беше закрито от черна шапка, която се повдигаше и спадаше ритмично. Под нея се носеше хъркане, продължително и ужасно, каквото не бях чувал никога преди в живота си. Приятелят ми сграбчи една от отпуснатите ръце на Себастиан и силно я раздруса, като в същото време се наведе над ухото на спящия мъж и извика колкото му държи глас: „Себастиан, Себастиан, събуди се, имаш гости!“ Тези викове не подействаха ни най-малко на Себастиан. Той продължаваше, както и преди, да хърка под захлупената шапка.

— Заспи ли, трудно можеш да го събудиш — обясни приятелят ми. — Я слушай, хвани го за другата ръка и дай да го измъкнем от хамака.

Хванах го за другата ръка и така двамата го вдигнахме и го поставихме в седнало положение. Черната шапка се търкулна и отдолу се показва кръгло и бузесто, изгоряло от слънцето лице. То се разделяше точно на три части от пожълтели от никотин огромни и завити в краищата мустаци и снежнобелите му вежди, щръкнали от челото като рога на козел. Моят приятел го хвана за раменете и силно го раздруса, като не преставаше да го вика силно по име. Под белите вежди неочаквано проблеснаха две кестеняви и дяволити очи и Себастиан ни огледа със сънлив поглед. Когато позна приятеля ми, той нададе силен вик и скочи на крака.

— Сеньор! — изкрещя силно той. — Колко ми е приятно, че ви виждам... Извинете, но заспя ли, спя като заклан, затова не ви чух кога сте пристигнали, извинете ме, моля. Не очаквах да пристигнете

толкова рано, иначе щях да се приготвя и да ви посрещна както подобава.

Той стисна силно ръката ми, когато приятелят ми ме представи, после се извърна към къщата и прогърмя с цяло гърло: „Мария, Мария!“

В отговор на този ужасен вик от къщата излезе привлекателна и млада около тридесетгодишна жена, която Себастиан с явна гордост ни представи като своя съпруга. След това ме хвана с мощната си ръка за рамото и ме погледна очаквателно в лицето.

— Какво ще предпочетете, сеньор, кафе или мате? — запита най-искрено той.

За щастие моят приятел ме беше предупредил, че Себастиан изграждал първото си впечатление за хората по това дали пият кафе или мате (зелена аржентинска чаена билка). Кафето според него било отвратително питие, течност, подходяща само за граждани и други покварени представители на човешкия род. Ето защо отвърнах, че желая мате.

Себастиан се извърна и впи поглед в жена си.

— Е? — попита той. — Не чу ли, сеньорът иска мате? Какво си го зяпнала такава, да не искаш гостите да стоят прави и да умрат от жажда?

— Водата е кипнала — отвърна спокойно тя — и те не биха стояли прави, ако ги беше поканил да седнат.

— Не възразявай, жено! — прогърмя гласът на Себастиан и мустаците му щръкнаха.

— Вие трябва да го извините, сеньор — каза Мария, като се усмихна любовно на своя съпруг, — когато имаме гости, той винаги много се вълнува.

Лицето на Себастиан почервения като домати.

— Развълнуван? — извика възмутено той. — Развълнуван? Кой е развълнуван? Аз съм напълно спокоен. Моля ви, седнете, сеньор... Развълнуван... Извинете жена ми, сеньор, тя проявява особено голям талант при преувеличаване на нещата. Ако се беше родила мъж, непременно щеше да направи великолепно политическа кариера.

Седнахме под дърветата. Себастиан запуши малка, но лютива пура и не преставаше да се оплаква добродушно от недостатъците на своята жена.

— Не трябваше да се женя за нея — довери ни той. — Бедата е, че моите жени никога не ме надживяват. Четири път съм се женил досега и всеки път, когато погребвам поредната си жена, си казвам: „Себастиан, тази женитба да ти е последната“. После изведнъж... взема, че се ожения отново. Душата ми жадува за свобода, но плътта ми е слаба. Лошото е, че плътта ми е повече от душата.

Той погледна със съжаление огромния си стомах, после вдигна глава и ни се усмихна широко и приветливо, при което блеснаха два реда бели зъби.

— Струва ми се, че никога няма да мога да се освободя от тази слабост, сеньор, пък и мъж без жена е все едно крава без виме.

Мария донесе матето. Ние си подавахме малкия чайник и всеки сръбна от неговото малко сребърно чучурче. Докато пиехме матето, приятелят ми обясни на Себастиан целта на моето идване в естансията. Гаучото страшно се запали. Когато му казахме, че по всяка вероятност ще участва и в някои от филмовите снимки, той засука мустаци и хвърли закачлив поглед към жена си.

— Чу ли какво казаха, а? — попита я той. — Ще участвам във филма. Внимавай вече какво говориш моето момиче. Видят ли ме англичанките на екрана, презглава ще се втурнат насам.

— Много си им притрябвал — отвърна жена му. — Те като че си нямат такива взели-дали като тебе.

Себастиан я изгледа със съкрушителен поглед, след което се обърна към мен.

— Не се безпокойте, сеньор. Ще направя всичко възможно да ви помогна. Ще изпълня всичко, което желаете.

Той удържа напълно на думата си. Моят приятел отпътува още същата вечер за Буенос Айрес и в продължение на следващите две седмици Себастиан почти неотклонно стоеше до мен. Енергията му беше неизтощима, а личността му толкова пламенна, че в скоро време той пое цялата моя работа в ръцете си. Аз чисто и просто му казвах от какво имам нужда и той го изпълняваше. Колкото по-необикновени и трудни бяха моите искания, толкова те като че изостряха повече желанието му да ги изпълни. Никой не можеше да накара по-добре от него пеоните (наетите от нас хора в естансията) да гледат както трябва работата си. Най-странното беше, че той постигаше това не с молби или с придумки. Той непрестанно ги ругаеше и ги подиграваше, като

си служеше при това с богата гама от най-блестящи сравнения. Вместо да му се сърдят, хората се превиваха от смях и напъваха двойно повече сили.

— Я се погледнете — ще изгърми гласът му, — добре се погледнете, същински баби... Чудя се, защо конете ви се плашат като галопирате, а то било, защото мозъците тракат в празните ви черепи... Мозъците на всички ви едва ще стигнат за закуска на един бръмбар.

Пеоните се заливаха от смях и удвояваха усилия. Освен че го смятаха за голям шегаджия, хората разбираха добре, че той не би ги накарал да вършат онова, което и сам не би могъл да извърши. Затова пък нямаше почти нищо, което да не знаеше как да направи. Когато не можеха да направят нещо, пеоните обичаха да казват: „Това и Себастиан не може да направи“. Яхнал огромния си вран кон, наметнат със синьо-червено пончо, падащо на дипли по раменете му, фигурата на Себастиан правеше внушително впечатление. Той галопираше с коня си из естансията и хвърляше със свистене ласото, когато ми показваше разните начини за ловене на добитък. Съществуваша шест такива начина, прилагани с еднаква вещина от Себастиан. Колкото по-бързо галопираше конят му, колкото по-неравна беше почвата, като че толкова по-точно хвърляше ласото, докато започваше да ми се струва, че добичето привлича ласото с някаква магнетична сила, на която не можеше да се устои.

Ненадминат майстор на ласото, Себастиан беше истински гений на камшика. Това е дълъг и тънък камшик с къса дръжка, истинско смъртоносно оръжие, с което Себастиан не се разделяше никога. Виждал съм го да галопира с всички сили, да вади камшика от пояса си и с един замах да отсича цветчето на някой огромен бодил при преминаването си край него. Да измъкне с него цигара от устата на пушачите, представляваше за него детинска игра. Разказваха ми, че предната година някакъв си другоселец се усъмнил в способностите на Себастиан да борави с камшика, след което Себастиан смъкнал с камшика си ризата от гърба, му без нито веднъж да го докосне до кожата. Макар и Себастиан да предпочиташе камшика (той му служеше като своеобразна дълга ръка), той си служеше много умело и с нож и томахапка. От около десетина крачки той можеше да разцепи на две кибритена кутия с томахапка. Себастиан обаче, беше напълно порядъчен човек.

Със Себастиан ловувахме предимно нощем. Тогава нощните животни се измъкват от своите леговища. Ние излизахме от естансията с факли непосредствено след мръкване и се завръщахме по-рано от полунощ, или в един-два часа след полунощ, когато непременно носехме по два, три екземпляра от някое животно. По време на лова ни помагаше любимото куче на Себастиан. Това беше един престарял мелез, чийто зъби отдавна бяха изтрити и изравнени с венците. Това животно беше превъзходно ловджийско куче. Когато хванеше някой екземпляр, то не можеше да му нанесе никаква вреда с беззъбата си уста. След като преследваше и хванеше на тясно животното, то заставаше над него, излайваше изкъсо на кратки интервали и по този начин ни показваше къде се намира.

По време на един такъв нощен лов Себастиан демонстрира необикновената си сила. Кучето подгони един броненосец. След като бяга няколкостотин ярда, броненосецът се вмъкна в една дупка. Тази нощ в лова участвахме трима души: Себастиан, аз и един пеон. При преследването на броненосеца двамата с пеона изпреварихме чувствително Себастиан, чиято фигура не му позволяваше да бяга. Двамата с пеона пристигнахме при дупката точно в момента, в който броненосецът потъваше в нея. Хвърлихме се моментално в тревата. Аз хванах броненосеца за опашката, а пеонът успя да го сграбчи за задните крака. Броненосецът впи дългите нокти на предните си лапи в страните на дупката и колкото и да дърпахме, той стоеше като циментиран в нея. Животното неочаквано се дръпна силно и се отскубна, от ръцете на пеона. Броненосецът се вмъкна още повече в дупката и аз почувствах как опашката му започна, да се изплъзва от ръката ми. Точно в този миг, задъхан от бързина, се появи и Себастиан. Той ме изблъска, сграбчи опашката на броненосеца, заби крака от двете страни на дупката и дръпна. Изведнъж се посипа пръст и броненосецът изскочи от дупката като тапа от бутилка.

С едно бързо дръпване Себастиан постигна онова, което ние двамата не успяхме.

Едно от животните в естансията, което ми се искаше много да снимам, беше нанду. Това е южноамериканският щраус, който подобно на своя африкански братовчед бяга като същински кон. Искаше ми се да заснема щраусите на филм, и то в момент, в който ги преследва конница, въоръжена с болеадори, така, както са ги ловели преди много

години. Това оръжие се състои от три дървени топки, всяка една колкото топка за крикет, заловени една за друга с много дълго въже. Те се завъртат над главата и се хвърлят така, че се увиват около краката на птицата и я повалят на земята. Себастиан уреди всичко, което поисках, и ние посветихме последния ден от моето пребиваване в правене на тези снимки. Тъй като в тези сцени участваха повечето от пеоните, в утрото на този ден всички пеони се появиха в най-новите си дрехи. Всеки се стремеше да блесне пред другите с пищността на своя костюм. Яхнал коня си, Себастиан ги огледа мрачно.

— Погледнете ги, сеньор — каза той и плю презрително. — Нагласили се като шарени яйца, неспокойни са като панаирджийски кучета, и то само защото мислят, че глупавите им лица ще се появят на екрана... повдига ми се, като ги гледам.

Аз обаче забелязах, че той внимателно среса мустаци преди започването на снимките. Снимахме цял ден под палещите лъчи на слънцето и привечер, когато направихме и последните снимки, всички до един бяхме страшно уморени, с изключение на Себастиан, който изглеждаше така свеж, както и сутринта. На път за вкъщи той ми съобщи, че вечерта е организиран тържество по случай моето заминаване, на което щели да присъстват всички от естансията. Щяло да се лее вино, да се пеят песни и да се играят танци. Докато ми разказваше всичко това, очите му блестяха. Сърцето просто не ми позволяваше да му кажа, че се чувствам ужасно уморен и предпочитам да си легна и приех поканата.

Тържеството се състоя в голямата и опушена кухня, осветена от половин дузина мигащи газени лампи... В оркестъра свиреха енергично трима китаристи. Не е необходимо да казвам, че душата на компанията беше Себастиан. Той изпи най-много вино от всички и въпреки това остана трезвен; свири соло на китара; пя най-различни песни, като започнете с вулгарните и стигнете до сантименталните; погълна огромно количество храна, но най-много от всичко друго танцува. Танцува буйни гаучоски танци със сложни стъпки и подскоци, танцува дотогава, докато гредите над главите ни започнаха да се тресат от стъпките му, а шпорите му завдигаха искри от каменния под.

В средата на веселието при нас влезе моят приятел, който току-що се бе завърнал от Буенос Айрес заради мен. Седнахме в ъгъла на

чаша вино и наблюдавахме танца на Себастиан, комуто пеоните пригласяха с пляскане на ръце, а после бурно го аплодираха.

— Каква невероятна енергия има този човек — забелязах аз. — Днес работи най-много от всички, а сега никой не може да го надиграе.

— Ето какъв става човек, когато живее в пампата — отвърна моят приятел. — Но наистина всичко, което прави, действително е удивително за човек на неговата възраст, нали?

— Защо? — попитах небрежно аз. — Колко годишен е Себастиан?

Приятелят ми ме погледна учудено.

— Нима не знаеш? — отвърна той. — След около два месеца той навършва деветдесет и пет.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.